

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Michael Greenberg

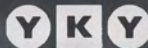
Geri Dön Günışığı

Bir Babanın Sevgi ve Deliliğe Dair Öyküsü

Çeviren: Özlem Yüksel

ANI

YAPIL KREDİ YAYINLARI

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

GERİ DÖN GÜNİŞİĞİM

Bir Babanın Sevgi ve Deliliğe Dair Öyküsü

Michael Greenberg 1952 yılında doğdu. Anı kitabı *Geri Dön Günüşüm* (YKY, 2022) on sekiz dile çevrildi ve *TIME*, *Library Journal* ve amazon.com tarafından yayımlandığı yılın en iyi kitapları arasında gösterildi. Denemelerden oluşan kitabı *Beg, Borrow, Steal: A Writer's Life* 2009'da yayımlandı. Greenberg 2003-2009 yılları arasında *Times Literary Supplement*'ta "Freelance" başlıklı köşede, 2010-2012 arasında *Bookforum*'daki "The Accidentalist" başlıklı köşede yazdı. Columbia Üniversitesi'nde ders veren, *New York Review of Books*'a yazılarıyla katkıda bulunan Michael Greenberg New York'ta yaşıyor.

Özlem Yüksel 1971'de Ankara'da doğdu. Ankara Üniversitesi, DTCF İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. Çeşitli eğitim kurumlarında on yıl kadar yöneticilik ve İngilizce öğretmenliği yaptı. 2005'ten beri kitap çevirmenliği yapmaktadır. İngilizceden çevirdiği kitaplardan bazıları: *Camdan Kale* (Jeanette Walls, Marka, 2006); *Kan ve Petrol* (Michael Klare, Marka, 2006); *Gül, Haç ve Hilal* (Tim Willocks, Doğan Kitap, 2007); *Gecenin Anlamı* (Michael Cox, Doğan Kitap, 2008); *Asrın Vebası Narsisizm* (Jean M. Twenge, Kaknüs, 2010).

MICHAEL GREENBERG

Geri Dön Günışığı

Bir Babanın Sevgi ve Deliliğe Dair Öyküsü

Anı

Çeviren
Özlem Yüksel

YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları - 6046
Edebiyat - 1734

Geri Don Günişığım - Bir Babanın Sevgi ve Deliliğe Dair Öyküsü / Michael Greenberg
Özgun adı: Hurry Down Sunshine - A Father's Story of Love and Madness
Çeviren: Özlem Yüksel

Kitap editörü: Darmin Hadzibegović
Düzeltili: Korkut Tankuter

Kapak tasarımı: Nahide Dikel
Sayfa tasarımı: Mehmet Ulusel
Grafik uygulama: Akgül Yıldız

Baskı: Asya Basım Yayın Sanayi Tic. Ltd. Şti
15 Temmuz Mah. Gulbahar Cad. No: 62/B
Güneşli - Bağcılar / İstanbul
Tel: 0212 693 00 08
Sertifika No: 52508

Çeviriye temel alınan baskı: Other Press, New York, 2018
1. baskı: ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayıncılık, 2010
(*Sakinleş Bir Tanem* adıyla, çev. Ayşegül Kurşun Kaptan)
YKY'de 1. baskı: İstanbul, Ağustos 2022
ISBN 978-975-08-5439-2

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2019
Sertifika No: 44719

Copyright © 2008 by Michael Greenberg
Bu kitabın telif hakları Other Press ve AnatoliaLit Ajansı aracılığıyla alınmıştır

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0212) 252 47 00 Faks: (0212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
[facebook.com/yapikrediyayinlari](https://www.facebook.com/yapikrediyayinlari)
twitter.com/YKYHaber
[instagram.com/yapikrediyayinlari](https://www.instagram.com/yapikrediyayinlari)

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

Birinci Bölüm

5 Temmuz 1996'da kızım aklını kaçırdı. On beşindeydi ve zihinsel çöküşü ikimizin de hayatında bir dönüm noktası oldu. Benim hayal edemediğim, gözümde canlandıramadığım bir yere doğru son hızla savrulurken, bir bilinçlilik anında, “Gidiyorum, gidiyorum ama dönecek bir yerim yokmuş gibi hissediyorum” demişti. Onu tutmak, geri getirmek istedim ama dönüş yoktu. Birdenbire aramızdaki bütün bağlantı noktaları yok olmuştu. İmkânsız gibi geliyordu bu bana. Konuşmayı benden öğrenmişti; ilk masallarını benden dinlemişti. Silinmez deneyimler sanıyordum bunları. Ama bir günde birbirimize yabancı olduk.

İlk tepkim kendimi suçlamak oldu. Tahmin edildiği üzere, yaptığım yanlışları, ona vermeyi başaramadıklarımı hesaplamaya çalıştım ama olanları açıklamaya yetmedi. Hiçbir şey yetmezdi. Kısa bir süreliğine umutlarımı doktorlara bağladım, sonra semptomlarına ilişkin görece dar klinik bulguların ötesinde doktorların da kızımın durumuna dair benden fazla bir şey bilmediklerini fark ettim. Anladım ki psikozun altındaki mekanizma oldum olası bir esrar perdesine sarılıydı. Bu da bize acil bir şifa ümidi bırakmazken, daha kapsamlı sırları işaret ediyordu.

Günümüzde delilikten, beyin kimyası hastalığı dışında bir şeymiş gibi bahsetmek kutsal bir şeye saygısızlık etmekle eş tutuluyor (gerçi akıl hastalıkları bir düzeyde gerçekten de beyin kimyasıyla ilgili hastalıklardır). Kızımın yanındayken, şiddetli bir tipi ya da azgın bir sel misali, doğanın yıkıcı ama bir o kadar da hayret verici, nadir bir kuvvetinin karşısında olduğumu hissedip kahrolduğum anlar olurdu.

5 Temmuz. Bank Caddesi'nde, West Village'in heybetli apartmanlarından birinin en üst katındaki dairemizde uyanıyorum. Yatağın diğer tarafı boş. Pat erkenden kalkıp Fulton Caddesi'ndeki dans stüdyosuna, hesapları tutturmaya, eksik kalan işlerini halletmeye gitmiş. İki yıldır evliyiz, beraberimizde getirdiğimiz ayrı dünyaların ağırlığının altında birlikte bir hayat kurmaya çalışıyoruz.

Benim yanımda getirdiğim daha elle tutulur bir şey, ergenlik çağındaki kızım Sally; onun da evde olmadığını anlayınca biraz şaşırıyorum. Saat sekiz, hava şimdiden sıcak, yapış yapış. Yüksekteki yatağının bir metre yukarısındaki meyilli, katran kaplı çatı güneşte kavruluyor. Klima gece yarısı kalan son yedek sigortamızı da attırdı, Sally nefes alabilmek için kendini dışarı atmak zorunda kalmış olmalı.

Oturma odasının zemininde Sally'nin amansız gecelerinden birinin kalıntıları duruyor: Kâğıt bantla tutturulmuş kırık bir Walkman; yarım kupa soğumuş kahve; haftalardır giderek artan bir yoğunlukla okuduğu Shakespeare'in bez ciltli *Soneler*'i. Kitabı karıştırıp rastgele bir sayfasını açıyorum ve birbiri üzerinden geçen bir ok, tanımlama ve daire içine alınmış sözcük karmaşasıyla karşılaşıyorum. "13. Sone" Talmud'un sayfalarına dönmüş, sayfanın kenarlarına öyle çok yorum karalanmış ki orijinal metin ortada küçücük kalmış.

Kitabın arasında, Sally'nin aklına pencereden içeri uçan kuşlar gibi gelen (birkaç gün önce bana böyle demişti) dizelerden oluşan kendi şiirlerinin yazılı olduğu kâğıtlar var. İçeri düşen bu kuşlardan birini elime alıyorum:

*Her şeyin sessiz kalması gereken zamanda
senin ateşin uyku nehrini yakma savaşında.
Cehennemin büyük nefesi
gördüklerini neden öpmeli ki, aşkım?*

Dün gece saat iki civarında fitilli kadife kaplı kanepenin üstüne tünemiş, Walkman'inde durmadan başa sarıp çaldığı Glenn Gould'un Goldberg Çeşitlemeleri'nin eşliğinde defterine yazıyordu. Bense serbest yazar sıfatıyla, uyduruk bir işin daha tamamlanmasını kutlamış (hayatımda hiç yapmadığım bir sporun, golfün tarihçesi hakkında iki saatlik bir videonun metnini yazmıştım), eve geç dönmüştüm.

“Yorulmadın mı?” diye sordum.

Başı canlı canlı iki yana sallandı, bir eli müdahalenin durdurulması emrini verirken diğer eli, kalem tutan eli, kâğıdın üzerinde hızlandı. İncitici bir kabalık. Ama hayatımın aynı böyle Hart Crane'in şiirlerine kendimi kaptırdığım o dönemini, Crane'in dilinin saf (ve benim için neredeyse anlamsız) enerjisine dalışımı, o bana yabancı gelen, caz parçaları gibi uçup gitmiş sözcükleri sözlüklerde arayışımı hatırladım, burnumun direği sızladı. Oda kapısının eşliğinde duraklayıp Sally'nin beni görmezden gelmesini, badem biçimli Galıçyalı gözlerini, başından çıkmaktan çok yabani bir amber patlaması şeklinde fışkıran saçlarını, dile, sözcüklere olan açlığını izledim.

Bu gayretli gecelerin, yaklaşık dokuz yıl önce, ilkokula başladığı günden beri içinde biriken hüsrânların salıverilişi olduğuna inanıyorum. O günü Sally'nin çocukluğunun, ışığın perdenin ortasında küçülüp iğne başı kadar kaldığı bir sessiz film sahnesi gibi solup bittiği gün olarak düşünmem belki de simetri hatırınadır. Ama durum öyle görünüyordu. Okumayı öğrenemiyordu ve zorluklar giderek derinleşiyordu. Alfabe bir şifreydi: R çarpık dişli bir ağız olabilirdi, H de baş aşağı bir sandalye. Ha *Şapkalı Kedi'yi* (*The Cat in the Hat*) okumaya kalkmış ha bir CAT taramasını, hepsi birdi. İnsan etkileşiminin üzerine kurulu olduğu uzlaşmayı, ortak anlam oyununu kavrayamıyordu.

Neşe duygusunu kaybetmiş gibi üzerine gelen o yeniklik hali içimi sızlatıyordu. Ve fakat Sally'nin lisanın sabit sembollerinden azade olan dili, gözlerinin sayfa üzerinde deşifre edemediği sözcükleri, hepsi de şaşılacak kadar keskin bir zekânın kanıtları olan cinaslar, ezberden okumalar, argümanlar ve söylevleri mümkün kılan hünerli bir ustalıkla söylüyordu, tabii söylemeye tenezzül ettiği zaman.

Bir gün onu okuldan almaya gittim; okulun girişine muhabirler, haber ekipleri doluşmuştu. Sally'nin sınıfından bir kız babası tara-

findan öldürülmüştü. Birden altı yaşındaki kızımın savunmasızlığı kafama dank etti, çünkü katil Joel Steinberg'le görünüş olarak az çok benziyorduk. İkimiz de Aşkenaz Yahudisiydik, ten rengimiz, boyumuz, gözlüklerimiz aynıydı. Bu suça aidiyet bakımından karışmış gibi hissettim, mensubiyetim yüzünden suçluluk duydum. Eskinin akla hayale gelmez vakalarının, kopyalarını şeytanca kaçınılmaz kılması gibi, Sally ile yepyeni bir tehlike kademesine savrulduğumuzu hissettim: Amerika'da, Tevye'nin* torunlarının torunları kendi kızlarını katlediyorlardı.

Haberci kalabalığını iterek yardım ve kızımı izdihamın ortasında bir sınıf arkadaşının elini tutmuş durur halde buldum. Bir muhabir mikrofonunu kızlara uzatmış, reaksiyon avındaydı. Sally'nin gözleri adama doğru devrildi. Kabanı arkaya kaymıştı, ayakkabısının bağcıkları çözülmüştü. Beresi başından, saçına takılmış bir böcek gibi sarkmıştı. Kızları toplayıp kalabalığı yararak yol açtım.

Sally'nin annesiyle ayrılmamız bu zamana denk düşer. Lisede tanışmıştık, boşanmamız ikiz kardeşlerin fazla gecikmeli kopuşları gibi oldu: Elzem ve ıstırap dolu. O ayların kargaşası geçince Sally'yle yakınlaştık. Ben onun savunucusu oldum; Sally'yle diğer herkesin dünya algısı arasındaki uçurum karşısında hayrete düşen öğretmenlerine, velilere, kendi ailemizin fertlerine karşı usandırana kadar savunuyordum kızımı. Hayal gücünün geliştiği yer o uçurum değil midir, diyordum. Aklın hiçbirimizin erişemediği o yüce diyarına Sally'nin erişebildiğinin ifadesi değil midir bu?

“Sen de onlar kadar zekisin” diye içini rahatlatıyordum. “Senin zekân doğuştan, senin içinde; şu yılları bir atlat, hayat bambaşka olacak, göreceksin.”

Ve oldu da. Öğrenme laboratuvarlarına, Chelsea'deki bir toplum merkezinin makul fiyatlı danışmanlarına taşınmaya başladık. Özel eğitim sınıfına alınan Sally temel heceleri ve sayıları, ölü bir dili öğrenmeye çalışan bir âlimin azmiyle çalışıyordu. Bu şifreyi kırmayı başaramazsa içinde ölecek olan yetenekler uğruna mücadele verir gibiydi. Ama başardı ve bunun uyandırdığı özgüvene tutunup sistemin bir başarısı olarak “ana akıma” geri döndürüldü. İşler

Yıdiz dilinde üretilmiş edebiyatın ilk büyük ismi kabul edilen Sholem Aleichem'in bir dizisi öyküsünün unlu kahramanı, Rus İmparatorluğu sınırları içinde kalan köyünde karısı ve kızlarıyla beraber yaşayan dindar bir Yahudi olan “Sütçü Tevye” kastediliyor. (ed. n.)

gene zorlaştı gerçi, ama er ya da geç uykuda olan yeteneklerinin filizleneceği vaadim doğru çıkmıştı.

Ve işte oluyordu! Bach, Shakespeare, günlüğünde fokurdayan o çivi yazıları... Sabaha kadar yatmıyorsa, onca yılın çilesinin ardından gelen zaferin her dakikasının tadını çıkardığı içindi.

Evden çıkıyorum, bina sakinleri bildi bileli bir kere bile silinmemiş, boyası kalkmış koridorlardan geçerek beş kat aşağı iniyorum. 5 Temmuz. Bağımsızlık Günü tatili. Village en talepkâr müşterileri çıkış yapmış bir oteli andırıyor. Biz geride kalanlar birbirimizi tanıyoruz: Müzik grubunun yan elemanı; düzeltmen; mahallenin köpeklerini kurtaran, hasır şapkası sahte üzümle süslenmiş kadın... Sahipleri tatildayken cilalı evler komada gibi görünüyor. Bank Caddesi ağır çekim bir ihtişama bürünmüş.

Greenwich Bulvarı'ndaki, Sally'nin sabahları takılmayı sevdiği kahve dükkânına doğru yürüyorum, köşeyi dönünce onunla çarpışmamıza ramak kalıyor. Telaşlı, kızgın bir hali var; her zamanki gibi bugün ne yapmayı planladığını sorduğumda yüzünde garip denecek kadar sert bir ifadeyle bakıp beni gafil avlıyor.

"Aklımdan geçenleri bilsen bu soruyu sormazsın. En ufak bir fikrin bile yok. Bana dair hiçbir şey bilmiyorsun. Değil mi baba?"

Sandaletli ayağını geriye atıp yakındaki çöp tenekesine öyle sert çarpıyor ki tenekenin madeni kapağı tangirtıyla yere düşüyor. Sokağın karşı tarafından bir komşu "Ne oluyor?" der gibi kaşlarını kaldırıyor. Sally adamı fark etmiyor ya da aldırıyor. Kimildama-dan durmuş, ellerini iki yanında yumruk yapmış dik dik yüzüme bakıyor ama halinde tuhaf bir hareketlilik var. Kalp şeklindeki yüzü öyle hareketli ki telaşlanıyorum. Kız evladın boyumu aştığı düşüncesi aklımdan geçiyor ama bu ilk geçişi değil. Bıçkın delikanlılarla dolu bir kenar mahallede beş erkek kardeşlik biz. Babam ömrünün çoğunu Brooklyn'deki rıhtımın yanındaki depodan gelen hurda metali alıp satarak geçirdi. Bizim evde dünyanın kadın tarafı hemen hemen yok gibiydi.

Çöp tenekesini bir daha tekmeleyince, durması için elimi omzuna koyuyorum. Sinirle silkinip elimden kurtuluyor.

"Seni korkutuyor muyum baba?"

"Neden korkutacaktım ben?"

"Korkmuş gibisin."

Dudağını öyle sert dişliyor ki kan akıyor. Kolları zangır zangır titriyor. Neden böyle davranıyor? Ve neden bellediği bir repliği okur gibi, bana söylediği sözleri o sahte, vurgulu tavırla ‘baba’ diye bitiriyor?

Komşumuz Lou sakın çoban köpeğiyle yanımıza yaklaşıyor. Hoşa giden bir manzara. Lou’nun Sally’ye düşkünlüğü ta on yıl öncesine, Sally’nin bu dünyadaki narin varlıklara duyduğu merhameti fark ettiği günlere dayanır. Karşısındaki ne kadar çaresizse Sally de ona kalbini o kadar açardı; Village Bakımevi’nin önündeki felçliler ve Alzheimer hastalarıyla oturur, Yedinci Cadde’ye yayılmış yatan sarhoşa bir dilim pizza götürürdü. Ama en çok da bebeklerle duygudaşlık kurardı. Sally için bebekler büyük saygı nesneleriydi. Belki de hayatlarının, bellekten önceki belirsiz bir anda, kaderi belirleyen mizacın moleküler düzeyde olduğu sırada bir zayıflık anında nasıl da kolayca mahvolabileceğini anlardı. Fırsat bulunca yeni doğmuş bir bebeği saatlerce kucağında tutardı. Zaman zaman beni endişelendiren bir muhabbetti bu; o bebeklerde bulduğu şey kendi içindeki, koruması ve onarması gereken kaçak bir kuvvetin anahtarıydı sanki.

Lou buna razı olmazdı. “*Naches* nedir bilir misin? İşte ondan senin kızda var. Bu kız verici bir insan, Michael. Açgözlülerle, geri zekâlılarla dolu bu dünyada o paylaşıyor.”

Lou’nun şimdiki davranışları işte bu yüzden bu kadar rahatsız edici. Bize sokağın ilerisinden el sallıyor, üç dört metre yakınıma kadar gelip birden duruyor. Sally’ye dikkatle baktıktan sonra kötü ruhları kovar gibi ellerini savuruyor, çoban köpeğinin tasmaını çekıştırerek hızla uzaklaşıyor.

Lou’nun böyle çekilip gitmesiyle kalakalıyorum. Ama Sally hiç istifini bozmuyor. Her zaman sıcak bakan kestane rengi gözleri cilalanmış gibi kararıp kabuk misali sertleşmiş. Uykusuzluktan herhalde.

“İyi misin?” diye soruyorum.

“İyiyim.”

Düşünüyorum: Lou herhalde kavga ettiğimizi sandı, araya girmek istemedi.

“Emin misin? Çok gergin görünüyorsun da. Uykusuzsun, bütün hafta bir şey yediğini de görmedim.”

“İyiyim ben.”

“Belki de bu gece dinlensen, Shakespeare’e bir süreliğine ara versen iyi olur.”

Patlamaya hazır bir tavırla dudaklarını birbirine bastırıyor ve başını peki der gibi titrekçe öne sallıyor.

Öğleden sonra şehir dışından gelen bir arkadaşla buluşuyorum. Birkaç kadeh içki içip hasret gideriyoruz, akşam yemeğine giderken Bank Caddesi’ndeki apartmanımızın önünden geçiyoruz. Bir polis arabası kaldırımın ikinci sırasına park etmiş, içi boş, tepe lambaları yanmıyor. Sokakta öyle bir sükûnet var ki bir terslik olabileceği aklımın ucundan bile geçmiyor. Sakin bir akşam, polisler ya kaytarıyor olacaklar ya da komşuların durmadan şikâyet ettikleri dobermanlı adama geldiler.

Geçip gidiyoruz, Pat’in bizi ortasında birer mum yanan boş masaların arasında beklediği restorana varıyoruz.

Yemek boyunca Pat ve arkadaşım ortak yönlerini keşfediyorlar: İkisinin de güzel ve asi birer üvey kızı var. İkisinin de anlatacak öyküleri var: Abartılı intihar tehditleri, saçılan kahveler, elden et koparan ekmek bıçakları.

Arkadaşım, “Karımın hayatının aşkı kızıdır” diye espri yapıyor. “Ben ancak metresiyim.”

Pat neşeyle onaylıyor. “Kötü bir halk masalının içinde yaşamaktan farkı yok. Kötü üvey anne. En az sevilen, en çok şeytanlaştırılan, reddedilen.”

Aslında Pat’in Sally’yle ilişkisi kötü üvey anne klişesinin tam tersi. Pat, Sally’nin ev ödevleri için kendini paralar, huysuzluklarının insafına kalmış halde yaşar, ona kadınlığa erken adım atmanın yol açacağı olası faciaya dair akıl verir – Sally’nin yapmacık bir direnç takındığında dahi aslında hasret duyduğu uyarılarda bulunur. Ne var ki bunların hiçbir evimizdeki süregiden dramın çözümü olmadı: Sally, Pat’in kendisine olan düşkünlüğünün samimiyetine inanmayı reddediyor. Sally’ye göre engel Pat’in onu öz çocuğu gibi –fiziksel olarak da duygusal olarak da, hiçbir zaman– seveyecek olması. Pat’in bedeninin yabancı, dolayısıyla kalbinin de yabancı sayıyor kendini. Bizim karşı savlarımız (anne sevgisinin tek vasıtasının göbek bağı olmadığı; onunla Pat arasındaki bağın, yaşantılarındaki gerçek olaylar sonucu oluştuğu için çok daha güçlü olduğu; son olarak, biyolojik annesinin hayatta olduğu sav-

ları) Sally'nin karamsarlığını artırmaktan başka bir işe yaramıyor. Doğruca, "Bana maval okumayın, aklınızdan bile geçirmeyin" diyor. "Doğanın kanunu bu."

Akşam yemeğinden sonra üç dakikalık bir yürüyüşle Bank Caddesi'ne dönüp arkadaşımıza veda ediyoruz ve dairemize çıkan merdivenleri tırmanmaya başlıyoruz.

Sally yüksek yatağında uyuyor, gündüzleri hiç böyle huzurlu görünmüyor. Ojeli küçük ayak parmakları yatağın kenarından aşağı sarkmış ve sağ ayağı –bu sabah çöp tenekesine vurduğu ayağı– birazcık şişmiş.

Yanında yatıya kalan arkadaşı Cass de uyuyor, hafiften terlemiş.

Mutfağa giriyorum ve bıçakların tezgâhtaki yerlerinde olmadığını fark ediyorum; en üst rafa, ender kullandığımız tabak takımının arkasına kaldırılmışlar; tahta standın içinde, her biri kendi yerinde, siyah sapları duvara dönük duruyorlar.

Bu duruma bir anlam vermeye çalışırken Pat, "'Robin'i ara' diye bir not var" diyor.

Robin, Sally'nin annesi. Doğma büyüme New York'ludur, ayrılmamızdan birkaç yıl sonra yeni eşile Vermont'un ücra bir yerinde yaşamak üzere şehri terk etti. Çocuklarla ilgili planımızı cinsiyetlerini esas alarak kararlaştırdık: Sally annesiyle birlikte gidip ortaokulu taşrada okuyacaktı, abisi Aaron ise şehirde benimle kalacaktı. Küçük bir taşra okulunda Sally'nin New York'ta olduğundan daha başarılı olacağını umuyorduk.

Ama işler umduğumuz gibi gitmedi. Sally okulda gene uyumsuzluk yaşadı ve Robin'le oldum olası dengesiz olan ilişkisi kötüye gitti. Sally annesine kafa tuttukça Robin pasifleşti. Sally artık mücadelesi verilecek bir şey kalmayınca dek, hükmen her savaşı (para, akşam eve giriş saati vs.) "kazandı" Ürkütücü erken gelişmişliğinden kurtarılmaya susamış haldeydi. Robin tükenmişti, ne yapacağını bilmez durumda, aralıksız bir teslimiyet halindeydi. Gene de savaşları anlamsızlaştıkça Sally daha büyük bir şiddetle mücadele ediyor, istediği özgürlüğü kendisine verdiği için annesini cezalandırıyor, öte yandan durmadan daha fazla özgürlük, daha fazla güç, *her şeyin daha fazlasını* talep ediyordu; aslında kendi mutsuzluğuyla savaşıyordu. Kaçınılmaz olarak, kendinden daha büyüklerin olduğu bir gruba katıldı: Pas tutmuş otomobiller, ezik büzük metaller ve bedenler üzerine şifreli şarkı sözleri, çıkmaz

toprak yollar. Görünüşte süs için, *piercing* amacıyla dikiş iğnesi sapladığı göbek deliği siyaha döndü. On üçünde, Vermont'ta iki yıl geçirdikten sonra, bizimle yaşamak için New York'a döndü.

Robin'in numarasını tuşluyorum. "Bu gece Sally'yi eve polis getirdi" diyor.

Ve taşlar yerine oturuyor: Evin önünde duran devriye aracı Sally için gelmişti. Ben arkadaşımın kaygısızca geçip giderken polisler dairemizdeydiler, bıçakları erişilmeyecek bir yere kaldırıyorlardı.

"Onlarla konuştun mu?"

"Polislerle mi? Evet, konuştum. Evet. Sally ile Cass'in sokakta dengesiz hareketler yaptığını söylediler, kızların eve gitmelerinin daha iyi olacağına karar vermişler."

Robin'in mesajı açık: Sen benim anneliğimi eleştirirdin ama babayı oynamak için New York polisine muhtaçsın.

Biraz daha konuştuktan sonra söyleyecek sözümüz kalmıyor. Bir duraklamadan sonra Robin fısıldar gibi, garip biçimde baştan çıkarıcı bir kahkaha atıyor.

"Michael?"

"Evet."

Sessizlik. Bu sırada bağlantının üzerinden, çiftlik evinin nabız gibi atan sükûnetini duyabiliyorum. Sahneyi gözümde canlandırıyorum: Kokulu mumlar, gurusunun çerçeveli fotoğrafı, ruh iyileştirme üzerine kitaplar. Başka bir dünya.

"Bilmem gereken başka bir şey var mı?" diye soruyorum.

"Pek yok. Sadece... seni özgür bırakıyorum Michael. Sana bunu söylemek istiyordum, bence şimdi tam sırası. Seni özgür bırakıyorum. Ve bütün ruhumla kutsuyorum."

Ertesi sabah Sally'nin üzerinde, enkaza dönmüş bir arabadan az önce sürünerek çıkmış birinin sersemliği var. Dün geceyi sorduğum zaman kendini kanepeye bırakıp avuçlarını gözlerine bastırıyor.

Bir an önce gitme telaşıyla postallarının bağcıklarıyla uğraşan Cass'e dönüyorum. Sally'ye bakmaktan kaçınıyor, benim yüzüme de bakmıyor ve sorduğum soruları arka arkaya omuz silkip homurdanarak geçiriyor.

Pat daha büyük bir kurnazlık gösterip kızı, olanları tutarsızca anlattırarak kadar çözmeyi başarıyor. Sally'yle yürüyüşe çıkmışlar, Sally motor gibi konuşuyor, garip derecede acil bir şey anlatmaya

çalıyor, sözünü kesince ya da bir yeri anlamayınca Cass'e bağırıp çağırıyormuş "Göstereceğim ben sana ne dediğimi" diye avazı çıktığı kadar bağırmış, Hudson Caddesi'nden geçenleri durdurmaya, kollarından tutup sarsmaya başlamış. Adamın biri Sally'ye küfür edip önce Cass durumun şakası olmadığını anlamış. Cass ona durması için yalvarırken Sally trafiğin arasına dalmış, durduracağından emin, gelen arabaların üzerine koşmaya başlamış. "Çekerek tekrar kaldırıma çıkardım, nasıl ölmedi şaşıyorum. Polis aracı gelip yanımızda durunca bu sefer de onların üzerine gitti. Aynı şekilde. Deli saçması."

Varlığından zaten haberdar bile görünmeyen Sally'ye hoşça kal bile demeden, postallarının bağcıklarını bağlamadan evden çıkıp merdivenleri inmeye başlıyor.

Peşinden sahanlığa çıkıyorum, bir alay soru var aklımda. Yanıtları kesin bir çözümün kuvvetiyle, kendiliğinden aklıma geliyor. Uyuşturucu. Asit, Ekstazi, en azından elden ele dolaşan bir esrarlı sigara.

İtiraf ettirmek için Cass'i sıkıştırıyorum.

Fakat yalvarırcasına bir bakıştan başka bir şey elde edemiyorum. "Uyuşturucu falan almadık. Eve gidebilir miyim lütfen?"

İçeri giriyorum, Sally kanepeden kalkmıyor, uzak, uyuşuk. Yanına oturup elini tutuyorum. Tam olarak ona seslenir gibi değil de aramızda zayıf bir iletişim iplikçığı kurmak ister gibi adını söylüyorum.

Karşılık gelmiyor.

Pat, Cass'i kastederek, "Sally'nin hayatını kurtarmış olabilir" diyor.

İyi ama neden hayatının kurtarılmaya ihtiyacı vardı?

Sally ansızın yana çekilip ayağa fırlıyor ve evde dolanmaya başlıyor. Titriyor, üşümüş gibi değil de benliğinde şiddetli bir sarsıntı varmış gibi. Ve bir yandan da konuşuyor; daha doğrusu, bir esnafın tozları dükkânının kapısından dışarı süpürmesi gibi, sözleri ağzından dışarı itiyor. İnsanların onu beklediğini söylüyor, ona bel bağlayan insanlarmış bunlar, Güneşli Kafe'de, ışığın kutsal mekânında bekliyorlarmış, onları yüzüstü bırakamazmış, hemen onlara gitmeliymiş...

Kapıya koşuyor.

Kendimi önüne atıyorum, beni itip duvara çarpıyor. Kuvveti ürkütücü; boyu bir elli beş, kırk beş kilo var yok, ama içinde muaz-

zam bir enerji fırtına gibi uğulduyor. Beni yere seriyor, gözlüğümü koparırcasına çekip alıyor, yüzümü kanatana kadar tırmalıyor. Pat bir çığlık atıyor ve yardımına koşuyor. İkimizle birden baē edemeyince Sally'nin tel gibi gergin bedeni gevşiyor. G reşimizi kesiyorum ama kapıyı tutmayı bırakmıyorum, Sally altımızdan kaçıveriyor, karşı tarafa çekiliyor.

Bir pencerenin altına yere oturuyor, hepimiz nefes nefeseyiz, bir kafesteki hayvanlar gibi karşıdan kötü kötü bakışıyoruz.

Sakinleşen Pat gidip yanına oturuyor. Seni bekleyenler kim Sally? Onlara ne söylemek istiyorsun?

Bu soru yetiyor. Gene konuşmaya baēlıyor, sözcükler ağzından basınçla fıskırıyor ama bu sefer sahte bir sükûnet havası var, Pat başına silah dayayıp “normal” konuşmasını emretmiē gibi. Bir vizyon g rm ē. Birkaç gün önce Bleecker Caddesi'ndeki  ocuk parkında, kaydırağın yanındaki tahta köprünün üzerinde oynayan iki k  k kızı seyrederken. Ani bir i ğ r yle kızların dehasını, o sınırsız kız çocuğu dehalarını g rm ē ve aynı anda hepimizin birer dâhi olduğunu, deha sözcüğünün temsil ettiği d ē ncenin çarpıtıldığını kavramıē. Deha bizi inandırmak istedikleri rastlantı değil, hayır, deha sevgi algımız, Tanrı algımız kadar kimliğimizin  z . Deha  ocukluğın ta kendisi. Yaratıcı bize dehayı hayatla birlikte veriyor, toplumsa biz doęuētan yaratıcı ruhlarımızın dürtülerine uyma fırsatı bulamadan dehayı bizden çıkarıp atıyor. Einstein, Newton, Mozart, Shakespeare, bu kiēilerin biri bile anormal değildi. Onlar sadece her birimize doğumumuzla, giriē  d l  gibi bahēedilen Tanrı vergisi yeteneği tutmanın bir yolunu bulmuēlardı.

Sally gördüğü vizyonu parktaki kızlara da anlatmıētı. Anlaşılan  ocuklar onu çok iyi anlamıēlardı. Sonra  ıkıp Bleecker Caddesi'nde y r m ē ve hayatının deęiētięini fark etmiēti. Kore şark terisinin önündeki yeēil plastik vazolarda duran çiçekler, gazetecinin vitrinindeki dergilerin kapakları, binalar, arabalar – hepsi hayal gücünün ötesinde bir keskinliğe kavuēmuētu. “ēimdiki zamanın” keskinliği demiēti. Benliğinin merkezinden kabarıp taēan bir enerji dalgacığı. ēeylerdeki saklı hayatı, ayrıntılı ihtiēamı, onları oldukları şey haline getiren konsantre dehayı görebiliyordu. En keskini de yanından geçtiği insanların yüzlerindeki mutsuzlukt . Onlara gördüğü vizyonu anlatmaya  alıēmıētı ama onlar hızla geçip gitmiēti. O anda anlamıētı: Dehalarından zaten haberdardılar, bu bir sır

değildi, daha beteriydi: Kendi içindeki deha gibi onların içindeki deha da bastırılmıştı. Ve insanın ıstırabının tek sebebi, dehanın sızıp yüzeye çıkmasını ve hayatımıza yeniden olağanüstü biçimde hâkim olmasını engellemek için sarf edilmesi gereken muazzam çabaydı. Onca insan içinde Sally, yaşadığı aydınlanma yoluyla bu ıstıraba derman bulması için seçilmişti.

Pat ve ben afallayıp kalıyoruz, Sally'nin söylediklerinden çok bunları söyleme biçiminden dolayı. Bir fikir ağzından hızla dökülür dökülmez bir yenisi yetişip onu geçiyor, sırası olmayan bir sözcük yığını oluşturuyor, her bir cümle kendinden öncekini daha ortaya çıkma fırsatı bulamadan geçersiz kılıyor. Nabızlarımız hızlanıyor, küçücük gövdesinden taşan enerjinin şiddetini kavramakta zorlanıyoruz. Havayı yumrukluyor, çenesini öne uzatıyor – tam bir komedi performansı: Sinirleri bozuk despot zavallı kullarına zorla ütopya yutturuyor. Ama bu bir performans değil. İletişim kurma dürtüsü öyle kuvvetli ki ona azap çektiriyor. Her bir kelime vücudundan atması gereken bir zehir gibi.

Konuştukça tutarsızlaşıyor, tutarsızlaştıkça da meramını anlatma ihtiyacı şiddetleniyor! Onu izlerken kendimi çaresiz hissediyorum. Fakat bir yandan bu katıksız canlılığıyla beni de harekete geçiriyor.

Spinoza, canlılıktan en saf erdem, tek erdem olarak bahseder. Devamlılık, gelişme güdüsü tüm canlı varlıkların mutlak niteliğidir, der. Ancak canlılık, Spinoza'nın erdeminin tersine döneceği ve kişinin gelişmek yerine kendini diri diri yemeye başlayacağı ölçüde güçlendiğinde ne olur?

Yenilenmiş bir güçle, bu sorunun emin olduğum tek yanıtına tutunuyorum: Uyuşturucu. Tahribata yol açan bir hap Sally'nin damarlarını işgal etmiş, şiddetli –ve daha da önemlisi, geçici– boyutta nöbetlere sebep oluyor.

Bu açıklama rahatsız edici olsa da kalkanının altında Sally'nin hezeyanları daha az kötücül bir yön alıyor. Öğrenme özürlü kızım bir dâhi olduğuna inanıyor. İçimizdeki ateşi bir tutuşturabilsek bütün insanların dâhi olacağına inanıyor. İnanılmaz bir fikir değil bu. Balililer ilk altı ayımızda kelimenin tam anlamıyla tanrı olduğumuza inanırlar; ondan sonra ilahiliğimiz dağılıp gider ve geriye ancak beşer kalır. Gnostiklere göre ise bizler Doğa'ya âşık olma hatasına

düşmüş ilahlarıdır, belli belirsiz hatırladığımız bir mevkii geri almanın özlemiyle ömürlerimizi geçirmemiz bu yüzdendir. Sally'nin gördüğü vizyon bu özlemin ifadesi değil de ne? İdealleşmiş varoluş anına dönmüş, tanısal testlerden ve "özel eğitim ihtiyacından" öncesine, "işlem bozukluklarının" ve kişilik değerlendirmelerinin öncesine – "vasat" sözcüğünün erişilmez ötesindeki bir zirveyi simgeler olduğu zamanın öncesine. Geçmişini feshetmiş, etkinin yozlaştırmasını reddetmiş, boşanmaya sırtını dönmüş, ihanete, annesine, bana... onu kim suçlayabilir ki?

Sally odanın zeminine oturmuş, kollarını ayak bileklerine sarmış, başını dizlerine dayamış, hafifçe titriyor ama bir an için suskun. Bu arayışı fırsat bilip işitilmeden konuşabilmemiz için Pat'e yatak odasını işaret ediyorum. Yatak odasında düşüncelerimi açıklıyorum. Elbette Sally'nin egosunu şişirme ihtiyacını anlıyoruz. Psikiyatri literatürü böyle olgularla dolu: Düşük benlik saygısından şişirilmiş özsaygının ortaya çıkması. Aldığı gün gibi ortada olan uyuşturucuların durumu çarpıtıcı etkilerini de hesaba katarsak, bu coşkunsal duygusal dengeye duyulan sağlıklı bir arzunun tezahürü olamaz mı?

"Onu sakinleştirebilirsek hepsi geçecek. Eminim. Gene eski haline gelecek."

"Kendimize Sally'nin 'eski hali' aslında nasıldı diye sormak zorunda kalabiliriz" diyor Pat.

Sesindeki mutlak şüphecilik beni afallatıyor. "Ne demek istiyorsun?"

"Bunu duymak hoşuna gitmeyecek ama Cass hiç de uyuşturucu almış gibi gelmedi bana. Bence Sally de bir şey kullanmadı. Bir şey almış olsa bile üzerinden en az on saat geçmiştir. Etkileri şimdiye geçiyor olmalıydı, değil mi?"

Gözüm, açık banyo kapısından aynadaki yansımama ilişiyor; yanağımda Sally'nin tırmaladığı yerden iki deri parçası şerit halinde sarkıyor.

"Sana söylemem gerek, Arnold'ı aradım" diyor Pat. Bacağına araba çarpıp dans kariyeri birden sona erdiği zaman tedavi olduğu Reich terapistini kastediyor. "Bir tavsiye verdi, 'Onu hemen en yakın acil servise götürün' dedi."

Başka konuların yanında psikotrop maddelere ve biyomedikal odaklı psikiyatri kurumlarına karşı şüphecilikliğini dile getirdiği haf-

talık radyo programlarını göz önüne alınca, Arnold'ın tavsiyesinin önemini anlamıyor değilim. Arnold'ın “akıl hastalıkları” için, “Nüfusun potansiyel olarak yıkıcı kesimini susturmak için icat edilmiş toplumsal bir mit” dediğini duymuştum.

“Acil servisleri onaylamadığını sanıyordum.”

“Akut psikoz vakaları hariç.”

Akut psikoz. Bu tamlama beni sarsıyor. Bunun yanında “akıl hastalığı” zararsız kalıyor. Yüzüme su çarpıyorum, birkaç soluk kan damlası lavabonun deliğinden akıp gidiyor. O sırada bir patırtı oluyor, daire kapısı açılıyor, Pat bağılıyor ve ikimiz birden Sally'nin peşinden merdivenleri koşarak iniyoruz.

Onu Bank Caddesi'nde, başı önünde, hızla batı yönünde yürürken yakalıyoruz. Tekrarlanan sorularımıza karşılık Günişığı Kafe'ye gittiğini söylüyor, insanlar çoktan orada toplanmışlar, ışığa dalmış halde onun sözünü tutup geri dönmesini bekliyorlarmış.

Charles Sokağı'nın yanındaki dar parke taşlı aralığa sapıyor, ona ayak uydurmak için hızlı yürürken, zamanın dışına kayıp, ürkütücü derecede hatasız bir Bosch ya da Brueghel tablosunun içine girmişiz hissine kapılıyorum: İki Budala Deliliği Kovalıyor, etrafı surlarla çevrili bir Ortaçağ şehrinde geçen bir tablo.

Bir dakika sonra, bir tarafında AIDS'lilerin kaldığı bir bakımevine dönüştürülmüş bir düşkünlerevi, diğer tarafında camında tasfiye indirimini duyuran “Kapatıyoruz!” levhası asılı pornografik kitaplar satan bir dükkân olan Günişığı Kafe'nin önündeyiz. Batı Caddesi'nin karşısındaki döküntü iskelede beş altı kişi tehlikeli biçimde uzanmış güneşleniyor.

Kafeye girer girmez, tezgâhın arkasındaki adam, sanki önceden gelmişiz de bizden hiç memnun kalmamış gibi gözlerini devirip tavana bakıyor. Ardından bariz biçimde bizi görmezden geliyor. Sally mekândaki tek müşterinin, asker tıraşlı, kısa deri şortlu, ılımlı görünüşlü, sessizce tavuklu Sezar salatasını yiyen adamın yanına gidiyor. Masasına oturup yüzünü adama çeviriyor. “Bugün seni Günişığı Kafe'ye hangi rüzgâr attı?”

“Bir arkadaşla karşılaşırım diye geldim.”

Sally adamın dövmeli çıplak kolunu tutuyor. “Bir arkadaş buldun işte. Ben senin arkadaşınım.”

Adam irkilip kolunu Sally'nin elinden kurtarıyor, sonra bariz biçimde geri çekiliyor.

Sally mesajı ters anlıyor: Adamın her söylediğini dikkatle dinlediğini sanıyor ve ona geniş, garip denecek kadar mesafeli bir gülümsemeyle bakıyor. Ama adama girişme fırsatı bulamadan, tezgâhın arkasındaki adam araya giriyor.

“Çık git buradan. Bir daha o boktan suratını görmeyeyim.”

Sally’yi adamın buz gibi sert bakışından görmenin şokunu yaşıyorum: Bir parya. Yüreğim sızlıyor. Komşumuz Lou, Günişiği Kafe’den hızla kovulma... Süleyman Peygamber’in bir kıssası aklıma geliyor: Bir cinin oyununa gelip Kudüs’ten kovulur ve cin onun yerine geçip hükümdar olur. Süleyman İsrail’in asıl kralı olduğunu söyleyerek yiyecek dilenmeye mecbur kalır. Halk onu deli zanneder. Onunla alay ederler, ondan uzak dururlar. Süleyman karanlık kuytularda yatar, bir başına kalır, üstü başı kirli, yırtık pırtıktır.

Pat’in yardımıyla Sally’yi gitmeye ikna etmeye çalışıyorum. Sally bana ölümcül bir bakış atıp susmamı emrediyor. Ama saldırganlaşmıyor. Onu kafeden çıkarmamıza razı oluyor, sıcak Village sokaklarından geri dönüyoruz, bu sefer Sally aramızda, esir düşmüş, zorla yürütülen bir hükümdar gibi buyurgan tavırlar takınıyor.

Evde çaresiz konumumuza kaldığımız yerden devam ediyoruz, ter içindeyiz, sıcak hava tavandan içeri adeta gözle görünür pırıltilarla sızıyor. Sally, acıktın mı? Yatmak ister misin? Sana kitap okumamı ister misin? Sesim kulağıma uzak ve yabancı geliyor, sanki kendimi rahatlatan bir illüzyon sayesinde tarihi Sally’nin iki yaşında olduğu zamana döndürmüştüm. Her soruyla bir tepki bekliyorum, etkisi altında olduğu büyüünün bozulduğunu ve gene tanıdığım çocuğa dönüştüğünü gösteren küçücük bir belirti. Fakat her seferinde başkalığı doğrulanıyor. Sanki asıl Sally kaçırılmış ve yerine Süleyman’ınki gibi, onun görüntüsünde bir cin gelmiş. Bedenin ele geçirilmesi şeklindeki o kadim inanç! İnsan böyle grotesk bir dönüşümü başka nasıl kabullenebilir ki?

Bir saat daha geçiyor. Gün giderek daha fazla gerçek dışı gelmeye başlıyor. Kendiliğinden olacak bir düzelme –adeta hipnozğunun parmağını şıklatmasını– bekleyip duruyorum ama böyle bir olasılık giderek uzaklaşıyor gibi. Sızdırmaz bir sessizlik etrafımızı sarıyor. Sanki dilsiz olmuşuz. Ama dilsizlerin işaret dilleri, ortak anlamlardan oluşan bir sistemleri vardır. Sally ve bense kelimenin en derin anlamıyla birer yabancıyız: Ortak bir dilimiz yok. Her şey onun saplantısının demir pençesine yakalanmış, bundan başka bir

gerçeklik yok. Ölmüşler gibi gitmiş Sally, geride sahte kabuğunu bırakmış, ancak o kabuğun anlayabileceği uydurma bir dille konuşuyor benimle.

“İnsanlar bozum olunca bozulurlar. Bozum olmuş hissediyor musun baba?”

Sesi dart oku gibi saplanıyor bana. Yüzü kızarmış, güzel. Akıl ermez biçimde de ruhsuz.

“Seninle gurur duyuyorum baba. Ağlanacak çok şey var. Pek çok şey.”

Ancak yanaklarımdaki tırnak izlerinin ıslak ıslak yandığını hissedince anlıyorum neden bahsettiğini: Deneyimlediği aydınlanmalar karşısında sevinç gözyaşları döktüğümü, gördüğü vizyonu benimsediğimi, kendisi sayesinde benim de kurtarıldığımı düşünüyor.

Akşamüzeri Arnold'ın tavsiyesine uymaktan ve Sally'yi hastaneye götürmekten başka çare kalmıyor. Ondan beklediğimin aksine, bu plana karşı çıkmak bir yana, epeydir ertelediğimiz bir maceraya çıkmak üzereymişiz gibi büyük bir iyimserlikle karşılıyor bunu. Keşfettiklerini bu konularda bilgili olan kişilerle, onu anlayacak uzmanlarla “paylaşabilecek” Ve tekrar merdivenlerden aşağı inip Bank Caddesi'nde ilerliyoruz; o çöküntüsünü sergiler halde, uyumsuz ve gergin, bütün gelip geçenlerin ilgisini çekerken semtin gözleri Sally'nin üzerinde.

Bleecker Caddesi'ndeki çocuk parkına gelince duruyor, demir parmaklıklara tutunup tuhaf bir ciddiyetle, parkta oynayan çocuklara bakıyor. Sulama fıskiyesinin arasından koşmalarını, kum havuzunu kazmalarını, plastik arabalarıyla birbirlerinin etrafında dönmelerini izlerken hipnotize olmuş gibi nefesleri sığ ve hızlı, gözleri donuk ve o sırada yoğun bir hüznün var bakışlarında. Hüznü bilme kabiliyetinin ötesinde bir hüznün (Robert Lowell kendi dipsiz sevincini yazarken, buna “Mutsuzlukta yücelme” demiştir); bunun distimik mani sancıları çekenlerin yaşadıkları karmaşık hal olduğunu öğreneceğim daha sonra.

Çocuk parkının bitişiğinde, boyları Village'ın ağaçlarından on beş metre kadar uzun on yedi gümüş ihlamur ağacının dikili olduğu küçük bir alan var. Bu ihlamurların yaprakları ağaçlığın üzerinde öyle kalın bir çatı oluşturmuş ki temmuzda bile güneş aralarından sızamıyor. Ağaçların arası mağara gibi karanlık ve

sürekli serin kalıyor, çöp toplayanlar ve kıvrılıp başını dinlemek isteyen herkes için bir cennet. Banklarda beş altı kişi cenin gibi kıvrılmış yatıyor, diğerleri plastik poşetlerini karıştırıyor, üzerini değiştiriyor, portatif ocaklarda sosis pişiriyor, Tequiza ve Pink Lady gibi isimleri olan alkollü karışımlar içiyorlar, hepsinde bir yatak odası rahatlığı, radyolar alçak sesle çalıyor, ağaçların altından ağır kokular geliyor.

Sally'nin ellerini parmaklıklardan ayırırken, ağaçlıktan bir kadın bize doğru geliyor. Bu kadını, bankaya giderken, metroda daha önce de gördüm, deniz aslanı misali gövdesi sadistlere ve hırsızlara karşı koruyucu bir zırh gibi kirle kaplı. Gidip uzattığı avcuna bozuk para koyuyorum, sonra para dilenmediğini anlıyorum; avcunda bir serçe ölüsü var, incecik kahverengi pençeleri göğe çevrili. Elimde olmadan geri çekiliyorum ama kalbimde kadına karşı bir merhamet uyanıyor. Gözlerine bakıyorum: Bildiği yegâne yer olan dünyanın merkezinde iki parlak cıvalı taş. Ne kadar da bilinmez! Kadına bir şeyler söyleyecek oluyorum ama aramızdaki uçurum aşılamayacak kadar geniş.

Eugen Bleuer (1911'de "şizofreni" sözcüğünü türeten kişi) sonunda hastalarının kendisine bahçesindeki kuşlardan daha yabancı olduklarını söylemiş. Peki onlar bize yabancıysa, biz onlara nasıl görünüyoruz?

Sally kızgın, kadını kaçırıyor. "Seni rahatsız etmesine izin verme baba. Aklını tamamen kaybetmiş" diye tıslıyor.

Hastanenin acil servisinde, böbrek taşı düşüren bir kişi, alkol tedavisi gören biri ve tekerlekli patenle düşme sonucu kemiğini kırmış biriyle birlikte bir süre endişeyle bekledikten sonra sıralı bölmelerden birine alınıyoruz.

Sally mesajının önemini kayıt hemşiresinin bizden çok daha iyi anlayacağından emin, "Bırakın ben konuşayım" diyor. Bir öğretmen edasıyla işe giriyor, ciddiyetle giysisinin kırıksıklıklarını düzeltiyor: Yetkili kadın parodisi. Fakat saniyeler içinde konuşma, yere düşen bir bardak gibi paramparça oluyor.

"Siz bu kızın babası mısınız?" diye soruyor hemşire.

"Evet, babasıyım."

"Şu kapıdan girin, sola dönün. Muayene odalarından birine geçip oturun. Boş olan bir odaya."

Kadının tarif ettiği üzere açık renge boyalı bir koridora giriyoruz, tavandan aşağı sarı krepon kâğıtları sallanıyor. Duvarlarda hoplayıp sıçrayan Berenstain Ayıları. Çocuk acil servisi.

Bir muayene odası bulup sabırla bekliyoruz. Sally yumuşak sedyeye kıvrılıp, beyninin içine doğru patlamadan çırpınmasına katlanmaya çalışıyormuş gibi başını Pat'in kucağına koyuyor. Korkmuş. Gergin. "Siz neden korkuyorsunuz?" diye sorup duruyor, tekrar tekrar korkmadığımızı söylüyorum. Sonra ısrarının mantığını anlıyorum: Onun için korkmamı istiyor. Manisinin kof coşkunluğunun hissetmesine izin vermeyeceği korkunun velisiyim ben. Bu coşkunun, hakikatin tersi olduğunu anlamaya başlıyorum. Sally kesinlik tarafından kuşatılmış halde, çünkü hiçbir şeyden emin değil. Tutarlı bir cümle kuramazken, anlamlı konuştuğunu sanıyor. Benliğindeki bir açıklıkta, son hızla kontrolden çıktığını bildiği için kontrol talep ediyor.

Bunu anlamak ona yakınlaşmamı sağlıyor. Onun dağılışına tanık olunca ben de o dağılmanın bir parçası oluyorum bir şekilde ve gözlerimi kapayıp, çırpınışı içime takılıp kalmış gibi, ben de hızlandığımı hissediyorum. Adeta sıradan bir şeymiş gibi, "Gidiyorum, gidiyorum ama dönecek bir yerim yokmuş gibi hissediyorum" diye fısıldıyor. Pat fısıldayarak bir şeyler söylüyor, hafif hafif saçını okşuyor. Bu hareket, Sally'nin kaygılı yalnızlığını yatıştırıyor; giderek belli oluyor ki asıl korkusu da bu yalnızlık. Sally'nin anlaşılma ihtiyacı havaya duyulan ihtiyaca benziyor. (Herkesin mücadelesi bu değil mi? Başkalarını kendi gerçeklik uyarlamamıza geçirmek? İknâ etmek? Olduğumuzu sandığımız kişı olarak görölmek?) Pat'in onu, bir süreliğine aklına girdiğine inandırma becerisine gıpta ediyorum; ben bunu yapamıyorum. Onun dünyasına girmek istemiyorum, onu çekip kendiminkine almak istiyorum.

Çok genç bir doktor başını içeri uzatıyor, bizimle on beş saniye konuştuktan sonra aceleyle gidiyor. "Psikiyatri asistanını anons ettirdim. Yolda, geliyor."

Kırk dakika daha ağır ağır geçiyor. Tavandaki uzun tüplerden solgun bir ışık dökölüyor. Muayene masasının kâğıt örtüsü Sally'nin kıpırdanmalarından yırtılmış. Psikiyatri asistanı geliyor, otuzlarının başlarında, kısa boylu, gözlüğünü bantla tutturmuş bir kadın. Sally'yle baş başa görüşebilmek için kibarca dışarı çıkmamızı istiyor.

Beş dakika sonra dışarı çıkıyor ve beni penceresiz küçük bir oda-ya, aslında serum torbaları, muayene eldivenleri, steril pedler, sıvı sabun bidonlarıyla tıka basa dolu bir malzeme deposuna sokuyor. Portatif sandalyelere karşılıklı oturuyoruz, dizlerimiz neredeyse birbirine değiyor.

Sally'nin tuhaf davrandığını ilk ne zaman fark ettim? Kadına Sally'nin son zamanlarda geçirdiği uykusuz geceleri, “cehennemin büyük nefesi” şiirini ve dün sabah çöp tenekesini tekmelemesini anlatıyorum. “O zaman böyle tutarsız değildi.” Ardından da ilgisiz bir baba gibi konuştuğumu fark edip huzursuz oluyorum. “Alışılmadık davranışlara dayanma eşiğim biraz yüksek galiba.” Hemen bu söylediğimden de pişman oluyorum. Her sözümün beni biraz daha suçlu çıkarmasından korkuyorum. İyi de tam olarak neden suçluyum?

Asistan, “Bu tür hastalıklarda, tutarsızlığın ateş gibi çok ani baş göstermesi hiç alışılmadık değildir” diyor. “Olduğunda da çok korkutucudur. Neler hissettiğinizi tahmin edebiliyorum.” Kadına minnetle bakıyorum ama fiziksel yakınlığımız göz temasını tuhaf hale getiriyor. “Sally'nin rahatsızlığı muhtemelen bir süreden beri gelişmekteydi, onu alt edecek hale gelene dek güç topluyordu.”

“Rahatsızlığın” ne olduğunu sorunca yüzünde donuk bir gülümseme beliriyor. “Sally'nin hastalığına ne ad verdiğimiz şu anda önemli değil. Tip 1 bipolar bozukluğun birçok kriteri mevcut. Ama on beş, maninin baş göstermesi için oldukça erken bir yaş. Ama şunu biliyorum, kızınız çok hasta. İhtiyacı olan tedaviyi görebilmesi için yatırılmasını şiddetle tavsiye ediyorum.”

“Psikiyatri servisine mi?”

Başını bir defa sallayıp doğruluyor, anında direndiğimi hissediyorum. Artan aksi kanıtlara rağmen, tüm kalbimle bir son dakika ertelemesi istiyorum. İlk savunma hattım olan uyuşturucu çöktü ama neden katı bir perhizle düzelebilecek, Kral George porfirisi gibi nadir bir metabolik rahatsızlık olmasın? Veya bir hormon dengesizliği, bir kızın on beşinci yaşını mimleyen bir değişim karmaşası? Gerçek hükmü duymak ezici bir etki yapıyor. Ama bu hüküm ne kadar nihai? Beş dakikalık sürede, Sally hakkında bademcik enfeksiyonu ya da bronşit teşhisi koyar gibi verdiği hüküm ne kadar doğru olabilir?

Asistan hekim izin isteyip gidiyor ve birkaç saniye sonra getirdiği bir deste fotokopiyi elime tutuşturuyor.

“Kızınız on sekiz yaşından küçük olduğu için, hastaneye yatışı için rızanız gerekiyor.”

Yan cebinden bir kalem çıkarıyor –üzerinde “Risperdal” yazıyor, en yeni antipsikotik– ve onu da bana uzatıyor.

Her sayfada imzalayacağım yerler X ile işaretlenmiş. Peki imzalamam ne anlama gelecek? Sally’yi akıl hastası olarak düşünemiyorum, aklım bunu kabullenmeyi reddediyor. Göreceği tedaviye dair bir fikrim var: Kuvvetli bir nöroleptik kokteyl, beyin kemoterapisi. Bu kokteylin sonucunu gördüm, hepimiz gördük. Sally’nin öyle uyuşturulduğunu, dünyaya içki dükkânlarıyla taksilerde gördüğümüz kurşun geçirmez cinsten çizik çizik plastik bir siperin ardından baktığını düşünemiyorum.

“Bana bir dakika verin doktor” diyorum.

“Acele etmeyin.”

Muayene odasına dönüp durumu Pat’le konuşuyorum, hâlâ Sally’yi eve götürmenin bir yolunu bulma umudum var. Bir hemşire Sally’nin kolundan kan alıyor. İğneyi çektiğinde Sally’nin elbisesine bir damla kan düşüyor, uzunca kırmızı bir leke. “Bak ne yaptın! Temizle şunu! Çıkar üstümden! Hemen!” Elbisesinin kumaşını, iğrenç suçunun delilini hemşirenin burnuna doğru kaldırıyor Sally. Yüzünde öldürmeye meyilli bir ifade var, bu kan damlası yoluna baş koyduğu her şeyi mahveden bir pislikmiş, saflığı ve tanık olduğu vizyon bir anda kirlenilmiş sanki. Şiddetle titriyor. Sally’nin yaşadığı şeyin kuşkuya karşı kırılgan ve dehşetli bir zafer olduğunu fark ediyorum, işte bu leke her nasılsa bu “zaferi” tartışılır hale getirdi. Bu leke, gelecek olan yıkılış, gülündeki kurt; sağlıklı çiçeğini tehdit ediyor. Ve Sally buna razı gelmeyecek.

Hayatı buna bağlıymış gibi, “Çıkar üzerimden!” diye haykırıyor.

“Kendin temizle tatlım” diyor hemşire. İstifini bozmadan Sally’nin kan tüpünü cebine koyuyor ve odadan çıkıyor.

Pat duvardaki madeni kutudan kâğıt havlu çıkarıp ıslatıyor ve lekeye sürüyor, lekeyi soluk renkte sulu bir yığına dönüştürüyor.

Sally haykırmaya devam ediyor.

“Sus!” diye azarlıyorum.

Pat yorgun başını kaldırıp şaşkınlıkla bana bakıyor. Şimdi ne yapacağız?

Sally kısacık bir an için kim olduğumu bilmiyormuş gibi bakıyor bana. Sonra bir anda sesi yumuşuyor, opera söyler gibi acıklı bir hal

alıyor. Büyük, abartılı hareketlerle, elinin tersiyle yanağımlı okşuyor. “Zavallı, zavallı baba. Kayıp dehanı geri almaya uğraşıyorsun. Halbuki tek yapman gereken bana gelmekti. Hemen burnunun dibindeydi.” Ve gözyaşlarına boğuluyor.

Gerçeğı kabullenip onay formlarını imzalıyorum ve bana katlandığı için asistana teşekkür ediyorum. “Önemli değil” diyor. “İdareye sigorta kartınızı verin yeter.”

Sigorta kartım. Günün keşmekeşinde bu ayrıntıyı düşünmekten kaçınmıştım; Pat yakınlarda öğretmenlik işinden ayrılmış, sigortamızın süresi geçmişti. Ufukta bir felaket belirtisi olmadığından (felaketin daima ufukta olduğunu bilmiyor muyduk?) aylardır bir sigortacı arayışındaydık. Evdeki bir rafta sigorta broşürleri tozlanmış duruyor.

“Sigortanız yok mu? Hiç mi güvenceniz yok?” diyor idareci.

Asistana dönüyorum. “Ne fatura çıkarsa ödeyeceğim. Söz veriyorum.”

“Görünüşe göre sözünüzden başka vereceğiniz bir şey yok.”

Hafifçe ürpererek yana dönüyor ve kendisi gibi genç bir erkek asistana danışıyor. Adam beni süzerken kendimi dünkü gazetenin ilan sayfasına sarılı bir balık gibi hissediyorum. Vaadimi, bu sefer gür bir dürüstlikle tekrarlıyorum: Son kuruşuna kadar ödeyeceğim. Asistanların gözlerinin içlerine bakıyorum: Ben düzgün bir adamım, geçici bir sigorta aksaklığı yaşamış iyi bir babayım...

Bizim asistan Risperdal kaleminin tepesine basıp formları imz alıyor ve duyulacak şekilde iç çekip hızlıca yürüyüp gidiyor.

Ambulans bekliyor, gereksiz bir savurganlık. Pat’le birlikte pekâlâ Sally’yi bir taksiye bindirip on blok ötedeki psikiyatri kliniğine götürebilirdik. Artık resmen yatan hasta olduğundan dolayı standart prosedürler devreye giriyor. (Hesabıma beş yüz dolar eklendi.)

Sağlık görevlileri sedyeye bağlarken Sally hızlı hızlı aydınlanmalarını anlatmaya devam ediyor, ışığın delici doğası, ışığın hafifliği, hepimizde bulunan deha...

Görevliler sedyeyi kaldırıp ambulansa yüklüyorlar ve sabitliyorlar. Mumya gibi sarılmış, gözlerini ambulansın tavanına dikmiş olan Sally neşeli ve rahat. Ardından biz de ambulansa biniyoruz. Saat sabah ikiyi çeyrek geçiyor. Sokaklar öyle sessiz ki otuz metre

ilerideki beton setine vuran East River'ın sesini duyabiliyorum. Ambulansın kapıları kayarak kapanıyor.

Doğu Yakası'nın bomboş caddelerinden rahatça geçiyoruz, ne siren sesi ne trafik kuralları; kesif, aysız bir gece. Ambulans birbiri benzeyen ve insanın göz zevkini bozan 1960'lardan kalma iki çirkin binanın arasına sıkışmış beyaz tuğladan sıradan bir binanın önünde duruyor. Buraya daha önce gelmişim gibi geliyor ama neden, ne zaman gelmişim çıkaramıyorum.

Beşinci katta, üzerlerinde dörtgen gözetleme delikleri olan iki kalın çelik kapıdan geçiyoruz. Çifte güvenli bir koğuş.

Kemik kadro gece ekibi nöbette: Hepsi kadın, küçük bir grup. Pat'le beni görmezden gelerek hemen Sally'ye el koyuyorlar. En küçük ayrıntıya kadar kapsamlı bir arama yapıyorlar. Fiziksel temas asgari. Tavır haşın, buyurgan ama kaba değil. Elimdeki bütün yetkiler yürürlükten kalkıyor; kızım artık onlara ait. Asistan doktorun amacı biyomedikal açıdan bizi Sally'nin hastalığından aklamaktır ama hemşireler bizi dengesizliğin taşıyıcısı olarak görüyor gibiler: En iyi ihtimalle başarısız anne baba, en kötü ihtimalle de kendileri de akıl hastalığı şüphelileri. Benim Sally'ye kaygılı, rekabetçi sahip çıkışım belli ki hemşireleri sinirlendiriyor. Onlara göre servislelerinden ne kadar çabuk çıkarsak işlerini o kadar iyi yapabilecekler.

Sally'yi küçük bir odaya götürüyorlar. Odaya göre oldukça büyük parmaklıklı bir pencere dar bir yatağın üzerinde yükseliyor: Rüyanın devasa, rüyayı göreninse mantıksızca küçük kaldığı bir sürrealist tablo. Peşlerinden odaya girecek oluyorum, bir hemşire kesin bir tavırla beni engelliyor ve kapıyı kapatıyor. Aklıma birkaç yıl önce Manhattan Ceza Mahkemesi'nde İspanyolcadan İngilizceye tercüman olarak görevlendirilmemi getiriyor bu. Memurlar gözaltındaki sanığı aynı bu hemşirelerin kendine has özeniyle tutuklamışlardı: Özel bir duygu beslemeden ama zarar vermemeye dikkat ederek.

Pat'le koridorda öylece bekliyoruz. Servis sessiz, onlarca hasta yan yana sıralanmış bej kapıların ardında ilaçlı uykularında. Hemşire istasyonunun yanındaki duvara beyaz bir tahta asılmış, üstüne hastaların ayrıcalıklarının yazılı olduğu kâğıtlar yapıştırılmış. D sigara içmeye çıkabilir (3. Seviye). R ziyaretçi yakınıyla restoranda yemek yiyebilir (5. Seviye). M yirmi dört saat gözetim altında. Yarınki film: *Wanda Adında Bir Balık*.

Sally üzerinde ince, bağciksız, çıtçıtli bir hastane önlüğüyle odasından çıkıyor. Birden yaşı belirsiz görünüyor. Bunun dışında onu hastanede gördüğüm tek zaman doğduğu geceydi. Evliliğimizin o noktasında annesiyle ben bir barda tek başına içen iki kişi gibiydik. Aramızda düşmanlık yoktu, sadece uzun mesafeler vardı. Fakat Sally ortaya çıkınca üzerimize büyük bir iyimserlik geldi, fiziksel bir iyimserlik, bizi gerçeklere karşı bir süreliğine kör eden ilkel bir iyimserlik. Kendinden başka hakikate ihtiyaç duymuyordu, eksiksizdi ve öyle güzeldi ki bezgin doğum hemşireleri dünyaya yeni gelmiş bu kusursuzluğa hayret etmişlerdi.

Fakat şimdiye dek bir psikiyatri hastanesinden içeri adımını atmamış olmasına rağmen, bu kadınların kendisini anlayacaklarına, buraya ait olduğuna dair sessiz bir hal var üzerinde. Üzerinden ağır bir yük kalkmış gibi davranıyor. Aynı zamanda hiç olmadığı kadar da keyifli: Vahşi, gözleri parıltılı. 1855'te bir arkadaşı Robert Schumann'ı Bonn yakınındaki bir akıl hastanesinde piyano başındayken gözlemler: "Yayları bozuk ama hâlâ işlemeye çabalayan bir makine gibi kasılıp silkiniyordu." Sally de bu hastalıklı aralıksız devinim noktasına doğru gidiyor gibi görünüyor. Tek derdi diğer eşyaları –kemer, kibrit, ayakkabı bağcıkları, anahtarlık, camlı her türlü eşya ve Sally'nin gür saçları yüzünden dişlerinin yarısı eksilmiş tarak– gibi el koydukları kalemini geri almak. Hemşirelerle, her an kontrolden çıkıp ciddi bir olaya dönüşecek gibi görünen telaşlı bir pazarlığa girişiyor. Hemşireler tartışmalı bir kararı aralarında müzakere eden hakemler gibi aralarında konuşuyorlar. Ardından da keçe uçlu bir kalem lütfettikten sonra Sally'yi tekrar odasına götürüyorlar.

Ertesi gün ziyaret etmemize izin verecekleri güvencesiyle bizi çiftle kilitli kapıların önüne koyuyorlar.

Lobide, bu binaya daha önce geldiğim hissini yeniden yaşıyorum ama o anı tutamadan elimden kaçırıyor.

Bank Caddesi'nde klima gene çalışmıyor, sigorta almayı unutmuşum. Pat soyunuyor, yatağımıza uzanıyor. Ben de yanına yatıp gözlerimi kapatıyorum, sonra hemen doğruluyorum, kanım kulaklarımda uğulduyor.

Tamamen uyanık halde oturma odasına gidiyorum. Daire ev değil de bir evin gölgesi hissini veriyor: Eğreti, pis kokulu, hayat-

larımızdan pek bir iz taşımayan bir yer. Pencereleler çürümüş; geçen kış camlardan biri çürük bir diş gibi yerinden çıkıverdi ve beş kat aşağıda makineden çamaşırlarını boşaltan bir adamı kıl payı iskaladı. Tahtaların cam macunu tutmayacak kadar eskidiğini anlayınca, camları koli bandıyla tutturdum. Ev resmen sargılar içinde.

Kiracılığımız da bir o kadar tehlikede. Piyasanın altında kalmış kiramızın karşılığında, kazan arızasıyla ilgilenmek, kanun ihlali ya da ödemesi gecikmiş vergi borçları için belediyeye gitmek gibi apartman sahibine ait çeşitli görevleri ben yerine getiriyorum. Daireyi adamakıllı elden geçirmem, hatta eşyalara birkaç yeni çıta eklemem bile yasak; apartman sahibine göre, bunlar daireyi kalıcı evimiz olarak düşünmeye başlamanıza yol açabilirmiş. Liseden arkadaşım olur kendisi, bu karmaşık anlaşmamız da New York'un meşhur olduğu türden bir anlaşma, düpedüz yasadışı değil de özünde mevzuat dışı. Serbest yazarlık biletimin bedeli. Ya Sally için bedeli ne? Kendi anlaşmamıza göre bizi canı isterse yarın kapı dışarı edebilecek bir adamın insafına kalmış şekilde yaşarken, kaygılarımı gizlemekte pek başarılı olamadım.

Elbette Sally de hayatlarımızın tam merkezindeki bu istikrarsızlığı içselleştirdi.

Onu hastanede, almak için savaştığı keçe uçlu kalemı sıkı sıkı tutmuş halde hayal etmeden duramıyorum. Asistan doktor haklıydı, başka çaremiz yoktu. Gene de Sally'yi elimle yerleştirdiğim o kilit altındaki serviste düşünmeden duramıyorum.

James Joyce'un kızı Lucia bir defasında babasına ruhsal bozukluğunun nedeninin ona hiç moral vermemesi olduğunu söylemiş. Joyce'un hazin cevabı, "Kendimde olmayan bir şeyi sana nasıl verebilirim?" olmuş. Lucia'ya farklı zamanlarda şizofreni ve hızlı döngülü mani teşhisleri konmuştu, ama Joyce kızının akli bozukluklarının yetenekli bir gencin büyüme sancılarında başka bir şey olmadığını savunuyordu. Belki de ikisini de hakikatten koruma girişimi olarak yorumlanabilecek bir saflıkla, kızının söylediği her şeyi olduğu gibi kabul ediyordu, hatta Lucia eve gelen erkekleri –hepsini– kendisini baştan çıkarmaya çalışmakla suçladığı için evine erkek misafir gelmesini yasaklayacak kadar ileri gitmişti bir keresinde.

Bir gün Paris'te, Gare du Nord'da, bir şeylerin ters gittiğini görmezden gelmeye devam etmek artık imkânsızlaştı. Valizleri trene

yüklenmişken, Lucia nedensiz yere bir sinir krizi geçirdi, annesiyle habası onu çaresizce izlerken kırk beş dakika boyunca avazı çıktığı kadar çığlık attı. Kısa bir süre sonra, onuruna verilen bir davette bir kanepeye yığıldı ve günlerce gözleri açık, katatonik halde o kanepede kaldı. Gazabının başlıca hedefi olan annesi Nora'ya eşyalar fırlatıyordu. Ölülere telgraflar çekiyor, odasını ateşe veriyor ve sokağa çıkıp günlerce ortadan kayboluyordu.

Joyce kızının sorunları için kendini acımasızca suçluyor, Lucia'nın kendi monomanik varlığının kurbanı olduğuna inanıyordu. Onu Avrupa'nın dört bir yanına sürüklemişti, ardı ardına yaşadıkları küçük apartman dairelerinde ve otellerde kızını dili ve yerleşik bir evi olmayan bir kadına –köksüz, çokdilli bir ruha– dönüştürmüştü. Lucia'nın psikozunun bir özelliği, neolojizmlerle ve kelime oyunları ile konuşma eğilimiydi, öyle ki konuşması anlaşılmaz, adeta bebek diline varan bir şeye benziyordu sonunda. Dediklerini kimse anlamıyordu. Joyce hariç. Joyce kızını dikkatle dinliyor, büyük bir ciddiyet ve saygıyla karşılık veriyordu; başkaları çoğunlukla şaşkına döner ve mahcup olurken, Lucia'nın zihninin karmakarışık işleyişine sezgisel bir anlayışla giriyor gibiydi.

Karşı konulmaz bir fikre kapılmıştı: *Finnegans Wake* üzerine çalışmasının kızının beynine nüfuz etmiş ve onun dengesini bozmuş olduğuna inanıyordu. Joyce *Finnegans Wake*'i bilinçdışı gecenin romanı olarak tasarlamıştı (*Ulysses*'in gündüzünün aksine), geceye özgü sözcük oyunlarının ve çağrışımların romanı olarak; edebiyat, psikozun mühürlü dünyasına, kendisi deliliğe kaymadan bu denli yaklaşabilirdi en fazla. Lucia'nın esrarlı konuşmalarına neden olan mutlaka buydu. “Bende yetenek kıvılcımı namına ne varsa ona geçmiş ve beyninde bir yangın başlatmış” diyordu Joyce buruklukla.

Bu batıl inancı kızıyla aralarındaki neredeyse telepatik empatiye dayanıyordu. Lucia'nın durumunun yarattığı kavurucu yalnızlığı içgüdüsel olarak anlayabiliyordu. Delilik bizi yaşamın ortak dilinden –Joyce'un da ayrıldığı ya da aştığı dilden– koparır. Bir noktada hepimiz “bizim” dünyamızın ve bilinen dünyanın ümitsizce birbirinden uzaklaşmasından korkarız. Psikoz işte bu korkunun gerçekleşmesidir. Napoleon olup olmadığı sorulan, yalan makinesine bağlanmış mani hastasını hatırlatır bu durum. “Hayır” demiştir hasta. Yalan makinesiyse adamın yalan söylediği sonucunu vermiştir. Joyce'un kendini Lucia'nın zihninin işleyişine vermesi,

kızını bu çifte yalandan kurtarma, ona kendisinin de onun dilini konuştuğunu gösterme çabasıydı. Kendisi de konuşabiliyorsa, Lucia nasıl deli ya da yalnız olabilirdi?

Joyce suçluluk duygusuyla ilişkilerinin denklemini tersine çevirdi ve Lucia'yı üstün konuma yerleştirdi. "Lucia'nın sezgileri hayret verici" diyordu ama onları bir tek kendisi deşifre edebiliyordu. Lucia bir "seçim aracı"ydı, bir yenilikçi, yeni bir edebiyatın habercisiydi.

Bu, Joyce'un çaresizliğe karşı son savunma hattıydı. 1936'da, Lucia yirmi dokuz yaşındayken deli gömleği giydirilerek götürüldü. Joyce her pazar onu hastanede ziyaret etti, armağanlar ve Latince deyişlerle neşelendirmeye çalıştı. Ama kalbi kırıktı. İçmesi akşamcılığının ötesine geçmişti, artık öğleden sonra Pernod içiyordu. Karısı Nora onu birkaç defa terk etti. Joyce kalması için karısına ağlayarak yalvardı. "Tepesine gümbür gümbür dört tokmak darbesi inmiş bir hayvan gibi hissediyorum" dedi. "An geliyor, saatler geliyor, kalbimde hiddet ve ümitsizlikten başka bir şey kalmıyor, kör bir adamın hiddeti, ümitsizliği."

Uyuyamıyordu, uyuduğu zaman da kâbuslar görüyor, "gerilip birden sudan dışarı fırlayan bir balık gibi" uyanıyordu. Kısa bir süre kendisinin de sesler duyduğunu sandı. "Önümde karanlık bir duvardan başka bir şey göremiyorum" diye yazdı, "karanlık bir duvar ya da uçurum deyin isterseniz, fiziki, ahlaki, maddi bir duvar."

Ulysses'ten aldığı telif ücretinin dörtte üçünü Lucia'nın hastalığına bir çare aramak için harcadı, kızını müsrifçe jestlerle şımartıyordu, bir krizine dört bin franklık kürk mantoyla karşılık verdi, zira kürkün gizemli şifa gücü olduğuna inanıyordu. Bir defasında, kızı hayatının ziyan olduğunu hissetmesin diye, Lucia'nın çizimler yaptığı kitabını gizlice para vererek bastırıldı.

Lucia'ya, "Büsbütün inan bana" diye yazdı, "bu zavallı yaşlı dünyada hâlâ güzel şeyler var." Ardından ataleti nedeniyle onu azarladı: "Neden hep pencerenin önünde oturuyorsun? Evet, güzel bir manzara ama tarlalarda yürüyen bir kız da güzel bir manzaradır."

1941'de babasının ölüm haberini aldığı zaman Lucia şöyle dedi: "Toprağın altında ne yapıyor o budala? Ne zaman çıkacakmış? Sürekli bizi izliyor."

Sabahın ilk ışığında, Bank Caddesi'nde bir arabanın alarmı çalmaya başlıyor. Bitişikteki çatıda, kadın mayosu giymiş yaşlı bir adam bir havlunun üstüne sırtüstü yatmış.

Saat altıyı biraz geçe telefon çalıyor.

“Seni orospu çocuğu! Kibirli şerefsiz! Senden nefret ediyorum. Senden de boktan aileden de. Dilerim geberirsin!”

Arayan kişi abim Steve. Telefonu suratıma kapatıyor. Dün akşam, her hafta olduğu gibi, ona yiyecek almak için süpermarkette buluşacaktık.

Numarasını tuşluyorum. Dokuz, belki de on kere çaldırdıktan sonra açıyor.

“Bir daha sakın beni bu şekilde arama” diyorum.

“Affedersin Mikey.”

“İşim çıktı. Elimde olmayan bir durum yüzünden. Söyle bana Steve, seni kaç kere ektim ben?”

“Sadece dün. İlk defa.”

“İki yılda tek bir defa.”

“Sen çok iyi bir insansın Mikey.”

“Süpermarket sekiz buçukta açılıyor. Orada görüşürüz.”

“Harikasın Mikey. Dünyanın en iyi kardeşisin.”

Dokuza on kala hâlâ süpermarketin önündeyim, Steve'i bekliyorum. Sally ile çok benzedikleri, durumlarında en sonunda kendini belli edecek olan kalıtsal bir bağlantı olduğu korkusu içimi kemiriyor. İyi ama nedir Steve'in “durumu”? Steve hiçbir zaman Sally gibi tam bir çöküntü yaşamadı; ona kesin bir teşhis de konmadı. Altmışlarda Steve için “şizoid”, seksenlerde “sınır kişilik” dediler... Bugünse abimin umutsuz orta yaş dönemi için kullandıkları terim “kronik uyumsuzluk” Artık bilemiyorum. Hiç bilemedim. Benden beş yaş büyük olan abim ben kendimi bildim bileli toplum tarafından kabul görmedi. Belki de dünyaya böyle, Talmud tabiriyle bir *shoteh*, zihnen sakat, kabilesinin üzerine bir yük olarak geldi.

Nihayet dokuzu beş geçe geliyor. Normalde bu kadar geç kalmaz ama onu azarlayamayacak kadar uyuşmuş haldeyim. Sally'den başka bir şey düşünemiyorum. Steve kızımın otuz yıl sonraki hali olabilir mi? Bu ihtimale direnerek durmadan aralarındaki bariz farkları düşünüyorum, ama peki ya bunlar sadece aynı hastalığın değişik tezahürlerinden ibaretse? Steve geçen haftakinden kötü

görünüyor. Parmak uçlarında çakmak yanıkları var, tişörtü kirli ve yırtık. Yanaklarında küçük kahverengimsi şişlikler çıkmış. Bunlar nedir diye sorunca, “Böcek” diyor. “Derimin altını oyuyorlar, beni sömürüyorlar Mikey, sömürüyorlar!” Vasisi olarak böyle sorunlara karşı dikkatli olmalıyım. Ama fobilerine öyle uzun zamandır tanışım ki ciddiye derecelerini nasıl değerlendireceğimi bilmiyorum. Zaten şu sıra bunlarla ilgilenmek de istemiyorum.

Steve süpermarkete dalıp bir alışveriş arabası kapıyor ve çayların bulunduğu reyona sürüyor. Steve’in haftalık hakkı yüz poşet Lipton (daima Lipton); bir litrelik turşu kavanozunda beş poşet demleyerek içer çayını.

Rafları gözden geçiriyor ve bir an duraklıyor, ardından Lipton marka çayın kalmadığını kavlıyor. Alt dudağı buruşuk bir hayal kırıklığı kesesi halinde sarkıyor.

“Benim geleceğimi biliyorlardı. Biliyorlardı ve raftan kaldırmışlar.”

“Kimler?”

“Burada çalışanlar tabii ki! Dışarıda beni beklediğini gördüler ve uyandılar. Sonra da sıçtığımın rafından kaldırdılar.”

“Steve, şu adama bak.” Yan reyonda çömelmiş, koliden raflara köpek maması yerleştiren adamı gösteriyorum. “Bu adam seni düşünmüyor. Onun kendi dertleri var.”

Steve’in, şüphelerini boşa çıkarmak için yapacağım her türlü girişimi reddetmeye kararlı olduğunu, galeyana geldiğini hissedebiliyorum.

“Şansımız varmış” diyorum. “Tetley’s marka var. Tetley’s de iyidir.” Bu markanın da Hindistan ve Sri Lanka’nın dağlarından Lipton’la aynı üreticilerden çay aldığını, bütün köylerin bu büyük alıcılara mal verdiklerini anlatıyorum. “İki marka birbirinin aynısı. İnan bana, kazıklanmıyorsun.”

“Nereden biliyorsun?”

“Biliyorum işte” diye atıyorum. “*New York Times*’ta okudum.”

“Tamam, boş ver. İçine edeyim, boş ver!” Bir kutu Tetley’s alıp alışveriş arabasına atıyor.

Temel ürünlerini seçerken peşinde dolaşıyorum; yumurta, ekmek, meyve, çorba, bir kutu Captain Black marka tütün. Dördüncü reyondan bir Advil kutusu avuçluyor. “Bunu bana alman lazım Mikey, çok ağrım var. Dilim. Dilim çamaşır makinesine sokulmuş, fışır fışır, ağırlaşmış, ıslak bir battaniye gibi. Beni deli ediyor.”

Bu yakınmayı daha önce de duydum. Fısırdayan dil, *tardiv discipline*, otuz yıldır kullanılan klorpromazin ile çeşitli farmasötik benzerlerin bir yan etkisi. Gene de geri çeviriyorum, Advil'in bir lıydası olmaz. Üstelik en son Advil aldığımda günlük azami dozun iki katını içmişti.

Aldıklarımızın parasını ödeyip dışarı çıkıyoruz, klimalar pencerelerdeki yataklarından dışarı bayat su damlatıyor, iki sokak ileride nehir için için kaynıyor, Village kapalı, ücra bir kasabadan farksız. Ona almadığım Advil yüzünden köpüren Steve alışveriş poşetlerini kaldırırma bırakıyor. Beysbol kasketini çıkarıyor, kasketin iç kısmı terden koyulaşmış. Cildi kâğıt gibi ince ve sarı. Üst ön dişinin yerinde siyah bir boşluk var. Kot pantolonu kirden katılaştı. Ona bakınca, koridorda benim odamdan iki adım ilerideki karartılmış odasında saatlerce oturan oğlanı hatırlıyorum. Açık teniyle ve iri ürkek gözleriyle bizden, diğer kardeşlerinden çok daha narindi. Sürüngenlerinkini andıran durgunluğuna bayıldığımı hatırlıyorum. Ama bunun haricinde sağlıklı olan genç bir oğlan çocuğunun durgunluğunun altında ne vardı?

“Giysilerini yıkamamız gerek” diyorum. Ve Advil'e, malt likörüne ya da sokakta indirimli satılan bozuk bir ekmek kızartma makinesine harcayacağını bile bile, çamaşırhane için yirmi dolar veriyorum.

Somurtarak paraya bakıyor, poşetlerin saplarını parmaklarının arasında büküyor.

“Babam hiç çaba göstermediğim için insanlarla baş edemediğimi söylerdi, hatırlıyor musun? Eh, şimdi çabalıyorum kardeşim, baş etmeye çabalıyorum. Göreceksin.

Bana veda kabilinden gülümsüyor, poşetlerini alıyor, izleniyor-muş gibi etrafa göz gezdirerek hızlı adımlarla Hudson Caddesi'nde yürüyüp gidiyor.

Ne demek istediğini düşünerek arkasından bakıyorum ama öğrenmeyi hiç de istediğim yok. Gelecek hafta onu gene alışverişe çıkaracağım. Saat neredeyse on bir. Psikiyatri servisinin ziyaret saati bir saat sonra başlıyor.

Eve dönüyorum. Pat masaya oturmuş kahvesini içiyor. Bitkin ve endişeli görünüyor.

“Sally'yi telefona çağırtmaya çalıştım” diyor. “Onunla konuşmama izin vermediler.”

“Uyuyor muymuş?”

“Bir şey söylemediler.”

Sally için bir çanta hazırlamış: Pijama, diş fırçası, şampuan, terlik... Kapatılışının ilk masum ihtiyaçları.

Yoldan bir taksi çevirip kliniğe varıyoruz; hastalarla hastane çalışanları ön kapının önünde kendi içlerinde ayrılmış gruplar halinde sigara içiyorlar. 11:50. Ziyaret saatinin başlamasına on dakika var. Lobide bekliyoruz; gri muşamba kaplı zemin, duvarlarda Van Gogh ayçiçekleri. Saat tam on ikide kalabalık bir Hasidik Yahudi ailesi içeri giriyor, başlarında sakallı bir adam var, dua şalının düğümlü püskülleri gömleğinden dışarı sarkıyor. Güvenlik görevlisine bir baş selamı veriyor ve elleri kolları yiyecek poşetleriyle yüklü, asansöre doluşuyorlar.

Pat’le peşlerinden gidecek oluyoruz ama güvenlik görevlisi bizi durduruyor. “Kızımızı görmeye geldik” diyorum. “Sally Greenberg. Dün gece yattı.”

Görevli küçük bir girintiye girip dahili telefonla bir yeri arıyor. Sonra bize dönüyor. “Şimdi yukarı çıkamazsınız. Açıklama yapmak için biri aşağı gelecek. Burada bekleyin.”

Ayakta bekliyoruz, sonunda asansör boynundaki deri kordona anahtarlar takılı, yapılı bir kadını dışarı salıyor, kadının ceketinin yakasında bir rozet var: “Local 1199”; hastane çalışanları sendikası şehrin en sağlam sendikalarındandır.

“Sally bugün ziyaretçi kabul edemez” diyor. “Çok ajite durumda. Sakinleşmek için zamana ihtiyacı var.”

“Ama bugün onu görebileceğimizi söylemişlerdi.” Sürüncemeli, adeta donuk bir alana girmiş gibi hissediyorum. Kızımızı yanlış ellere teslim etmişiz, ona ne yaptıklarını bilmiyoruz, bilmemizi istemiyorlar... “Bize söz vermişlerdi... dün gece... onu servise teslim ettiğimiz zaman. Herhangi bir şüphemiz olsaydı onu asla...”

“Ben bir söz vermedim. Dün gece nöbette değildim. Dediğim gibi, biraz daha zamana ihtiyacı var.”

“Ne kadar zamana?”

“Doktoru bilir.”

Kadın ayaklarını yere sağlam basarak, kollarını anahtarların üzerinde kavuşturmuş duruyor, güvenlik görevlisi de tam arkasında, aile işletmesi havasında, olay çıkmasına hazır.

“Öyleyse izin verin, doktorla görüşelim.”

“Görüştürmeye çalışayım. Biliyorsunuz bu hafta sonu tatil, personelin çoğu izinli.”

Asansörün çağırma düğmesine basıyor ve kapılar takırdayarak hemen açılıyor. Boş kabin. Panelden kadının yukarı çıkışını izliyoruz. Beşinci kat, Sally’nin servisi; bize birden yasaklanmış, saklı bir dünya.

Sersemlemiş halde oturuyorum, güvenlik görevlisi göz ucuyla beni izlerken içeri başka ziyaretçiler giriyor: Dimdik duran ve hoş bir Asyalı çift; orta yaşlarının sonunda bir hipster; altın renkli keten takım giymiş üzgün bir kadın... Üst katlara çıkmalarına izin veriliyor. İçeri alınmayan yalnızca biziz. Sally’nin servisini gözümde canlandırmaya çalışıyorum: Çifte kilitli çelik kapılar, küçücük odası, hastaların durumunun yazılı olduğu beyaz tahta: Sally Greenberg. Ayrıcalıksız. Ziyaretçi yasak. Seviye 0. Deliliğin en dip noktası.

Sonunda doktor aşağı geliyor, kırklarının sonlarında bir adam, üzerinde uzun zamandır bu işi yapan birçok psikiyatrist gözlemleyeceğim o belli belirsiz faydasızlık havası var. Sadece hafta sonu için doktorun yerine baktığını, Sally’nin teşhis ve tedavisindeki uzun vadeli kararların salı günü asıl servis personeli işbaşı yaptığı zaman belirleneceğini söylüyor. Ardından birinci sorumuzu, aslında tek sorumuzu yanıtlıyor.

“Kızınız tecritte. Biz buna Sessiz Oda diyoruz.”

“Yani onu kapattınız” diyor Pat.

“Kaderine terk edilmedi. Hemşireler on beş dakikada bir kontrol ediyorlar. Bu onun iyiliği için.” Bu klişe onu ürpertiyor gibi, yanıma, kanepenin ucuna oturuyor, kötü haber vermekte tecrübeli. “Şimdiki evreyi geçirdikten sonra, diğer hastaların arasına katılmasına izin verilecek. Bunun için birkaç gün de gerekebilir, sadece birkaç saat de. Daha kesin konuşabilmek isterdim.”

İzin vermek. Gerekmek. Ceza dili bu. Gözetim dili. Umutlarım suya düşüyor. Dün gecedен daha ne kadar kötü olabilir ki? Bunun son noktası neresi? Kızım tecritte, o kadim hücrede, zindanların ve yere kazılmış parmaklıklı çukurların modern versiyonu. Tek çarem hastaneye verdiğim onayımı geri almak. Ama Sally’yi eve götürebilir miyiz gerçekten? Pat’le birlikte Sally’yi şu lobiden geçirip taksiye bindirdiğimizi hayal ediyorum. Sonra ne olacak? Evde ne tecrit odamız var, ne eğitimimiz, ne yatıştırıcımız, ne de ilacımız... Gerçeğin katı ağırlığı beni durduruyor: Buraya ihtiyacımız var.

Onu görme şansımız olup olmadığını soruyorum. “Ziyaret değil” diyorum, “sadece bir görelim, içimizi rahatlatmak için.”

“Affedersiniz, hastane kuralları buna izin vermiyor.” Gözlerini aşağı çeviriyor, ne kastettiğini belli etmeyecek şekilde omuz silkiyor. “Buna inanmak size zor gelebilir ama doğru olanı yapıyorsunuz. Doğru olan tek şeyi. Sally küçük bir kız. İnsanlar durumundan faydalanmaya çalışabilir. Yanlış fikirlere kapılabilirler. Benim kızım olsaydı ona aynı muameleyi yapardım.” Asansöre doğru gidiyor, kendini ümitsizliğimizden koparıyor – zalimce değil, klinik bir kendini koruma eylemi. “Zamanla ilaç tedavisi etkisini göstermeye başlayacak” diyor ve servise çıkıyor.

Pat perişan görünüyor ama azimli, gözyaşlarını akıtmamaya çabalıyor. Kalmaya karar veriyoruz. Ya görüşmemize izin vermeye karar verirlerse ama biz burada olmazsak?

Zaman öldürmek için dolaşmaya çıkıyoruz. Manhattan’ın doğu kenarında, civarındakilerden hiçbir farkı olmayan sıradan bir sokak. Kuru temizleyiciye bir kadın giriyor, tezgâhın arkasındaki adama kırmızı bir fiş uzatıyor ve sicimle bağlanmış bir kutu alıyor, herhalde içinde düzgünce katlanmış bluzu var, kendine yıkanmış, lekesiz ve yenilenmiş bir hediye.

Kliniğe döndüğümüzde hiçbir şey değişmemiş. Ziyaretçiler gidiyorlar: Hasidik aile, hipster. Birkaç hasta ayaklarını sürüyerek sigara içmeye çıkıyor, ayrıcalıklılar herhalde, odaklanamayan, mahmur bakışlı insanlar, kendilerinin lekeli fotoğraflarına benzeyen hastalar.

Sendika rozetli hemşire mola saatinde aşağı iniyor, bir çeşit ön elemeyi geçmişiz gibi beklenmedik derecede anlayışlı şimdi. “Kendinize çok yüklenmeyin, gerçekten, evinize gidin. Her zaman arayabilirsiniz. Cynthia Phillips’i isteyin, ben durumunu söylerim size.”

Pat hemşireye Sally’nin gece çantasını veriyor, küçük bir şey ama şimdilik bizim tek bağlantımız.

“Eline geçmesini sağlarım. Ama siz sakın kalın. Çok kötü görünüyorsunuz. O kızın size ihtiyacı olacak.”

Bank Caddesi’ne dönünce Sally’nin annesini arayıp ona haberleri veriyorum.

“Olamaz! Onu akıl hastanesine yatırmış olamazsın Michael. Olamazsın!”

Akil hastanesine yatırmak. Bu sözün başka bir etkisi var. Çocukluğumdan, genellikle abim Steve'e yönelik bir tehdit olarak hatırlıyorum: Seni akıl hastanesine yatırmak zorunda kalacağız. Hastaneye yatırılmak ister misin? İstenmeyen bir ev eşyası gibi, diye düşünürdüm, muğlak bir manevi bağlılık yüzünden büsbütün kaldırılıp atılamayan bir eşya.

"Orası hastane, Robin. Başka çaremiz yoktu. Sally çok hasta." Son yirmi dört saattir yaşadıklarımıza dair bir fikir vermeye çalışıyorum ama Sally'nin değişiminin derecesini tam olarak nasıl aktarabilirim? Robin dediklerimi anlayamıyor ya da kavrayamıyor görünüyor. Nasıl kavrasın? Kızımız birdenbire ulaşılmaz olsa, en ağır hastalarla birlikte, içeri alınmadığımız tekinsiz bir yere kapatılsa ben de kavrayamazdım.

Arkadan kakhaha sesleri duyuyorum, Robin'in kocası tatlı tatlı köpeklerini azarlıyor. Gözümde çiftlik evlerinin arka kapısının basamaklarında çıplak ayak oturduklarını canlandırıyorum.

"Michael, beni dinle. Orada mısın?"

"Evet."

"Sally bir şey yaşıyor Michael, bundan şüphem yok, hastalık değil bu. Manevi tarafı son derece güçlü bir kız o. Bunu bir tek ben söylemiyorum, onunla tanışmış arkadaşlarım, psişik yönleri güçlü arkadaşlarım da aynı şeyi söylüyorlar. Bir arkadaşım Sally'den yayılan sıcaklığa dayanamadığını söylemişti. Hiç böyle bir şey hissetmemiş. Bu arkadaşım sahtekâr değildir, Michael, ne düşündüğünü biliyorum, o da senin benim gibi bir insan, sadece çoğumuzun göremediklerini görme yeteneği var. Şu anda olan şey Sally'nin tekâmülünde, daha yüce bir âleme olan yolculuğunda gerekli olan bir aşama."

Sally'nin tekâmülü. Yolculuğu. Sally bütün geceyi uykusuz geçirir, *Soneler*'le titrerken buna ben de inanmak isterdim kendimce. Onun aydınlanmasına, zaferine, aklının gecikmiş çiçeklenme mevsiminin geldiğine ben de inanmak isterdim. Ama insan Platon'un "ilahi deliliği" ile hezeyanı birbirinden nasıl ayırt eder? *Enthousiasmos* (tam anlamı, bir tanrıdan ilham almak) ile deliliği? Peygamber ile "tıbben akıl hastasını"?

Robin'in telefonu kapamak istediğini hissetmeme rağmen konuşmamızı uzatıyorum. "Burası çok güzel" diyor, "tam bir sükûnet var. Dağlar dumana benziyor. Yeniden resme başlıyorum." Sesi

bütün bunlar başlamadan önce Sally'nin sesine benziyor. Benzer duraklamaları ve tonlamaları Sally'yle konuşuyormuşum hissini veriyor. Anlık bir yanılsama.

Kanepede uyuyakalıyorum, sonra üzerime top atışı yapılmış gibi telaşla uyanıyorum. Durmadan Sally'nin çocukluğu geliyor aklıma, onun azmi, sıcaklığı, eskiden kızgınlıkla –bazen de korkuyla– karşıladığım küçük öfke nöbetleri. Sonra delilerin kapatıldığı hücreyi, zindanı düşünüyorum. Kilitli üçüncü bir kapının ardına kapatılmış. Dünyadan tecrit edilip kilit altına alınmışlardan bile ayrılmış.

Pat yatak odasından yanıma geliyor, o da uyuyamamış. Karanlıkta oturuyoruz.

“O kadar değişti mi, yoksa ben onu hiç mi tanıyamadım?” diyorum.

“Tanıdın” diyor Pat. “Hâlâ da tanıyorsun. Sally gitmedi.”

Kendime o basit soruyu sorup duruyorum, o nafile soruyu. Bu nasıl oldu? Ve neden oldu? İnsan kansere *yakalanır*, AIDS'e *yakalanır* ama doğuştan gelen özellikleriymiş, insan spektrumunun bir parçası, mizacı ya da göz rengi misali tedavi edilebilir şeyler değilmiş gibi şizofrendir, manik depresiftir. Bunca yaratılıştan olan bir şey nasıl tedavi edilebilir bir hastalık olabilir? Ve insan kendini yenmeden böyle bir hastalığı nasıl yenebilir?

Sabah sekizde gündüz vardiyası gelince Sally'nin servisine telefon ediyorum. Telefonu açan kadın temkinli. Cynthia Phillips'i istediğim zaman, “Cynthia şimdi müsait değil” diyor ve telefonu kapatıyor.

Saat on birde gene hastanedeyiz, aynı plastik sandalyelere oturuyoruz. Güvenlik görevlisinin bizi hatırlar gibi bir hali yok. Fakat öğle olunca bir el işaretiyle bizi çağırıyor.

“Yukarı çıkabilirsiniz. Beşinci kat.”

Sally yeniden değişmiş, yatakta gökten az önce düşmüş gibi yatıyor, saçları başının etrafına yayılmış. Yanına oturup adını söylüyorum. Dakikalar geçiyor, karşılık vermiyor. Bir daha seslenip omzuna dokunuyorum. Büyük bir çabayla gözlerini açıyor, başını birkaç santim kaldırıyor ve ağır çekimde esniyor.

“Deli olduğumu sanıyorlar... onlara deli olduğumu mu söyledin? O kadar korktun ki onlara beni kilitlemelerini söyledin, öyle mi baba?”

İçerlemiş gibi konuşmaya çalışıyor ama sesi bozuk bir uzunçala-
rınki gibi boğuk ve titrek. Pat'le bakışıyoruz, bu değişim bizi şaşkına
çeviriyor. Yoğun bir apati sergiliyor. Başı tekrar yatağa düşüyor.
Gözleri elinde olmadan inen panjurlar gibi kapanıyor.

“Kelimelerimi çaldılar” diyor.

Ne demek istediğini soruyoruz, dudaklarını büzüp, sinsi, sinirli
bir şekilde gülüyor, psikozlu benliğini bir parçacık görmek mide-
min korkuyla büzülmesine neden oluyor. Belli ki her zerresi, onu
buraya getiren kadar şiddetli ikinci bir metamorfozla mücadele
halinde. Doğrulup oturuyor, gözlerindeki telaşlı pırıltı bir belirip
bir siliniyor, sanki gözlerinin ardında benliğinin üzerinde hâkimiyet
kurmak için süren bir savaş var.

Durmadan ona ulaşmaya, aramızda bir anlaşmaya varmaya (her-
hangi bir şey, havaya ya da yatağının yukarısındaki parmaklıklı
pencereden görünen gökyüzüne dair bir gözlem yapmaya) çalışı-
yorum, her başarısızlık ilkmiş gibi ciğerime saplanıyor.

Pat daha başarılı ama çok da değil. “Uyudun mu Sally?” diye
soruyor.

Gecikmeli, yabancı bir karşılık geliyor. “Emin değilim.”

Bir süre sonra ikimiz de çabalamayı bırakıyoruz, üçümüz odada
bir tren kompartımanındaki yolcular gibi oturuyoruz. Elini tutuyo-
rum. “Sally, sana bakacağız. İyi olacaksın.” Boğuk bir sesle gülüyor,
gülüşü hemen iniltiye dönüşüyor.

Bir hemşire ateşini ve tansiyonunu ölçmeye geliyor. Oda öyle
küçük ki adama yer açmak için Pat'le duvarın kenarına yanaşmak
zorunda kalıyoruz.

Termometre alçak dijital bir sesle bipleyince, “Otuz yedi derece”
diyor adam. “Gayet normal.”

Adam çıkınca Pat harekete geçmeye karar veriyor. Yatağın al-
tından dün Hemşire Philipps'e bıraktığımız gece çantasını çıkarı-
yor. Çantanın içine bakıldığı belli. “Dış ipini almışlar” diyor Pat.
“Losyonu da, herhalde cam şişede olduğu için. Düşünemedim.”

Sally'nin hastane geceliği vücuduna dolanmış, çıtçıtların yarısı
açılmamış. Plan Sally'ye duş aldirmek ve temiz pijama giydirmek.
Pat tatlı dille yatağından kaldırıp banyoya sokuyor, beni odadan
dışarı kışkırtıyor.

Lobide gördüğümüz Hasidik aile bitişikteki odadan koridora
dökülüyor. En aşağı sekiz kişiler; kadınlar uzun etekli, tıraşlı baş-

larında dini peruklar, başörtüleri; siyah şapkalı erkeklerin şakakları bukleli. Hasta hariç hepsi yanlarında getirdikleri koşer tabaklarından yemek yiyorlar; hastaları, siyah deri ciltli bir Tevrat'ın üzerine sahte bir konsantrasyonla eğilmiş *shoteh*'leriye bana Shakespeare'in *Soneler*'ini okuyan Sally'yi anımsatıyor. Ailesi etrafını korumacı bir sürü gibi çevirmiş: Kabilenin topluca taşıdığı delilik laneti. Ya da bana öyle geliyor. İçimde onlara –dayanışmalarına, sayılarına, bu sersemletici fırtına karşısında birbirlerine olan bağlılıklarına– karşı hayranlık ve gıpta duyguları uyanıyor. Keşke Sally'nin etrafına Pat'le biz de böyle bir koruma kalkanı kurabilseydik! Erkeklerden birini başımla selamlıyorum. Ona zarar verecek bir şey yapmışım gibi, ayıplayan, haşin gözlerle baktıktan sonra adeta tiksintiyle bana arkasını dönüyor hemen.

Koridorun biraz daha ilerisinde karşıma Sessiz Oda çıkıyor, kapısındaki “Tecrit” levhası olmasaydı da ne olduğu kolayca anlaşılırdı. Floresan lambalı küçücük bir hücre, duvarları bej plastik köpükle kaplı, yerde lastik kaplı tek bir şilte. Gölgesiz, etkin, insanı uyuşturacak kadar kişiliksiz; hayalimde canlandırıdığım gotik hücrenin bir taklidi.

Bir hademe zemine keçeli kalemle karalanmışa benzeyen yazıları ovalayıp siliyor. Yanımdan anahtarlarını şingirdatarak hemşire Phillips geçiyor. Bana gülümsüyor ve duraklamadan yoluna devam ediyor.

Sonraki birkaç gün boyunca, Sally'yi servise bıraktığımız ilk günden sonra (hemşirelerden, uzman psikiyatrardan, azar azar Sally'den) sızdırabildiğimiz parçaları birleştireceğim. Sally hemşirelerin almasına izin verdikleri kalemi sımsıkı tutup defterine harıl harıl yazmaya başladı. Aynı zamanda doktor, akut psikoz vakaların çoğunda yaygın kullanılan güçlü bir nöroleptik ilaç olan haloperidolün ilk dozunu yazdı. Haloperidol, klorpromazin neslinden, psikofarmakoloji çağının temel ilacı. Psikiyatrik değeri kayıtsızlık oluşturabilmesi. (1952'de piyasaya ilk sürüldüğünde psikiyatrlar “kimyasal lobotomi” demişlerdi bu ilaç için; “kimyasal lobotomi”, beynin frontal loblarındaki sinir liflerinin göz yuvasından sokulan alelade buz kıracağıyla kesilmesi işlemine deniyordu ve haloperidol bu işlemin devrini sona erdirmişti.) Aşırı inanç, büyüklenme ve mantıksız sabit fikirler en güçlü he-

zeyan belirtileri arasındaysa, kayıtsızlık şifa değilse bile doğal bir düzeltici çare gibi görünür.

Ne var ki bu ilaçların tek etkisi kayıtsızlık değil; ardışık düşünce sürecinin büyük bölümünü de bozuyorlar. Klorpromazin kullanırken şair Robert Lowell, Scrabble tahtasında üç harfli sözcükler oluşturamıyor, televizyondan yayınlanan bir beysbol maçındaki atışların ve vuruşların sayısını takip edemiyordu. Sally de benzer bir akıl felci yaşayacak. Fakat ilaçlar şart, kişiyi akut psikozun pençesinden çekip almanın tek yolu. Sally'ye haloperidol reçete etmekle doktor tıbbi bir acil duruma müdahale ediyordu. Peter C. Whybrow *A Mood Apart* adlı kitabında, Sally'ninki gibi "patlayıcı rahatsızlıkları" olan hastaları "mani bitkinliğinden düşüp ölmüşler" diye tanımlıyor.

Anlaşılan o ki Sally uçuruma bizim sandığımızdan daha yakınmış. Haloperidol, beyinde aşırı miktarlarda bulunmakla Sally'nin bozuk davranışlarından kısmen sorumlu (sadece kimyasal açıdan) nörotransmitter olan dopamin üretimini baskılıyor. Ancak beynin bu engellemeye ilk tepkisi daha fazla, daha hızlı dopamin üretmek oldu (baskılayıcı ani şoku dengeleme girişi), bu yüzden de Sally'nin manisi çok kısa zamanda daha da arttı, psikozunu ilaçsız asla erişemeyeceği seviyelere fırlattı. Sally defterinin sayfalarını doldurdu ve yerlere, duvarlara, kapıya yazmaya devam etti. Düşünceler zihnine sürdürülmesi imkânsız bir hızla akın ediyordu. Ama "düşünceler" yanlış sözcük. Bunlar daha çok, Sally'nin sonradan tanımlayacağı üzere, patlamalar gibiydi, dünyada her şeyin birbirine bağlı oluşunu –bir oluşunu– anında açığa çıkaran görsel infilaklardı. Hastane, dehanın konukseverce barındırıldığı yer, hemşireler besleyiciler, servis de Söz haline geldi... Zen Budistler *satoriden*, çırağın dünyada her şeyin bir olduğunu kavradığı nadir andan söz ederler. Ama Sally'yi sarsan şey bir tür antisatorydi: Onun aydınlanma ânı bir anda tuzla buz olup kaosa dönüşüyor, sonra da kendini yeniden yok etmek üzere tekrar birleşiyordu.

Kaleminin ucu kırıldıktan sonra koşarak koridora çıktı; açıklama, aydınlatma dürtüsü onu akla gelen her yöne sürüyordu. Uyuyan hastaları yataklarından kaldırdı, sendeleyeni insanları omuzlarından tutup koridora çıkardı. Onlara anlatmaya çalıştı: Biz tek bir yaratıcı kuvvetin bileşenleriyiz, doğal dâhileriz çünkü bu kuvvet dehanın vücut bulmuş hali. Fakat konuşmak için ağzını açınca sözcükler değil, çatlak, adeta tereddütlü çılgınlık çıktı ardı ardına.

Kargaşaya müdahale eden gece ekibi Sally'yi tecride kapattı, haloperidol beynindeki dopamini başarıyla bastırana dek –bu süreç yaklaşık otuz saat aldı– Sally orada kaldı.

Odaya döndüğümde Sally yıkanmış, annemin ona geçen ay on beşinci yaş gününde hediye ettiği ipekli fuşya pijamasını giymiş. Başını Pat'in omzuna yaslamış, saçları pırıl pırıl ve ıslak.

“Kim olduğumu bilmiyorum” diyor.

“Hiç biliyor muydun?” diye soruyor Pat.

Sally başını iki yana sallıyor. Hayır.

“Öyleyse bir şey değişmemiş.”

Akşam yedi buçukta bir hemşire onu çağırıyor. İlaç vakti. Ayağa kalkıp koridora doğru yürüyor. Bir şok daha: İki gün önce kızgın ve esnekti, bizimle dengimiz gibi güreşti. Şimdi Parkinson hastaları gibi ayaklarını sürüyerek yürüyor, tereddütlü ve kaskatı. (Haloperidolün yan etkisi olduğunu öğreneceğim bunun; *A Mood Apart* kitabında Whybrow, dopaminin hareket sisteminin çalışmasını sağladığını ve hareketlerimizin akışkanlığını belirlediğini anlatıyor. Dopamin üretimi engellenince Sally'nin kolları ve bacakları odun gibi olmuş.)

İlaçların bulunduğu kabinin önünde diğer hastalarla birlikte sıraya giriyor. Ortama sessiz bir nezaket havası hâkim; konuşmalar, eğer gerçekleşirlerse tabii, zor duyulan bir mırıltı halinde gerçekleşiyor. Pat ve benim haricimde hâlâ gitmemiş birkaç ziyaretçi daha var. Aramızda uzun mesafeler bırakıyoruz, göz temasından kaçınıyoruz, meraklı bakışlardan sözsüz bir anlaşmayla vazgeçilmiş. Paylaşmaya hiç hevesli olmadığımız ortak bir derdimiz var. Hem konuşmaya meyilli olsak ne konuşacağız? Psikiyatri kliniğinde somut hastalıkların işaretleri yok, ne oksijen tankı, ne serum poşetleri, ne kalp monitörleri, ne ameliyat yaraları. Belirtiler mahrem sırlar gibi geliyor insana; sebeplerin tarifi güç, devaları meçhul.

Sırada, Sally'nin önünde, tekerlekli sandalyede oturan esmer, çekici bir kadın var. Sırası gelince zorlanmadan ayağa kalkıyor, ilaçlarını yutuyor, hemşireyle çene çalıyor. Hemşire nazikçe, tatlı dille odasına kendi başına yürüyerek gitmeye çalışmasını öneriyor. Bunu duyar duymaz kadının bacakları pelteye dönüyor, tekerlekli sandalyesine yığılıyor, başı kendine ait bir doğa kanununa uyarçasına ellerinin arasına yerleşiyor.

Sally'ye haplarını aşçı şapkası gibi kabartılı, kâğıt bir bardakla veriyorlar. Hemşirenin önünden alıyor ve ilerliyor.

Hep birlikte odasına dönerken, "Bu koridorlar bir çıkmaz" diyor. "Ne inanılmaz değil mi."

Saat sekizde kıbarca gitmemiz söyleniyor; ziyaret saati bitti. Sally'ye yarın gelirken getirmemizi istediği bir şey olup olmadığını soruyoruz. "Enginar" diyor. "Bir de çikolata."

Kaskatı kaslarıyla yatağa yatıyor; manisi yüzeyin altında, fermuarı kapatılmış çantaya konmuş bir kedi gibi kıpır kıpır.

Hasidik aile lobide. Yukarıda bana kötü kötü bakan adam el işaretiyle beni yanına çağırınca şaşırıyorum.

"Yanlış anlamayın, söyleyeceklerim kızınızın aleyhinde değil. Cana yakın bir kız, niyetinin de kötü olmadığına eminim. Ama erkek kardeşimin huzurunu bozuyor. Benim dinime göre yabancı kadınlarla temas yasaktır."

Kardeşinin "huzuru" mu? Nerede olduğumuzu unuttu mu bu adam? Sally'den "yabancı kadın" diye bahsetmesi hiç hoşuma gitmiyor, Sally sanki lekeli, yoldan çıkarmak için kardeşinin aklını çelen bir dişi şeytan. "Benim dinim" ifadesinden de hiç hoşlanmıyorum; ilköğretimde günlük programımın bir parçası olarak sekiz yıl boyunca her gün Tevrat'ı İbranice okuyarak içinde yetiştiğim dinin dışında bırakıyor beni bunu söyleyerek.

"Nasıl bozmuş huzurunu?"

Sally'nin, kardeşinin odasına girdiğini söylüyor. Ellerini üzerine koyup zorla gözlerine baktırmış. "Kızınızın kardeşimin inancıyla ilgili konuşmaya hakkı yok. Kardeşim üstün bir insandır. *Devaykah*'ya erişmiştir." Esrarengiz bir tavırla ekliyor, "Tanrı'yla devamlı sohbet hali. Kızınıza söyleyin, onu rahat bıraksın!"

Tersçe, "Herhalde personel böyle konuları halledebilecek kadar eğitimlidir" diyorum ve kapının yanında duran ailenin bizi izlediğinin farkında, izin isteyip yanından ayrılıyorum.

Fakat düşününce Hasid'in yaklaşımının kaynağını anlıyorum: Kardeşinin kutsal olduğuna inanmaktan başka çaresi yok; Kitabı Mukaddes'teki tek diğer seçenek Tanrı tarafından aforoz edilmek. Musa Tanrı'nın yasalarına karşı gelmenin cezasının önce delilik, ardından körlük, yoksulluk, ardından evlat kaybı ve sonra da savaş olduğunu bildirmişti. Bu Hasid gibi ben de Sally'nin etrafında kendi

koruma alanımı oluşturmaya çalışıyorum. Ama benim ilaçlara ya da Tanrı'ya pek az inancım var.

İlaçlara güvenen James Joyce, kızı Lucia'yı, deva bulacaklarından emin, doktor doktor gezdirmişti. Bir doktor içmesi için Lucia'ya deniz suyu verdi. Bir diğeri sığır hormonlarından elde edilen bir serum enjekte etti. 1934'te Joyce kızını Carl Jung'un Zürih yakınlarındaki sanatoryumuna götürdü. Jung, Lucia'ya psikanaliz yapmanın sonuçlarının yıkıcı olacağına karar verdi. Başarılı analiz için sinir hastasının yara almış bir akıl sağlığına sahip olması gerekiyordu; psikanaliz psikoz karşısında faydasızdı. Jung kız yerine babayı analiz etmeye karar verdi. Joyce'un animası ya da bilinçdışı psişesinin, Lucia'nın deli olduğunu kabullenemeyeceği kadar kıızıyla özdeşleşmiş olduğunu söyledi Jung. Bunu kabullenmek, Joyce'un aslında kendisinin psikozlu olduğunu kabul etmesi anlamına gelirdi.

Bu tartışmalı bir görüştü ama Joyce'un vardığı kanıyla, yani tarif edilemeyen bir şekilde Lucia'nın durumundan kendisinin sorumlu olduğu görüşüyle çelişmiyordu. Jung baba kızı, biri düşerek, diğeri ise dalarak bir nehrin dibine batan iki kişiye benzetti.

Fakat Lucia derine düştükçe, Joyce inatla kızının akıl sağlığının yerinde olduğunu –aslında kendisinden daha deli olmadığını– söylüyordu. Oğlu Giorgio'ya, “Akıllı şimşek kadar berrak ve çıkarsız” diyordu. “Onda yılanın bilgeliği ve kumrunun masumiyeti var.”

Kızını Jung'un kliniğinden çıkardı ve tedavi ettirecek başka bir yer aradı. Bulamadı. Dört yıl sonra Samuel Beckett'e kızının zihnindeki bozulmalara dişlerindeki enfeksiyonun yol açtığını söyledi. “Zırdeli değil, çok çabalayan, çok şey anlamaya çalışan zavallı bir çocuk sadece” diyordu ısrarla.

Bank Caddesi'nde rahatsız bir gece geçiriyorum. Sally'nin geleceği için korkuya kapılıyor, sonra bir şekilde her şeyin düzeleceğini umuyorum.

İkinci Bölüm

Pat'le ertesi gün hastaneye gittiğimizde, Robin'i Sally'nin yanına kıvrılmış, o daracık yatakta Sally'yi sarmalamış halde buluyoruz, görünüşe göre ikisi de uyuyor. Anne ile çocuk, mükemmel bir tablo; anne, boy bir seksen, fidan gibi ince, bana hemen aşına gelen bir esneklikte. İlk tepkim rahatlama oluyor: Onları kucak kucağa görmek, Robin'in onun mevcut durumuna vereceği tepki konusunda duyduğum kaygıyı gideriyor. Beklenmedik bir paylaşma geçivermiş gibiler. Uykulu nefeslerinde peri masallarına has bir hoşnutluk havası var.

“Pijama partisindeki arkadaşlar gibi” diye fısıldıyor Pat, biraz içerlemiş. Eşikte duraklıyor, elinde olmadan geri çekiliyor; Robin'in biyolojik iddiası üvey anneyi bir anda hükümsüz kılıyor.

Küçücük odaya sığışıp bir sıranın en sonundaki iki kişi gibi duvarın dibinde duruyoruz. Gece yarısı servisin kliması bozulmuş. Dakikalar içinde terden sıırıslıkam oluyoruz. Parmaklıklı pencere-nin dışında öğle güneşi puslu haliyle dev bir kuşun yumurtladığı yumurtayı andırıyor. Aşağıda East River'in suları yükseltilmiş yolun altında çalkalanıyor.

*Ve gördüler çocuklarını
Vahşi kaplanlar arasında.**

Lisede sevgiliyken, aşağı yukarı tam da Sally'nin yaşındayken, Greenwich Village, Bleecker Caddesi'ndeki apartman dairelerinde Robin'le böyle kucak kucağa, ergenlik kozamıza sığınıp yatardık.

Robin gözlerini açıyor. “Michael, Tanrı aşkına, geldiğinizi fark etmedim.” Yataktan uykulu gözlerle bize bakıyor, Pat'e kısa bir tebessümle selam veriyor, bence dayanışma duygusu iletmeye çalışıyor ama yetersiz kalıyor. “Sabahın dördünde arabama atlayıp doğruca buraya geldim. Tam beş saat araba kullandım. Daha fazla

William Blake'in *Songs of Experience* adlı kitabında yer alan “The Little Girl Found” şiirinden. (ç. n.)

duramadım, kızımı görmek zorundaydım Michael, kızımızı, onun için öyle korkuyordum ki, ne bekleyeceğimi bilemiyordum. Telefon konuşmalarımızdan ve polis olayından, saklamak zorunda kaldıkları o korkunç bıçaklardan sonra... görünüşü falan değişmiştir sandım. Ama baksana şuna, her zamanki gibi güzel ve tatlı.”

Yatakta hareketsiz değil de şok tabancasıyla vurulmuş gibi bilinçsiz yatan Sally’yi gösteriyor.

“Çok fazla ilaç alıyor” diye açıklıyorum, birkaç gün önceki aşırı coşkusunu, tecrit odasının zeminine yazılar yazışını, Robin’in görmeyerek korunduğu o müthiş gösteriyi düşünüyorum.

Robin Sally’yi rahatsız etmemeye özen göstererek yataktan iniyor, ayaklarını sandaletlerine sokuyor. Pat’le birlikte koridordan gündüz odasına, hastalarla ziyaretçilerin zaman geçirdikleri geniş ortak alana doğru gidiyor. “Hemen geliyorum” deyip odada kalıyorum, Sally’nin nefeslerini dinlemekten, yataktaki yadsınamaz yığına, sarsılmış fani kırılganlığına bakıp düşünmekten başka bir şey yapmıyorum. Üzerime, tahminen onunkinden benzer bir hissizlik geliyor, onun pestil gibi uyumasına, bana ve kendine uzaklığına benzer bir hissizlik; bu ilaç sarhoşu uykunun kızımı bana geri getirecek şey olduğuna kendimi inandırmaya çalışıyorum.

Gündüz odasında Robin’le Pat sohbet etmeye çalışıyorlar. Pat Sally’nin “iradesinden” bahsederken, Robin “yenilenmiş, her zamankinden güçlü” uyanacağını öngörüyor. Onlara katılıp yarın bayram tatilinin sona ereceğini ve personelin tam kapasiteyle çalışacağını, Sally’yle nihayet adamakıllı ilgilenileceğini söylüyorum. “Olanların basit bir açıklamasını bulabiliriz hâlâ. Bir tetikleyici.”

Bir adam ayaklarını sürüyerek odanın ortasındaki atıştırma masasına gidiyor, bir çikolatalı barın ambalajını dişleriyle yırtıp açıyor ve çeyrek galonluk teneke kutudaki meyve suyuyla beraber midesine indiriyor. İki hasta, oynatıcıya takılacak video kaset hakkında tartışıyorlar. Adı Rufus olan iriyarı ve fevkalade sıkkın bir hemşire çıkıp geliyor. Video kasetlere el koyup televizyonda yirmi dört saat haber yayını yapan bir kanal açıyor: Başkan adayı Bob Dole ortabatıda bir anacaddede Dört Temmuz geçit töreninde, siren çalan itfaiye araçları, bando takımı ve ülkenin savaşlarından sağ çıkmış, saçları ağarmış gazi alayının arasında ilerliyor.

Rufus hastalarla göz göze gelmeden televizyonun sesini sonuna kadar kısıyor. Hemşire Phillips gibi o da üniformasının yakasının

görünür bir yerine yerel sendikanın rozetini takmış; Uluslararası Hizmet Çalışanları, bu mekândan ayrı olduğunun, bağımsızlığının, farklılığının açık alameti. Sizin deliliğiniz bana geçemez, diyor gibi. Benim emekli maaşımdan ne haber?

Gündüz odasının bir köşesinde gözüme maiyetiyle birlikte Hasidik hasta, *shoteh* iliştiriyor. Düne nazaran daha ajite görünüyor, titreyen dudakları çatlamış, gözleri yorulmak bilmez bir gerilimle şişmiş. Kucağındaki siyah ciltli Tevrat'ını sımsıkı tutuyor, endişeyle *t'zitit*'inin –aşırı Ortodoks Yahudilerin kurşun geçirmez yelegin uhrevi karşılığı olarak gömleklerinin altına taktıkları püsküllü nesne– püskülleriyle oynuyor. Akraları kutsanmış yemeklerini çıkarırken benim aklım büyükanne min mutfağına gidiyor; kaş a aroması, arpa çorbası, dana gerdan kokusu servisin yağlı kokusuna karışıyor. *Shoteh*'leri göze çarpacak şekilde onlardan ayrı oturuyor, ateşli bir fısıltıyla dua ediyor. Baş örtülü, yaşlıca, bodur bir kadın, yemek tabağını alması için ona yalvarıyor. *Shoteh* kabul etmeyince, kadın tabağı sandalyesinin altına koyup yanına oturuyor. Abisi çaresiz ve perişan görünüyor. Baktığımı görünce bana yenilenmiş bir hiddetle ters ters bakıyor. İki şıksamla nasıl bir tablo oluşturduğumu tahmin edebiliyorum: Uzun, narin, Klimtvari endamı ve kızılgerdan yumurtası mavisi gözleriyle Robin; erkek çocuk modeli saçları ve adama muhtemelen pagan gururunun simgesi gibi görünen balerin duruşuyla Pat. Bu adamın ki çoğalma, daha uzun yaşama ve mesihin dönüşünü hızlandırma savaşı. Çocukluğumda yıllarca Tevrat çalıştığımı bilse benden daha da nefret eder, inançlı olarak yetiştirildiğim ve sonra bile isteye Tanrı'dan yüz çevirdiğim için beni *apikoros*, yani hainin en kötüsü olarak görür.

Robin'in eli dostluk gösterisi olarak –yoksa sözünü kesmesini engellemek için mi?– Pat'in elinin üzerinde; birbirlerine sokulmuş halde hararetle sohbet etmeleri beni şaşırtıyor. Galiba *shoteh*'nin etrafındaki Hasidikler gibi Sally'nin çevresinde birlik oluyoruz. Yekpare bir aile birimiyiz, Sally için duyduğumuz endişeyle birleşmişiz, ahenkliyiz, anlaşıyoruz.

“Kıza yedirdiklerine bakın” diyor Robin, şekerleme ve kek paketleriyle dolu atıştırma masasını gösteriyor. “Ne kadar yanlış olduğunu görebiliyor musunuz? Yani bir insanın akıl sağlığını bütün olarak organik sağlığından nasıl ayrı tutarsınız?” Ve bana dönüp hiç duraklamadan devam ediyor. “İşte has-talık tam da bu

Michael. Has-talık. İnsan bu ortamda nasıl has kalabilir? Söyle bana.”

Düşünüyorum: Bu, Robin’in kederinin sesi, hiçbirimizin kavrayamadığı duruma getirdiği açıklaması. Ve bu noktaya zemin hazırlayan olayların ayrıntılı hikâyesi için beni sıkıştırmadığı için ona karşı büyük bir minnet duyuyorum. Ben olsam, ipuçları, bulgular talep ederdim; yokluğumda Sally’nin davranışlarındaki her bir ufak değişimi zihnimde yeni baştan kurmak isterdim: Ruhsal çöküntü ne zaman oldu? Ne zaman çökecek gibi oldu? İlk belirti neydi? Gözleri ne zaman cılalı kömür parçalarına dönüştü, konuşması ne zaman anlaşılmaz oldu? Kritik bir an olmalıydı, bir dönüm noktası...

Pat ise bir gösteri izleyenlerin ilgili, takdir eden tavrıyla dikkatini Robin’e vermiş. Aralarındaki bariz iyi niyet havasıyla neşelenip Pat’in eline uzanıyorum. Sabırsızca elini çekiyor. Birden ayağa kalkıyor – “İlgilenmem gereken şeyler var” – ve hızlı adımlarla gündüz odasından çıkıyor, Rufus’un paket servis kabından Çin yemeği yiyip *Daily News* okuduğu hemşire bankosuna gidiyor.

Ben Robin’den izin isteyip peşinden gidene kadar, Rufus onu kilitli kapılardan dışarı çıkarmış ve kapıları arkasından kilitlemiş bile.

Daily News’un ön sayfasına SÜPERMODEL MARGAUX HEMINGWAY CANINA KIYDI diye manşet atılmış. “İntihar Ettiği Sırada Ünlü Büyükbabasının Kitaplarını Okuyordu.”

Rufus yeniden oturup iştahla yemeye devam ediyor. Kibarca benim için de kapıları açmasını rica ediyorum. Zor duyulacak şekilde iç çekiyor ama ricamı duymazdan geliyor, ben de durup bekliyorum, Rufus ağırdan alarak yerinden kalkana dek vazgeçmiyorum, esrarlı anahtarları beyaz sentetik hemşire pantolonunun beline asılı, sallanıyor.

O yana eğik, biraz da hırçın yürüyüşüyle tam Birinci Cadde’den karşıya geçecekken Pat’e yetişiyorum.

“Neden kalkıp gittin?”

Üçümüzün o odaya tıkilip camın altındaki bir numuneymiş gibi Sally’ye bakmamıza hiç gerek yok.”

“Robin geleceğini bize haber verebilirdi” diyorum.

“Neden versin? Burada olmaya hepimizden çok onun hakkı var. Onu ziyaret saati başlamadan içeri neden aldılar sanıyorsun?”

Bunu ancak anne için yaparlar, o kutsal bağ için. Bunu herkes anlar – anlaşılan sen hariç.”

“Benim anladığım şey, içinde bulunduğun tatsız durum.”

“Bak işte buna şaşırıyorum Michael.”

Yanımıza bir kadın yaklaşıp hırçın bir tavırla sigarası için ateş istiyor. Kadının servisteki hastalardan biri –biz geri kalanlar gibi aşırı sıcak sokaklarda dolaşmaya izinlilerden biri– olduğuna neredeyse eminim. Pat kadına nazık davranıyor – ateşimiz yok. O nezaketten biraz ben de istiyorum. İlgilenilmezse kaçırılacak işleri –stüdyoyu hayatta tutacak nakit akışını sağlayan dersler ve saatlik kiralamalar– halletmek için stüdyosuna gideceğini söylüyor. Sözünde bir sitem seziyorum. Ben de çalışıyor olmalıyım, telefonlar etmeli, yeni yazı siparişi için sağı solu aramalıyım. İşlerin bozulmasına izin veremeyiz. Fakat ben bir tür sosyal hafıza kaybına uğramış, sıradan konuşmaları, mantıklı işbirliği alışverişinin çarklarını yağlayacak gerekli sohbetleri yapma becerimi kaybetmiş gibiyim.

“Provayı iptal ettim” diyor, dans topluluğuyla sonbahardaki bir gösteri için sahneye koyacakları parçayı kastediyor. Eylül ayında tanınmış bir tiyatrodan oynayacaklar, Pat’in ayırtmak için çok uğraştığı bir tarih.

“Keşke etmeseydin.”

“Böylesi daha iyi. Gösteriyle ne yapacağımı bilemiyorum. Sally üzerinde çalıştığım materyali saçmalık gibi göstermeyi başardı. Birden yersiz gelmeye başladı, yeri de her neyse...”

Gözümün önüne bir sahne geliyor, birkaç yıl önceki tanışmamızdan kısa zaman sonra, hâlâ birbirimizi tarttığımız bir dönemde, kendi tedbirli çiftleşme dansımızın ortasında bir yerde izlemeye gittiğim solo dansı. Onu ilk defa dans ederken görüyordum. Gösterinin adı *Korkunç Ejderha*’ydı, Aşağı Doğu Yakası’nda, B Bulvarı üzerindeki Gas Station diye bir kulüpte araba farlarıyla aydınlatılan Pat, konserve kutularından bir kıyafetle dönüyordu. Beni çarpan, farların o beyaz ışığındaki yalnızlığı, izleyiciye –ya da en azından bana– geçen fiziksel heyecanlar uyandırma gücüyle, tıngırtılı ejderha derisinin içinde narin ama ehlileştirilmez görünüşü olmuştu.

“Hastaneye dön” diyor şimdi. “Bu işi Robin’le birlikte halletmeniz gerekiyor. Bu senin benden önceki hayatın, benim orada yerim yok ve öyle bir yer için yarışacak da değilim.”

Ve bunları söyleyip, kendini önemseyen fakat tam aksi fark edilmeme, kendi haline bırakılma arzusu da taşıyan –ilk gördüğümde kendi kendime “çelişkili” diye tanımladığım– o kendine özgü yürüyüşüyle Lexington Bulvarı metrosuna doğru gidiyor.

Kendi haline bırakılmak. Üç yıl önce tanıştığımız zaman öğrendiğim ilk arzusu buydu ve kaçınılmaz gündelik konuşmalarımıza damgasını vuran özenli içtenlikten daha fazlasına engel olan da birbirimize karşı tetikte olmamızdı. Pat Bank Caddesi’ndeki dairenin arka tarafındaki iki küçük odaya taşındığında bir arada yaşamaya başlamıştık. Eski arkadaşım ve ev sahibim daireden biraz daha fazla para kazanmak için Pat’i eve yerleştirmişti ve bir de baktım, artık paylaşmaktan başka çaremiz olmayan mutfakta tek başıma kalmak için onunla yarışmak zorundayım. Pat sessiz kedi adımlarıyla, tam da tek başıma olduğumu sandığım anlarda belirip beni korkutuyordu. Parmaklarının ucuna basarak –puanta kalkarak yürüdüğünü hayal ediyordum– içgüdüsel ve rafine görünen bir tevazuyla hareket ediyordu. Ev Arkadaşları Bölge Savunma Savaşı’nı sessizce yürüttük. Çekingenliği aslında bir çeşit gösterişi ve romantik bir ilişkiye başlamamız bir yana, arkadaşlık kurmayı bile başarmamız mümkün görünmüyordu.

Onun varlığı sadeliğin kusursuz bir örneği idi: Duygusal bağlardan olduğu kadar maddi bağlardan da kurtulmuş gibiydi ve anlayabildiğim kadarıyla kendini yalnızca inzivaya ve sanata adanmıştı. Dans topluluğuyla birlikte turneye çıkmadan önce bana, yokluğunda kilitleri değiştirmeyeceğine söz verirdi. Ben böyle şeyler yapabilecek biri olduğumu düşünmesine şaşırdığımı –ve kızdığımı– belli edince de, hiçbir pişmanlık belirtisi göstermeden, “Saçmalıyorum, biliyorum. Ama başıma daha kötüler de geldi” dedi.

Bunların nasıl şeyler olduğunu merak ettim.

Ev sahibinin emriyle Pat’in kirasını ben alıp ev sahibine teslim edecektim, bu da beni o sevimsiz role, sömüren kişi rolüne sokuyordu. O konumundan zevk alıyor görünüyordu ve bana anlamamızda ahlaki bakımdan üstün konumda olduğunu hatırlatmak için incelikli yöntemler geliştiriyordu. Fikrimce bu, saflığını kendi gözlerinde doğruluyordu ve metanetinin, hayatını ulaşması gereken bir ideal olarak gördüğünün –usandırıcı olsa da elimde olmadan kapıldığım ve hayranlık duyduğum nitelikler– bir başka kanıtıydı.

Beni en çok büyüleyen şeyler eşyalarıydı. Çok az olduklarından elektrik yüklü bir havaları vardı: Sedef Çin çubukları mesela, dans topluluğundaki prova maratonundan döndükten sonra gece geç saatte tofu, capellini ve pazu yediği boyalı Çin kâsesi. Çoğu kez benim bıraktığım bir tabak yığınıyla uğraşmak zorunda kalıyordu. Vejetaryendi ve benim kızarmış tavuklarımla dana rostolarım nadan bir muhalif kuvvetti.

Bir gece onu hazırladığım kuzu budunun akan yağına parmaklarını sürerken yakaladım. Üzerine damlamasın diye öne eğilmiş, parmaklarındaki et parçalarını emiyordu, beni görünce yüzü kızardı, sonra utancını bastırıp çubuklarını kaptı ve evin arka tarafındaki odasına döndü, çenesi yağdan pırıl pırıldı.

Bu ikiyezlülük beni çok heyecanlandırdı. Kişisel bir savaşın eşiğinde olduğuna karar verdim, bir tarafta feragat, diğer tarafta nefsanî haz vardı. En sevdiği eşyası, gövdesini sararken omuzlarıyla uzun balerin kollarını açıkta bırakan kalın yün yeleşinde; arada sırada kara iznindeki gemici gibi şehirde kendini şımarttığı aşırı hedonist gecelerde; Alexander tekniği ve dövüş sanatlarıyla uğraşarak geçirilen yılların getirisi olan kusursuz ama kendisiyle belli belirsiz alay eder duruşunda ve üzerinden paçavra gibi sarkan, bariz derecede çirkin ama perişan bir cazibesi de olan yeşil, yırtık deri ceketinde bunun kanıtını gördüğümü düşündüm. Pejmürde kılığı ve dimdik endamıyla etrafına anarşi ve kontrolün, zarafet ve dağınıklığın birbirleriyle yarışan sızıntılarını yayıyordu.

En büyük ve hepsini gölgede bırakan ilgi alanı, muhteşem, gizemli koreografi serileri oluşturduğu dans topluluğuydu. Uyandırdığı “boşluk” ve “bilinmezlik” çağrışımları yüzünden topluluğa Wyoming adını vermişti. Kahramanlarından biri, “sanat eylemleri”nin arasında canlı bir kır kurdu, bir saman yığını, bir keçe battaniye ve eski *Wall Street Journal* gazeteleriyle New York’ta bir çatı katına kapanmak olan Joseph Beuys’tu. “Beuys bizi yeniden aslımıza döndürdü” diye açıkladı bana. “Et ve kan. Vahşi. Ehli.” Pat’in dansçıları onun koreografilerini icra etmekten başka görünür hiçbir ödül olmaksızın resmen bedenlerini heba ediyor gibiydiler. İçlerinden biri Roma’daki Trajan Pazarı’nın taşları arasında yuvarlanma (mekâna özel performans) ayrıcalığı uğruna kredi kartının limitini doldurmuştu. Pat kendi payına, Broadway dışında kalan bir tiyatro işletmekten aldığı maaşı, kurumlardan gelen mütevazı bağışları ve bir

avuç sadık hayranın yaptığı bağışların büyük kısmını feda ediyordu. Ben bu görev bilincine hayranlık duyuyordum ama biraz da temkinliydim. İçyüzünde dini, muhtemelen de kendi kendine zarar veren, kavrayacağıma hiç umudumun olmadığı bir açlık olmasından şüphe ediyordum. Katolik olarak yetiştirilmiş bir İrlandalı olan Pat manastır geleneğini sanatla karıştırıyor olabilir miydi acaba?

Kanaatkârlık duygu dünyasına da hâkim gibiydi. El değmemişe, karışık ilişkilerden payını almamışa benziyordu ve bu onun için kişisel bir gurur vesilesi gibi görünüyordu. Her şeyi etkin ve kontrol altında tutuyordu. Dansçılarıyla ilişkisi ciddiydi ve stratejik bir biçimde mesafeliydi. Arada sırada, odasının merdivenlerini bir sevgili, araya sıkıştırılmış bir ziyaretçi gibi çıkar, birkaç saat sonra da giderdi.

İlk buluşmamız 17 yüzyıl İspanyol ressamlarından Jusepe de Ribera'nın gezici sergiyle şehre gelen tablolarını görmek için gittiğimiz Metropolitan Müzesi'nde oldu. Buluşmamıza bir saat kala Pat randevuyu iptal etmek için beni aradı, on beş dakika sonra bir daha telefon edip "budalalığından" dolayı onu affetmem için yalvardı ve randevumuzun geçerli olduğunu söyledi. Galerilerde dolaştık, Ribera'nın o kasvetli çarmıha gerilmiş şehitler topluluğunu gördük. Buruşuk ve çıplak, derisi diri diri yüzülmek üzere olan Aziz Bartholomeus'un tablosunun önüne geldik. "Ben yedi yaşındayken sokakta birkaç çocuk şapkamı çalmaya kalkışmıştı" dedi Pat, anısına kendi de gülüyordu. "Paltomu da çıkarıp verdim. Dağdaki Vaaz'ı yeni öğrenmiştim, böyle durumlarda yapmam gereken şeyin bu olduğunu sanıyordum."

Artık hayatı benimkine dolanmış, hayatına delilik bulaşmış ve artık başka türlü bir feragat gerektiriyor, kendini ifade etmenin ödüllерinin yer almadığı bir feragat. Acaba evliliğimiz konusunda tereddütleri var mı, tam da benim ortaya çıkmamdan önce uzak durduğu cinsten dikkat dağıtan dertlerle yüklü evliliğimizden? Ona Sally'nin bizi yeniden aslımıza döndürdüğünü söylemek istiyorum: *Et ve kan. Vahşi. Ehli.* Bir "sanat eylemi"yle değil, benliğinin, hayatının çekirdeği vasıtasıyla.

Ama buna kendim de inanıyor muyum, bilmiyorum.

Rufus beni birkaç dakika kapıda beklettikten sonra servise alıyor. Onunla kısa bir sohbet etmeye –sıcak hava, bozuk klima, yaz mevsiminin çileleri– çalışsam da hiçbir yere varamıyorum. Koca göbekli

Rufus asansörle kilit altındaki servis arasındaki bir buçuk metrenin Kerberos'u; geçen sefer öğle yemeğini böldüğüm için beni cezalandırıyor.

Sally yeni varolma biçimi haline gelmiş esir uykusunda; daha bir hafta önceki Sally'nin tam aksi, ki o da önceki halinin çarpılmış bir biçimiydi. Robin yatağın ayak ucunda oturuyor, Sally tıpkı bana yaptığı gibi ona da kendini kapamış, ama Robin, sanırım gıpta edilecek razı olma havası sayesinde, benden daha sakin.

Sally'yi buraya yatırdığım için, onu bir *akıl hastasına* çevirdiğim için, onu aydınlanmalarından yoksun bırakarak ona ihanet ettiğim için ve gördüğü "vizyon"u delilik olarak yaftaladığım için beni suçlamasını bekliyorum biraz. Ama suçlamıyor ve yüreklilikle birbirimizin beceriksizliğine katlanıyoruz. Sally'nin abisi Aaron üç yıl önce liseden mezun olduğundan beri birlikte bu kadar uzun zaman geçirmemiştik. Sally de oradaydı tabii, on iki yaşındaydı, kutlama yemeği yediğimiz ve bir günlüğüne ailemiz dağılmamış gibi davrandığımız masada abisiyle gurur duyuyordu, ama göz ardı da edilmişti. Yanımda başını omzuma yaslamış otururken yemeğe katlanıyor, bitmesini bekliyordu.

"Aaron'la konuştun mu?" diye soruyor Robin.

"Daha konuşmadım."

"Fevkalade bir delikanlı oldu."

Kendimizi Aaron üzerinden bu şekilde kutlamamız garip denecek kadar haince geliyor: "İyi yanımız", üniversitede üçüncü yılını tamamlamış ve aldığı yaz bursuyla bir araştırma gezisinde olan sorunsuz çocuğumuz.

"Otelde kalıyor" diyorum. "Numarası yok bende. Mutlaka telefon eder. Onunla irtibatımızın olmaması garip geliyor. Hele şimdi."

"Biliyorum."

Sally ürpererek gözlerini açıyor.

"Enginarları getirdin mi baba?"

"Enginarları mı?" diyor Robin.

Ona dün hastaneden ayrılırken Sally'ye enginar getireceğime söz verdiğimi anlatıyorum, tabii ki pişmiş enginar, bir de gene benden istediği çikolatayı. Bunun ciddi bir istek olduğunu düşünmemiştim ve zaten hatırlayacağından da şüpheliydim. Bir sürpriz daha. Belki de şimdi maninin dağlama demiriyle damgalanmış hafızası her zamankinden keskindir.

Sally'ye enginarlarının yarın geleceğini söylüyorum ama beni duyduğuna ya da umursadığına dair hiçbir belirti vermiyor.

"Ne işim var burada benim, söylesene" diyor şaşkın ve çocukça, gözleri obsidyenler gibi kara, irileşmiş ve uyanık.

"Kendini gene iyi hissedebilmen için buradasın."

"Kendimi hiç bu kadar iyi hissetmemiştim. Gayet iyiyim ben."

"Davranışların sağlıklı değildi."

"Herkes rol yapar baba. En çok da sen."

"Sally, sen hastasın." Sesimdeki donuk ısrarı duyuyorum.

"Hasta. Hımm. Beni böyle düşününce kendini daha mı güvende hissediyorsun?"

"Biz sadece gene eskisi gibi, kendin gibi olmanı istiyoruz."

"Baban şu anda kendinde değilsin demiyor" diyor Robin. "Burada, hastanede... düzelmek için bulunduğunu söylüyor."

Sally o sözcüğü yakalıyor. "Düzelmek" diye tekrarlıyor. "Peki neyi bozdum ben? Yoksa ben yeniden düzeltmek istediğiniz biri miyim? Düzleştirmek istediğiniz." Sesi sertleşiyor, o korkutucu sorgular tona geçiyor. "Sen hep beni bir yere kapatmak istedin baba. İşte başardın. Kendinden çok memnunsundur şimdi."

Alçak bir inilti koyuveriyor, sonra adeta iple çekilivermiş gibi yataktan fırlayıp kalkıyor. Kolu tıpkı Nazi selamı verir gibi havaya kalkıp orada kalıyor. Boynu da yukarıya dönük, kilitlenmiş. Pencerenin önünde duruyor, içinde bulunduğu güç durumdan ve ürkmüş yüzlerimizden afallamış, kımıldayamıyor gibi; dönüştüğü acayip heykelden habersiz.

Ben Sally'yi yatağına götürüp oturturken Robin alçak perdeden içini çekiyor. Tulumba koluymuş gibi Sally'nin kolunu aşağı indir-meye çalışıyor ama kol gene eski Nazi selamı konumuna fırlıyor.

Boynunu nazikçe oynatmayı deniyorum ama o sert eğimle öyle sabit ki, mekanik bir oyuncağa dönüşmüş. Dayanılmaz bir pozisyon ama Sally rahatsız değil gibi görünüyor.

"Ona ne yaptılar Michael?"

Robin telaşla odadan çıkıp Hemşire Phillips'le beraber geri geliyor, kadın odaya girerken elindeki *Jet* dergisini tulumunun cebine indiriyor. Derginin kapağında, "Tarihe Damga Vuran Siyahiler Detroit'teki Galada Onurlandırıldılar" yazıyor.

"Biraz kasıldın mı tatlım?" diye soruyor hemşire. Sally'ye "Sıkı dur, kelime oyunu yapmıyorum" diyor, odadan çıkıp bir dakika

sonra elinde bir enjektörle geliyor ve taşan tencereyi hiç istifini bozmadan ateşten aliveren tecrübeli bir aşçı gibi Sally'nin koluna saplayıveriyor.

Bize dönüp "Cogentin" diyor. "Kas gevşetici. Sally bu ara birazcık gergin. İlaçların yan etkisi. Gayet normal."

"Bir doktor görse mi acaba?" diye soruyor Robin.

"Gerek yok hayatım. İnan bana, her zaman olan bir durum."

Hemşire çıkınca, Sally gözlerimizin önünde idam edilmiş gibi Robin'le birbirimize bakıyoruz. Verdikleri sayısız ilacı kastederek, "Tedavi etmekten başka her şeyi yapıyorlar" diyorum. Haloperidol Sally'nin aklının ve kaslarının hızını sağlayan nörotransmitterin, yani dopaminin salgısını öyle bastırdı ki vücudunda bir tür ölüm katılığı oluştu. Maniye karşı savaşın bir aşaması resmen kazanıldı: Beynin limbik sisteminin frontal korteksindeki ayaklanmaya karşı kazanılmış büyük bir zafer.

Enjeksiyonun üzerinden beş dakika geçmeden Sally boynunu düzeltebiliyor, kolunu esnetebiliyor. Kendini yatağa boylu boyunca, az önceki katılık kadar aşırı bir gevşeklikle bırakıyor. Yatağa yayılan keçeleşmiş saçları, elektrikli ve asi olan tek tarafı Sally'nin.

Gün zamansızlık hissiyle geçiyor ve o küçücük odada Robin'le birlikte bekliyoruz, Sally'nin titrek nefeslerini, arada bir söylediği anlaşılmaz sözleri dinliyoruz.

Bir anlığına uyanıp, "Güzel olmanın laneti kendimizi çok fazla sevmemiz" diyor peygamberane tavrıyla, sonra tekrar dalıyor.

Gülmeye çalışıyoruz, keşke gülebilsen, içten gülebilsen. Üzerimize beklenmedik bir yakınlık havası geliyor, bir şeylerin düzeldiği duygusu: Kurtulduğumuza rahatladığımız evliliğimiz ya da birbirimize eskiden duyduğumuz sevgi değil de, Sally aracılığıyla gerçek bir yakınlık.

"Sally'ye olanlarda New York'un kısmen de olsa payının bulunmadığını düşünmek zor" diyor Robin. "Buradaki psişik gerginlik muazzam boyutta. Sally bütün saldırıları, şehrin hızını, toksinlerini içine alıyor, filtresiz alıyor hem de."

"Sen oldum olası New York'tan nefret ederdin" diyorum. Ama onunla tanıştığım da bu kadarını tahmin edemezdin. Robin sanatçı görüşlü anne babasıyla Bleeker Caddesi'nde yaşıyordu, zannımca şehirle mükemmel bir uyum içinde Village'in kafelerinde takılıyor-

du ve on beşinde benim için daimi bir tehdit oluşturan kendinden büyük erkeklerin ilgisini çekecek kadar gelişmişti. Obuada, şarkı söylemekte ve görsel sanatlarda muazzam yetenekliydi; Art Students League'in harikalarındandı. Yeteneklerinin onun için bir sıkıntı kaynağı olması beni şaşırtıyordu; yeteneklerine ilk fırsatta sırtından indirip kurtulacağı birer yük muamelesi yapıyordu.

Çocukluğunun en anlamlı olaylarının, doğumundan hemen sonra anne babasının tatil amaçlı satın aldıkları Vermont'taki kulübede geçirilen tatilleri olduğunu iddia ediyordu. Kulübe yıldan yıla elden geçiriliyordu, elektrik ve su tesisatı yenilenir, yeni odalar eklenir ve yeni odun sobaları yerleştirilirken Robin de kız çocuğundan genç kıza dönüşüyordu. Vermont'un hayat bulduğu yer olduğunu söylerdi.

Benim şehre bağlılığım onun hoşnutsuzluğu kadar güçlüydü. Aaron doğduğu zaman, sonra Sally'nin doğumunun ardından, şehirden ayrılmamız için bana baskı yapmıştı. Ama ben başka bir yerde yaşamayı düşünemiyordum. 1976 yılından itibaren on yıl Çin Mahallesi ile Aşağı Doğu Yakası'nın sınırında yaşadık. On dokuzuncu kattaki dairemiz Manhattan Köprüsü'nün taşıt yoluyla aynı hizadaydı. Köprü'nün çelik ızgarasının üzerindeki trafik vınlayarak penceremizin önünden geçiyordu. Aşağıda East River üzerinde daimi olarak demirli duran yüzer bir tutukevi vardı, her sabah mahkûmların çitle çevrili çatıda minyatür aksiyon figürleri gibi basketbol oynamalarını seyrederdik. Yükseltilmiş yolun altında fahişeler güpegündüz sürücü müşterilerine hizmet verirlerdi. Geceleri uykumuzu rakip çetelerin silah sesleri bölerdi. Sokağın karşı tarafındaki boş arsada çöpler için için yanar, tepemize durmadan trafiği denetleyen, hiçbir yere gitmiyor gibi görünen helikopterler üşüşürdü. Uğultu asla kesilmezdi. Robin için boşanmamız o uğultuyu, benim çocuklarımızı ısrarla büyötmek istediğim, onun tabiriyle "Boschvari cehennemi" boşamak demekti. Mutsuzluğunu, New York'u, beni boşamak demekti. Vermont'a -ailesinin kulübesine birkaç kilometre mesafede bir çiftlik evi- yerleşmenin harici bir yıkıcı güçten kurtulmak gibi olduğunu söylemişti. Sally de o gücün bir kurbanı, Robin'in başından beri haklı olduğunun ispatı.

Robin kot kumaşından çantasının sapını sıkı sıkı tutmuş, yatağın kenarına oturuyor, çantasından on beş mililitrelik bir cam şişe

çıkartıyor. Şişenin etiketinde “Kafatası” yazıyor, bana utanarak “rahatlamayı teşvik eden” bir çiçek ekstresi ve homeopatik ilaç olduğunu söylüyor. Elle çizilmiş, eski eczane tarzı bir etiketi var: Modern ilaç laboratuvarlarından çıkma medikalize edilmiş karışım bolluğuna seviyeli bir çare. Ormandaki kulübesinde yaşayan otacı, şişeden bir damla çekip nazikçe Sally’nin ağzını açıyor ve kurtardığı kuşu besler gibi diline damlatıyor.

“İçeri gizlice soktum” diyor, personeli atlattığına memnun. “Burada camdan yapılmış her şey yasak. Biliyorsun Michael, sonunda onunla gerçekten ilgilenebilecek olan yegâne kişiler biziz.”

Sally’nin başını iki elinin arasına alıyor, baskı noktalarını bulup masaj yapıyor. Robin dokunuşlarının sezgisel etkisini artırmak için gözlerini sımsıkı yumuyor. Birkaç dakika sonra Sally’nin ayaklarına geçiyor, yokluyor, bastırıyor. Bunun öğrendiği yeni bir terapi olduğunu anlatıyor. “Polarite.” Bedende birbirinin karşı kutbunda bulunan öğeleri dengeliyor: Toprağı ezen ayaklar, çoğumuzun özendiği yüksekleri işaret eden, yücelme potansiyeli olan ama yerle irtibatı kopunca hızla düşüp kaybolan kafatası, kranyum.

“Söylememin sakıncası yoksa, bu özellikle seni ilgilendiren bir alan, Michael. Sen çoğunlukla kafanın içinde yaşıyorsun.”

“Senin sandığın kadar güvenmiyorum aklıma.”

“Eh, eskiden çok güvenirdin. Ben sana yetecek kadar entelektüel değildim. Seni sıkığımı hissediyordum.”

“Sen beni hiç sıkmadın. Bir an bile.”

“Kim olduğuma dair hiçbir fikrin yoktu da ondan.”

Robin’in bu New Age sevdası aramızda sürekli bir anlaşmazlık konusu olmuştu; şimdi de Robin’in, evliliğimizin dağıldığı günlerde yapmış olabileceğim bazı alaycı yorumları duymaya hazırlandığını hissediyorum. Sally’yi yeniden iyi edecekmiş. Neden olmasın? Robin’in teşhisi diğer hepsi kadar doğru görünüyor: Aşırı kutuplar arasında parçalanmış bir ruhsallık. Benim şaşırdığım Sally ile olan fiziksel rahatlığı. Benimse kızıma ulaşmak için tek bir yolum var, o da dil, yani bozulan melekesi.

Sally, “Anneciğim, topuklarımı mı iyileştiriyorsun?” diyerek bizi uzak kıyısından ürkütmeyi başarıyor. “Yoksa amacın ayağımı kaydırmak mı?”

Bu sefer Sally’nin kelime oyununa, delibozuk zekâsına hep birlikte gülüyoruz.

Sally'nin doğumunu, odadaki enerji seviyesini ölçmüş gibi başını umulmayacak şekilde havaya kaldırmasını, başındaki altın saçlardan küçük haleyı hatırlıyoruz.

“Ben doğum yaparken senin dışarı yemeğe çıkmanı hâlâ affedemiyorum” diyor Robin. “Karısı can verirken kafede pastırmasıyla yumurtasını yiyen o Hemingway karakterinden farksızdın.”

“Sadece yanında kalacak kuvvetim olsun diye yemek yemiştım.”

“Bana hiç öyle gelmemiştı Michael.”

Yataktaki hallerine bakarken gene o doğum odasındaymışız, Sally'nin bebekliğinin başka bir versiyonunu yaşıyormuşuz gibi hissediyorum.

“Doğduğu zaman elektrik çarpması gibi bir şey hissettim” diyor Robin. “Hareketsiz durmuyordu. Huzuru yoktu. Titrer, beni muazzam bir çaresizlikle iterdi. Rahatlatabilmek için elimden hiçbir şey gelmezdi.” Robin'in uzun duygusal sessizlikleri Sally'yi çileden çıkarırdı. Aralarında uyuşmazlığın elektriğı akardı. Sally doğumundan bir iki ay sonra Robin'in sütünü reddetti, şiddetli bir özerklikte direndi. Hep görünmez bir fırtınanın patlamasını bekler gibiydi. Bazen hiçbir yerde kendini evinde gibi hissetmediğinden; kendine ait bir sığınağın ya da sadece duraklayacağı bir yerin aralıksız dürtüsel arayışı içinde bir çözümden diğeriine koşacağı bir hayatın onu beklediğinden korkardım. Robin'in göğsünde yatan bir bebekken, Aaron yürekli ve metanetli bir dinginlik yansıttı. Sally'de öyle bir dinginlik yoktu. Debelenirdi, kapardı, parmaklarınızı, kulaklarınızı çekiştirirdi. Kendini öne savururdu; durmadan ileriye itilirdi. Ve dışarı çıkışın her santimine direnerek yirmi altı saatte doğan Aaron'ın aksine, Sally olağanüstü bir kolaylıkla doğmuştu. Ona ilk defa bakarken parlak bir gelecek hayal etmişim. İnsanlar ellerinde olmadan ona boyun eğiyorlardı. Sally itaat etmiyordu. Eline geçen her fırsatta Robin'le elimizden kurtuluveriyordu. Tek başına kalmayı başarınca da kaybolmuş ve paniğ'e kapılmış gibi görünüyordu. Güvence için yanıp tutuşuyor ama bizim verdiğimiz güvenceyi kusurlu ya da samimiyetsizmiş gibi reddediyordu.

Şimdiki, ikinci bebeklik: Aksi, kara gözleriyle yatakta Sally, yanındaysa onun ilaçlarını veren, şifa seferberliği başlatan Robin. Bebekliğinde Sally Robin'le bu tür bir paylaşıma katlanmazdı. Ama şimdi direnç göstermiyor. Robin sanki yaşayamadıkları bebekliğini canlandırıyor Sally'nin.

Birkaç dakika kestiriyorum ve Robin’le on beş yaşında olduğumuz, Robin’in yatak odasına saklandığımız zamana dönüyorum. O oda da bunun kadar küçüktü; aklıma Robin’in konforlu sessizliği ve o sessizliğe eşlik eden yüz ifadesi geliyor: Aynı anda hem hoşgörölü hem de uzak, onun fethedilmez mesafeliliğini belli eden bir ikram. Ona planlarımdan –planlarımızdan– bahsederdim. Yüzündeki o ifade, ergen gözlerim için kadın dünyasının tamamı demek olan açık ağzındaki yarım tebessüm, arzu ettiğim tek karşılıktı. Birbirimizde kaybolmuş ama birbirimizden habersiz halde, kucaklaşmamızda hiçbir anlaşmazlık, durumu çetrefilleştirmesi olası hiçbir müdahale tehlikesi olmadan saatlerce yatarıdık.

Robin’e Bleecker Caddesi’nde öğleden sonraları geçirdiğimiz o saatleri hatırlatıyorum. “Hâlâ cennette geçen saatler onlar benim için” diyorum.

“Belki senin için öyleydi. Herhalde unuttun ama eskiden benim ne kadar ‘özgürleşmiş’ olduğumu düşündüğünü söyledin. ‘Bir şeylere saplanıp kalmamışsın’ derdin, sanırım senin kafandaki özgür ruh modeli olduğumu kastediyordun. Senin bilmene imkân yoktu ama ben kendimden bezmişim. Umutsuz olduğumu düşünüyordum, yaptığım her şey donup kalmış gibi geliyordu. Polarite hocam sığ toprağa saplanmış olduğumu söylüyor. Belki de Sally’nin yaşadıklarını bu yüzden anlayabiliyorum. Tutunacağı, onu tutacak hiçbir şey yok.”

Robin’in söylediklerinden benim kadar ürkmüş gibi, Sally gözlerini açıyor, bizi net görmek için kırpıştırıyor, yüzünde beni hemen teyakkuza geçiren coşkulu bir ifade beliriyor.

“Şu halinize bakın! İkinizi yeniden bir araya getirdim.”

Açılış gecesindeki performansından sonra alkışlar eşliğinde tekrar sahneye çağrılan, alkışların tadını çıkaran bir sanatçı gibi ağzı kulaklarında. Sally’nin hayatının parçalanmış bir kısmı daha onarıldı. Parlaklığının saf gücü Robin’le ikimizi yeniden birleştirdi. Her şey öngördüğü gibi çıktı.

Robin’e benim yanıma, koltuğun kolçağına oturmasını söylüyor.

“Elini omzuna koy” diyor. “Baba, sen de annemin öbür elini tut. Sıkı tut.”

Ben duraklayınca öfkeyle bana bakıyor. “Dediğimi yap.”

Bizi keyfince düzenledikten sonra yatağın kenarına yerleşiyor, ellerini kucağında kavuşturup sahnenin tadını çıkarıyor.

“Birlikte güzel görünüyorsunuz. Anlamıyor musunuz, siz böyle olmak için doğmuşsunuz.”

19:55. Ziyaret saati bitmek üzere. Şiddetli bir yağmur yağıyor, iri damlalar camlara vuruyor.

Hayatlarımıza dayattığına inandığı yeni ahenkle hâlâ heyecanlı olan Sally'ye veda ediyorum.

“Enginarlar yarın” diye söz veriyorum.

“Ben birkaç dakika daha kalacağım” diyor Robin.

Sahte birleşmemizden sonra birbirimize karşı şaşkın davranıyoruz, koridora çıkınca bundan sonra, yanlış algısı pekişmesin diye Sally'yi ayrı ayrı ziyarete gelmek için çabucak bir ayarlama yapıyoruz.

“Geri dönülecek, hâlâ yaşayan bir ideal olduğu fikrine inanması bile...” diyor fısıltıyla.

Tam giderken koridorda bir hareketlilik dikkatimi çekiyor. Rufus Hasidik aileyi servisten dışarı kovalıyor, tahliye edilen insanlar gibi onları asansöre doğru gönderiyor.

Shoteh'nin abisi dışarı çıkarılırken bana yaralı, hatta belki de yalvaran gözlerle bakıyor.

Lobide yağmurdan korumak için şapkasını plastik poşete sarıyor. Elleri titriyor. Başı açıkken şaşılacak kadar savunmasız görünüyor, şakak buklelerinin üzerindeki saçları seyrek, dağılmış.

“Bize onu çok fazla tahrik ettiğimizi söylediler. İftira ediyorlar. Onu mahkûm gibi odasına götürdüler.”

“Sabah daha iyi olacaktır” diyorum.

Dışarıda hava hâlâ aydınlık, şiddetli yaz sağanağında kendince büyü, sarımsı bir alacakaranlık var, dolu taneleri kadar iri yağmur damlaları savrulur gibi yere vuruyor.

Adam bana açıldığına pişman görünüyor, hemen arkasını dönüyor, etrafına toplanmış ailesinin başına geçip onları fırtınalı havaya çıkarıyor.

On İkinci Cadde ile Yedinci Cadde durağında metrodan çıkınca, bilinmez bir yerden yola çıkıp bir o kadar yabancı bir yere döndüğüm hissine kapılıyorum. West Village'da bir tiyatro seti havası var. Fırtına dindi ama kaldırımların kenarından hâlâ sular akıyor. Yağmur kaldırımın rengini koyulaştırmış. Hava boğucu. Yanımdan

sırılsıklam bir çift geçiyor. Kadın berbat olmuş ayakkabılarına, mücadelenin ne faydası var der gibi bakıyor.

İki yüz dolarlık kuaför, Bank Caddesi'yle Batı Dördüncü Cadde'nin köşesindeki salonunun önünde durmuş ot içiyor. Kırmızı papyonla deri pantolon askısı takmış ve bu sıcakta Edward dönemi tarzı çizgili ceket giymiş. Gök mavisi Vespa'sı kaldırımın üzerinde, yağmurdan parıldıyor. "Cennet gibi bir hafta sonu" diyor bana. "*Tout le monde* sahil yolunu tuttu. Biz, sen de ben de gözden düştük. Resmen geride bırakıldık." Dükkânın içinde huysuz şitsu cinsi köpeği bir köşeye süpürülmüş saç yığınının üzerine arka ayağını kaldırıyor.

Karşı kaldırımda bizim apartman birinci sınıf trendeki dışlanmış yolcu gibi dikilmekte. Tuğlaları boya istiyor, saçakları sarkmış, ezik büzük çöp tenekelerinin kapakları yere düşmüş. Beş kat merdiven çıkıp kendimi oturma odasındaki kanepeye bırakıyorum. Sally'nin çatlamış Walkman'i sehpa vazifesi gören gemi sandığının üstünde duruyor, Glenn Gould'un Goldberg Çeşitlemeleri kaseti hâlâ içinde. Çalıştırmayı deniyorum. Pili bitmiş.

Pat evde yok ve iki yıl önce öldüğünden beri ilk defa babamla konuşmak için bariz bir arzu duyuyorum. Keşke sağ olsaydı, o sağduyusuyla, keskin, basiretli gözleriyle yanımda olsaydı. Brooklyn'deki deposunda hurda metal ve pik demir işiyle uğraşan sert bir adamdı. Abim Steve'de kendi *shoteh*'iyle uğraşmış olan babam, Sally'nin sinir rahatsızlığının etkisini anlardı. Kendi çocukları için, "Hepsi neyse o, şaşırmış gibi yapmamı gerektirecek bir durum yok" derdi. Aramızın sık sık bozuk olması onu daha şiddetli özlememden başka bir şeye yaramıyor. Yirmili yaşlarımda başında bakmam gereken bir bebeğim varken, bana hurda metal işinde birlikte çalışmayı teklif etmişti. Geri çevirdiğim zaman öfkeleni. "Çiziktirdiğin o defterlerle metroya bile binemezsin" dedi. Okumamışlığından utandığı için benim yazarlık iddiamı kendisine edilmiş bir hakaret olarak görüyordu. Meslek olarak yazarlık, Arthur Miller kadar ünlü değilsen ya da muteber gördüğü televizyon yıldızlarından birinin esprilerini yazmıyorsan, onun için akıl sır ermez bir şeydi. Ama benim de Sally hakkında çekinmeden konuşabileceğim başka kimsem yok.

Kanepede içim geçiyor ve irkilerek uyanıyorum.

"Merdivenden düşmüşse benziyorsun" diyor ev sahibim Eric'in sesi. Üzerinde yakası yırtık gri bir tişört, ayaklarında işçi postalları-

la kanepenin başında dikiliyor. Kendine bir duble burbon koymuş bile. “Yeni gaz tesisatı döşüyorum. Değişiklik olsun diye dürüst bir iş yapıyorum. Şu katlanır yatak hâlâ iş görür vaziyette mi? Horla-mama dayanabilirsen bu gece orada yatacağım.”

“Duymam bile.”

Şerefe der gibi bardağını kaldırıyor. Alışılmışın dışında bir şey yok; Eric canı istediğinde, ayda en az dört beş gece katlanır yatakta sızar.

Omuz askılı çantasına elini sokup yıllardır üzerinde çalıştığı roman taslağını çıkarıyor. “Tamamen elden geçirdim” diyor. “Bir bakar mısın? Değişikliklerin bir kısmı zor fark edilir türden ama bütün olarak bakınca bayağı fark yarattı.”

Yüz elli sekiz sayfa. Ben buraya taşındıktan kısa bir süre sonra gösterdiği zaman da bu kadardı. Belki de o zaman sarf ettiğim teşvik edici sözler Eric’e bağımlı olmamdan da etkilenmişti. Ama yazarlığı-nın hayran olunacak yönleri de vardı: Bariz bir alaycılık, güç sahibi insanlara karşı garip bir sempati. Bir yıl kadar sonra, “yeni baştan yazma” konusunda epey bir konuştuktan sonra, bana taslağı bir daha verdi. Görebildiğim kadarıyla tek bir kelimesi bile değiştiril-memişti. Bunu elimden geldiği kadar nazikçe belirttim. “Haklısın” dedi. “Yeniden işe koyulmam, elimi taşın altına koymam lazım.”

O zamandan beri bu konudan uzak durma zahmetine katla-nıyorum ama Eric durmadan konuyu açıyor, romanı canlı ve ya-şayabilir gösterecek şekilde tartışarak içinde yaşadığı yanılısamayı onaylamamı bekliyor. Romanı bırakmaya nasıl niyeti yoksa, bitir-meye de niyetinin olmadığını anladım artık. Romanından Tahiti’ye taşınmaktan ya da yelkenliyle dünyayı dolaşmaktan bahseder gibi bahsediyor. Fakat bir açıdan bu konunun ona acı verdiğini de gö-rebiliyorum.

Taslağı alıp düzgünce kucağıma yerleştiriyorum. Üstü kapalı bir vaat. Sally’nin hastalanmasından önceki kişinin taklidini ya-pıyormuşum gibi geliyor. Sally bir kaza geçirmiş ya da belirgin fiziksel bir hastalığa yakalanmış olsaydı, doğal olarak bana anlayış ve destek göstereceğini bildiğimden, Eric’e anlatmakta hiç tereddüt etmezdim. Ama psikoz empatiye karşı koyuyor; psikozu yakından tanık olmamış çok az kişi *davranışsal hastalık* fikrini ikna edici bulur. Davranışsal hastalık ifadesinde bir mazeret, en aşırı ölçüde kendiyile ilgilenme tınısı vardır. Kişinin deli olmamayı değil deliliği

tercih ettiği hissini verir. Eric birine “deli” dediğinde çekinmemeyi, isyankârlığı, yaratıcılığı kasteder. Bir tür övgüdür.

“Pat’in benimle bir sorunu mu var?” diye soruyor, pat diye.

“Tabii ki yok.”

“Sen gelmeden önce telefon etti de. Şey gibiydi... canı sıkındı. Sabırsızdı. Hem bu ilk de değil. Genelde böyle. Nasıl söylesem? Artık *hoş karşılanmadığımı* hissediyorum.”

Kendi evimde, diye ekleyebilirdi. Bizim geçişimiz, yani Pat’le benim, birbirine belli belirsizce hasım olan ev arkadaşlarından evli bir çiftte geçişimiz, Eric’le arkadaşlığımın kimyasını kökten değiştirdi. Pat kendisi devreye girmeden önce Eric’le sürdürdüğümüz geçişi ev atmosferine uyum sağlamakta isteksiz. Eric de bekârlık günlerimizi özlüyor.

“Ben şehirdeki arkadaşları görmeye gidiyorum” diyor Eric mesafeli bir sesle. Ve birdenbire kalkıp gidiyor.

10:25. Yanmış sigortaları değiştirip klimayı açıyorum, köşede eski bir kamyon gibi azimle çalışıyor. Eric gazetesini unutmuş, ön sayfası bana ABD’nin en güçlü mafya lideri Vicente Gigante’nin, cinayetten yargılanmamak için deli numarası yaparak, gözleri çukura kaçırmış, tıraşsız halde, bornozu ve terlikleriyle Greenwich Village’da dolaştığını haber veriyor. Bir komşusu, “Korkutucu bir insan” diyor onun için. “Bakışları sizi orada yokmuşsunuz gibi delip geçişiyor.”

Bir delilik parodisi. Başka hangi hastalık, kurbanının sadece toplum içindeki tavırlarıyla kanıtlanabilir?

Gazetenin başka bir sayfasında gene kırk dokuz yaşında aşırı doz yatıştırıcı ilaç alarak ölen Margaux Hemingway’le ilgili bir haber var. Büyükbabası da otuz beş yıl önce, temmuz ayında av tüfeğiyle kendini öldürmüştü. Ernest Hemingway, Gigante’nin numarasının tam tersini yapmaya, insanları akılı başında olduğuna ikna etmeye çalışıyordu, böylece sonunu kendi getirmesine yetecek kadar bir süre yalnız kalabilecekti. Yüzüne doğrulttuğu silahın elinden zorla alınmasından sonra, Rochester, Minnesota’daki Mayo Clinic’in psikiyatri servisine yatırılmıştı. Dul eşi Mary, kocasının, Mayo Clinic’te “[doktorunu] etkileyip kandırarak, akıl sağlığı yerinde kanısına” varmasını sağladığını yazdı.

Telefon zangırdayıp hayata dönüyor. “Baba!” Arayan Aaron, sesinde kendi sesimdeki ağırlığı saklamaya çabalarken hemen tutunduğumu fark ettiğim bir sevinç var. Burslu okuyor, Ohio’dan, çelik

fabrikasının kapanışından sonra meydana gelen ekonomik buhranı incelediği Youngstown'daki bir motelden arıyor.

“Belediye başkanıyla öğle yemeği yedim. *Belediye başkanıyla, baba.* Benimle görüşmek için sabırsızlanıyordu. Burada herkes böyle, konuşmak istiyorlar, konuşmaya ihtiyaçları var, biraz da çok zamanları olduğundan tabii.”

Şehri anlatıyor, gece gündüz sokaklarda bir aylıklık cehennemi içinde dolaşan insanları. İçimden, psikiyatri servisindekiler gibi, diye geçiriyorum. Ama Aaron'a söylemiyorum. Sesindeki cankurtaran halatını çekmekle meşgulüm, o alelade yakınlığına, gözlemlerine, bağlılığına tutunmakla. Akli başındalığına tutunmakla.

Konuşmaya başlayalı birkaç dakika oldu ama ona hâlâ Sally'nin durumunu söylemedim. Heyecanına gölge düşürmenin ne anlamı var? Şu sıra elinden hiçbir şey gelmez; yakında öğrenecek zaten...

“Motel nasıl?” diyorum.

“Çelikzedelerden biri. Tek müşterisi benim. Eskiden Ramada Inn miş. Şimdi sahipleri Bangladeşli bir aile. Ay sonunda moteli kapatacaklar.”

Konuşmamız biter bitmez, yaptığım hatayı fark ediyorum: Aaron haberi ondan sakladığım için kendini “korunmuş” hissetmeyecek, ona yalan söylediğimi ve onu oyaladığımı düşünecek. *Kardeşime deli teşhisi koyarlarken sen Youngstown geyiği yapmama izin verdin.* Kızımın kafayı yemesinin şokunu abisinin gözlerinden görmenin şokundan kendimi koruduğumu ona nasıl anlatırdım?

Klima çalışırken elektrik tesisatına yüklenmemek için ışıkları kapadığımdan ev yalnızca sokaktan gelen ışıkla aydınlanıyor: Aşağıdaki yüksek halojen sokak lambalarıyla Times Meydanı'ndan sızan solgun gümüş mavilik.

Pat eve saat birden sonra geliyor.

“Uyuyakalmışım” diye açıklıyor. “Stüdyoda. Balyoz yemiş gibi olduk Michael.”

“İşlerini hallettin mi?”

“Son anda iki dansçıyı gelmeye ikna etmeyi başardım. Ne yaptığımı bilmez haldeydim. Dansçılar anladılarsa da nezaket gösterip belli etmediler. Sally nasıl?”

Ona günün olayları hakkında bilgi veriyorum: Sally'nin ani kasılması, uyandığında Robin'le beni yeniden bir araya getirdiğine inanması.

“Asıl istediği o. Üçünüzün bir arada olması. Bu yüzden sizi yalnız bıraktım.”

“Bundan sonra Sally’yi ayrı ayrı ziyaret etmeye karar verdik.”

“Bu tamamen sizin bileceğiniz iş. Bu konudaki diğer her şey gibi.”

“Affedersin.”

“Özür dilenecek bir şey yok ki. Sana kızgın değilim Michael.”

Bitkin ve alışılmadık derecede solgun görünüyor.

“Evde misin merak ettim, eve telefon ettim. Eric açtı. Sesimi duyduğuna hiç sevinmedi. Bırakılmış mesaj olup olmadığını sordum. Sally’yi düşünüyordum. Aradı mı merak ettim, arasaydı ne ümit verici bir gelişme olurdu! Ya da sen haber vermek için telefon ettin mi diye. Eric ondan borç istemişim gibi davrandı. Benden hiç hoşlanmıyor.”

“Sally’den bahsetmedin umarım?”

“Etmedim tabii ki.”

“Durumunu bilmesini istemiyorum. Olanlardan utandığımdan değil. Ama Eric durumu anlamaz.”

“Kimse anlamaz. Biz de anlamıyoruz.”

“Arkadaşlara anlatır. Sally’nin hayatı daha da zorlaşır. Herkes onun kaçık olduğunu düşünmeye başlar. Yaftalanır.”

Saat beşe varmadan uyanıyorum. Pat yanımda, kendi tarafında yatıyor, Eric oturma odasında, katlanır yatakta horluyor.

Ayakkabılarımı elime alıp parmaklarımla ucuna basarak evden çıkıyorum, sahanlıkta ayakkabılarımı giyiyorum. Greenwich Bulvarı’ndaki yirmi dört saat açık olan manavdan enginar, bir de çikolata alıyorum, sonra da gün ışığı şehre duman gibi sızana, Sekizinci Caddede kafe açılana ve üç beş kişi evinden çıkıp taksi aramaya başlayana dek sokaklarda dolaşarak zaman öldürüyorum.

Daha sonra enginarları buharda pişiriyorum, folyoya sarıp Sally’ye götürüyorum.

Hastanenin lobisine girdiğim anda, *shoteh*’nin abisi kapıdan içeri girmemi bekliyormuş gibi koşarak yanıma geliyor. Kendimi Sally hakkında yeni bir şikâyet yağmuruna hazırlıyorum ama adam elini uzatıp adını söyleyerek beni şaşırtıyor: Yankel.

“Bana Noah’nın Sessiz Oda’da olduğunu söylüyorlar” diyor, kardeşini kastediyor. “Yukarı çıkıp onu görmemize izin vermiyorlar.

Ne bana ne de annesine. Noah'nın *tsorre*'lerinin* sebebi bizmişiz gibi. Şu Sessiz Oda dedikleri nedir, biliyor musun?"

Odayı yumuşak terimlerle tarif etmeye çalışan kendi sesimi duyuyorum, söylediklerime kendim de inanmıyorum.

Yankel sözümü kesiyor.

"Burada 'akıl hastalığı'ndan ne anlıyorlar? Belki sen bana bunun ne demek olduğunu anlatabilirsin. Noah'yı hahama götürdüm, kardeşimin Tanrı'ya yakarılarında kaybolduğunu söyledi. 'Ben size yardım edemem. Bir psikiyatra götürün' dedi. Kendi hahamımız! İşin aslını onun bilmesi gerekir. Bunun bir ilacı yok ki. Noah için de, senin kızın için de bir ilaç yok."

Birkaç metre ötede, yumurta şeklindeki plastik bir koltukta, daha önce de gördüğüm tıknaz bir teyze oturuyor: Noah ile Yankel'in annesi. Kadının da yanında, akıl hastasının gebeliği epey ilerlemiş karısı, on sekizinde var yok. Kız ürkek ve şaşkın görünüyor, peruğu mutlaka Hintli bir kadının başından kesilmiş siyah saçtan, ılık yayan bir demet: Hintli saç Ortodoks Yahudi perukçuların başlıca malzeme kaynağı.

Anne ağlamaya başlıyor. Yankel kadına aldırıyor ama kendi de ağlamak üzere gibi görünüyor. Kız azimle kucağındaki ellerine bakıyor.

"Belki de buna biz sebep olduk" diyor Yankel. "Böyle bir yeteneği olduğu için Noah'yı ayrı olmaya biz teşvik ettik. Yani ruhani âlemde, daha yüce âlemlerde olmaya. On beş yaşındayken bir yıl içinde Talmud'u hatmetti. Beş bin sayfa. En muhterem âlimlerin bile tamamlamaları yedi yıl alıyor. Onun *meşuga*** olduğunu düşünüyorlar. Ama öyle değil. Bak, sana utanmadan söylüyorum, kardeşim hayaletlerle konuşur. Bir dönem Yaradan'la konuştuğuna inanırdım. Hoş, öyle olmadığına hâlâ inanmıyorum ya."

Yüreklendirmesi için annesine bakıyor, kadın bacaklarını bilekten çaprazlamış, çorapları biraz düşmüş, ayaklarında kütük gibi ortopedik pabuçlar var.

"Kardeşim başkalarının göremediklerini görür" diye devam ediyor, "Tanrı onları korusun, isim vermiyorum, bizim cemaatten bazılarının bile göremediklerini. Onlara da gizemler öğretildi ama

* *Tsorre* (Yidiş): Dert, bela, sorun. (ed. n.)

Meşuga (Yidiş): Çatlak, deli. (ed. n.)

Noah gibi kavrayamadılar gizemleri. Şimdi kardeşimi *hefker* diye yaftalıyorlar. *Hefker* nedir bilir misin? Hayvan demektir. Cemaatin dışında kalan kişi demektir.”

“Herhalde Sessiz Odada çok uzun kalmaz” diyorum. “Aslında orada kalmak onu koruyabilir de.”

“Kardeşimin *kendinden* korunmaya ihtiyacı mı var sanıyorsun? Biz geri kalanlar sadece ıstırap adalarıyken Noah’nın başlı başına bir saadet denizi olduğu hiç aklına geliyor mu?” Duraklıyor, gözle görülür bir çaba göstererek sesini yumuşatıyor. “Noah’nın sorunu, dünyevi şeylere aşına olmaması. ‘Ayağın yerden kesildiyse, git bir şey inşa et’ der bilgiler. ‘Odunla uğraş. Tuğla diz, harç kar. Diz çöküp yerleri sil.’ Musa’nın Vaat Edilmiş Topraklar’a gönderdiği gözcülerin bazıları bulduklarından hoşlanmadılar. Mucizeleri ve gökten inen kudret helvasıyla, tefekkür edip hür yaşayacakları çölü tercih ettiler. Zebur’da yazdığı gibi, ‘içinde yaşayanları yiyip bitiren’ ülkeye girmek istemediler. Türlü derdi olan ülke, Tanrı yardımcımız olsun. Ama o ülkeye girmeli. Orası hayatın olduğu yer.”

Kolumdan tutup beni kadınların duyamayacağı bir yere götürüyor. “Yukarı çıkınca onu bir yoklar mısın? Ben burada bekleyeceğim. Sevaba girersin. İyi mi, merak ediyorum.”

Sessiz Oda’nın kapısının üst kısmındaki telli camdan içeri bakabilmek için parmak uçlarımda yükselmem gerekiyor. Noah kauçuk şiltenin üstünde bağdaş kurmuş oturuyor, herhalde Sally de böyle oturuyordu. Kendinden geçmiş dua eder gibi öne arkaya sallanıyor – Hasidiklerin hipnoz altındaymışçasına dua etme şekli. Takkesi başından düşmüş, içi dışına dönmüş halde yerde duruyor, dikişleri görünüyor, anlamını kaybetmiş. Floresan tavan lambası o sabit, bıktırıcı ışıyla yanıyor. Noah’nın dua kitabı paramparça, sayfaları yere dağılmış. Favorileri o hareketli kıvrımlarını kaybetmiş. Çıplak ayakları, uzun ve garip denecek kadar zarif kolları ve bacaklarıyla, mahcup delikanlı güzelliği dikkatimi çekiyor. Abisine hiç benzemiyor. Yankel, on dokuz yaşında olduğunu söylemişti, Sally’den dört yaş büyük. Yanında su dolu bir kâğıt bardak var. Narin, planlı hareketlerle parmak uçlarını bardağa daldırıp soluk mavi damarlı gözkapaklarına sürüyor. Yalnızlığından zevk alır görünüyor; mağarasında kuşlarla konuşan İlyas gibi, yaşayan tanrısıyla rahatsız edilmeden konuşuyor. Sally’nin bu odada, hemşirelerin –şimdi kavradığım

üzere– kendi kurallarını esneterek, yutabileceği ya da gözlerini oymak için kullanabileceği riskini göze alarak, almasına izin verdikleri keçeli kalemle yere harıl harıl yazı yazdığını gözümde canlandırmaya çalışıyorum. Kapıldığı dehşetli büyüklüğüyle, kendini bej duvarlara vururken ne içsel parçalanmalar yaşamış olmalı. Kral Davut şehirde tebdili kıyafet dolaştıktan ve pazar yeri kalabalığının arasında delileri gördükten sonra Tanrı'ya, "Delilikten muradın nedir?" diye sorar. "Bir adam üstünü başını paralayarak dolaşırken çocuklar onunla alay ediyorlar; gözüne güzel mi geliyor bu?"

"Bu bir gösteri değil Bay Greenberg."

Cynthia Phillips beni yüzümü cama dayamış halde yakalıyor.

"Yankel'e bilgi vermek için bakıyordum" diye açıklama yapıyorum. "Bir hastanın serviste geçirdiği bir haftanın ardından tecritte kalması sık yaşanır mı?"

"Bana Noah'nın dün gece kızınıza bağırıldığını söylediler ama ben burada değildim."

Sally'nin odasına gidiyorum. Yatağında, bilinçsiz. Enginarı en sevdiği limonlu zeytinyağı karışımıyla dolu plastik kapla birlikte komodininin üstüne koyuyorum. Enginarın kalbini kesip çıkarmak için Hemşire Phillips'ten özel olarak plastik bıçaklardan daha keskin bir şey rica etmem gerekecek.

Sally nin yanağından isyankâr bir bukleyi çekiyorum ve hafifçe kolunu sarsıyorum.

"Sana enginar getirdim."

"Sanat insanı boğar* baba. Vazgeçmelisin. Acıdan başka bir şey vermeyen sahte bir tanrıdır o."

Yeni bir bilgece söz. Gözlerini kırpıştırarak bana bakarken kuvvetli esnemelerinden birini sergiliyor ve ardından gene Lethe nehre dalıyor. Hemşireler bu uyuşukluğun geçici bir safha olduğunu söylediler, ama ne kadar sürmesini beklemeliyiz, söylemeye kimse cüret edemiyor.

Rufus sert bir baş selamıyla beni servisten dışarı çıkarıyor. Asansörle Yankel'in endişeyle haber beklediği lobiye iniyorum.

"Görmemize ne zaman izin vereceklermiş?"

Özgün metinde 'Art makes you choke' Sally sık sık yaptığı gibi dille oynuyor; burada da İngilizcede enginar anlamına gelen "artichoke" sözcüğünün içinden "art" (sanat) ve "choke" (boğmak) sözcüklerini çıkarıp yeni bir cümle türetiyor. (ed. n.)

“Herhalde yarın. Sally tecritteyken ertesi gün ziyaret edebilmiş-
tik. Bunun dışında söyleyecek bir şeyim yok.”

“Benim var mı sanıyorsun?”

Kesin olarak bilmeme imkân olmadığı halde “Acı çekmiyor”
diyorum. “İyi görünüyordu.”

Yan gözle, başlarını kavuran perukları ve ayak bileklerine kadar
inen Ortodoks giysileriyle bıraktığım yerde oturan annesine ve
yengesine bakıyorum Yankel’in. Kız ısrarla gözlerime bakmaktan
kaçınıyor, dışı koltuğunda oturan bir çocuğa benziyor.

“Dua kitabı yanında mıydı?” diye soruyor Yankel.

“Evet.”

“Geri zekâlılar! Kitabını yanına almasına izin vermekle iyilik
ettiklerini sanıyorlar, özel *kültürel gereksinimlerine* duyarlı davra-
nıyorlar. Bir şeyden anladıkları yok. O kitapla ne günaha girdiğini
Tanrı bilir. Elinden kendim almalıydım. Yukarıdaki dualarını dik-
kate almasın diye dua ediyorum.”

“Dikkate alıyorsa, durumu gayet iyi anladığını varsayabiliriz
öyleyse. Durumu Kendisi yarattığına göre.”

“Dikkatin ta kendisidir O” diyor Yankel.

Kıza, “Uzun zamandır mı evlisiniz?” diye soruyorum.

“Sekiz aydır.” Kızın yerine Yankel’in annesi cevap veriyor. “Noah
ona asla el kaldırmadı. Noah rıza göstermedikçe boşanma olmayac-
ak. Böyle bir şeye karar verecek durumda olmadığı sürece de evli
kalacaklar. Haham bunu çok iyi biliyor. Kanun böyle.”

Kız şaşkın sessizliğini sürdürüyor, ya konuşacak durumda değil
ya da konuşmasını yasak etmişler. Evlilik kararlaştırılırken sofuluğu
büyük olasılıkla ailesine bir değer olarak sunulmuş kocasının yükü
üzerine kalmış.

Kucağında iki küçük hayvanmış gibi kımıldanan ellerini izliyor.

Ertesi gün öğleden sonra, Noah ile Sally gündüz odasına kurulmuş
hararetili hararetili konuşuyorlar. Sally’nin karşısında Noah serseme
dönmüş görünüyor. Ayakları hâlâ çıplak, tecrit odasındaki neşesi
eksilmemiş.

“Birbirlerini buluyorlar durmadan” diyor Yankel. Kadere,
Sally’nin şeytan kadın cazibesinin Noah üzerindeki etkisine bo-
yun eğmiş artık. Noah’nın dua kitabı ortada yok; umarım Yankel
kardeşinin kitaba ne yaptığını görmemiştir.

“Sen de uyumakta zorlanıyor musun?” diye soruyor. “Noah sürekli aklımda. Elimden geleni yapmaya çalışıyorum. Keşke Davut’un Talut’u yatıştırmak için çaldığı şarkıyı bilseydim.”

“Kısa süreliğine işe yaradı” diyorum.

“Birkaç saatlik mucizeye razıyım.”

Yankel kardeşini dikkatle izliyor ama Noah ona doğru bakınca, yeni bir kıvılcıma sebep olmamak için, belki de onunla çatışamayacak kadar acılı olduğundan, hemen gözlerini önüne çeviriyor.

Saat altıda Yankel gitmesi gerektiğini haber veriyor. Her perşembe Brooklyn’e, cemaatlerindeki yoksulların evlerine yemek götürürmüş. “Hepimiz para verimiz. Tanrı korusun muhtaç duruma düşsem aynı-sını benim için de yaparlar.” Minibüsleri, üzerlerinde gerçek marketlerin isimleri yazan ticari araçlara benzetmişler. “Böylelikle kimse mahcup duruma düşmüyor. Kimse kendini yoksulluğu yüzünden ayırı tutulmuş hissetmiyor.”

Amaç Mesih’in dünyaya gelişini çabuklaştırmak; bunun için de belli ölçüde sevap biriktirmek gerekiyor. Yeterince sevap işlenince kozmik tartının Tanrı tarafındaki kefesi ağır basacak ve insanlık ilahi rahmete gark olacak.

Bu sevaplardan biri de beni, dinsiz bir Yahudi’yi, onunla birlikte dua etmeye ikna etmek olur. Bu niyetle cebinden, dindar Yahudilerin karmaşık deri bantlarla üzerlerine bağladıkları, içinde Kutsal Kitap’tan küçücük yazılmış pasajlar bulunan bir dizi siyah küp, yani *tefillin* çıkarıyor. Üstüme bağlamasına izin verir miyim diye soruyor. Nazikçe geri çeviriyorum. “Benim üstümde ziyan olur. Kusura bakma.” Ve oracıkta, psikiyatri servisinin gündüz odasında Yankel Mandelbaum İbranice bir dua mırıldanırken, deri bantları kendi sol koluna ve parmaklarına dolamaya girişiyor.

Bu ritüele giriştiğini gören Rufus, Yankel’den *tefillini* derhal çıkarmasını istiyor. “Hastalarım bu zımbırtıyla kendilerini boğabilirler!”

Yankel terden sıırıslıklam, gitmeye davranıyor. “Bu gece bebekler gibi uyu Noah” diyor. “Sen de ben de.”

Gündüz odasının kapısı açılıyor ve içeri dans provasından coşku ve bitkin dönen Pat giriyor.

Üzerinde çalıştığı dans için, “Tamamen değiştirdim” diyor. “Artık başka bir parça.”

Sally ile Noah birbirlerine daha da sokuluyorlar. Noah çarşafli bir hayalet gibi dua şalının altında kayboluyor. Sally “bir bulutun

içinde” olduğunu söylüyor. Noah alçak kıkırtılara benzeyen bir sesle, peltek peltek dua ediyor. Sally başından dua şalını çekiveriyor. Noah ona “iblis” diyor. Rufus bağırıp çağırarak geliyor, ikisini ayrı yönlelere gönderiyor.

Pat’le birlikte Sally’yi odanın karşı tarafına götürüyoruz. Hızla dönüp kollarımı yakalıyor, sıktığı dişlerinin arasından titriyor ve beni şiddetle sarsıyor. Ona gene engel oldum! Önündeki engel benim, onsezilerinin alevlerini suyla söndüren ve dünyayı aydınlatmalarına mani olan benim.

Uzun boylu, çağlayan gibi grimsi sarı saçlı, çarpıcı bir kadın Sally’ye beni bırakmasını emrediyor, isimliğinden Dr. Elizabeth Mason olduğunu okuyorum. Koridordan geçerken Sally’nin küçük sinir krizini görmüş. “Burada kimseye dokunmayız. Ellerimizi insanlardan uzak tutarız!” Sally’nin tepesine dikiliyor ve doğruca gözlerinin içine bakmak için eğilmek zorunda kalıyor, sesi bir an yükselip kendine ait mani sınırını aşıyor. “Bunu konuşmuştuk Sally. Ellerimizi insanlardan uzak tutuyoruz!”

Sally itaat edip geri çekiliyor.

“Niyeti zarar vermek değil” diyorum.

“Bizim buradaki zarar tanımımız farklıdır.”

Kendimi tanıtıyorum, Sally’nin babası olduğumu söylüyorum.

“O kadarını anladım. Bu serviste birbirimizin kişisel alanına saygı gösteririz. Bu kuralın mantığını anlayacağınıza eminim.”

Sally, *ne yapayım, burada işler böyle*, der gibi omuz silkiyor.

“Kızınız buradayken benim gözetimim altında. Onunla birkaç defa ilginç sohbetler ettik, değil mi Sally?”

Karşılık olarak Sally başını çekingence sallayarak doğruluyor.

“Onun da olanlar karşısında sizin kadar sarsıldığını bilmelisiniz. Bir noktada bir aile görüşmesi ayarlayacağız. Numaranız bende var. Aramamızı bekleyin.”

Bunları söyledikten sonra personel odasına doğru gidiyor: Telefonların, bilgisayarların, tanı elkitaplarının, ilaç tanıtımlarının, hasta ilaç çizelgelerinin ve tabloların arasında sessiz bir faaliyetin sürdüğü camla kapatılmış bir komuta merkezi, servisin geri kalanına hâkim amaçsız hareketliliğin tam tersi. Bize burada daha yüksek bir zekânın iş başında olduğunu taahhüt ediyor. Bir stratejinin. Büyük bir planın.

Sally’ye odasına kadar eşlik ediyoruz.

“Sınırlara saygı duymayı hiç öğrenemedi” diyor Pat. “Robin’le sen bunu ona öğretemediniz.”

“Belki de bunu personelle paylaşmalısın” diye tersliyorum.

“A, bence zaten biliyorlardır.”

Daha sonra Noah’yı son hızla dua ederken görüyorum, sesi giderek yükseliyor. Ertesi gün başka bir servise alınıyor.

Robin, teyzesinin Bethune Caddesi’ndeki evinden telefon edip Vermont’a dönmek zorunda olduğunu haber veriyor. “George fırını tek başına işletiyor. Altından kalkamıyor. Sally’yi bırakmayı hiç istemiyorum ama kocamın da bana ihtiyacı var. Evimi özledim Michael.” Duraklıyor. “O kilitli kapıların ardındayken Sally’ye bir faydamın dokunduğunu sanmıyorum. Durmadan uyuyor. Ben olayım ya da olmayayım, bir şekilde kendini yeniden toparlıyor gibi. Zerre kadar faydam olduğunu düşünseydim kalırdım.”

“Biliyorum.”

“Belki de artık onu kurtartabileceğimiz fikrinden vazgeçmemiz gerek.”

Sally’yi görmeye gidip veda ettikten sonra onunla hastanenin yakınındaki bir sağlıklı gıda marketinde buluşuyoruz. Robin sabrının sınırında. New York’un huzursuzluğu onu yakalamış, öyle diyor. “Bir güvercin ölüsüne bastım. Midem çok kötü bulanıyor.”

Arabasına kadar yürüyoruz. Cehennem gibi bir gün. Robin cesetlerin arasından geçiyormuşuz gibi mendilini yüzüne bastırıyor: New York’un temmuz ayındaki mezar kokan nefesi. Bir sokak temizleme aracı dingildeyerek yanımızdan geçiyor, kaldırım kenarını süpüren fırçası çöp kırıntılarını havaya saçıyor.

“Üçümüz birlikte birkaç saat geçirebildiğimiz için mutluyum” diyor. “Açıkçası seni görmek konusunda tedirgindim. Ama iyi idare ettik. Kendimi ya da bizi suçlamak anlamına da gelse, Sally’ye olanlara bir açıklama getirebilseydim keşke. ‘Tarım ilaçlarından, asılardan ya da yediği bir şey yüzünden oldu’ diyebilseydik...”

Honda’sının kilidini açıyor. Dikiz aynasına şaşkın suratlı, tahtadan küçük bir ayı asmış, Robin’in oymacılığının nefis bir örneği.

Beğeni ifademe karşı, “Bunları beklentisiz yapmayı öğrendim” diyor. “Başkalarının yaptıklarını sanat olarak görüp görmediklerini düşünmeyi bırakmam yirmi beş yılımı aldı.”

Arabayı park yerinden çıkarıyor, sonra durdurup camı açıyor. “Ben iyimser olmayı seçiyorum. Bunu Sally için bir bitiş olarak görmeyi reddediyorum. Düşünceleri yalnızca tuzaklardan ibaret, biliyorsun.”

“Küçücük bir gelişme bile olursa seni ararım” diyorum.

“Ararsın, biliyorum. Sana güveniyorum Michael.”

Arabayı sürüp uzaklaşıyor.

Empatini kendine sakla. Hastalarla göz teması kurmaktan kaçın. Asla tartışma. Kendini diğerleriyle aşırı özdeşleştirme dürtüsüne diren ve kalabalık bir parkta, ayrı battaniyelerdeki piknikçilerle olduğu gibi, ziyaretçilerle de mahremiyet illüzyonunu sürdür. Personellerle mümkünse arkadaş ol ama karşılığında onlardan güvence olarak bir şey bekleme.

Yedi sekiz gün sonra Pat’le ikimiz psikiyatri servisinin kıdemli-leriyiz artık, servisin sözlü davranış kuralları ve saklı yöntemlerine kabul edildik. Sally tecritteyken lobide girişimizi engelleyen güvenlik görevlisi artık sıcak bir tavırla selam veriyor; yukarıda Rufus bize kapıyı kendiliğinden açıyor. Mekânın ritmine girdik, sabah akşam binilen trendeki yüzler gibi hastalara ve çalışanlara aşına olduk.

Pat, Robin’in gidişine dair bir yorum yapmıyor. “Asıl anne” diyor onun için. Sally’ye her zamanki gibi sahip çıkıyor, onu dikkatinin odağında tutuyor. Onu gözleri yarı aralık dinliyor. Buna karşılık Sally de ona aklının olağanüstü çıkarımlarını bir tek o anlıyormuş gibi davranıyor. Pat bir asker soğukkanlılığıyla, “Bunun için donanımlıyım. Kendiliğinden oluyor” diyor.

Birbirimize nazik davranmaya çalışıyoruz ama zorlandığımız ortada. “Atlatacak mı dersin?” diye defalarca soruyorum.

Pat’in yansız yanıtı ümidimi kırıyor. Mantıksızca, daha kesin konuşsun istiyorum. Arada sırada defterine bir şeyler karalıyor. “Çalıştığım dans için” diyor.

Biraz sinirli, “Bu yaşadıklarımızdan malzeme mi çıkarıyorsun?” diyorum.

“Ben öyle bakmıyorum” diyor ve yeni bir prova ayarlamak için dansçıları aramaya gidiyor.

Günler geçiyor. Sally’nin odasında sessiz kuvvetleriz. Bir tür durgunluk döneminden geçtiğimizi söylüyorum kendime. Sally daha kötüleşmedi, sürüncemede, psikolog Donald Winnicott’un

deyimiyle “kucaklayıcı çevre”ye güven içinde kapatılmış durumda. Onu ilaçların deli gömleği içindeyken izlerken, bazen uyanık mı anlayamıyorum, uyku ve uyanıklık onun için de ayırt edilmez mi merak ediyorum. Bence Sally tarafsız bölgede, Budistlerin *bardo* dedikleri, “bedenden ayrılmış zihnin” süzülürken ne burada ne de öbür tarafta olduğu, bir enkarnenin ölümü ve bir yenisinin doğumu arasındaki evrede.

Odanın içinden nadir bir esinti geçiyor ve Sally havanın “tüy gibi gıdıkladığını” söylüyor. Uyuşukluğu geçiyor ama ardından aşağı çekişyle geri geliyor. Yumruklarını gözlerine bastırıyor, alakasız gülümsüyor, sonra bana taze hakaretimiz sözlerle patlıyor. Manisi kesin olarak geri çekilir gibiyken yeniden kuvvetle tırmanışa geçiyor. Böyle anlarda maniye adeta benliğiymiş gibi tutunuyor. Maniyi Sally’nin içinde ayrı bir canlı varlık, oyunbaz ve inatçı bir cüce cin gibi düşünüyorum, Rumpelstiltskin gibi. Sally’yle fısıltıyla konuşuyor, ona servet vaat ediyor, güçlenmenin ve yaşamaya devam etmenin bir yolunu buluyor hilebazca.

Ona okuyacak bir şeyler götürmeye karar veriyorum. Kitaplar söz konusu olamaz: Kitaplar konsantrasyonunun berbat olduğunu görmesini sağlamaktan başka işe yaramaz. Dergi daha uygun olur bence. Ama hangisini seçmeli? Ünlülerle ilgili olanlar fazla cafcacflı olur; kadın olmanın sancıları ve övünçleri hakkındaki dergilerse Sally’nin elde edemeyeceği bir mükemmeliyetin reklamını yaptığından zalimce geliyor. Yemek dergilerinde karar kılıp komodinine bir tane bırakıyorum. Kapağı, “Yabanmersiniyle Yapabileceğiniz On Bir Tarif” başlığıyla saçma görünüyor.

Sally uyurken gündüz odasında zaman geçiriyorum, en sevdiğim yere, bir Chagall röprodüksiyonunun altına oturuyorum: Tahta bir bankta oturan bir çift, önde bahçe çiti, dolunayın altında başlarının üzerinde süzülen süfli bir melek. Hastalar odaya girip çıkıyorlar, iyi yıkanmamış fotoğraflara benziyorlar. Burası servisin meydanı. İçeri Panama şapkalı, beyaz keten ceketli, bir deri bir kemik genç bir adamın ittiği tekerlekli sandalyede, siyah saçlı bir kadın giriyor. Kadını ilaç kuyruğundan tanıyorum. Kucağında mavi kaşmir bir şal ve küçük bir kitap yığını var: *Karanlık Gözükünce*; *Sırça Fanus*; *Aklım Karıştı*; *Girl, Interrupted* – akıl hastalıklarına dair çağdaş metinler. Ücra bir kasabada sürgünde olan aristokratların edasıyla

bir köşeye park ediyorlar. Adam belki de moral vermek için kadının elini okşuyor. Katlanmış bir mendille hafifçe bastırarak alnının terini siliyor.

Ertesi gün kadını koridorda görüyorum, Hemşire Phillip'ten sandalyesini gündüz odasına itmesini istiyor. Phillips karşısında çocuk varmış gibi, "Kalkıp kendi başına yürüyebilirsin Kara" diyor. Kara öfkeyle sandalyesini sürüyor, bayağı işlerin aşağılamasına mecbur kalmış gibi tekerlekleri çeviriyor. Peşinden gündüz odasına giriyorum ve Chagall'ın altına oturuyorum. Televizyon bangır bangır. Bir ziyaretçi geçen haftanın *New York Post* gazetesinden burcunu okumaya dalmış. Kara odaya göz gezdirdikten sonra yanıma park ediyor. "Beni bir çeşit intihar gözetimi altında tutuyorlar" diyor, canını sıkın önemsiz bir şeyden bahseder gibi. "Tamamen saçmalık. Bende işinin ehli bir nöroloğun nedenini bulup çözemeyeceği bir şey yok ki, tabii bu sefil yerde işinin ehli nörolog diye bir şey varsa."

Elini gözlerine siper edip asma kilitli pencereden Doğu Yakası'nın üst üste duran kulelerine bakıyor. "Bilincimi kaybettim, kendime geldiğimde de bacaklarımı hareket ettiremiyordum. Babam gelir gelmez bana hakiki bir doktor bulacak ve bütün bu saçmalık sona erecek. Geleceğine söz verdi."

Psikiyatlardan, tıbbi ehliyetlerini küçük görerek ve onları nezaretçi konumuna indirgeyerek, iğneleyici bir dille, "şu akıl sağlığı denetçileri" diye bahsediyor. Hastalardan birini gösterip, "Kadına yanlış ilaç tedavisi uyguluyorlar" diye iddia ediyor. Bir diğeri için, "İçinde aslında neler olduğunu umursamıyorlar. Varsa yoksa semptomlar. Sıfır duygu" diyor.

Söylediklerine katılıp psikiyatrinin bir çelişkisinden söz ediyorum: Akıl hastalığı hastanın çarpılmış düşüncelerinden anlaşılır, fakat tedavi o düşüncelerin içeriklerine karşı büyük ölçüde kayıtsızdır. "Sen de diğerleri gibisin" diyor Kara ve ters bir tavırla sandalyesini gündüz odasının karşı tarafına sürüyor.

Sally odasında uyanıyor ve getirdiğim derginin sayfalarını karıştırıyor. "Nefis. Yabanmersini." O parlak sayfaları incelerken ben hoşnutlukla gülüyorum. Dışarı çıkarken, ziyaretini tamamlayan Panama şapkalı genç adam ilişiyor gözüme. Kara tekerlekli sandalyesinden kalkıp adamı kapıya kadar geçiriyor. Adamın çıkması için servisin ana girişinin kilidini açmak üzere olan Hemşire Phillips "Belki de şu sakat sandalyesini kaldırmamızın zamanı geldi" diyene

dek ayakta olduğunu farkında değil. Kara tam o anda sendeleme-ye başlıyor. Phillips kadın öne devrilmeden biraz da bıkkınlıkla kolundan yakalıyor.

“Hadi tatlım. Yürüyemiyor numarası yaparak istediğini elde edemezsin.”

Kara, sakatlanmış bir sporcu gibi, Phillips’in yardımıyla topallayarak odasına dönüyor.

Ertesi gün gündüz odasına yavru geyik gibi sarsak adımlarla kendi başına geliyor, spiraline kalem takılmış bir defteri sıkı sıkı tutuyor. Bir zafer bu. Şimdi kardeşi olduğunu anladığım Panama şapkalı gençle birlikte annesi de onu bekliyor. Kara’nın çarpıcı güzelliği, çatlamış dudakları, açık teni ve parlak kuzguni saçları gencin gözlerini her zamankinden daha fazla kamaştırmış gibi. Annesi berrak, canlı bir sesle o gün gittiği bir resim sergisini anlatıyor. “Harika eserlerdi, yaşı senden fazla olmayan bir kadının sergisi, Kara. Rahatsız edici ama olumlu anlamda.”

Kara üşüdüğünü söylüyor. Odasına gitmek için doğrulurken bacakları bükülüveriyor ve gerisingeri oturduğu yere düşüyor. Kardeşi kalkmasına yardım etmeye çalışıyorsa da Kara geri çekiliyor. Meydanda olmayan babasının yerini doldurmak için mantıksız bir dürtü duyuyorum. Sally için yapamadıklarımı onun için yapabilirim. Ama ne anlama gelir bu? Baktığımı gören Kara şahane bir kayıtsızlıkla başını başka tarafa çeviriyor ve ardından yüzünü avuçlarına gömüyor.

Taburcu olduğunu öğrenince Phillips’e “Servisten yürüyerek mi çıktı?” diye soruyorum.

“Söyleyemem Bay Greenberg” diyor. “Sormamanız gerektiğini biliyorsunuzdur.”

Sabah Aaron Ohio’dan telefon ediyor. “Gelecekte geçen ve mahvolmuş bir dünyayı anlatan o filmlerden birinde gibiyim. Düzgün olan ne varsa yok edilmiş. Sırf kısa yoldan kâr etmek için bir şerefsizin aldığı karar karşısında ne kadar güçsüz olduğunu anlıyor insan.”

Aaron havaalanında, New York’un kuzeyindeki üniversitesine dönüyor.

Bu sefer ona doğrudan söylemeyi deniyorum. Ağzımdan çıkan “kafayı kırdı” ve “hastane” sözlerini duyuyorum ve Aaron’ın bir trafik kazasından bahsettiğimi sandığını fark ediyorum.

“Hayır, hayır, sorun Sally’nin kafasının içinde” diyorum. “Bir günde oldu. Nasıl anlatsam bilmiyorum. Kayıp gitti işte.”

“Anlamıyorum.”

“Psikiyatri hastanesinde kalıyor.”

Kavramaya çabaladığını hissediyorum. “Kardeşimin delirdiğini mi söylüyorsun? Böyle bir şeye kim karar veriyor? Ne halt demek bu bilmiyorum bile!”

“Kimse karar vermiyor. Bu bir karar değil.”

“Büyük saçmalık.”

“Öyle olmasını umuyorum ben de.”

“Annem orada mı?”

“Buradaydı. Vermont’a dönmek zorunda kaldı.”

“Kaldıramayacağımı mı düşündün baba?” İki gün önce Youngstown’daki motelden aradığı zaman olanları ondan sakladığımı anladı. “Sana yardım etmeme fırsat verebilirdin.”

Pat yemek masasına oturmuş, defterine bir şeyler yazıyor. Omzunun üzerinden yazdıklarını okuyorum: *Dansçıların kafalarının içindeki sesler. Arkalarından fısıldıyorlar. Durmadan.*

“Aaron, şu sıra yaptıkların önemli. Bu durumun benimkini durdurduğu gibi senin hayatını da durdurmasını istemiyorum.”

“Biletimi değiştireceğim” diyor. “İki saat sonra görüşürüz.”

Akşamüzeri hastaneye ulaşıyor; bir seksen sekiz boyunda, yuvarlak yüzlü, yakışıklı abisi o sallanır gibi canlı yürüyüşüyle Sally’nin odasına dalıyor.

“Scooch, yıkılıyosun” diyor, Sally’nin takma ismini söyleyerek. “Ne işin var burada senin?”

Eli kolu hediye dolu –*New Yorker, Newsweek, People, Vogue*–, tam da düşünüp getirmemeye karar verdiğim dergileri almış.

“Babam beni buraya neden kapattığını söyledi mi?”

Aaron sevgi dolu; düşünmeden onu kollarının arasına alıyor, üzüntüsünü saklıyor.

Beni koridora çağırıyor. Onu son gördüğümde daha zayıf şimdi; yumuşak, dağınık bir sakal bırakmış. “Onu tanıdığımı sanırdım” diyor, bilerek kanmış biri gibi. Kız kardeşinin davranışlarında mantıklı bir amaçtan eser bulunmadığı düşüncesi, başta bana geldiği gibi ona da akıl almaz geliyor. Kardeşinin kimliği bir anda değişti, dolayısıyla aile olarak bizimki de değişti. Kendime sorup durdu-

ğum sorunun Aaron ın aklından da geçtiğini hissediyorum: Sally nereye gitti?

Sally'nin odasına giderken karşılaştığı bir hastayı tarif ediyor korkuyla. Şişman, kabarık saçlı, dişleri aralık, elindeki mangoyu midesine indiren kadını.

“Fabulosa” diyorum.

“Tanıyor musun?”

“Burada epey zaman geçirdim.”

“Sally için hiç iyi değil, yani kendini bu insanlarla özdeşleştir-mesi. O Fabulosa gibi değil baba. Sen bunlardan birisin diyemeyiz ona. Düşün, onu buraya yatırmakla deli olduğunu söylemiş olu-yoruz ona.”

Kolunu omzuma atıyor. “Berbat görünüyorsun.” Sonra sesini alçaltıp üstünü çizdiğim inancımı tekrar ediyor bana: Sally'nin değişen durumunun sebebi psikedelik uyuşturucularmış. “Okulda *bad trip* yaşadktan sonra kafayı yiyenleri gördüm. Sarsılıyorlar. Ama eski hallerine dönüyorlar.”

Aaron'a bu ihtimali çoktan araştırdığımı söylüyorum ama ikna olmuyor. “Derinlemesine araştırmamışsındır” diyor. “LSD aldıysa, sana aldığını söylemez. Çok kızacaksın diye korkar; hem arka-daşlarını da ele vermek istemez. Bana daha rahat açılacaktır. İzle şimdi.”

Ve tek başına Sally'nin odasına giriyor, kapıyı özenle kapıyor.

Kurtarıcı Aaron. Sally'nin buraya ait olmadığını ispat etme dür-tüsü beni duygulandırıyor.

Dr. Mason'ın personel odasından çıktığını fark ediyorum.

“Sally'ye uyuşturucu madde testi yapıldı mı?” diye soruyorum.

“Evet, toksikoloji taramasından geçti Bay Greenberg. Yatışı sı-rasında. Standart prosedürdür. Tamamen temizdi.”

Aaron Sally'nin odasından fırlayıp boynuma sarılıyor.

“Tam düşündüğüm gibi. Asit atmış baba. Bir grup arkadaşıyla dı-sarı çıkmış, onlara ayak uydurmaya çalışmış. Sana söylediğimi belli etme, bana yemin ettirdi. Onu asla affetmeyeceğinden korkuyor. ‘Peder yalan söylediğim için benden nefret eder’ diyor. ‘Peder her şeye son vermek istiyor. Çok üzgün. Onu ben mi üzdüm dersin?’ diyor. Nedense sana ‘Peder’ diyor. Biraz tuhaf. Onunla daha çok konuş, endişeni belli etmemeye çalış. Önemli olan şu: Sally deli değil. Sadece madde etkisi. Fena bir *bad trip*”

Yeniden sarılıyor bana, boyu benden uzun, benden kuvvetli, annesinin İsveçli yapısını almış.

“Ağlıyorsun, baba.”

“Öyle mi?”

Şaşıyor. “Ağladığını hiç görmemiştim.”

Sally’nin odasına giriyoruz. Aaron fısıltıyla, “Derin uyuyor” diyor. “Olsun, iyi bir şey. Yarın daha kendinde olur. Verdikleri ilaçlarla ilgili doktorlarla konuşabilir misin? Sally’yi buraya düşüren şey kadar kötü etki yapıyor gibi. Keşke doğal akışını izlemesine fırsat verselerdi.”

Aaron’a Dr. Mason’la konuşmamızı aktarıyorum.

“Mümkün değil. Sonuçlarda yanlışlık olmalı.” Duraklıyor, çok üzgün. “O kadar inandırıcıydı ki. Nasıl uydurabildi anlamıyorum. Bana Sally’nin *bad trip*’inin ayrıntılarını anlatıyor: Çocuk parkı ve Güneşli Kafe, arabaları durdurabileceğine dair vahim inancı – defalarca üstünden geçtiğim basit ama bir o kadar da fantastik olayların aynısı.

“Sana anlattıklarının hepsi doğru” diyorum. “LSD haricinde. Hiçbir madde almadı.”

“Bana neden yalan söylesin?”

“Herhalde yalan olarak düşünmüyor. Seni koruduğunu düşünmüş olabilir, inanması güç olsa da. Gerçeği kaldıramayacağımızı düşünüyor. *Onun* gerçeğini.”

“Haklı, kaldıramıyorum.”

Sally’nin ruhsal çoküntüsünde ne kadar payı olduğunu hesapladığını hissediyorum, benim de hızla geçtiğim aşamaları bir kardeşin taraflılığıyla hızlıca geçiyor. Çocukluğunda ona fazla mı zalim davrandı? “Onu kızdırdım. Gariplikleriyle alay ederdim. Onu çıldırmanın eşiğine getiren kişi olmadığımdan nasıl emin olabilirim?”

“Sen de her abinin kız kardeşine yaptıklarından farklı bir şey yapmadın” diyerek yatıştırıyorum onu.

Dağılmanın ve düzelmenin çeşitli aşamalarındaki hastaların gezindikleri gündüz odasına giriyoruz.

“Bunlardan biri olmasına izin veremeyiz.”

“Biz de bunlardan çok farklı görünmüyoruz” diye takılıyorum.

Ama farklı görünüyoruz ve yanımda Aaron varken gündüz odası yabancı ve soğuk geliyor. Başına mor bir bandana sarmış Fabulosa

Aaron'a âşıkmiş gibi davranıyor, bakıp iç geçiriyor, gülüyor. Kütüphaneci olma emeli şizofreni yüzünden yarıda kalmış genç Mitchell bize manalı manalı göz kırpmıyor, sonra da bu taciz için özür diliyor.

Niyetim sizi tehlikeye atmak değildi" diyor. Hastalar çoğunlukla birbirlerini görmezden geliyor, ama bunu yarılıp açılmış benlikleriyle bir şekilde bağlantılı gibi görünen bir nezaketle yapıyorlar. Aaron da bunu fark ediyor. "Bir arada yaşıyorlar ama ayrılır."

Youngstown'ı biraz daha anlattırıyorum, sesine yeniden bariz bir heyecan geliyor. "Hızımı daha yeni alıyormuşum gibi geliyor baba. Sally ise..." Susuyor, söylemekten vazgeçiyor. "Burada yatan ben değilim diye içim rahatladı, içim rahatladığı için de suçluluk duyuyorum. Keşke onun için ne yapacağımı bilsem."

"Okuluna git. Makalenı yaz. Okumak için sabırsızlanıyorum." Sık sık haberleşeceğimize söz veriyorum; Sally ilelebet burada kalacak değıl. "Şimdilerde hastaları çok uzun tutmuyorlar."

Akşam Hudson Caddesi'ndeki süpermarketin önünde abımı bekliyorum. Yaşaması için gereken yumurta, donmuş sebze, konserve çorba ve yemek stokunu doldurma zamanı geldi. İki yıl önce babam öldüğünden beri bu markette buluşuyoruz; bundan otuz yıl sonra Aaron'ın Sally ile aynı bu şekilde buluştuğunu, Steve'in geçiminin benim üzerimde olması gibi Sally'nin günlük geçiminin Aaron'ın üzerinde olacağı düşüncesini zihnimden zorlanarak atıyorum.

Yarım saat geçiyor, Steve hâlâ gelmedi. Arayıp kendini iyi hissetmediğini söyleyerek son randevumuzu iptal etmiş, yiyeceğini evine götürme teklifimi de geri çevirmişti. Şaşılacak bir durumdu. Buluşmalarımıza öteden beri buruk bir bağımlılığı vardır, elinde almamı istediğı yeni şeylerin listesiyle gelir. Steve'in bu istikrarını kanıksar oldum, gerçi onun dünyasının içine çekilmemek için gösterdiğim sabırsızca kararlılıktan öte bir şey de olmayabilir bu. Kendi kendime, Steve böyle, diyorum. Değişemez. Hem bak, yalnız yaşamının keyifli yanları da yok değıl: Öğleyi geçe uyanınca sahanda yumurtayla çay; eksilmeyen bir hevesle defalarca izlediğı Woody Allen ve Humphrey Bogart filmleri; haftalık aldığı teneke kutuda tütünü ve ayak dayama yeri inip kalkan Barcalounger koltuğı...

Ankesörlü telefonda Steve'i arıyorum, yabancı bir ses cevap veriyor. Steve'in evine misafir geldiğini hiç bilmem.

Steve'i soruyorum.

"Kim arıyor?"

"Kardeşi Michael."

"Hakkınızda çok şey duydum Kardeş Bey."

"Siz arkadaşı mısınız?" diye soruyorum ve söylediğim söze şaşıyorum: Bildiğim kadarıyla on iki yaşından beri Steve'in hiç "arkadaşı" olmadı.

"Düşmanı olsam burada olur muydum ya?"

Herhalde, diyorum içimden. Ve içim yanarak, suçluluk duyarak, Steve'in son görüştüğümüz zamanki halini canlandırıyorum gözümde: Parmak uçlarında çakmak yanıkları, kirden katılaşmış kot pantolonu, süpermarket çalışanlarının sırf gazezlerinden dolayı onu arzuladıklarından yoksun bırakmak istedikleri için Lipton çayları sakladıklarına inanması.

Sesin sahibi telefonu Steve'e veriyor, abimin kavgacı, keyifsiz "alo"sunu duyuyorum.

"İyi bir haberim var" diyorum. "Raflar büyük boy Lipton kutularıyla dolu. Şimdi onlara bakıyorum. Çaysız kalma diye bir kutu fazladan alırız. Şimdi söyle bakalım. Neden burada değilsin? Sekiz buçuktan beri bekliyorum."

"Benimle kafa bulma Mikey. Zaten büyük baskı altındayım."

"Nasıl bir baskı?"

"Kafana iyice sokman lazım küçük kardeşim. Artık sana ihtiyacım yok."

Bir maddenin etkisi altındaymış gibi, ağzı kurumuş, kaygılı çıkıyor sesi. Dediklerini duyunca tükenmişlik ve içerleme yüzünden uyuşup kalıyorum. Bu dik düşüşle Sally'nin hastalığının aynı zamana denk gelmesi tam pembe dizilere yakışacak bir saçmalık, sapık bir metin yazarının kurduğu komik bir saldırı.

"Telefonu açan kimdi Steve?"

"Junior'dı. Yunanların orada benimle birlikte çalışıyor."

"Yunanlar" dediği, ara sıra çiçek teslimatı yaptığı çiçekçi dükkânının sahibi.

"Sen işe gidiyor musun ki?"

"Siktir be kardeşim! Beni rahat bırak!"

Ve yerine çarpan ahizenin yüzüme inen tokata benzeyen sesini duyuyorum.

Steve'in bu patlamaları epey yeni. Babamız öldükten sonra başladı; ondan önce Steve'in eziyetli sosyal uyumsuzluğu kendini özellikle içe kapanık, pişman bir kekelemeyle belli ederdi. Küfür ettiğini duymak hâlâ ürkütücü. Oldum olası "siktir", "pezevenk" gibi sözler etmeye çekinirdi ve hayatını çoğunlukla dikkatleri üzerine çekmemeye odaklanarak geçirmişti. Fakat Bernie'nin ölümüyle içinde bir şey değişti sanki. Yıllardır durağan olmasına rağmen, sağduyuyla "durumu" dediğimiz şey pek öngörülmez bir aşamaya girdi. Bernie'nin beş oğlu içinde ömrünün son zamanlarında onu hastanede görmeye gitmeyen tek evladıydı Steve. Bernie'nin sağlığının bozulmasına garip derecede kayıtsız görünüyordu, bense üzülmekten aciz mi –akışı kesilmiş duygu dünyasının kapaklarını bir santim bile aralamak onu boğabilir mi– yoksa diye merak ediyordum. Bernie onun hem korkulan hem güvenilir maddi destek ve sevgi kaynağıydı. En ufak kışkırtmada bağırıverirdi –"Bir halta yaramazsın! Hiçbir işi doğru yapamazsın!"–, Steve de bu olumsuz kişilik değerlendirmesine katılıyormuş ve kendisine bunu ifade ettiği için Bernie'ye müteşekkirmiş gibi başını önüne eğdi. Ancak Bernie'nin asabililiğinin altında koruyucu bir baba sıcaklığı vardı. Çoğu zaman bu yergilerinin ardından soylu bir ihsan gelirdi: Bernie'nin en sevdiği köhne lokantada ağza layık ıslak bir sandviç ya da mağazaya gidilip alınan yeni bir spor ayakkabı.

Bernie defnedildikten sonra Steve annemiz Helen'a, "Beni açlıktan öldürmeyi mi planlıyorsun?" diye sordu. Gece gündüz telefon edip istediklerini hatırlatıyordu: Çöp torbası, sabun, ampul, şeker. Sınama olarak başlayan şey bir cezaya dönüştü. "Ciklete ihtiyacım var, buz kovaşına, pipo fırçasına, saç bandına." Ve sonra: "Yorgan, telesekreter, lamba, vantilatör lazım." Steve çekingen sessizlik yıllarında kendini ne kadar tuttuğunu gösteren acımasız sözler kusmaya meyilli, pervasız ve kızgın biri haline geldi.

İlişkileri Helen'ı panikten kıvrandırıyor. Karşılıklı çaresizliklerini görünce, Steve'le ilgilenme işini üstlenmeye gönüllü oldum. Helen da Steve de teklifi memnuniyetle karşıladılar.

Telefonu kapadıktan sonra Steve'in Yirmi İkinci Cadde ile Dokuzuncu Bulvar yakınındaki dairesine gidiyorum. Apartman Holiday Inn'e mi yoksa devlet destekli konutlara mı benzemek istediğine karar verememiş gibi görünen yirmi katlı bir beyaz tuğla yığını. Camlı

girişindeki oturma alanı davetkâr ama üst katlardaki koridorların halıları saçaklanmış, duvarları el izleriyle ve ne olduğu belirsiz lekelerle kirli. Steve’i 1975 yılında Bernie’nin emriyle kiralık bir kamyon tutup kardeşlerimden birinin yardımıyla bu apartmana taşımıştım. Steve en büyük ikinci oğlu olmasına rağmen baba evinde oturmaya devam eden tek çocuktur; yirmi yedi yaşına gelmişti ve taşınmaya niyeti olduğuna dair hiçbir belirti yoktu. Geceleri annemle babamın odasına gitmeyi âdet edinmişti, yataklarının ayakucunda kaskatı duruyor, uyurlarken gözlerini dikip onlara bakıyordu. “Mumya müzesindeki heykeller gibi” demişti Helen. “Dayanamıyordum.” Bernie odasına dönmesini emrediyor, Steve de odadan gönderilen bir uşak gibi emre uyuyordu. Ama ertesi gece gene geliyordu. “Tanrı’ya yemin ederim beni öldürmesini bekliyordum” demişti Helen. Nihayet Bernie, Helen’in ısrarlarına teslim oldu, maddi bir yük olduğu için “sonu gelmemecesine” ertelediği şeyi yaptı ve Steve’e bir ev tuttu.

Steve’in evi tek odalı, güney duvarı baştan başa güneş alan pencereli bir “stüdyo” daireydi. Cilalanmış parke zemini Steve’in yeni başlangıcını ilan ediyordu. Evinden zorla sürgün edilmekten dolayı kendini reddedilmiş hissediyordu, diğer yandan kendisine rüşvet olarak ihsan edilmiş –dürüst olalım, öyleydi– bu yepyeni daire onu cezbetmiş gibiydi. Steve’i ikna eden de dairenin yepyeni olmasıydı. Yeni bir araba gibi direncini kırdı. Bernie’nin ileri görüşlülükle alma zahmetine girdiği suni deriden Barcalounger koltuk da dahil, ihtiyacı olan her şey temin edilmişti. Biz koltuğu yerleştirir yerleştirmez Steve de kendini sıcak küvete bırakan bir adam gibi oturuverdi. Her gidişimde o koltuğa oturmuş piposunu içer, bugün, yirmi yıl sonra hâlâ kullanmaya devam ettiği kavanozda Lipton çay içer halde buluyordum onu.

Dördüncü kata çıkıp kapısını çalıyorum. Kapıyı azıcık aralayıp yanlamasına sahanlığa çıkıyor, bariz biçimde içeri girmemi engellemek için de kapıyı arkasından kapıyor.

“Ne var Mikey? Üzerinden İsrail ordusu geçmiş gibi görünüyorsun.” Dikkatleri kendi telaşlandıran görünüşünden uzaklaştırmak maksatlı önalıcı bir hakaret. Onu hiç bu kadar perişan halde görmemiştim, benzi sapsarı, üst çemberi patlamaya hazır bir fıçı gibi öne çıkmış göğsü hariç bir deri bir kemik, amfizemin erken dönem belirtisi. Saçları dört günlük sakal kadar uzamış, haftalar boyu ettiği

usandırıcı beddualardan sonra ona aldığım pilli tıraş makinesiyle kırpılmış. Küçük kuru gözleri suç mahallinden yeni kaçmış ve her an enselenmeyi bekliyormuş gibi sağa sola bakıyor. Sol şakağında kurumuş, kahverengiye dönmüş bir kesik var.

“Çamaşırlarını yıkadın mı?” diyorum zayıf bir sesle.

“Çamaşırlarım mı? Çamaşırlarımı neden bu kadar merak ediyorsun. Koduğumun iç çamaşırlarımı! Donlarımı!”

“Pissin Steve. Şu haline bak. Sana giysilerini yıkaman için yirmi dolar vermiştim.”

Başını yumruk atmam için meydan okur gibi burnumun dibine kadar uzatıyor.

“Sen kimsin de bana çamaşırlarımı yıkamamı söyleyeceksin lan? Hiç kimsesin. Duydun mu? Hiçbir şeyim değilsin. Koduğumun orospu çocuğu küçük kardeşim bana babalık taşıyor. Sen babam değilsin. Tırnağı olamazsın. Siktir git! Duydun mu dediğimi? Siktir git! Küçük kardeşimin bakımına muhtaç değilim.”

Arkamdan sert, madeni bir çat sesi duyuyorum, koridorun karşı tarafındaki komşu kapısını kilitliyor.

Konuşma tarzın çok çirkin Steve. Kattaki herkes duyacak.”

Hastalıklı bir hışırtyla nefes alıyor, sönmüş mısır koçanı piposunu çekip duruyor, öfkeyle başını kaşıyıp bana çok sorunu olduğunu söylüyor. “Mikey, bildiğin gibi değil, şimdi siktir git!” Evinden içeri dalmaya kalkışıyor ama peşinden zorla içeri girmeyi başarıyorum, gözlerimi yaşartan kesif ekşi kokuların hücumuyla sendeliyorum. Yerde yün battaniyelerin üzerine serilmiş yatan üç vücut görüyorum. Biri, yaşı belirsiz sıska bir kadın, derin uykuda görünüyor; yanındaki, başındaki New York City Park Müdürlüğü kasketinin altından birkaç tutam beyaz saç çıkmış buruşuk adam da uyuyor. Yanlarındaki battaniyede, bir elinde yanan Newport sigarası, öbür elinde de çeyreklik Crazy Horse malt viski şişesi tutan iriyarı bir adam yatıyor.

“Yeni arkadaşlarımla tanışmanı isterim Mikey. İyi insanlar. Sağlam insanlar. Birkaç arkadaş edindim.” Ve Steve gururla beni eskiden Lincoln Lisesi nin yıldız takımında futbol oynadığını iddia ettiği Junior’a tanıtıyor. “Hücum hattı oyuncusu, ağır top, Mikey. Şehir çapında.”

“Yo” diyor Junior, bana Crazy Horse şişesinden bir fırt ikram ediyor, geri çeviriyorum.

Steve şişeyi alıyor, abartılı bir lıkırtıyla içiyor. Gözlerinin içi gülüyor: Mükemmel ev sahibi.

“Görünüşe göre arkadaşların burada yaşıyorlar Steve.”

“Misafirliğe geldiler. Misafirliğe! Misafirliğe! Ne düşündüğünü biliyorum kardeşim, ama tamamen yanılıyorsun. Bana zarar vermek niyetinde değiller. Ben onların *manevi yükümlülüğü*, *sırtlarındaki yük* değilim, senin sırtında öyle olsam da. Ben onların dostuyum. *Dostu*. İstemli duygu diye bir şey duydun mu hiç küçük kardeşim? Hiç öyle düşünmemiştim. İnsanı geriyor.” O boğuk, neşesiz kahkahasını atıyor ve teklemekten hızlı hızlı konuşmaya devam ediyor. “Akıl sağlığın bozuk demiyorum Mikey. Ama sen oldum olası çok yalnızdın ve yalnızken aklına her türlü kötü şeyin girmesine açık oluyorsun. İnsanlara güvenmeyi öğrenmen gerek. İnsanlar her zaman önünde durup sana engel olmazlar. Her zaman senden bir şey esirgemeye, seni kullanmaya çalışmazlar. Bazen de paylaşırlar. Evet efendim, paylaşırlar.”

Steve’in “misafirlerinin” eşyalarıyla, kendi biriktirdiği karton kapaklı kitap, kirli çamaşır, tütün kutusu, bozuk para ve unutulmuş siyasi kampanyalarının (“Beame Doğru Adam!”) rozetleri dolu kutu kalabalığı arasından dairenin daha fazla içine girmeme imkân yok. Barcalounger metal aksamı ve elyaflarına kadar aşınmış. Steve sonunda koltuğun büyüsunü bozmuş ve kendini olaylara bırakmış. Sosyal statüsünün yegâne kaynağını –onunla evsizlerin, ısıtıcı ızgaralarının, park banklarının ve geceyarısı seferi yapan metro vagonlarının arasında duran bu tek güvenli odayı– bu gürhunun arkadaşlığına değişmiş. Banyoda, küçük mutfakta, yatağının etrafında ve dairenin kullanılmayan neredeyse her santiminde, bir buçuk metre yüksekliğinde istiflenmiş duran demode elektronik cihazların kurtarılmış iskeletleri var: Pikaplar, teypler, amfiler, mikrodalga fırınlar, telesekreterler... Fakat bazıları hâlâ orijinal kutularında olduğundan, Steve’in dairesinin çalıntı mal zulası olarak kullanıldığından şüpheleniyorum.

Steve cihaz kalabalığını, kendisinin “tam ve fiili ortağı” olduğu “ticari bir girişimin malları” olarak açıklıyor. “Malları St. Marks Place’e indiriyoruz. Gece yarısı. Herkes yapıyor. Sen mallarını sokağa diziyorsun o kadar, dükkânını açıyorsun. Envanterin varsa kim olduğunu biliyorlar Mikey. Polisler gece yarısından sonra başlarını başka tarafa çeviriyorlar.”

“Gelip görmem lazım” diyor Junior.

“Gerçekten görmelisin!” diyor Steve. “Gel biraz takıl. Orası bir pazar yeri. Birkaç saate gideceğiz. Çöpte para var. Babam işi biliyordu, o hurda metalleri bahçede boşuna tutmadı. Hurdada da para var. Atılan şeylerin ölümden sonraki hayatları.”

Bir kolunun altına dev bir hoparlör, diğerinin altına da kocaman bir amfi sıkıştırıyor, harcadığı çabadan yüzü morarıyor, küçük buruşuk kasları kabarıyor. “Bunları şehrin öbür ucuna kadar taşıyabilirim. Ben dinamoyum Mikey.”

Mallarını yere koyuyor, omuzlarını düşürüp, başını öne uzatıp duruyor, alt dudağı öne uzanıp titriyor. Odadaki tek ışık Junior’ın sigarasıyla banyodaki sönük ampul, bu karanlık bana Steve’in küçükken ışığı yanmayan odalara olan düşkünlüğünü hatırlatıyor. O günlerdeki haliyle görüyorum onu, çekingen, duyulmaz kekelemesiyle ve benden beş yaş büyük haliyle. Onda beni çeken, diğer abilerimde olmayan bir şey vardı, yalnızlığa dayanıklılığı, durgunluğu. Hep evimizin تنها bir köşesine kaçıyor gibiydi, altı yedi yaşlarımda onu gözetlerdim, yılgın hali ve sarışınlığı beni büyülerdi; içimizde bir onun altın renkli saçları vardı.

“Biliyorum, hiç arkadaş edinmeye çalışmadım sanıyorsun sen. O benim hastalığımdandı, hastalığıma kendim sebep oldum. Biliyorum, sen ve babam buna inandınız. Ama bak bana Mikey. Dayanmaya çabalıyorum. Ve sen elimden almak, beni bitirmek istiyorsun. Bu boktan odada geberene kadar kimsem, hiçbir şeyim olmadan tek başıma oturayım istiyorsun. Babam bana derdi ki, ‘Senin hiç arkadaşın olmayacak. Arkadaşın olmadan normal bir insan olamazsın.’ Yaşasaydı artık bana bunları söyleyemezdi. Değil mi Mikey?”

Çok korktuğunu bildiğim “denetimli yaşam” terimini hatırlatarak kendini koruma duygusuna hitap etmeye çalışıyorum.

“Böyle devam edersen, bağımsızlığını, bunca yıldır elinde tutmayı başardığın her şeyi kaybedersin. Steve, beni dinliyor musun?”

Ona erişebildiğime dair bir belirti bekliyorum. Ama hiçbir şey erişmiyor. Junior Crazy Horse şişesinden bir fırt daha alıyor, benim etkisiz yakarışlarımdan sıkıldığı belli. Kendimi alışılmadık derecede uzak ve dışarıda hissediyorum. Bir şekilde harekete geçmeliyim ama kronik olarak sıkıntılı kırk sekiz yaşında bir adam karşısında o “hareket” nelerden oluşur? Junior’ı veya yerde uyuyan iki kişiyi dışarı atmamın bir yolu yok. Steve’e zarar verme

riskine girmeden, hele bu “malların” bir kısmı çalıntıysa, polisi kesinlikle arayamam.

Dingildeyen, her yerinden teller fışkıran stereo radyo yığınına geçip odanın daha içine, yağ bağlamaya başlamış güçlü kuvvetli iri bir adam olan Junior’ın kokteyli içtiği yere geçmeyi başarıyorum.

İçinde eşyalarının olduğunu varsaydığım spor çantasını yerden alıp adama fırlatıyorum. Çömeli Junior’a sokuluyorum ve becerebildiğimce belalı çıkacak kadar sesimi alçaltıyorum. “Beni kandıramazsın” diyorum. “Senin de avanenin de ne yaptığınızı çok iyi anlıyorum, abimi sömürüyorsunuz, evini kaçak mallarınızı zulalamak, kafayı bulmak için kullanıyorsunuz. Bunun bir çocuktan faydalanmaktan bir farkı yok. Beni duydun mu Junior? Şimdi hemen defolup gitmeni ve ipsiz sapsız keş arkadaşlarını da alıp götürmeni istiyorum. Belki abimin ne kadar hasta olduğunu bilmiyordur. İlaç kullanıyor, ağır ilaçlar, yaşamasını sağlayan ilaçlar; uyuşturucu ve alkol onu öldürebilir ve öldürürse taksirle adam öldürmekten sorumlu olursun. Bunu iyi anlamanı istiyorum. Taksirle adam öldürmekten. Beş yıldan on yıla kadar cezası var.”

“Steven hasta mı?” diye soruyor. “Hasta mı diyorsun? Biliyorum hasta olduğunu. Hepimiz hastayız. Zaten bu yüzden buradayız.” Gülüyor. “Onun için endişelenmeni takdir ediyorum. O senin aileden, onun için doğru olanı yapıyorsun ama endişelenmene gerek yok. Çünkü artık ona Junior göz kulak oluyor. Sözüme güven. Abine sor.”

Bank Caddesi’nde Pat, Piranesi hakkındaki bir kitabın zindan gravürlerine dalmış: Harap bazilikaları andıran, kubbeli, hayali mekânlar; palangaları, asma köprüleri, zincirli demir direkleriyle görkemli ve amansız. Koreografi notasyonlarıyla ve benim değil ama Pat’in düşünceleri takip edilerek anlaşılabilir ibarelerle dolu defteri açık duruyor.

Bölünmek istemeyen birinin yapacağı gibi kısa, mecburi bir “Selam” çıkıyor ağzından.

Telefon çalıyor. Robin.

“Bu gece dolunay var Michael. Keşke görebilsen. Kumesin hemen üstünde asılı duruyor. Chagall’ın resimlerindeki gibi.”

“Ne güzel bir tablo.”

Akıldan çıkmayan bir tablo. Anılarımı yazmaya uğraşıyorum. Bir araya getirmek, daha mutlu günlerle temasa geçmek istiyorum. Kızımız nasıl, hadi anlat.”

Elimden geldiğince Sally’nin son zamanlarda gündüz odasına yaptığı akınları anlatıyorum. “Yatağından eskiye nazaran daha fazla çıkıyor. Aaron’ın ziyareti onu neşelendirmiş görünüyor. Bütün olumlu işaretler var sanki. Belki de benim göremediğim bir şekilde iyileşiyor.”

“İyi çok göreceli bir terim. İçini dışına çıkardı o, Michael. Bütün dizginlerinden kurtuldu.”

“Kesinlikle kurtuldu.”

“Eh, kinaye yapacaksan.” Duraklıyor. “Bak, sen onunla olay yerindesin. Senin neler yaşadığını ben ancak hayal edebilirim.”

“Senin için de kolay değil.”

“Sağ ol Michael.” Bir an susup bana nefeslerini dinletiyor, Chagallvari aya baktığını hayal ediyorum. “Sally’nin doğduğu, Maine’deki o muhteşem evi tuttuğumuz yılı hatırlıyor musun? Sally bir aylıktı. Uykuları çok kötüydü, çıldırmak üzereydim, gece uyutmak için yaptıklarım hiçbir işe yaramıyordu. Tanıdığım anneler, bırak ağlasın, kendi kendine uyur diyorlardı. Prensip şuydu: ‘Kendini korumak zorundasın, yoksa bunun sonu gelmez. Gündem belirlemeyi çocuğa bırakamazsın. Kimliğini kaybedersin. Bebeğine içerlersin. İkinci için de felaket olur.’ Çok ikna ediciydiler. Ben de denedim, ama yarım saat geçtiğinde zavallı bebek ıslak bir köpek yavrusu gibi sarsılıp haykırmaya başladı, ne öncesinde ne sonrasında öyle bir haykırma duymadım. Beni korkuttu Michael. ‘Bu kızı tanımıyorum’ dedim içimden. ‘Hiç tanıyamayacağım’. Sana delice gelebilir ama Sally bu yüzden böyle olmuş olabilir mi? O gece onu yalnız bıraktığım için, yani ağlattığım için.”

“Hayır. Olamaz” diyorum. Ben de Sally’nin deliliğine mantıklı bir açıklama bulmak bir yana, geçmişe ışık tutmakta zorlanıyorum. Hiçbir şey doğrudan bağlantılı görünmüyor; bize önceden kesinkes işaret vermiş olabilecek hiçbir olay ya da olaylar dizisi, hiçbir bariz sebep yok, gün gibi ortada olandan başka: Yani Sally, Steve gibi oldum olası şimdi geldiği durumdaydı, başından beri bu hastalık onun içinde, kuluçkadaydı, olgunlaşmayı bekliyordu.

“Ama benim yaptığım şey yüzünden olabilir” diyor Robin. “Nasıl emin olabilirsin?”

“Ben o şekilde olduğunu düşünmüyorum, işte o kadar. Öyle ağlayıp da büyüünce psikozlu olmayan milyonlarca bebek var. Bak Rob, benim de yaptığımız her hata için kendime işkence edesim var. Aaron’ın da. Sally’yi sataşmalarım ile ben mi delirttim diye düşünüyordu.”

Konuşmamız sona eriyor.

Pat dumanı tüten çay kupasını iki eliyle sarmış, hâlâ Piranesi’yi inceliyor. Konsantrasyonuna hayret ediyorum, gerçekten kendini işine böyle derinlemesine kaptırmış olabilir mi? Bana karşı ihtiyatlı gibi, adeta tepeden bakıyor. Düşüncelerini benden saklamaya öyle titizleniyor ki kafasının içinden geçenleri çözmeye çalışmayı bıraktım artık.

Sıcaktan biraz olsun kurtulmak için çatıya bir uyku tulumu çıkarıyorum, şerit şerit katran çekilmiş zemine yayıp yatıyorum. Gözlerimi kapayınca kaybetmemem gereken bir şeyi koyduğum yeri unutmuşum gibi hissediyor, hâlâ yerinde olduğundan emin olmak istermiş gibi hızla kalkıp oturuyorum.

Sabaha karşı iki gibi aşağı inip televizyonu açıyorum. New York JFK Havaalanı’ndan Paris’e giden TWA 800 sefer sayılı uçak kalkışından yirmi dakika sonra havada parçalanmış. Gezi uçuşu esnasında infilakı gören bir pilot, “Patlama esnasında dev bir kırmızı portakal gördük” diyor. “Taş gibi düştü.” Bir C-130 nakliye uçağı enkazın üzerinde daireler çiziyor, suda arama yapan Kıyı Emniyet birimleri için olay yerini aydınlatan paraşüt fişekleri atıyor. Bir acil tıp teknisyeni, “Bu işi uzun zamandır yapınca katılaşırım sanıyor insan” diyor, “ama değişmiyor. Hatta daha da beter oluyor.”

Psikiyatri servisinde, hayatım sonsuza kadar böyle –Bank Caddesi’nden hastaneye hipnotize edici, aralıksız bir gidiş gelişle– geçecek inancına kapılıyorum. Cesaretlendirici gergin gülümsemem gündüz odasının demirbaşlarından. “Baba, düne kıyasla daha mesafelisin” diye yorum yapıyor Sally.

Saat üç civarında ziyaret görevime ara verip Birinci Bulvar yakınındaki bir bara, Recovery Room’a* gidiyorum. Burası ameliyat hemşirelerinin uzun saatler çalışarak geçirdikleri sabahın ardından kafa bulmaya geldikleri, birbirlerine savaş hikâyeleri anlattıkları

ve cerrahların beceriksizlikleri hakkında atıp tuttukları bir yer. Ölümlerle kavga halinde olan karışık, gürültücü bir grup bunlar, barın diğer ucundaki taburemden onları dinlemek hoşuma gidiyor. İki bardak burbon içiyorum, midem boş olmasına rağmen alkol hiç etki etmiyor. Sarsılmaz bir ayıklığın pençesindeyim, herhalde Sally'nin zihinsel sarhoşluğunun telafisi bu. Onun delirmesi sanki beni olmak istediğimden daha akıllı yapmış da onun geçici olarak kaybolmuş ya da geride bırakılmış ayık tarafına, öteki tarafına tutunuyorum. Hazır olduğunda akıllılığı ona geri vereceğim, o da tahripkâr güneşinin altından çıkacak ve yeniden tanıdığım kız olacak, mani öncesi konuşmamıza kaldığımız yerden devam edeceğiz. Ama bu arada benim kendimi bırakmam yasak.

Barın yukarısındaki televizyondan başkanlık seçimi gezilerinin haberi veriliyor, adaylar Bob Dole ve Bill Clinton; ülkeyi dolaşıyor, Dole örneğinde kahredici ve gerçeküstü görünen düzmece olaylarda boy gösteriyorlar. Dole'un eğri, ölü doğmuş bebek tebessümünün üzerimde pek anlayamadığım yatıştırıcı bir etkisi var. O tiril tiril Brooks Brothers takım elbisesiyle, modeli 1940'lardan kalma siyah boyalı saçlarıyla, eski zaman erkeklerinden. Savaşta sakatlanmış sağ eli, kameraların önünde açılıp işe yaramazlığını dünyaya açık etmemesi için plastik bir tükenmez kalem tutuyor. 1945'te, Naziler teslim olmadan üç hafta önce, İtalya'da savaşın sonucuna hiç etkisi olmayan bir çarpışma sırasında, bir Alman askeri tarafından makineli tüfekle vurulmuş. Yarasının anlamsızlığı seçim kampanyasının beyhudeliğiyle bağlantılı sanki: Her geçen gün anketlerde daha aşağı düşüyor. On sekizindeki halini hayal ediyorum, Hemingway'in "Soldier's Home" öyküsündeki Krebs karakteri gibi, cepheden Ortabatı'daki küçük bozkır kasabasına dönüyor. Hemingway, savaş kahramanları karşılandıktan sonra "Krebs'in bunca geç dönmesi halka epey saçma gelmiş gibiydi" diye yazar. "Hemşerileri öyle çok canavarlık hikâyesi dinlemişlerdi ki artık gerçeklerden etkilenmiyorlardı."

Dole'un siyasetinden hoşlanmıyorum, fakat onu bar televizyonundan izlerken, sakat kolu ve kolunu saklamak için harcadığı asil çabadan, yüzündeki acısını sürekli bastırmanın verdiği sıkıntılı ifadeden dolayı adama giderek yakınlık duymaya başladığımı fark ediyorum. O kol rol çalan, seçim konuşmasındaki katlanılmaz tekrarlarla alay eden bir yancı, bir vantrilok kuklası. Bir spiker, "Ame-

ıkan halkıyla anlaşmaya varabilecek mi?” diye soruyor. Bir diğeri “içindeki öfkeyi” ve “varoluşa dair derin alaycılığını” merak ediyor.

Dole sahneyi Clinton’la paylaşırken ona sempati şiddetleniyor. Clinton’ın azalmayan neşesi içimi huzursuzlukla dolduruyor. Başını arkaya atarak attığı canlı kahkahası belli belirsiz biçimde tehlikeli geliyor. Amerika’nın ilk akıl hastanesinin müdürü Samuel Coates gibi, ben de “insan yüceliğinin belirsizliğinden” şüphe eder oluyorum.

Bardaki ameliyat hemşireleri yeni yapılmış bir böbrek naklini konuşuyorlar yüksek sesle. İçlerinden biri bana biraz çakırkeşif bir sırtımayla, “Kimmiş baban senin?” diye soruyor. Sırtımdaki maymunu, kurtulamadığım kişiyi soruyor aslında. Canıma kastı olan kim?

Yüzünde anormallik işaretleri, psikiyatri servisinde görmeye giderek alıştığım çatlaklık ışığını arıyorum. Kısa bir sohbetten sonra beni, biraz da aşağılamayla, “kibar” olmakla suçluyor ve yeniden arkadaşlarına dönüyor.

Barın yukarısındaki ekranda Bob Dole şimdi kampanya gezisinde, peşinde köpükten dev sigara kostümü giymiş paralı tezahüratçılar. Dole’un kampanyasının raydan çıkmasına katkı sağlamış gaflarından birini tekrarlıyorlar, “Tütün süttten daha zararlı değildir” diye bağırlıyorlar. Sol kolunu dirsekten bükmüş, vücuduna sıkıca bastırmış, sakat olmadığı hissini verecek kadar. Benim için kim olduğunun özeti bu kol, Dole’un cesur, konforsuz kontrolü olarak yorumladığım şeyin kaynağı. Sigara protestosu, artık seçim umurunda değilmiş gibi, buruk bir keyif veriyor sanki ona. Kaybettiğini biliyor. “Sessizlik yemini ettim” diyor. “Danışmanlarım beni susturdular. Ne zaman ağzımı açsam Cumhuriyetçilere oy kaybettirdiğimi ileri sürüyorlar.”

Sally’nin canavarca coşkunluğunun geçmesini beklemeye kaldığım yerden devam etmek için hastaneye dönüyorum.

Ertesi gün annem servise geliyor; Sally’nin odasının önünde, boğucu koridorda Pat, ben ve annem duruyoruz.

“Michael, neden benden sakladın?” diye soruyor, elimi cezai bir sempatiyle sıkıyor. “Bu sabah Pat telefon etmeseydi hâlâ haberim olmayacaktı. Bir yanlışlık var bu işte. O harika kız... Bir yanlışlık olduğunu söyle.”

Pat, "Helen'in bilmesi gerekir diye düşündüm" diye açıklama yapıyor. "Durumu fazla uzun sakladık."

"Evet, öyle. Michael, seni hiç böyle görmemiştim. Gözlerin hani şu Fritz Lang filmindeki Peter Lorre'nin gözleri gibi olmuş. Neydi o filmin adı?"

"M" diyorum, espri kisvesine soktuğu üzüntüsüyle (o kendine özgü ıstırap komedisiyle) yanımızda olduğu için ona minnet duyuyorum.

"Evet!"

"Steve de halime benzer bir tepki verdi."

"Söyleyene bak."

Beyaz ve karamel renkli topuklu ayakkabıları ve yakasına minik altın bir kurbaga iştirilmiş bal rengi keten takımıyla çok şık. Sarıya boyalı saçları yeni yapılmış; boynu, üzerinde Riviera kentlerinin isimlerinin uçtuğu hafif, yarı saydam bir fuların altına saklanmış: Amerikalı bir Catherine Deneuve.

Odasına girdiğimiz zaman Sally muhteşem şahsını incelemesine sunmak için büyükannesini kollarını açarak coşkuyla karşılıyor, sıradan, neşeli bir genç kız gibi görünüyor.

"Neden geldiğini biliyorum."

"Tabii biliyorsun. Seni görmeye geldim tatlım." Ve Helen bana sitemkâr bir bakış atıp, "Harika görünüyor Michael" diyor.

"Harikayım *ben*, değil mi? Bunu senin görmeni bekliyordum büyükanne. Onun aksine." Sally gözlerini kısarak bana bakıyor. "Baba, hâlâ göremeyen bir tek sen kaldın." Sonra yatağından kalkıp mağrur bir tavırla koridora çıkıyor.

Biz onun peşinden, hemşire bankosunun ve cam duvarlı, içi hareketli personel odasının önünden geçerken Helen kolumu tutuyor.

"Sinirleri biraz fazla gergin, o kadar. Muhtemelen hormonaldir. Hipertiroit yani, biliyorsun. Büyükanne Yetta *Hayva buttel* derdi Yidiş dilinde. Nefes molası." Ve çocukluğunda babasının hipofiz bezi hızlı çalışan komşularını bir ara deli sandığını anlatmaya başlıyor. "Sally'nin yaşında kim bir zaman keçileri kaçırmaz ki? Ancak aşırı sıkıcı kızlar kaçırmaz. Sen on beşindeki halini bir görseydin, Michael, bizi neredeyse tımarhanelik edecektin."

"Ama o ıstırap çekiyor" diyorum ve der demez de, acaba öyle mi, yoksa Sally kontrolden çıkmış tren gibi başını alıp giderken ıstırap çeken biz miyiz, diye düşünüyorum.

Helen gündüz odasına girmek üzereyken Sally'ye yetişiyor "Bana acı çekmediğini söyle."

"Hakikat ıstırap kisvesinde gelir. Babamı mahveden şey korku
"Baban senin için endişeleniyor tatlım. Gayet doğal."

"Hımm. Onu korumaya çalışıyorsun. Beklenen bir durumu ()
senin kıymetli oğlun, değil mi büyükanne? Yoksa sen de korku
yorsun da beni kandırmaya mı çalışıyorsun?"

Helen yüzüne tokat yemiş gibi oluyor. Elimi tutup tırnaklarını
etime bastırıyor.

"Atlatacak, Michael. Tanrı şahidim olsun, geçecek. On on beş
yıl sonra, Sally evlenip sevdiği bir işte çalışırken bütün bunlar size
önemsiz gelecek."

Altmışlarında, kırıksık takım elbiseli yakışıklı bir adam yanımıza
yaklaşıyor; çıkık Beethoven alnı ve çelik grisi gür saçlarıyla, görü-
nüşte kültürlü bir adam.

Helen nazikçe soruyor, "Birini ziyarete mi geldiniz?"

"Burada mı kalıyorsunuz, demek istiyorsunuz. Sorduğunuz şey
bu değil mi? Buraya mı aitsiniz?"

"Ah!" Helen çarpık bir kıkırtıyla, fularıyla oynayıp Pat'le bana
dönüyor. "Meşuga olduğunu anlamadım. Ne kadar da... akıllı gö-
rünüyor. İnsan hiç emin olamıyor."

İtirazlarımıza –hayatının düzenini büsbütün bozmasına, servisteki
konforsuzluklara maruz kalmasına gerek olmadığını söylememize–
rağmen, Helen her öğlen Sally'nin odasına çıkageliyor. En az dört
saat kalıyor ve dullara özgü takviminin öğle yemeği randevuları
ve briç partileriyle dolu olduğunu bildiğim için hiç olmazsa ziya-
retlerini daha kısa kesmesini önermeme rağmen beni sepetliyor.
Neşeli, özenli maskesi bizi sakinleştiriyor. Gardırobunun sınırla-
rını zorlayıp her gün başka bir kıyafetle, saçının her bir teli yerli
yerinde, sıcak havanın yol açtığı halsizlikten eser olmadan boy
göstериyor. Servise sahneye çıkarcasına giriyor ama girişinde gösteriş
yapmaktan çok düzene, emeğe, felaket zamanlarında düze çıkmaya
azmetme yöntemlerimize bir saygı gösterisi havası oluyor. Takım-
larıyla ekose etekleri kausun ahlaken reddi anlamına geliyormuş
gibi, darbe ne kadar şiddetliyse o kadar çok cila ister, diyor adeta.
Üstüne başına gösterdiği bu özen kadın çalışanların bazılarının
gururunu okşuyor, kendileri için özenilmiş hissettiriyor. Cynthia

Phillips ona, “Ne asil bir hanımsınız” diyor. Rufus bile kapının kilidini açarken Helen’a saygıyla baş selamı veriyor.

Bazen Sally’nin varlığımızı fark ettiğinden şüphe ediyorum, bazen de baş gösterdikleri gibi sönükleşiveren tutarlılık pırıltılarıyla bize boş umutlar veriyor. Yalancı iyileşmeler. Bazı günler öğleden sonraları bir saatten fazla uyanık kalmıyor, biz üçümüz –Pat, Helen ve ben– servisin adeta zevkli olan ritminin, alıkonmuş, değişmeyen yavaşlığının içine düşüyoruz. Neden burada Sally olmadan oturduğumuzu sorguladığımda, bize geri dönmesini bekliyor olmasak, dönülecek bir yer olduğu duygusunu yitirirdi, diyorum.

Helen kendi payına bizim sıkıntımızı kendi sıkıntısı gibi benimsemekte kararlı görünüyor. Burada olmasının, kendini buraya –bize– sunmasının nedeninin, tam olarak Steve’le yaşadıklarını yeniden deneyimlemek olduğu geliyor aklıma. Elbette Sally’nin büyükannesi olarak, ailenin kötü günlerinde varlığıyla destek vermek için burada, ama aynı zamanda, bence, bunca saati bizimle geçirmekle, geçmişindeki ağır, donuk bir gerçek yumuşayabilir ya da donu çözülebirmiş gibi kendiyi barıştırıyor.

“Budizm’in kutsal metinlerinden biri, beş harfli, baş harfi s” diyor günlük bulmaca sayfasını yeni ütülenmiş bir mendil gibi kucağında katlayarak.

“Sutra” diyor Pat ve Helen’dan hoşnut bir gülümseme kapıyor.

Çocukluğumdan beri böyle bir arada uzun saatler geçirmedi. Yetişkinliğim boyunca ilişkimiz gergindi – on bir on iki yaşlarımdayken aramızda meydana gelen ve tam olarak onarmayı asla başaramadığımız kopmanın devam eden etkisi. Gene de Pat’in varlığının siperinde ve Sally’nin hastalığının ilham ettiği dayanışma duygusunun desteğiyle, en azından geçici olarak, yan yanayken ortaya çıkan rahatsızlık hissinin üstesinden gelebiliyoruz. Üçümüz bitmek bilmez sohbetler edebiliyoruz, koridorlarda amaçsızca kol kola yürüyüşler yapabiliyoruz. Helen son zamanlarda izlediği filmlerin konusunu anlatıyor, Pat illegal tombala oynatan ve elinden tespini hiç düşürmeyen İrlandalı büyükannesinin hikâyelerini anlatıyor; ikisi dostça New York City Balesi’nin baş dansçılarının yeteneklerini karşılaştırıyorlar. Yavaş yavaş, öğleden sonra saatlerimizin ciddi havası dağılıyor. Servis bize bakımevinden çok bir hapishane, insanın baskıdan, beklentiden ve ilaçlarla elektroşokların yardımıyla hafızasından da kurtulduğu bir sığınak gibi gelmeye başlıyor. Has-

ta larla ailelerinin curcunası arasında zaman geçirdiğimiz gündüz odasında öğle piknikleri planlıyoruz. Helen buraya “piazz a” diyor.

Kendinde o gücü bulunca Sally de bize katılıyor. “Annemi aramaya çalıştım” diyor. “1-802’yi tuşladım. *One ate oh too*” diyor sayıları canlandırarak. “Arkasını neden getiremediğimi anladınız mı?”

Bir öğleden sonra Pat dans topluluğ undaki provasına gitmek için servisten erken ayrılıyor ve Helen’la baş başa kalıyoruz. Hemen o mut at rahatsızlık havası geri geliyor. Sally ilaçlardan yatıp uyumuş, oyalanacak bir şeyimiz de olmadığı için sohbet eziyetli bir yan lış başlangıç lar dizisine dönüveriyor. Bu gergin, mahcup çekingenlik ta 1964 sonbaharına, Helen’la aramızdaki yakın bağı mahvettiğim döneme dayanır; abilerim bu bağımızı kıskanırlar, beni dehşet içinde bırakan ve her an yeni bir saldırı beklentisiyle sürekli bir mutsuzluk yaşatan gizli saklı intikamlarla misilleme yaparlardı. Helen’in gözdesi olmam babamı bile hırçınlaştırırdı. Bir parya, bir ana kuzusu olmuştum. Beni sadece herkese uzak duran Steve rahat bırakıyordu; ama o da gördüğüm özel muamele yüzünden, tek kelime etmeden, beni diğerlerinden çok daha şiddetle azarlar gibiydi. Onun özel muameleye daha fazla ihtiyacı vardı. Helen beni sinemaların matinelerine, ardından da Flatbush Bulvarı’ndaki gazozcuya peynirli tostla yarım kavun yemeye götürebilsin diye grip ya da uydurma bir ateş bahanesiyle “evde kalarak annemi kendime ayırırdım (Bernie hurda demirlerinin durduğu avluda, abilerimse okullarında sıralarının başında olurlardı). Annemden uzaklaşmamın ayrıntılarını hatırlamıyorum, yalnızca o şiddetli duyguyu ve onu dayanmak zorunda bıraktığım darbeyi hiç umursamadan, an neme birdenbire uyguladığım sözlü zulmü biliyorum. Benden uzak durmasını emrettim. On bir yaşındaki halimin ağzından ani ve sarsıcı –kendimde yeni keşfettiğim ve Helen’in tamamen hazırlıksız olduğu– bir belagatle sel gibi saçılan hiddetli çeşitlemelerle onu periş an ettim. Her şeyi nihayete erdiren acımasız sözler sarf edildi. En iyi hatırladığım şey o şeytani duygu ve ardından birbirimizden geri dönüşsüz uzaklaşmamız. Uzun zamandır o yılki davranış larım için ondan özür dilemek istiyorum ama nasıl dileyeceğimi bilemi-

* Sally’nin ses ve kelime oyunlarından bir başkası: Telefon numarası bir-sekiz-sıfır-iki diye telaffuz edildiğinde ses olarak “Bir, sıfırı da yedi” anlamına da geliyor. (ed. n.)

yorum, samimi olur mu ondan da emin değilim. Bir erkek, oğlan çocuğuyken yaptıkları için nasıl özür diler?

Ziyaret saati sona ererken Helen akşam yemeğine çıkmayı teklif ediyor. Rastladığımız, bir bardan ve geride küçük bir yemek salonundan oluşan ilk restorana giriyoruz; insana suyun altında oturduğu hissini veren, bulanık yeşile çalan tavan penceresinin altına yerleştirilmiş birkaç boş masa var. Ben bir duble burbon ısımarlıyorum, genelde içki içmeyen Helen cin tonik istiyor. Boynuna taktığı, beş oğlunun adları işlenmiş altın madalyonla –babamızın hediyesi– gergin gergin oynayıp konuşacakmış gibi gözlerini bana çeviriyor, ama birkaç soğuk kelimeden başka bir şey söylemeden başını başka tarafa çeviriyor.

İçkilerimizi getiriyorlar, bar lavabosunda yıkanmaktan hâlâ sıcak, ağızlarına kadar dolu, içlerindeki buz küpleri hızla erimekte olan iki kokteyl bardağı.

“Steve nasıl?” diye soruyor Helen.

Son haberleri veriyorum. “Artık onunla ne yapacağımı bilmiyorum.”

“Bu noktada ne yapılabilir ki? Yetişkin bir adam. Babanla birlikte uğraşmaktan tükendik. Sen onunla mükemmel ilgilendin Michael. Sana layıkıyla teşekkür etmediysem, minnettar olmadığımdan değil.”

“Biliyorum.”

Bana söylemek istediklerini eni konu düşünmüş olduğunu hissediyorum, devam etmesine yardımcı olmak için telaşla bir yol arıyorum, bardağını ellerinin arasında sıkıp giderek yükselen bir sesle konuşuyor: “Sally’nin durumunun Steve’inkiyle alakası yok. Sana yemin ediyorum, Sally asla Steve gibi değil.”

Bunun üzerine daha fazla konuşmaya gerek yok, der gibi eliyle güzel bukleli saçlarını düzeltiyor. Ama kırmızı kokteyl pipetiyle içkisinden içip bardaktan çıkardığı pipeti parmağına dolarken devam ediyor.

“Söylediklerim kulağa şikâyet gibi geliyorsa, yanlış ifade etmişimdir. Ve başta sebepsiz gibi gelse de çok geçmeden Steve ve Sally ile girift şekilde bağlantılı olduğunu anladığım karmaşık bir aile tarihçesi anlatmaya başlıyor. Hikâyelerin bir kısmını elbette önceden duymuştum, aile geleneğimizin birer parçası bunlar, ama

Helen bana hiç böyle anlatmamıştı, üstelik şaşılacak şekilde sadece bana anlatılıyor.

On üç yaşındayken ani ve yıkıcı bir darbe gibi gelen babasının ölümüyle (“Onu tanımanı ne kadar isterdim Michael. Eminim hayatını değiştirdi.”) ve ondan dokuz yıl sonra, hayatına ve kalbine karşı konulmaz bir güç olarak giren Bernie’yle yaptığı evlilikle başlıyor.

“Babam hekimdi, edipti, bilim adamıydı. Ölmemiş olsaydı Bernie’yle herhalde hiç tanışmazdım desem beni anlarsın. Biz başka çevrelerin insanlarıydık. Bernie, nasıl söylesem...

“İlkeldi” diye öneride bulunuyorum.

“O senin tabirin Michael. Sen hepimizi bayağı sanıyordun. Seçkinlik kavramın yanlıştı. Baban ilkel bir insan değildi, istikrarsızdı, sabırsızdı – aradaki farkı en çok senin anlaman gerekir.”

Fakat hemen ardından, babası öldükten sonra hayatından bir anda eksilen kozmopolitliği ve entelektüelliğe teşviki özlemle anıyor.

“Bunu itiraf etmekten gurur duymuyorum ama Bernie’yle ilk yıllarımda büyük bir hata yaptığımı hissediyordum. Sefil haldeydik.”

Kayınvalidesiyle kayınpederi, Yetta ile Louie, Doğu Avrupa taşrasından göçmüş, cahil Yahudilerdi. Louie on beşinde New York’a tek başına ayak bastığından beri kendi başının çaresine bakmış bir kaynak ustası ve nalburdu. “Düşünebiliyor musun, Sally’nin yaşında.”

Konut sıkıntısı çekilen, askerlerin İkinci Dünya Savaşı’ndan akın akın memlekete döndükleri 1940’lı yılların ortalarında yeni evli olan Helen ve Bernie’nin onların yanına taşınmaktan başka çareleri yoktu. “Milyoner değildik. Yaşayacak başka yerimiz yoktu.”

Ama Helen’in mutsuzluğu, Yetta’nın, gelininin telaşlı yardımıyla, doğrayıp haşlamaktan, ovup silmekten başka bir şey yapmayan gaddar bir *balabusta* (ev kadını) olmasının ya da kendi snopluğunun kalıntılarının bir sonucu değildi; hayır, kocasının ailesinin Brighton Beach Brooklyn’deki apartman dairelerinde Helen’in hayatını çekilmez kılan şey, Bernie ile babası arasındaki aralıksız savaşı.

Savaşın sebebi, Louie’nin sıfırdan kurmak uğruna sağlığını tükettiği hurda metal işiydi. “Bir US Steel değildi” diyor Helen, “ama Louie’nindi, onun mabediydi ve Bernie geldiğinde işletme yeni yeni kendini göstermeye başlamıştı.” Louie ellisine geldiğinde ellerini

dizlerine dayayıp nefeslenmeden hiçbir yere yürüyemez haldeydi. Gençliğinde Grand Caddesi'ndeki penceresiz bir bodrum katında çöp tenekelerine kaynak yapmaktan akciğerleri harap olmuştu. Ve işyerinin tamamen Bernie'nin olacağını görüyordu; Amerikan niyeti, yani kolay para – Bernie bunun için hiçbir şeyden vazgeçmek zorunda değildi, ama Louie ona ödetecekti, buna karşılıksız sahip olmasına izin vermeyecekti.

“*Hazır işine konduğu için babanı affetmiyordu. Görüyorsun ya Michael, sana savaşıyorlardı dediğim zaman, gerçek savaş kastediyorum. Babası Bernie'yi bir evlat olarak seviyordu ama rakibi olarak ondan nefret ediyordu, bazen nefretinin göçmenlerin ayrıcalıklı yerlilere duyduğu nefrete benzediğini düşünürdüm.*”

Hurda avlusunda birbirlerini paralıyor ve eve döndüklerinde kaldıkları yerden devam ediyorlardı. “Akıl alıyor mu, Bernie öfkesinden köpürür, hırpalanmış, kafası dumanlı gibi, ama aynı zamanda da moralsiz olurdu.” Bir defasında eve geldiğinde ağzının kenarından, Louie'nin vurduğu yerden kan akıyordu. “İkisi için de kâbus gibiydi. Yetta ile benim için de. Bernie'yi rahatlatmak, yatıştırmak, durumu onun için kolaylaştırmak isterdim. Bana daha fazla yakınlaşmasını istiyordum ama imkânsızdı, birbirimizden kopmuştuk, aslında kendimizden de kopmuştuk.”

Bir an susuyor.

“Çok mu konuşuyorum? Sadece sana durumu resmetmek istiyorum Michael, o yılların atmosferini, mutsuzluğunu. Yirmi iki yaşındaydım.”

İşte en büyük abim Jay bu ortama doğmuş, Helen'a yeniden yaşadığını hissetmesi için bir neden vermişti.

“O bebeği ne kadar sevdiğimi sana anlatamam. Hayatımı kurtardı, başka bir ifadesi yok. Jay benim *hayatımdı*.” Ve o muharebe dolu evde Jay'le geçen fevkalade günlerini anlattıktan sonra duygusuz bir sesle, “Sonra Steve'e hamile kaldım” diyor.

Rahmine düştüğü andan itibaren bir terslik olduğunu anlamıştı. “Sanki içimde ezici bir ağırlık vardı Michael. Sana delice mi geliyor bu dediğim? O şartlar altında bir çocuk daha doğurma düşüncesi beni hasta ediyordu, kucağımdakinin tadını çıkarmak istiyordum. Belli ki terslik Steve'de değil bendeydi. Doğmamış bir çocuğa duyulan böyle bir nefretin altında kendimden nefret etmemin haricinde ne olabilirdi ki?”

Gözleri parlak, kararlı ve çocukluğumdan anımsadığımı, duygu yoğunluğu yaşadığı zamanlardaki gibi yaşlı.

“Bir kadeh daha içmek istiyorsan sana katılabilirim” diyor.

Birer içki daha söylüyorum. Akşam yemeği kararımız unutuldu. Suskunum, müteşekkirim ve gariptir, mahcubum.

“Ona karşı sevgi duymuyordum o kadar” diye devam ediyor “Garip değil mi? Tek hissettiğim içerlemeydi, cennetimi işgal edecek bu küçük şeye karşı içerleme.”

Steve doğduğu zaman duygularının değişmesi için, isimsiz bebeyi kanlı canlı görmenin içinde bir şeyleri değiştirmesi ve doğanın yardımına koşması için dua etmişti. Ama Steve’in hali durumu daha da kötüleştirmişti.

“Aslında fevkalade güzel bir çocuktuk. İri gözlüydü, yakışıklıydı, Tanrı affetsin, şimdiki haline hiç benzemezdi. Sokakta tanımadığımız insanlar, başka anneler, kendi bebek arabalarını itenler yolumuzu kesip Steve’in ne kadar güzel olduğunu söylerlerdi Michael. ‘Tablo gibi’ derlerdi, ‘melek gibi’. Üstelik o anneler zor beğenirlerdi, her biri birer uzmandı. Brooklyn’de çocuk büyütme son derece rekabetli bir işti, inan bana.”

Fakat Steve’in ne kadar tepkisiz bir çocuk olduğunu bilmezlerdi. “Bazen gevşer kalırdı. Sana yemin ederim, bana bakan gözleri, o dikkatli ve iri gözleri hariç ölü gibi olurdu. Öylece yatar, ne mahzun, ne sıkıntılı ne de mutsuzdu, çılgık atıp beni çağırma bile, sadece boş gözlerle bakarak abisiyle oynamamızı izlerdi.”

Düşünüyorum: Steve için onları izlemek, duvardaki bir çatlaktan bir cennet bahçesine bakmak gibi olmalıydı.

“Zihnimden binlerce kez yeniden geçirdim, Steve’in beni memnun edeceğini sandığı için kendini öyle gevşek bıraktığına inanıyorum. Yanılmıyorum, aynı zamanda da bir hayatta kalma taktiği idi, eminim. Mesele çıkardığı zaman bana ne yaptığını biliyordu. Beni sinirlendiriyordu, abisiyle ilgilenmeme mâni oluyordu. Ve bunu çok iyi biliyordu. Görünmezliği bana fayda sağlama yöntemiydi. Farkındaydım. Ne hissettiğimi biliyordu. Ama o zamanlar farkına varamadım.

Ve bana Steve’i bebek arabasında, soğukta bırakmasını anlatıyor. “İki saat, üç saat. Tamamen unutturdum onu. Sonra aklıma gelirdi! Tanrım! Ve orada olurdu, apartmanımızın hemen önünde, dudakları morarmış, bebek eldivenindeki parmakları buz kesmiş halde. Yine de gıki çıkmazdı.”

Steve'in ağlaması iğrenç, korkutucu, kuru, adeta tırmalamayı andıran bir kıkırtıdan ibaretti. "Kalbimi sızlatması gerekirdi. Ama bana bunu yaptığı için, beni sevgisiz bir canavara dönüştürdüğü için ona saf bir hiddet duyardım. Öyle bir raddeye vardı ki, bizzat varoluşuyla benim varoluşumu suçlar oldu sanki."

İkinci cin toniğinin dibindeki erimiş buzu içiyor ve hayali bir düzeni bozmaktan kaçınır gibi bardağı dikkatle masaya koyuyor.

"Elinde değildi" diyorum. "Kasıtlı yapmadın. Çok zor bir durumdu. İkiniz için de. Yaşadığın belki de klasik bir doğum sonrası depresyonu vakasıydı."

"Çok tatlısın Michael. Ama kendimi temize çıkarmaya çalışmıyorum."

Durum sonsuza kadar böyle kötü gitmedi. Helen'la Bernie, Brooklyn'den çıkan asma köprü'nün karşısındaki dar sahil şeridindeki Rockaway'de kendi evlerine çıkınca büyü bozuldu. Burası genç ailelerin yaşadığı bir orta sınıf semtiydi. "Yeni dostlar edindik, ömürlük dostlar." Louie de çalışamayacak kadar hastalandı ve hurda metal işi Bernie'ye geçti. "O köşeye sıkışmışlık duygusu, hapislik duygusu, Tanrı'ya şükür üzerimizden kalktı. Larry doğdu, ardından da sen ve Danny. Oğullarımı seviyordum. Babanı da seviyordum. En kötü günlerde bile ondan ayrılmak aklımın ucundan bile geçmedi."

Elini kolumun üstüne koyuyor.

"Görüyorsun Michael, Sally hiç Steve'e benzemiyor. Onun başına gelen şey abinden geçmedi. Bu yüzden lütfen, lütfen endişe listenden bunu çıkar. Steve benim yüzümden bu halde."

Ertesi gün Helen ziyarete gelmiyor, ondan sonraki gün de sadece bir saat kalıyor. "Köpeğim beni özlüyor" diye açıklıyor. Sally'nin beklenmedik hastalığı sayesinde tam da aramızda yeni bir rahatlık oluştu derken, itirafı nereden başlamamız gerektiği konusunda bizi tereddütte bıraktı, diye düşünüyorum.

Çocukluğumda aramızda meydana gelen kopuştan bahsetmeye çalışıyorum – kendini affettirme girişimi. Helen neden bahsettiğimi bilmiyormuş gibi yapıyor. Sonra çark edip, "Yaptığını anlamadığımı mı sanıyorsun Michael?" diyor. "Kendi kendime, faydası yok, dedim. Erkek olabileceğine inanması için böyle davranmak zorunda. İşin aslı, ben tıpkı Jay'le yaptığım gibi kendimi seninle şımartı-

yordum. Bu da benim zaafım. Ama her şeyi tamamen koparmak zorunda değildin.”

Sesinden unutmayı yeğlediği anlaşılıyor; önemini yitirmiş bir konu.

Hayatına geri dönmeye hazır olduğunu sezince, düzenli olarak arayıp Sally’nin durumundaki gelişmeleri bildireceğime söz veriyorum.

“Çok önemli bir şey olursa, yirmi dakika içinde burada olabilirim” diyor Helen.

Sally’de fark ettiğim değişiklikler çok küçük olmasına rağmen Dr. Mason manisinin “en akut döneminin” geçtiğini haber veriyor. Hemşireler daha seyrek yokluyor ve durumunun kötüleşmesi konusunda genel olarak daha kaygısız görünüyorlar; yoğun bakımdan çıkmanın psikiyatri servisindeki karşılığı oluyor bunlar. Durumu dev bir direğe tırmanan tırtıl gibi, benim ölçemeyeceğim kadar küçük artışlarla mı ilerleme gösteriyor, merak ediyorum. Sally’nin hastalığının özünün benim için olduğu kadar Dr. Mason için de bilinmez olduğundan kuşkulaniyorum. Ne var ki Dr. Mason’ın tasesası Sally’nin “özü” değil, iyileşme sürecinin gerçekçi adımları, ben de bu yolda onlara ayak uydurmak için elimden geleni yapıyorum.

Sally daha az uyuyor, gündüz odasında büyük bir sosyal başarı elde ettiğinden emin, orada daha çok zaman geçiriyor. “İnsanlar nasıl da hep benim etrafımda olmak istiyorlar, fark ettin mi?” diye soruyor. “Onlara yardım ettiğimi hissediyorum. Dr. Mason işte bu yüzden beni eve göndermiyor. Onlara umut veriyorum, en çok da depresyondakilere. Ben onların parlayan yıldızlarıyım.”

Ve öyle de davranıyor, parıltılı pijamasıyla ilgi odağı oluyor. Seyircilerinin arasında, biraz ona tutulmuşa benzeyen Mitchell ile çorba krakeri paketlerini dişleriyle açmaktan üstü başı hep kırıntıyla kaplı Fabulosa var. Helen’in ziyaretçi sandığı Beethoven alınlı adam Sally’yi keyifle izliyor. Adam belli ki kendi mani yörüngesinde, ürkütücü bir tip, kafası güzel, bıkkın, ayaklarında L. L. Bean marka mokasenler, üzerinde gece mavisi, yan dikişleri beyaz şeritli, Cary Grant’e ait gibi görünen bir pijama takımı var.

“Kızınıza tanrıların eli değmiş” diyor bana. “Yunanlar deliliğe ‘kutsal hastalık’ derlerdi, yani kızınızın dostlar arasında bulunduğundan hiç şüphenez olmasın.”

Adam etrafına nabzımı hızlandıran cızırtılı, aşırı bir canlılık yayıyor. Bana Sally'nin aydınlanmalarını anımsatıyor, ama onunkiler daha biçimli ve olgun. Gerçekten de aralarındaki benzerlikler –dişlerini sıkarak sırtımları, kısık, kötü film karakteri bakışları– beni hayrete düşürüyor. Adam ayı gibi ve azametli, Sally'den en az kırk yaş büyük.

Adamın çekimine kapıldığımı gören Sally onunla daha yakından ilgilenmemi öğütüyor. “Dehasından hiç kopmamış. Sen de böyle olabilirsin” diyor. Ama adamla Sally, birbiriyle yarışan manileri onları geri püskürtüyormuş gibi, temas etmekten kaçınıyorlar.

İçeri genç bir adam giriyor ve kendini bana Dexter diye tanıtıyor. “Babamla konuştuğunuzu gördüm. Umarım sizi esir almamıştır. Kendini dinlettirmeye alışkındır. Çoktan anlatmadıysa ben söyleyeyim, klasik diller profesörüdür.” Babasının çalıştığı üniversitenin adını söylüyor. “Burada sadece birkaç gün kalacak.”

Babasının hafifçe titrediğini fark eden Dexter, onu gündüz odasının sakın bir köşesine götürüyor. Profesör yerinde duramamanın sıkıntısıyla yumruklarını sıkıp açıyor, iki elini birden saçlarının arasından geçiriyor. Manisi son hızda sanki. Dexter alçak sesle konuşuyor, özel yatıştırıcı sözler olduğunu tahmin ettiğim şeyler fısıldayarak sanırım babasını sakinleştiriyor.

Daha sonra Dexter'la koridorda karşılaşıyorum. Ona kendi geleceğimden haber almak ister gibi baktığımı fark ediyorum. Dexter deliliğin erbabı bence, onunla birlikte büyümüş, herhalde bu hastalık onun için varoluşun doğal bir unsuru. Ona Sally'nin hastalanma hikâyesini anlatınca, anlayışla başını sallıyor. Bunu defalarca yaşamış. Babası ve Sally aynı yıldırımla çarpılmışlar. “Geçen gün kızınızı, manisi tam gaz haldeyken gördüm. İkisi de içlerindeki kusmayı biliyorlar. Ama kendinde olduğunda” diyor babası için, “ondan daha nazik, daha düşünceli insan yoktur.”

İçimi bir umut sarıyor. Profesör bir döngüde, çark dönüyor, profesör başladığı yere geliyor. Gerçekten benziyorlarsa, Sally de dönecek, en azından bir süreliğine.

Akşamüzeri profesör odasındaiken gözüme iliştiriyor, daha uysal, daha yaşlı görünüyor. Dexter gündüz odasındaki gibi yatıştırıcı bir sesle ona kitap okuyor. Profesörün gözleri kapalı, sözcüklerin anlamlarını değil seslerini dinlediği izlenimine kapılıyorum.

İki gün sonra profesör üzerinde yeni ütülenmiş gümüşü gri bir takım elbiseyle hemşire bankosunun yanında duruyor. Bağcıklı

ayakkabıları pırıl pırıl boyalı. Gömleğini boynuna kadar iliklemiş. Taburcu oluyor.

Duyulursa azarlanacakmış gibi alçak sesle, “Yeniden rayıma girmem gerekiyordu o kadar” diyor. “Periyodik bir ayarlama. Bu yüzden buradayım, beyne balyoz yemek için.”

Dexter kendi payına babasına karşı daha katı. Bak, bize gene neler yaşattın, der gibi. Sanki yüzlerce kez tekrarladıkları bir ritüele tanık oluyorum.

Profesör dersin başlamasını bekleyen bir öğrenci gibi servisin girişindeki banka oturuyor, bu arada Dexter da Hemşire Phillips’ten babasının reçetelerini alıyor. Profesör yanına oturmam için beni çağırıyor. “Dexter benim paramı istiyor. Kalıcı olarak *aklımı kaybettığimi* beyan ettirene dek tatmin olmayacak. Emeklilik planımı, dairemi. Kendini kandırma. Kazanacağını kuruşu kuruşuna hesaplamıştır.”

Sally odasından çıkıyor. “Eve gidiyorsun! Aferin sana!”

Dexter’la el sıkışıyoruz. Toparlanmaya kadar sürecektir uzun geri çekilmeye hazırlıyor kendini. Talimi biliyor: Babası maninin kıvılcımı söndükten sonra hurdahaş olacak. “Mani atağından sonra üzerine gelen o durgunluktan nefret ediyor. Utanç duyuyor.” Dexter ona hayatında ne yaptığını hatırlatacak: İlham verdiği öğrencileri, yazdığı kitapları, içinden geldiği zaman başvurabileceği o harika orijinal zekâsını. “İnsanlara verdiği hakiki sevinç. Ben dahil herkese. Özellikle bana.”

İkimiz de teması koparmamayı önermiyoruz. Psikiyatri servisinde kurulan ahbablıklar serviste kalıyor.

“İyi şanslar Sally” diyor.

Dexter bir eliyle babasının gece çantasını tutarken diğer elini babasının omzuna koyup Rufus’un açtığı kapıdan dışarı çıkarıyor.

Sally’yi uzun bir koridorun sonunda, personel karargâhından ve hemşire bankosundan uzakta, iki hastayla birlikte kalacağı bir odaya geçiriyorlar. Dr. Mason yapmacık bir gülümsemeyle, “Mezuniyet” diyor bana. “Ruh halinin düzeldiğinin işareti.”

Yeni oda güzel ve büyük, öğrenci yurdu tarzında yenilenmiş. Sally odada, otel süitinde kalan bir genç yıldız gibi; sesi güçlü ve berrak, ama garip şekilde sahte, sanki sesinin kaydını dinliyorum. Oda arkadaşlarının biri Harlemlî genç bir kız, yatağında öylece

yatıyor, örtüleri üzerinde karmakarışık bir yığın halde duruyor. Annesi tavanın yatağının üstüne gelen kısmını gülen sarı yüzlerle, geçmiş olsun kartlarıyla ve bana dediğine göre kızının çocukken yaptığı pastel boya resimlerle süslemiş.

Kızın hareketsizliği beni mıknaş gibi çekiyor. Böyle melankoliler dünyanın gözünden irak yaşıyor sanırım. Geçebilecek ya da geçirilebilecek bir ruh halinden çok, somut, organik bir kitleye benziyor. Orada öylece yatıyor ve *buyur, beni kımıldatmayı dene*, diyor bu ruh hali.

Kızı rahatsız etmemek için sesimi alçaltıyorum, sonra buna zahmet eden benden başka kimse olmadığını fark ediyorum. Odada benden başka kimse kıza aldırış etmiyor. Böyle melankolilerin kulakları yoktur. Rahatsız edilemezler. Bunun en azından hayal edilebilir duygular olan hüznle, hatta kederle bile ilgisi yok.

Sally neşeyle yeni yurduna yerleşiyor. Bu değişikliği bir taç giyme töreni olarak görüyor. “Ben olumlu bir örneğim” diyor, servisteki grup terapisi oturumlarından kapıldığı sözleri tekrarlıyor. “Müşterilerinin yanında olmasını istedikleri türden biriyim.” Sağlığı üzerinde duruyor, terapist olup hastane çalışanları arasına katılma ve anaokulu öğretmeni olma planlarını anlatıyor; işlerden birinde yetişkinlerin kendilerini arıtmalarını sağlayacak, diğeri de çocuklara kusursuz ruhlarını bırakmamalarını öğretecek. “Güzellik yarışmasına gireceğim” diyor. “Senin gibi dansçı olacağım Pat.” Pat’in kendisine birkaç saniye sarılmasına izin verince kalbim çarpıyor, Pat tıpkı Dexter’ın babasını yüreklendirdiği gibi onu cesaretlendiriyor.

Sally diğer oda arkadaşıyla heyecanlı bir arkadaşlık kuruyor, Long Island’ın bir banliyösünde yaşayan, iki küçük çocuğu olan çenesi düşük bir kadın. Daha üç ay önce anoreksiya yüzünden ölümün eşiğine geldiğine, tüple beslendiğine inanmam için bana meydan okuyor. Yatağını komando ranzası gibi kusursuz yapıyor, etrafı tumbul İtalyan asıllı Amerikalı geniş aile üyelerinin fotoğraflarıyla çevrili. Mağazada numune dağıtan satıcılar gibi bize plastik kaşıkla tiramisü ikram ediyor. “Kız kardeşim getirdi” diyor. “Olağanüstü değil mi?”

Taburcu olacağı gün kocası onu almaya geliyor. Durmadan hayatının düzeldiğini, onu hasta eden şeyin geçtiğini ileri sürmesi, neşesi adamı endişelendiriyor gibi. “Geçmişimden bir bölüm.” Kocasıyla

birbirimize cılız, kaygılı tebessümler sunarken, Sally arkadaşının toplanmasına yardım ediyor, ikisi komplocular gibi durmadan konuşuyorlar. Adam Long Island Aydınlatma Şirketi'nde hat işçisi, yazın sıcak dalgasında uzun saatler çalışmaktan bitkin düşmüş.

"Ailene kavuşacaksın!" diyor Sally.

Depresyondaki kız granit gibi sessiz, yatağında yatıyor, yok sayılabilecek gibi değil ama yok sayılıyor.

Ertesi gün, öğleden sonra Sally'nin birkaç gün içinde taburcu edileceğini bildiriyorlar. Psikiyatri servisinden Bank Caddesi'nin "daha az denetimli ortamına yumuşak geçiş olanağı sağlamak" için, Julian adlı bir sosyal hizmet uzmanı atıyorlar bize. Julian, Sally taburcu edilmeden önce kendisi ve Dr. Mason'la bir görüşme yapacağımızı söylüyor. "Sally'nin annesi de orada olabilirse çok iyi olur. Abisi de." Toplantının amacının Sally'nin "değişen koşulları ve özel ihtiyaçları"nın anlaşıldığı bir ortam oluşturmak olduğunu anlatıyor.

"Taburcu olduktan sonra tam Sally'nin ihtiyacı olan bir ayakta tedavi programı tespit ettim" diyor. "Toplantımızda daha fazla bilgi vereceğim." Çocukluk kekemeliğinin üstesinden gelmiş gibi, konuşması tutuk. Yazar olduğumu bildiği için, sıkılarak bana kendisinin de sanatçı –cellist– olduğunu, geçimine destek olarak bu işi yaptığını söylüyor; serbest çalışan olmak çok stresliymiş, özveri gerektiriyormuş, insanın sabrını ve sinirlerini sınıyormuş. "Pes ettim sanırım" diyor.

Aramızda gidip gelen duygudaşlığı iyi bir işaret sayıyorum ve Sally'yi bekleyenler hakkındaki endişelerimi dillendiriyorum, Julian'ın ağzından personelden duymuş olabileceği bilgi kırıntılarını almayı deniyorum.

"Onun için ne istiyorsunuz?" diye soruyor.

Sorunun doğrudanlığı beni sinirlendiriyor; Sally'nin içinde yıkılmış olan neyse, tabii öyle bir şey var idiyse, geri gelmesini istediğimi söyleyen sesimi duyuyorum. "İnsanın normalde merkez diyeceği, Sally'nin önemsemese bile kendini kontrol edebileceği bir yer." Böyle temel ve tarifsiz bir şey protez gibi oluşturulabilir mi, insanın matematiği ya da ikinci bir dili öğrendiği gibi bir dizi alıştırmayla öğrenilebilir mi, merak ediyorum. "Keşke ona böyle bir şey verebilsem" diyorum.

Robin'e Vermont'taki fırınından ulaşıyorum. "Bir düğün pastası yetiştiriyorum. Birine rüyalarının evini yapmak gibi bir şey. Glazürünü tutturamıyorum. Dördüncü partideyim, pes etmek üzereyim."

Sesi keyifli geliyor. Robin'in düğün pastaları Vermont'ta meşhurdur. Elini attığı çoğu şeyde olduğu gibi pastacılıkta da yeteneklidir.

"Sally nasıl Michael? Ona ulaşmak imkânsız. Hemşire Phillips'in verdiği numarayı arıyorum, çalıyor, çalıyor, açan olmuyor."

"Yarın değil ondan sonraki gün taburcu edecekler" diyorum. Taburcu olmasından ne kadar korktuğum kafama dank ediyor: Sally sadece bizim gözetimimizde olacak. Robin'e Sally taburcu olmadan önce yapılacak aile toplantısını haber veriyorum. "Hepimizin gelmesini istiyorlar."

"Pastayı bu gece bitirir, arabaya atlarım. George da benimle gelir. Onun da bu işin içinde olmasını istiyorum. Beraberliğimizi göstermek için, Michael. Hem Sally'ye hem birbirimize."

"Tabii."

Elektrikli mikserin uğultusunu duyuyorum. Pasta yapabilmek, Robin'in tabiriyle "inşa edebilmek" güzel olurdu; fotoğrafı çekilecek ve kutsal emanet gibi deri ciltli bir albüme konacak, müzik, şampanya ve alkışlar eşliğinde yenecek devasa bir sembolik tatlı yapabilmek.

"Bizim düğünümüzde pasta yoktu" diyorum.

"Pasta düşündüğümüz yoktu."

Öyle. Doğumuna bir aydan az zaman kalmış olan Aaron'ın gelişine hazırlanıyorduk. Robin'in gelinliği hamile elbisesiydi. Düğünümüz Aaron içindi. Düğündeki rolümüz önemsizdi. *Kendimiz* için bile önemsizdik.

Sabah Aaron'ı Schenectady'deki öğrenci evinden arayıp uyarıyorum.

"Orada olacağım baba. Sally'nin oradan çıkacağına seviniyorum. O insanların arasında yeri yok. Eve ne kadar erken dönerse o kadar çabuk iyileşir."

Hastanenin yakınındaki bir kafede Robin ve George'la buluşuyoruz, George sandalet, şort ve yeşil güderi bir gömlek giymiş. Cam kenarındaki bölmede birbirlerine sokulmuşlar, uyumlu evliliğin vitrini gibiler.

“Sally orada” diyor George. “Ama pek çok büyük şahsiyet de öyle.” Mistisizme, futbola ve esrara karşı bitmeyen bir merakı olan bir papaz çocuğu George. Ford pikabının tamponundaki çıkartmada “İyi Bir Vatansever Ülkesini Devletine Karşı Savunmalıdır” yazıyor. Onları ilk defa birlikte gördüğümde, George’un Robin’in kocası olmaya benden çok daha uygun olduğunu görmek sarsıcı olmuştu. Robin onun yanında kendinden çok daha emin, daha az teslimiyetçi, daha az hayalci görünüyordu. Ressam olma baskısı bariz biçimde onu rahatsız ederken resmi bırakmamasını öğütlemekle bir şekilde Robin’i kösteklemiş olduğumu çok daha iyi anladım. Ben yeteneğim olup olmadığını anlamak için kendimi paralarken, onun doğal yetenekleri konusunda bu kadar kayıtsız olmasını kabullenemiyordum.

Dışarıda birkaç kişi havalı matkapla asfaltı parçalıyor; önceki gelişlerinden birinde bu korkunç gürültü Robin’i korkudan sindirirdi. Fakat George’un yanında gürültüden habersiz, kafeden çıkıp hastaneye giderken dönerek üzerimize gelen beton tozundan etkilenmez görünüyor. George’un onu çok sevdiği belli, elini sıkı sıkı tutmuş, onun zekâsına saygı gösteriyor, Robin’e bütün düşkünlüğüme rağmen asla yapamadığım şekilde hayranlığını gösteriyor.

Pat uyumsuz olduğunu içgüdüsel olarak hissettiği kişilere davrandığı üzere, akıl ermez bir yakınlık gösteriyor. “Yol yorgunusunuzdur” diyor. “Kalkıp gelmek ne kadar zor olmuştur tahmin edebiliyorum.” Hoş sözlerine karşılık beklemiyor. Sanki bizi bir eskrim maskesinin ardından izliyor.

Servise çıkıyoruz, Aaron çoktan gelmiş, Sally’nin yatağının kenarında, kardeşinin omuzlarını sıkıca tutarak oturuyor, bir koç gibi moral konuşması yapıyor. “Sen bunu aşabilirsin. Sen güçlü bir kızsın. Çok güçlüsün. Kızların en iyisisin” diyor, gözleri gözlerine öyle içten bakıyor ki yüreğim sızlıyor. Keşke böyle teşviklerin etkisi olsa. Aaron bize dönüp, “Ben de Sally’ye eve döndüğü zaman her şeyin yerine oturacağını söylüyordum. Gene bağımsızlığına kavuşacak. Odanı hazırlayacağız Sally. Çok güzel yapacağız. Buraya geldiğini bile unutacaksın.”

“Yeni bir gün” diyor George.

“Amin” diyor Robin.

Herkes onu kucaklarken Sally bakıp duruyor, huzursuz ve donuk.

Dikkatimizi vermediğimiz oda arkadaşı, aynı son gördüğümdeki gibi, mumya misali çarşafıya sarınmış yatıyor. Gözlerin ona kaydığını, varlığının ağırlığını hissettiklerini fark ediyorum.

Julian başını kapıdan içeri uzatıyor. Toplantı zamanı geldi. Bizi koridordan geçirip kapısı kilitli küçük bir konferans odası ya da salon gibi bir yere götürüyor.

Masada *New York Times* gazetesi var.

Atlanta'daki Yaz Olimpiyatları'nda patlayan boru tipi parça tesirli bomba, uluslararası spor ve dostluk organizasyonunu modern hayatın karanlık yüzünün simgesine dönüştürdü.

Altımız mahkemede yargıcın odasından çıkıp kürsüdeki yerini almasını bekleyen insanlar gibi oturuyoruz.

Film müziğini Sally yapıyor, sol bacağı durmadan sallanıyor, ayağı şimşek hızıyla yere vuruyor.

Julian a, “Çocuğun var mı?” diye soruyor.

“Aslına bakarsan var Sally. Bir kızım var. Neredeyse iki yaşımda.”

“Dâhi yaşımda.”

Dr. Mason kapıdan içeri girip bize tek bir varlıkmışız gibi hızlı bir baş selamı veriyor. “Güzel. Hepiniz buradasınız.” Sally’ye soruyor: “Nasıl hissediyorsun kendini?”

“Kauçuk köpüğüne sarılmış gibi.”

“Beklenmedik bir durum değil. Hâlâ ilaçlara alışma aşamasındasın.” Bize dönüyor. “Sally’nin cevabını beğendim. Kendisinin dışına çıkarak düşündüğünü gösteriyor. Kişinin Tanrı gibi değil, Tanrı *olduğu* psikozun düz anlamlı düşünme tarzından uzaklaşıyor. Yalnız, Sally nin Tanrı olduğunu düşündüğünü söylüyor değilim. Sadece net bir örnek verdim. Şimdi söylediklerime dair bir fikrin var mı Sally?”

“Deli olup olmadığıma karar verdiniz mi?” diye soruyor Sally.

“Deli sözcüğünü kullanmayı tercih etmiyoruz” diyor Mason.

Sally’nin ayağı hızlı dönen bir çarkın tıkırtısı gibi yere vurmaya devam ediyor.

“Haloperidole alışınca geçecek” diyor Mason.

“Ne zaman?” diye soruyorum.

“Bu Sally’yi dışarıda takip edecek doktorun konusu.”

İlaçların zaman içinde Sally'yi ne derecede değiştireceğine dair endişemi dile getiriyorum. “Psikozundan çok daha fazlasını öldürüyor gibi.”

“Eh, evet Bay Greenberg, ilaç onu değiştiriyor. Yapması gereken de bu. Elbette yan etkiler olacak, uyuşukluk, belki biraz sersemlik.”

Fevkalade yetkili yüzeyin altında, bir süre sonra pek çok klinik psikiyatrin üstüne gelen o teslimiyeti algılıyorum, donuk profesyonel bir kaplama gibi: Psikiyatrların ağır yükü; üstü örtülü, adeta omuz silker gibi, sizin için elimden gelen bu kadar diyen o tavır. Lady Macbeth'in, ardı ardınca sonuçsuz tedaviler uygulayıp “Bu hastalık benim hekimliğimi aşıyor... onun hekimden çok papaza ihtiyacı var” diyen doktorundan beri hiç ilerleme kaydedememek kim bilir ne kadar moral bozucu.

Aaron sokaktaki sıradan insanın Sally'nin ilaç tedavisi gördüğünü anlayıp anlayamayacağını soruyor.

“Kastettiğin buysa, Sally Torazin kullananlar gibi ayaklarını sürümeyecek. Ama metrodaki en normal görünen kişi olacak mı? Muhtemelen hayır.”

“Ya otobüsteki?” diyor Pat.

Gülüyoruz, en yüksek kahkahaları Sally atıyor.

“On beşinde insanın kişiliği henüz kristalleşmemiştir” diyor Mason. “Ergenler... dönüşümsel görünen aşamalardan geçerler. Sally'nin karşısına çıkabilecek pek çok olasılık, henüz tercih edilmemiş pek çok yol var. Sally'nin taban çizgisini henüz bilmiyoruz, bu yüzden de şu an ona ne kadar yakın olduğunu bilemiyorum.”

Sally'nin taban çizgisi: İnsanın ruh hali çizelgesi üzerindeki orta düzey davranışları. (Kim oluşturmuş bu çizelgeyi? Doğruluğu nasıl ölçülebilir?) Bu ifadenin garip bir gücü var. *Koşucu taban çizgisinin dışına çıkarsa, otomatikman elenir.* Haftalardır beklediğim şey Sally'nin taban çizgisine dönüşü mü? Yoksa Mason henüz karşılaşmadığım ama kendini gösterdiğinde tanıyacağım bir yeni normalden mi söz ediyor?

Masanın karşı tarafında, Robin'le Aaron'ın arasında oturan Sally'ye bakıyorum, depresif mi, sevinçli mi veya aynı anda her türlüşünü içeren karışık bir ruh halinde mi? Nasıl anlayacağım? Psikozun en şiddetlisinin pençesinden çekilip kurtarıldı – ilaçların

şeytan çıkarma ayiniyle, evine dönmesine yetecek kadar. Ama başka neye ulaşıldı?

“Eve gidince, ona baskı yapmayın” diye tavsiye veriyor Mason. “Ona zaman verin. Julian a dönüyor. “Annesiyle babası ‘Eve geldiğinde şunu yapabilirsin, bunu yapabilirsin’ diyen kızı hatırlıyor musun? Kız için planladıkları faaliyetlerin gün gün listesini yapmışlardı. Kız da, ‘Harika, buraya düşmeme sebep olan şeylerin hepsi var’ demişti. Harikaydı.”

Yüzüme yumruk yemiş gibi oluyorum. Yansız, biraz mahcup bir tavır takınmış, Mason’ın yorumunu onaylamak istemez ama karşı çıkmaktan da usanmış görünen Julian dönüp bana bakıyor. Şimdiye dek Sally’nin hastalığının salt nörotransmitterlerle ilgili bir bozukluğun sonucu olduğuna dair söze dökülmemiş tıbbi bir fikir birliği vardı. Ancak Mason boş bulunup gerçek fikrini temsil eder gibi görünen bir boşboğazlıkla Sally’nin durumu için *bizi* suçladı. Aşağılayıcı varsayımı, Sally’yi alıp götürmemizden sonra, Sally’nin, ruh sağlığı çalışanlarının jargonuyla “işlemeyen bir duruma” geri döneceği. Bu “durumun” mimarları olarak bizler de psikozun teşvikçileri oluyoruz. Sally’nin hem yaradılışından hem de yetiştirilmesinden suçluyuz anlaşılan.

Artık tıbbi bir çözüme dair umutlarım tükendi.

Sonunda Mason, Sally’nin teşhisini söylüyor. Görünürde toplantımızın amacı bu, ama Dr. Mason doldurulup dosyalanması gereken tamamlanmamış bir form muamelesi yapıyor bu noktaya. Sally’nin “bipolar 1” olduğunu bildiriyor; sanırım teşhise büyük önem verdiğinden değil, Sally’nin bir etiketi, ona akıl sağlığı sisteminde eşlik edecek bir kimlik kartı olması gerektiği için yapıyor bunu, bipolar 1 de bu işi görür.

Ashında umduğum teşhis de bu, zira sosyal ağırlığı diğer, talihsiz teşhisten, şizofreniden daha hafif. Manik depresyon (bipolar 1 için eskiden kullanılan terim) Byron’ın, Robert Schumann’ın, Virginia Woolf’un hastalığı; coşkunluğun, havailiğin, cazibenin ve mucitliğin hastalığı. Bir inanabilsem.

“Bu kadar... yetişkin tarzında sergilemesi için biraz küçük olmasa” diyor Dr. Mason, “Sally’nin vakasına bir klasik derdim. Baştaki mani nöbeti genelde hasta yirmili yaşlara gelinceye dek pek görülmez. İlk atağını ergenlikte geçirenlerde hastalığın gidişatı daha kötü olabiliyor, ama bu kesin bir kural değil...”

Ses tonu odadan çoktan ayrıldığı hissini veriyor ki zaten hemen çıkmak üzere ayağa kalkıyor, doğrulurken sandalyesinin ayakları yere sürtüyor. “İyi olacaksınız. Her şey yolunda gidecek. Doktorunuza güvenin. Tek yapmanız gereken programa uymak.”

Mason’ın gidişinin ardından anlık bir boşluk oluyor.

“Ne sinir tip” diyor George.

Robin gerilimin kalktığını gösterir gibi derin bir iç çekiyor.

Yüreklendirici ve gergin Julian, “Ayaktan takip edilen hasta programına onay aldım, yani bizden ayrıldığında boşluğa düşmeyeceksin Sally” diyor.

Bir “İyileşme Sözleşmesi” imzalamamız gerektiğini bildiriyor, Sally’nin eve dönünce uyması gereken kılavuz kuralların listesi. “Bu Sally ile sizin, bakıcılarının arasında bir sözleşme” diye açıklıyor, çantasından sarı çizgili bir not defteri çıkarıp masaya koyuyor. “Bunların açık seçik ifade edilmesini faydalı bulacaksınız. Sally’ye ulaşmak için çabalayacağı bir hedef, bir gelişme duygusu verecek. Bir amaç.”

Deftere on iki adım tarzı bir liste yazıyor.

Manik depresif bozukluk biyolojik bir hastalıktır. Geçmesini istiyorum diye geçiremem. Ama yönetebilirim ve kontrol altında tutabilirim. Bunu nasıl yapabilirim? İlaçlarımı alarak ve tedavimin sorumluluğunu üstlenerek. Uyuşturucu ve alkol kullanmam. Hiçbir zaman. Bu kurallara uyarsam ne olur? Yavaş yavaş, istediğim ve hak ettiğim bağımsızlığa daha çok kavuşurum.

Bu “bağımsızlığın” neleri kapsayacağını tartışıyoruz, ayrıntıları, psikiyatri servisinin silinebilir tahtasında yer alan beş ayrıcalık seviyesi üzerine modellenen ödül ve cezaları ele alıyoruz. Ancak bu andan itibaren “servis” bizim Bank Caddesi’ndeki evimiz olacak. Sally’nin talepleri kopuk ve belirsiz, hastaneden çıkma fikri onun için gerçek dışı sanki. Yakın gelecek yok, yalnızca bitmez tükenmez çocukluğun ve dehanın hayali geleceği –Sally’nin ultraviyole ütopyası– var. “Tamam tamam, ben hastayım” diyor, ani, adeta neşeli hareketle sözleşmeyi imzalıyor ve masanın üzerinden bana doğru kaydırıyor. Ben de imzalıyorum, benim ardımdan Pat, Robin ve George da imzalıyor.

Aaron, Sally'nin "akran ve sırdaşı" konumunu korumak adına imza atmıyor.

Diplomatlar gibi el sıkışıyoruz. Sally yarın sabah saat onda taburcu edilecek. Elimizde bize yol göstermesi için ilkokul seviyesi anlatımıyla yazılmış İyileşme Sözleşmesi var yalnızca.

- 1) On beş dakikayı aşmayacak ve her seferinde bir arkadaşla sınırlı ev ziyaretleri.
- 2) Tek başıma, mahallede ve on beş dakikayla sınırlı, dışarıda yapılacak geziler.
- 3) Bir arkadaşla evde daha uzun ziyaretler.
- 4) Mahallede tek başıma daha uzun gezintiler.
- 5) Bir arkadaşla benim evimde gece yatışı.

Güven veriyorsam ve iyileşmeye devam ediyorsam, bir sonraki adıma geçebileceğim, her seferinde tek bir adım ilerleyeceğim. Güven vermiyorsam, bir adım geri gideceğim.

"Bunu buzdolabınızın kapısına asın" diyor Julian. "Sabırlı olmaya çalışın. Her şeyi doğru yapıyorsunuz. Eve gitmek istiyor musun Sally?"

Sally başını dalgın dalgın sallayarak onaylıyor. Sonra gülüyor, kesik kesik bir kahkaha, gözleri büyümüş, parlak, ama gene de o yeni, tehditkâr, kısık bakış var gözlerinde.

Servisin öbür ucundaki odasına doğru yürüyoruz.

Julian dan hoşlanmıyorum diyor Robin. "Tüylerimi ürpertiyor." George Robin in koluna giriyor. Aralık kapıların sıralandığı uzun bir koridordan geçiyoruz. "Vermont'ta bizimle yaşarken Sally'yle neden başa çıkamadığınızı şimdi anlıyorum" diyor.

Odasına vardığımızda Sally, Aaron'la yalnız kalmak istediğini söylüyor.

Koridorda bekliyoruz, George'la çaresizce bakışıp birbirimize gülümsüyoruz. Pat sessiz, Robin sıcak, gözleri dolu. Bize komşunun atını satın almayı düşündüğünü anlatıyor. "Doru bir Morgan, tıpkı Pepsı gibi" diyor, onu ilk tanıdığımda ailesinin Vermont'ta beslediği atı kastediyor.

"Ona bir ahır yapmam gerekecek" diyor George.

Aaron, bir koluyla sardığı Sally'yle birlikte odadan çıkıyor.

“Abimi seviyorum” diyor Sally. “Abim o benim. Hâlâ bir şansı var.”

“Umarım öyledir” diyor Aaron.

Sally yeniden odasına giriyor. “Gidin artık. Yalnız kalmak istiyorum.”

Vedalaşıyoruz. George’un bu gece Vermont’a dönmesi gerek ama Robin birkaç gün New York’ta kalmayı öneriyor.

“Faydası olacağını düşünüyorsan, Westbeth’te teyzemlerde kalırım” diyor. “Size birkaç blok mesafede.”

“Çok iyi olur” diyorum, teklifi karşısında şaşırıyor ve duygulanıyorum.

Pat de bana katılıyor, yumuşuyor.

“Her şeyi yüklenme baba” diyor Aaron. “Bununla tek başına uğraşmak zorunda değilsin. Biz varız.”

Robin içtenlikle başını sallayarak onaylıyor, George’la içleri rahat halde gidiyorlar.

Koridorda gezinen Fabulosa Aaron’ı görüyor ve şirinliğini takınıp, ona olan aşkını göstermek için dramatik bir sevinç sergiliyor. Gömleğini kaldırıp çıplak etini gösteriyor.

Aaron gergin ve şaşkın görünse de içgüdüsel olarak kibarlık edip oyununa ayak uyduruyor.

Sonradan, “Hayal ettiğim bu değildi” diyor.

Peki ne hayal etmişti? Aklıma delilikle ilgili hafızamda sakladığım sahneler, Sally hastaneye yattığında yanımda buraya getirdiğim delilikle ilgili hikâyeler geliyor, ormandaki öcü ya da kapının önündeki kurt kadar canlı ve gerçek dışı şeyler.

“Sally akıl hastası, baba. Bunu öğrenirlerse onu sonsuza dek ve sadece akıl hastası olarak görecektir insanlar var. Ona daha az güvenecekler. Nasıl konuştuklarını bilirim, hele kızlar hakkında. Hiç acımaları yoktur. Arkasından gülecekler, şakalar yapacaklar. Bunun duyulmasını engellemek zorundayız.”

Üçüncü Bölüm

Ertesi sabah servise tek başıma gidiyorum, getirdiğim çantaya hemen Sally'nin defterlerini, keçeli kalemelerini, dergilerini, pijamalarını –burada kaldığı süre zarfında biriktirdiği şeyleri– doldurmaya başlıyorum.

Sally üzerini değiştirir, çıkarken giymesi için getirdiğim bluzla kot pantolonu giyerken, oda arkadaşı yatağında dönüyor. Doğrulurken, battaniyesi üzerinden kopmuş bir çim tabakası gibi kayıyor, kız ayaklarını yere koyuyor. Kalkıyor, bir an sendeliyor, sonra güçlkle banyoya kadarki beş adımlık yolu aşıyor. Bej renkli çelik kapıya ulaştığında, eylem adeta hareketsizliğe karşı kozmik bir zafer kazanıyor. Ve ilk kez kızın yüzünü görüyorum: Ergenliğinin sonlarında bir kızın yüzü, ama yüzüne ifade vermesini sağlayan kasları ölmüş gibi aşağı sarkmış, gevşek bir yüz.

Hemşire bankosunda Sally'nin adı hâlâ tahtada yazılı, 3. seviyede: Her çıktığında on beş dakika dışarıda kalabilir. Oğlu evine götürmeden önce klasik diller profesörünün oturduğu, servisin kilitli giriş kapısının yanındaki küçük banka özenli bir tavırla oturuyor Sally.

“Başardın kızım” diyor Hemşire Phillips. İçeride beş altı kişinin çalıştığı camla kaplı odaya girerken bana dönüyor. “Sally'nin reçetelerini alıp birkaç dakika içinde döneceğim.”

Julian gelip Sally'nin taburcu olduktan sonra ayakta tedavi görmeye devam edeceği, Washington Heights'taki davranışsal tedavi kliniği hakkında bilgi veriyor. “Doktorunun adı Nina Lensing. On-dan hoşlanacağınızı sanıyorum. İki gün sonraya randevu ayarladım.”

Yanakları kızararak, beni çello çalacağı resitale davet ediyor. “Beethoven'dan Opus 132'yi çalacağız, müthiş son dönem kuartetlerindendir. Eserde akla gelen bütün duygular var. Yaşamamız gerekenden de fazlası var. Ama müzik olağanüstü.”

Elimi sıkıp aceleyle uzaklaşıyor.

Banka, Sally'nin yanına oturuyorum, yeni bir hastanın kabulünün yapılmasını izliyoruz, ellili yaşların sonlarında Çinli bir kadın, refakatindeki genç adamın sakince söylediği üzere “gene

sesler duyuyor”muş. Rufus ve başka bir hemşireyle birlikte kadını koridordan götürüyorlar.

Hemşire Phillips avuç dolusu reçeteyle geri geliyor. “Seni bir daha burada görmek istemiyoruz kızım. Anlıyor musun?”

Sally’yle konuşmadan Lexington Bulvarı’na yürüyoruz, metronun turnikelerinden geçip şehir merkezine giden trene biniyoruz. Sally yanında oturan adamla, adam onun aklından geçenlerden haberdar mış gibi, şahsi bir içgörüsünü paylaşmaya çalışıyor. Adam ilgili davranıyor. Sally’yi vagonun öbür ucundaki boş bir yere geçiriyorum. İyi giyimli, sakallı, orta yaşlı adam manalı ve muhtemelen adice gülüyor.

“Yabancılarla konuşmak tehlikelidir” diyorum, beş yaşındaymış gibi kızımı azarlıyorum.

Geldiğimizde evde kimse yok. Masanın üstünde Pat’in notu var: EVE HOŞGELDİN SALLY! PROVADAN SONRA GÖRÜŞÜRÜZ!

Sally nefes nefese kalıyor, önceden merdivenler onu hiç zorlamazdı ama yukarı çıkarken birkaç defa durup dinlenmek zorunda kaldı.

Üç blok ötedeki nehirden hafif bir esinti geliyor. Pat daireyi dip köşe temizlemiş, her şey yerli yerinde.

Sally doğruca sinir krizinin aksesuarlarının –Pat’in itinayla dizdiği Shakespeare’in *Soneler*’inin, Kral James Kitabı Mukaddesi’nin, defterlerinin– durduğu rafa gidiyor. Walkman’ini alıyor, çılgın bir partiden sonra kırık bir vazoyu tutan biri gibi tutuyor.

Ranzasına çıkıp uzanıyor.

“Pat en sevdiğin çarşaf takımını yaydı” diyorum.

“Hımm.”

Parmaklarının ucuyla kaydırıp çıkardığı ayakkabıları birbiri ardınca gürültüyle yere düşüyor. Adını söylediğimde karşılık veremeyecek kadar uzakta artık.

Evin içinde geziniyorum. Bizim zararsız bohem yuvamız. Her şey değişmiş, ama hiçbir şey değişmemiş. Artık bizim gözetimimizde, ama başından beri bizim gözetimimizdeydi. İlaçlarını eczaneden almayı unuttuğum aklıma geliyor. Şimdilik kalsın, onu birkaç dakikalığına bile olsa evde yalnız bırakmak söz konusu olamaz.

Bağımsız bir film yapımcısı olan Jean-Paul'e telefon ediyorum. Sally'nin krizinden birkaç gün önce, Jean-Paul genç bir yönetmen için birlikte senaryo yazma fikriyle bana ulaşmıştı. Yönetmen bir moda fotoğrafçısıymış ve arzusu "Funny Face'in *haute couture* dünyasında geçen bir uyarlaması olacak büyük bir aşk hikâyesi" çekmekmiş.

Telesekretere konuşuyorum: "Jean-Paul" diyorum, "acil bir iş için şehirden ayrılmak zorunda kaldım. İlk fırsatta görüşelim ve konuşmamıza kaldığımız yerden devam edelim."

Bu aramadan bir sonuç çıkmasını pek ummuyorum ama gene de bir başlangıç, yeniden çalışmaya başlamam lazım. Radyoda Belediye Başkanı Giuliani bir seçmeniyle konuşuyor. "Beni endişelendiren teröristler değil. Onları kontrol edebiliriz. Senin gibi mağaralarında yaşayan ucubelerden endişe etmeliyiz. Bir klasik müzik istasyonu buluyorum. Bach'ın bir sonatı çalıyor.

"Beni kapattırmandan önce dinlediğim müziğe benziyor." Sally'nin sesi ranzasından aşağı geliyor.

İyileşme Sözleşmesi'ni kötü lokantaların girişine yapıştırılan haciz kararı gibi mıknaatısla buzdolabının kapağına tutturuyorum.

Manik depresif bozukluk biyolojik bir hastalıktır. Geçmesini istiyorum diye geçiremem.

Sally'nin kapağı şal desenli –masumiyetinin işareti– bir defterini alıyorum, rastgele bir sayfasını açıyorum.

Yürüyorum, yürüyorum. Yürümeyi bırakamıyorum. İskelenin yanındayım. Kulak verirsen sudaki hayatın sesini duyabilirsin. Ay ve yıldızlar göğe yükselen parlak elektrik ışıklarıyla kaplı; elektrik ışıkları göğün yüzünü görünmez, aşağıdaki dünyayı ise uyanık tutuyor. Başımı kaldırıncı dünyanın geleceğinin göğe resmedildiğini görebiliyorum, pek çok kişi durup dinlenmeden o resmi tamamlamak için çalışıyor.

Suçluluk duyarak defteri elimden bırakıyorum, bu tecavüze Sally'nin hasta olduğu, yazdıklarının bana yanında olmakla öğrenemeyeceklerimi gösterebileceği, anlamama yardımcı olacağı gerekçeleriyle bahane buluyorum. Peki ama içindeki üstün şiirsellighin yeni delillerinden başka ne öğrendim?

Kapı zili çalıyor. Robin. Sahanlıkta tırabzana yaslanmış, gülünç bir inleme tutturmuş, merdivenleri tırmanmaktan yorgun düşmüş.

“Sally uyuyor” diyorum.

Ama arkamda duruyor aslında, sessizce yatağından inmiş. Ayakları ıplak, yüzü soluk ve parlak, bana normalden daha yuvarlak geliyor. Eskisi kadar canlı görünmüyor, uyku mahmuru, daha hissiz ama varlığı da daha az hissediliyor, sanki benliğinin teli topraklanmış.

“Benim zavallı yavrum” diyor Robin. *Küçük Ev* dizisinin kasetlerini getirmiş. Kaseti videoya takıp Sally’yle birlikte kanepeye kıvrılıyor.

“Birbirinizi nasıl seveceğinizi bilmiyorsunuz” diyor Sally.

Önceden anlaştığımız üzere Robin’le bu söylediğini duymazdan geliyoruz ama Sally’nin hiç var olmamış cennet misali bir geçmişe değil, gerçek geçmişe gönderme yapması beni yüreklendiriyor.

“Ben gidip ilaçları hazırlatayım” diyorum. “Sonra bir süre st dyomda olacağım. Sally ilacını akşama alacak. Gerekirse beni oradan arayabilirsiniz.”

Sekizinci Bulvar’daki eczacının eline Sally’nin ruhsal eziyetinin belgesini öfke dolu bir utançla teslim ediyorum: Kas gevşetici co-gentin, kasılmayı önleyen valproik asit, antipsikotik haloperidol, uyku ilacı, sakinleştirici – hastanedeyken aldığı ilaçların hepsi ve terapötik çıkması durumunda hatırı sayılır miktarda alınacak lityum.

Eczacının reçeteyi incelerken yukarı kalkan kaşlarında yargılama okuyorum ama adamcağız sadece yeni iş çıktığı için memnun da olabilir. Benden sigorta bilgilerimi isteyince nakit ödeyeceğimi söylüyorum.

“724 dolar tutuyor” diyor. “Sizden depozito alacağım. Birkaç saat içinde ilaçlarınızı alabilirsiniz.”

Bir an paniğe kapılıyorrum. Bankada 3500 dolarım kaldı. Pat’in de aşağı yukarı 1500 doları var.

İlaçların parasını ödedikten sonra “st dyom” dediğim, nehir kenarındaki bir binada bulunan, son on yıldır ara ara yazılarımı yazdığım küçük odama gidiyorum.   katlı, tuğla cephesinin beyaz boyası pul pul kabarmış bina West Caddesi’nde tıraş olmayı ve saçlarını kestirmeyi bırakmış bir adam gibi göze batıyor. 1960’ların sonlarında “sanatçılar için uygun fiyatlı çalışma alanı” olarak b -

lmlere ayrılmış; uzun vadeli amacı kiralık binaların ve metruk oto tamirhaneleriyle basımevlerinin bulunduğu semtin emlak değerini artırmak olan bir yardım kuruluşunun cömertliği sayesinde kiralar kontrol altında tutuluyor.

Stdyoma yirmi dört gündür adım atmamışım, şimdi gözüme farklı görünüyor, daha boş ve gereksiz yere çıplak. İki kat aşağıda West Caddesi'nin trafiği yüksek perdeden yankılanıyor, titreyen duvarlardaki çatlaklardan toz zerreleri dklyor.

Bir çekmecedен kısa süre önce bitirdiğim –ya da bitirdiğimi sandığım– romanın metnini çıkarıyorum. *Akılın Uykusu* koydum adını. Gözden düşmüş bir büyük şehir gazetecisi memleketine döner ve yerel gazetede adli muhabir olarak işe girer. Sonunda kendi işlediği soygunları yazmaya başlar, soyguncu karakterini popüler bir fiğre dönüştürür ve ardından kendi icadı olan karakterin kılığına girerek gençliğinde kendisini reddetmiş kadını baştan çıkarır. Roman üç yayıncıya gitti, ilerisi için ilgilendiklerini ama hemen basmayacaklarını ima etmelerinin ardından, birtakım değişiklikler yapma düşüncesiyle dosyayı geri çektim.

şimdi gözüme melodram gibi, aşırı romantik görünüyor, muhabirim de kendine zarar veren, aşka hasret bir tip gibi geliyor.

Dosyayı masamın üstüne, önüme koyuyorum; düzgünce yazılmış ve müstakbel editörleri için hataları düzeltilmiş, 405 gıcır gıcır sayfadan oluşan bir yığın. Elimde kurşunkalem, kendimi kahramanın sesini –o sinir bozucu “ben” zamirlerini– silerken ve yerine her şeyi bilen cansız bir üçüncü şahıs anlatıcı koyarken buluyorum.

şüpheli bir cümle çarpıyor gözüme:

Havada bir vızıldı vardı, panik radarı diyordum buna, işler bozulmaya başladığında duyulan o özel, vahşi tiz ses.

Sil. Fazla duygusal ya da aşırı süslü yazdığıma hkmettiğim başka pasajları da. Anlatımda karşılaştığım her kaos fısıltısı ameliyatla çıkarılıyor, her bir kesik bir anda, romanın bütünü üzerindeki etkisi düşünülmeden kararlaştırılıyor. Sanki amacım kitabı hadım etmek, kendisi gibi hissetmekten kurtarmak.

Birkaç saat bu minvalde, beşe kadar durmadan çalışıyorum. Pencerenin dışındaki nehirde kanocular, yelkenciler, su kayakıları var, teleskobun ters ucundan bakıyormuş gibi gördüğüm bir tatil

kasabası manzarası. Bir çöp mavnası gürültücü bir martı sürüsü eşliğinde pencerenin önünden geçip Staten Island'daki atık sahalarına gidiyor.

Giderken koridorun ilerisindeki, seksen yaşındaki soyut dışavurumcu ressam Joe'nun stüdyosunun önünden geçiyorum. Joe'nun kapısı aralık, dev yer vantilatörü kavurucu bir hava savuruyor.

“Nasıl gidiyor işler?”

“Daha iyi olamaz!”

Elime bir kupa votka tutuşturuyor, Joe'nun eski Maria Callas plaklarını dinliyoruz, etrafımız Joe'nun resimleriyle çevrili: Joe'nun özgür ruhuyla özgür elinden çıktığı belli olan neşeli renk patlamaları ve sert şekilde değişen çizgiler.

Bank Caddesi'nde Robin kanepede iç huzuruna ulaşma üzerine bir kitap okuyor. Kaldığı sayfaya ayraç koyuyor ve görmemi istemediği için telaşla çantasına atıyor, herhalde hoş görmeyeceğimden endişe ediyor. Yeterince ciddi bir kitap değil, edebi değil. Tuhaf biçimde hoşuma gidiyor bu; hakkında ne düşündüğümü umursamayı bırakalı uzun zaman olduğunu sanıyordum.

Sally uyuyor, ortalarda yok, varlığının yoğunluğu her zamanki kadar hissedilir.

“Durumu nasıl?” diye soruyorum.

“Bence etrafında olan bitenin giderek daha çok farkına varıyor. Sally'yle birkaç saat geçir, en az on değişikliğe şahit oluyorsun. On hayata.”

Çantasını omzuna asıp kapıya gidiyor.

“Yemek yaptım. Pat'le ikinize yeter. Sally yedi, sonra nefes alamadığını söyledi, ambulans çağırmamı istedi. Konuşup sakinleştirdim. İlişkimizi tartışmamız gerektiğini söyledi, ama ben yatışıp gene kendim oluncaya kadar bekleyecektim. Onunla başa çıkmak öyle zor ki. Yüce bir güçle temas halinde olduğu ihtimalini hâlâ göz ardı etmiyorum.”

“Keşke gene alçak bir güçle temasta olsa.”

“Kırk yılda bir olumlu düşünsen ölür müsün?”

Her zamanki gibi geçmişimiz, bugünün bize getirdiklerini ezip geçiyor. Birbirimize genç, biçimlenmemiş hallerimizi hatırlatıyoruz.

“Şu anda Sally nin ihtiyacı olan şey sevgi, Michael, her zamankinden çok, ne olursa olsun seveceği duygusu. Bunu elbette bi-

liyordun. Seni eleştiriyor değilim; Sally'den çok güçlü bir şekilde bu duyguyu alıyorum sadece. Ona karşı çok hassasım. Kendime dikkat etmek zorundayım. Aklımı çok meşgul ediyor. Her zaman ederdi. Onunlayken bazen kendimi paramparça edecekmişim gibi hissediyordum.”

Kapıyı açıyorum. Robin antreden ayrılamıyor, gitmeye gönülsüz, birkaç santim yakınımda duruyor. “Midesini rahatlatacak bir şey vermeye çalıştığım zaman bana saldırdı. ‘Sen doktorum değilsin!’ dedi. Zordu ama idare edebildiğim için gurur duyuyordum. Akışına bırakıyorum. Kendi duygularımı öğreniyordum; keşke önceden daha iyi iş çıkarabilseydim. Bazen fazla bağlanmadan kendi haline bırakmak gerek. Disiplin meselesi. Sakince oturursan düşüncelerinin yağmur gibi akıp gitmesini izleyebilirsin. Keşke bunu Sally’ye de öğretebilsem. Bana çok yardımı oldu. Ne kadar duygusallaştığımı en iyi sen bilirsin.”

Robin gittikten bir iki saat sonra Sally uyanıyor ve evde yarı dalgın dolaşıyor, yeni ortamına uyum sağlamaya çalışıyor. Bir saniieliğine başını göğsüne yaslıyor. Yanağa kondurulan öpücükten uzun sürmüyor, aradığım umudu bu hareketinden çekip çıkarmamak için kendimi tutuyordum. Ben onun babasıyım ve hemşiresiyim ama bu ikili rolün bize ne yapacağı hakkında hiçbir fikrim yok. Hemşirenin yetkinliği yansızlığa, zorunlu kalp katılığına dayalıdır.

“Şu anda dünyanın sonu gelse ne hissederdin?” diye soruyor Sally.

İlaçlarını hiç itiraz etmeden alıyor ve yeniden kendinden geçiyor. Rufus gibi dairenin kapısını iki defa kilitliyorum.

Pat eve bastırılmış bir enerjiyle kaynayarak geliyor ve Robin’in sebzeli lazanyasına giriyor.

“Bir ara provalara gelmeni isterim” diyor. “Hazır olduğumuz zaman sana haber veririm. Herhalde bir iki haftaya olur.”

Kanepede yatan Sally gözlerini açıyor.

“Eve hoş geldin” diyor Pat.

Sally kalkıyor, Pat’in kollarına heykel gibi devriliyor.

Sonra yeniden uykuya daldığı zaman, “Hâlâ uzakta” diyorum. “Geri gelecek gibi de durmuyor. İşaretleri aramaya devam ediyordum.”

“Ararken kendini fazla zorluyorsun Michael.”

Birkaç saatliğine stüdyoma dönüp romanımı hadım etme işine kaldığım yerden devam ediyorum.

Davranışsal Tedavi Kliniği Manhattan’ın kuzeyinde, Washington Heights kesiminde, pencerelerinin üzeri taş oymalı sade granit bir binada. Binanın büyük bölümü göz hastalıklarına ayrılmış, Sally ile içeri girince sol gözü çiçek ekmek kadar kalın bandajlı bir hastayla çarpışmamıza ramak kalıyor. Lobide sarı nokta hastalığı ile körlüğün çeşitli safhalarında daha fazla hastayla karşılaşıyoruz.

Davranışsal Terapi Kliniği altıncı katın bol güneş alan bir köşesini kaplayan mütevazı bir dairede.

“Ben büyüyünce, senden ayrılma zamanım geldiğinde, iyi olacak mısın baba?” diye soruyor Sally. Ve bana veda etme zamanının geldiği hayali bir geleceğe sıçramış gibi yanağımdan öpüyor.

Birkaç dakika sonra bir kadın bekleme odasına gelip bizi karşılıyor: Sally’nin yeni psikiyatrisi Dr. Nina Lensing; Alman kökenli, otuzlu yaşlarda, ince askılı kırışık bir bluz giymiş, akademisyen tarzı metal çerçeveli küçük bir gözlük takmış, açık sarı saçları küt kesilmiş.

Dr. Lensing kendini tanıtır tanıtmaz Sally kendini tutamıyor. “Bu neden benim başıma geldi? Neden ben?”

Lensing’in yüzünde keyifli bir gülümseme beliriyor. “Aynı soruyu farklı şartlar altında ben de kendime defalarca sordum. Biliyor musun? Bu sorunun yanıtı üzerinde çalışacağız.”

Sally’nin bacağı yıldırım hızıyla sallanıyor.

“Eminim içinde bir aslan varmış gibi hissediyorsun” diyor Lensing.

“Nereden bildiniz?”

“Çok volta attın mı?”

“Başka bir şey yaptığım yok. Uyanıkken.”

Lensing çevik bir hareketle Sally’nin yanına, sandalyelerden birine oturuyor ve kadın kadına sohbet tonunda, maninin ilgi oburu olduğunu söylüyor; maniden ayrı bir varlıkmış, ortak bir tanıdıklarıymış gibi bahsediyor. Heyecana bayılır, durmadan gelişip büyümek ister, yaşamaya devam etmek için her şeyi yaparmış. “Çok heyecan verdiği için yanından ayrılmak istemediğin ama seni felakete sürükleyen ve sonunda keşke hiç tanımasaydım dediğin bir

arkadaşın oldu mu hiç? Öylesini bilirsin, hep hızlı gitmek isteyen, hep daha fazlasını isteyen kız. Önce kendini düşünen, diğerlerini hiç takmayan kız. Bu bir erkek de olabilir tabii. Ben sadece maniye bir örnek veriyorum: Arkadaşınmış gibi yapan açgözlü, karizmatik bir kişi. Ona her zaman karşı koyamayabiliriz ama onu iyi tanımayı öğrenmeye çalışacağız.”

“Beni anlatıyorsunuz. Ben o kızım” diyor Sally.

“Sally, sen onların hepsinden zekisin. Hadi bakalım, işe koyulalım.”

Bana dönüp, “Baş başa kırk dakika görüşeceğiz, gerekirse bize katılmanızı isterim. Oldu mu?” diyor.

“Tabii.”

Yarım saat kadar sonra Lensing geri geliyor ve beni kutsal mekânlarına davet ediyor: Güneye bakan geniş, salaş bir oda, Sally yırtık kanepede gerinip esniyor, uykulu ama kıpır kıpır.

“Kızınızla çalışmak bir zevk Bay Greenberg.”

Aralarındaki bir espriye gülen kızlar gibi kıkırdıyorlar ve ben Lensing’in kızımla anında kurduğu bu yakınlığa hayret ediyorum. Belki de bu kadın beklediğim şaman-terapisttir.

“Sally’yle bir hedef üzerinde anlaştık: Eylül ayında okula dönecek kadar iyi durumda olacak. Önümüzde beş altı hafta var. Şimdi okula gitmeye kalkışması kırık bacakla maraton koşmaktan farksız olur. Yani bu ilk avantajımız, neyse ki yaz mevsimindeyiz.”

Haftada dört gün feribotla Sally’yi Bank Caddesi’nden on iki kilometre mesafedeki adaya, kliniğe götürüyorum. Lensing her zaman ilk randevudaki kadar içten davranmıyor. Bazen ters davranıyor, yüzünde ekşi bir ifade, profesör gözlüklerinin arkasındaki gözlerinin etrafı uykusuzluktan kararmış oluyor. Üzerinde belli belirsiz bir dağılma havası var. Seansların bitimine doğru beni giderek daha seyrek çağırır oluyor. Bana selam vermeyi, hatta göz göze gelmeyi bile ihmal ettiğinde nedensizce kendimi reddedilmiş hissediyorum. Ve Sally’ninkiler kadar onun da ruh halleriyle ilgilenir oluyorum, Sally odasına girerken başımı uzatıp onu görmeye çalışıyorum, Lensing terapist koltuğuna çökmüş oluyor, birazcık bakımsız, sert floresan ışığının altında solgun ama gene de çekiciliği çarpıcı.

Bana el edince minnetli bir heyecan duyuyorum, odada insanın yüzüne fırlatılan bir pasta gibi vuran güneş ışığına karşı elimi kal-

dırıyorum. Lensing odadaki tek koltukta oturduğu için Sally'nin ayaklarını kucağıma dayayıp divanın ucuna ilişmek zorunda kalıyorum. İnsanı canlandıran bir teklifsizlik. Lensing delilik bilimi diye bir şey varmış gibi davranmıyor; uzmanlara özgü gizli bir gücü varmış gibi bana tepeden bakmıyor. Mutlaklık yok, nihai bir otorite yok, der gibi. Hepimiz karanlıktayız.

Sally'nin aşırı ilaçlı hali yüzünden sürekli kaygılı olmama karşılık o kusursuz, Alman aksanına kayan diliyle, "Dikkatini toplamak Sally için hâlâ bir sorun. Orası kesin. Hiçbir şey mükemmel değil. Ama hiçbir şey sonsuza dek de sürmez. Mani..." Doğru sözcüğü ararken, burnunun dibinde uçuşan, yakalaması zor bir şeyi tutmaya çalışmış gibi ellerini oynatıyor. inatçıdır. Mani inatçıdır. Direnir, saklanır. Ben bu sersemletici ilaçların hayranı değilim. Sallyyi ilaçlardan kesebilmek için her şeyi yapacağım. Bu, planın bir parçası."

Ardından bir gerilemeyi bildiriyor: Lityum, periyodik cetveldeki üç numaralı element ve manik depresiflerde en yaygın kullanılan duygu durum dengeleyici; gri bir tuz olan lityum, üç elektronu ve ayda beş dolarlık maliyetiyle yeryüzündeki en hafif katı madde; lityum Sally'de işe yaramıyor.

"Bu bir felaket değil" diyor Lensing. "Manik depresiflerin yüzde otuzunda işe yaramaz."

Alternatif olarak Sally'nin aldığı, nedeni bilinmese de kimi zaman manide etkili olan bir antikonvülsanın, valproik asidin dozunu artırıyor.

"Umduğum gibi etkili olursa artık bombaları yutmak zorunda kalmayacak; haloperidol, prolixin, hepsini azaltacağız."

Takviye olarak, uykusuzluk ve huzursuzluk krizlerinde, gerektiğinde alınmak üzere sakinleştiriciler verecek.

"Psikozluyum, psikozluyum, psikozluyum" diyor Sally.

Lensing sertçe, "Bu bir kimlik değil" diyor.

Onunla başka bir yerde, güneş ışığının, yırtık divanın, yüzeyi çukurlu radyatörün, Sally'nin ve elli dakika sınırlamasının olmadığı başka bir odada oturduğumuzu hayal ediyorum. Hayali odada onu cezbetmeye çalışıyorum. Sally'yi unutuyorum. Görüntü netleşiyor ve aklımdan çıkarmakta zorlanıyorum ama tehlikeli sularda olduğum farkındayım. Talihsizliği aramızda eşitlemek için, kadıncağız mutsuz, yalnız, kalbi kırık, diye düşünüyorum. Başkalarına kıyasla

kendinden daha çok veriyor; erkeklerle talihi yaver gitmemiş. Ailesinden birinin psikozlu olduğunu tahmin ediyorum. Psikiyatriyi bu yüzden tercih etmiş, delilikle savaşmak için. Benim hakkımda ne düşünüyor aile dertlerimizi açtığımız bu kadın?

Kendimi durduruyorum. Kızının terapisti! Çapraşık bir aktarıma girdiğimi söylüyorum kendime: Lensing Sally'yi iyileştirirse, benim de şifacım olacak.

Robin'in Vermont'a dönme zamanı geldi. George ve pastanesi onu bekliyor. Esneyerek, "Ekmek parası" diyor.

"Sally'yle kâğıt oynadık" diyor, birlikte son öğleden sonralarını geçirdikten sonra. "Aptal merhameti diye bir şey duydun mu? Onlara hiçbir faydan dokunmasa da başkalarının acılarına dahil olup kendini mahvetmek."

Zaten incedi, daha da zayıfladı, sıskalaştı, gözlerinin altında koyu halkalar belirdi, ama her gün Sally'yle şekerleme yaptığını, geceleri teyzesinin evinde yatağa "ağaç gibi devrildiğini" iddia ediyor.

"Seninle biz enerji alanının zıt kutuplarıyız Michael. Birbirimizi bu yüzden bulduk. Ama kutup benliklerimizin vaatlerini yerine getiremedik, hasretini çektiğimiz bütünlüğü bulamadık. Belki Sally bu başarısızlığın sonucudur. Karma anlamında yani.

Uzun, gevşek bir kucaklamayla Sally'ye veda ediyor.

Ağustos önümüzde, geçmeye cesaretimizin olmadığı bir çöl gibi uzanıyor. Okulun açılmasına kalan, düşünülmez bir geleceğe ait gibi gelen otuz altı günlük süre başlıyor. Aaron'ın uyarmasıyla, Sally'nin sınıf arkadaşlarının bu değişmiş haline verecekleri tepkiler –alaycılık, acımasızlık ve deliliğe verilen evrensel tepki olan uzaklaşma– için endişe ediyorum.

Sally'nin sinirli öforisi gecenin bir yarısı ya da öğle vakti saat birde habersiz alevleniyor. Erişilmez bir uyuşukluktan çıkıp beni cahilliğim, korkaklığım, çaresizliğim, onu kontrol etmeye, dizginlemeye kalkışmam yüzünden azarlıyor. "Hapsolmuş gibiyim" diyor ve yalnızca evi kastetmiyor; Pat e, kürk bir kostümün içinden fermuarını açıp çıkarır gibi kendini yırtıp açmak için yanıp tutuştuğunu itiraf ediyor.

Pat'le teyakkuzda yaşıyoruz, Sally'nin ruh hallerini, ses tonunu gözlüyoruz; evde gezindiğinde –bir an müthiş bir kayıtsızlıkla yü-

rürken, bir an sonra şatafatlı fantastik planlarını haber veren– ayak seslerinin telaşını takip ediyoruz. Gözlemlerimizi birbirimize casuslar gibi şifreyle aktarıyoruz. İçimde sürekli bir kaygı. Uyursam, birkaç dakikadan fazla bilinçsiz kalmam yasakmış gibi, hemen uyanıyorum.

Sally patlamalarından birinin ardından kanepede yanıma kıvrılıyor, yüzü kıpkırmızı, ağlıyor.

“Ameliyat olmam gerek” diyor.

“Nerenden?”

“Ağzımdan.”

Televizyon evimizin yeni arka plan müziği oldu: Hazır kahkahalardan, reklamlardan, karlı alkışlardan yıpranmış bir koro; ekran kontrolden çıkmış trafik lambası gibi bir görüntüden diğerine geçiyor. Televizyonun karşısına uzanmış Sally çürümüş gibi görünüyor. Bir şey yapamaz halde olması beni çileden çıkarıyor. Patlamalarıyla onu işlevsiz bırakan bu uyuklama halinin bir ortası olsa. Onu nasıl zapt etmeli, nasıl hareketlendirmeli, onunla nasıl yaşamalı artık?

Seçim gününün yaklaşmasıyla Bill Clinton’la Bob Dole ekranda –değişen seviyelerde hasar kontrolü ve kendini kabul ettirme amaçlı– daha sık görünüyorlar.

Dole California’da, Nesli Tükenmekte Olan Türler Yasası’ndan yakınıyor: “Bunlar, peri karidesi, kanguru sıçanı falan çok önemli biliyorum, ama insanlar da önemli.”

Seyirci tezahürat yapıyor.

Televizyonu çat diye kapatıyorum.

Sally hiç sesini çıkarmıyor; ekrana gözlerini dikmiş olmasına rağmen izlemediğini yeni bir yürek sızısıyla fark ediyorum.

Postayla gelen demonte bir eşyanın kılavuzuna uyar gibi İyileşme Sözleşmesi’ne uyuyoruz. Julian haklıymış, sözleşme bize Sally’nin ılerlemesini ölçme imkânı sağlıyor. Julian’la birlikte düzenlerken gülünç denecek kadar basit gelen sözleşme şimdi girift ve karmaşık geliyor. On beş dakikalığına bile olsa, birinci adımın şart koştuğu gibi bir arkadaş ziyareti hoş olurdu ama Sally istiyor görünmüyor, hem Pat le ben de hastalık haberinin yayılmasını pek istemiyoruz.

Bu yüzden doğruca iki numaralı ayrıcalığa atlıyoruz: “Mahallede kendi başıma on beş ila yirmi dakikalık gezinti.” Bu Sally’nin apartmanın sundurmasında oturup sigarasını tütürmesini sağlıyor,

sigara alışkanlığını hastanede edinmiş, normal koşullar altında bırakması için ısrar ederiz. Ne var ki Sally'nin diğer dertlerinin yanında önemsiz kalıyor.

Bu sigara molalarından birinde, ben eve dönmediğini fark edinceye kadar yarım saat geçiyor. İzini bulmak için sokaklarda koşuyorum – hastaneye yatmadan önce saatler geçirdiği nehir kıyısına ve o korkunç gün bizi kovan sahibinin tezgâha eğilmiş *Free Press*'in cinsel tavsiye köşesini okuduğu *Günüşığı Kafe*'ye.

Nihayet onu Hudson ve Morton caddelerinin köşesinde, çocuk kitapçısı *Time of Wonder*'ın* vitrinine durgun gözlerle bakar halde buluyorum.

“Sally, kaçtın mı sen?”

Bu soru kafasını karıştırıyor. “Nereye?” diye sorduğunu duyuyorum. Ellerini kavuşturup, huzurlu krallıklarında yaşayan Babar ile Celeste'in, Yaşlı Hanım ile Maymun Zephir'in resimlerine bakıyor.

Bir süre beraberce onlara, etrafa yaydıkları, insanı rahatlatan iyiliklerine kafa yoruyoruz. Sonra Sally'yi elinden tutup götürüyorum, Bleeker Caddesi'ndeki çocuk parkının önünden geçiyoruz, yere konmuş fiskiye den yay şeklinde yükselen suyun içinden neşeli çığlıklarla koşarak geçen çocuklara bakmak için durmak istiyor.

Evde kahve yapmak için ocağa su koyuyor. Kupayı dudaklarına götürmesi asırlar sürüyor, sonra kupa elinden kayıp mutfağın fayans zeminine düşüyor.

“Hiçbir şeye tutunamıyorum” diye mırıldanıyor. Bu dediği doğru. Dr. Lensing'in önerisiyle ona bulaşık yıkama görevi verdik; yemek ve fincan tabakları, kül tablalarının şangırtısı evin arka plan seslerinin bir parçası haline geldi. Sally'nin dikkatinden kurtulan bulaşıklardaki gözden kaçmış lekeleri çıkarmak için bulaşıkları o uyurken yeniden yıkıyoruz. Bir zamanlar hiçbir ayrıntıyı kaçırmayan dikkati kayboldu. Sanki yarı kör şimdi; kimyasalların dayatması olan bir dikkatsizliğin içinde yolunu el yordamıyla buluyor.

Sally'nin acımasız ateş topundan kendini kurtarmasını artık bekleyemez olunca, dünyayı onun gözünden görmeyi deniyorum ve ilaçlarından tam doz içiyorum.

* (İng.) Harikalar Zamanı. (ç. n.)

Saat sabahın onu, Sally'yle oturma odasında otururken ilaçlar etkisini göstermeye başlıyor, dalgalar halinde. Kendimi sersem gibi ve uzak hissediyorum, sanki çok yüksekte aşağı düşecekmişim de ayaklarım uçuşumun kenarına çivilendiği için düşüşün hızı belirsiz bir zamana ertelenmiş. Hava nemli ve yoğun geliyor, sonunda ancak büyük çaba harcayarak hareket edebildiğim ve her seferinde bir iki metre ilerleyebildiğim bir bataklığa boynuma kadar batmış gibi oluyorum.

Sabah satın aldığım *New York Times*'ı elime alıyorum:

Mars'tan dünyaya düşen bir göktaşıını inceleyen bilim insanları, gezegenin ilk çağlarında ilkel yaşamın kanıtı olduğu sonucuna vardıkları organik bileşenler ve bazı mineraller tespit ettiler.

Cümleyi birkaç defa okuyorum, “ilkel”, “göktası” ve “Mars” sözcükleri beni öyle afallatıyor ki anlam verebilmek için yeni baştan okumaya başlıyorum. Fakat başlayınca kayboluyorum, hiçbir anlam ya da fikir momentumu kazanamadan kafamın içinde savrulup duruyorum. Bu başarısızlık çocukken abimin ayağını göğsüme bastırıp beni yere yaptırdığı zaman hissettiklerimi hatırlatıyor. Bu durum bana bir saat gelen bir süre devam ediyor ama saate bakınca –saati okumak otuz saniye daha alıyor– sadece birkaç dakika geçtiğini görüyorum.

Ben kanepede otururken Sally masada sağ ayağını yere vurup duruyor, müsrifçe ve hayret veren bir enerji harcaması. Demek ilaçların etkisi böyle oluyor, diye düşünüyorum bulanıkça. Klorpromazinin etkilerini tarif eden Robert Lowell şöyle yazmıştı: “Kahvaltımı güçbela yapıyordum, çünkü yatağımı yapmak için mecbur olduğum üzere eğilmekten çok korkuyordum. Yatak yapmanın zihinsel gerekliliği fiziksel gereklilikten çok daha can sıkıcıydı. Başım zonkluyordu... Halsizliğimin geçtiğini, sonra yeniden üzerime çöktüğünü hissediyordum.”

Benimki gibi az çok normal miktarda dopamin üreten bir beyinde dopamini bloklamak, Sally'nin ya da Lowell'inki gibi manik bir beyinde bloklamaktan farklı. Ama Sally'nin ne yaşadığını kuvvetli bir biçimde anlıyorum. Temel bir düzeyde, Sally gibi, dünyada tam anlamıyla yaşadığımı hissetmem engellendi.

Kendime kalkabildiğimi göstermek için kanepeden kalkıyorum, üç adım atıyorum, sonra kendimi tutamayıp esniyor ve hemen yerime oturuyorum. En basit işleri yapmak, Sally'ye öğle yemeği hazırlamak,

birini geri aramak bile çaba gerektiriyor ama içimi kavrayamadığım bir panik sarıyor, eğer böyle bir şey mümkünse bir kayıtsızlık paniği, kendi varoluşumun tiyatrosunda figüran seviyesine düşürülmüşüm, üstüne üstlük bir de sahne sıramı kaçırmışım sanki.

Sally'ye bakarken güçsüzlüğüm onunkinden farksızmış gibi geliyor. Dr. Mason'a, "Kauçuk köpüğüne sarılmış gibi hissediyorum" dediğinde ne kastettiğini şimdi anlıyorum. Ve sigaranın cazibesine kapılmasını da anlıyorum: Kibritin o uyandırıcı parlaması, akciğerlere vurduğunda dumanın verdiği taze sızı, damarlar büzüldüğünde nabızın hızlanması ve nikotin narkotik ferahlığı. Sigara bir gerçeklik ânı, keskinleşmiş ve odaklı bir varlık ânı yaşıyor.

Sonra ilaçların etkisi azalınca Sally'yi dünyamı uyuşturan birkaç saatimin ışığında görececek zamanım oluyor, ilaçların onu kaygılarından değil, doğrudan umursamaktan uzaklaştırdığını anlıyorum. Umursamak, aşırı umursamak, psikozlunun laneti: Yanından geçen bir yabancıнын, televizyondaki haber spikerinin bakışının anlamını, insanın kafasının içindeki tutuşmuş sabit fikirlerin anlamını umursamak. (Uyaranlara tahammül edemeyenler için terapistlerin kullandığı terim: "Derisiz".) On sekizinci yüzyıla ait bir ansiklopedide delilik, "İnsanın mantıktan ayrılıp bunu kesin olarak mantığının sesini dinlediği kanısıyla yapması" biçiminde tanımlanmış. Gerçekten de sanrılarımızın uyarıcı belirtisi ölçsüz kanılar. Hasta için tıbbi hedef, alevin kısık yanması, uyku ile uyanıklık arasında olmak, umursamamak – hastanın bir tür duygusal güvenlik kordonunda yaşaması. Psikoz, kayıtsızlığın tam zıddı. Dolayısıyla hastalığın mantıklı şifası kayıtsızlık olarak görünüyor.

Fakat ben hâlâ Sally'nin ilaçlarının tesirindeyken telefon çalıyor, açmak için saklı enerji rezervlerime başvurmak zorunda kalıyorum.

Yüzünün üstünde yastık olan biri gibi, "Alo?" dediğimi duyuyorum.

"Uyandırdığım için özür dilerim ama saat on biri geçti *mon frere*."

"Jean-Paul" demeyi başarıyorum, birkaç gün önce mesaj bıraktığım film yapımcısını sesinden tanıyorum.

"Bu sabah benim evde görüşebilir miyiz?" diye soruyor. "Konuşmamız gereken bir iş var. Şimdiden uyarayım, bildik oyunları oynamak, heyecanımı saklamak niyetinde değilim. Zaman kaybı olduğunu düşünmeyeceğine eminim."

Jean-Paul'un sözlerini birleştirip bir anlam çıkarmam epey zaman alıyor.

Sonu gelmez bir duraklamadan sonra, "Kızım rahatsız. Onu yalnız bırakmam" diyorum halsizce.

"Öyleyse ben sana geleyim. Bir sokak ötedeyim."

Doğru. Jean-Paul ün Batı 11. Caddede, moda mankenlerinden, fotoğrafçılardan, yazarlardan ve çeşitli New Age kâhinlerinden oluşan ahenksiz konuklarını etrafına topladığı dubleks dairesinin gösterişli bahçesinde pek çok akşam geçirmişliğim var.

"Bugün olması şart mı?"

"Evet. Bugün. Hemen. Sende hatırım varsa kendini ağırdan satmazsın Michael." Ve beni zahmetli karşılık verme külfetinden kurtararak on beş dakika sonra geleceğini söyleyip telefonu kapatıyor.

Kendimi harekete geçirmek için ocağa kahve suyu koyuyorum ama çaydanlığın düdüğu ötünce bir an şaşkına dönüyorum. Sonra hatırlıyorum, ama su miktarını ölçmek ve bir fincan kahve hazırlamak için gereken akıl yürütme işi beni eziyor. Daha suyla doldurmadan fincan elimden düşüyor. Kırık cam parçaları küçücük görünüyor ve süpürgeyle faraşı çıkarmak benim için üç metrelik bir duvara tırmanmak kadar zor. Umursamadan birkaç saniye durup düşünüyorum. Bunlar gerçek cam kırıkları değil, cam kırıklarının bir resmi. Adeta yok. Sonra bir an için soyutlanmışlığımın vardığı dereceden ürküp bir çatalı elime batırıyorum. Acıyor! Kendi sesimi odanın karşı tarafından geliyormuş gibi duyuyorum. Ağzımdaki ka-uçuk gibi kaşındıran kuruluğu dindirmek için mutfaktaki musluğa ağzımı dayayıp su içiyorum, gömleğimi ıslatıyorum.

Kapının zili çalıyor, pek tasalanmadan Jean-Paul'un gözünde Sally ile nasıl görüneceğimizi düşünüyorum. İçimde, sesi kısılmış bir yerde, ağzı koli bandıyla kapatılmış, sesini duyurmaya çabalayan bir adam gibi, yoğun bir kaygı kıpırdanmaya başlıyor. Jean-Paul'un vereceği işe çok ihtiyacım var ve onu işi bana vermeye ikna etmek bir şekilde benim performansıma kalmış.

Sahanlıkta durup Jean-Paul'un merdivenlerdeki ayak seslerini dinliyorum, evime gelen her misafirin yerine getirdiği bir geçiş töreni bu, on beş yirmi saniyede bir durup hırıltılı nefeslerle çıkmaya devam eden Jean-Paul için ise gerçekten zorlu bir sınav.

Jean-Paul kademeli olarak ortaya çıkıyor: Önce fırça gibi kır saçlarıyla sakalı, sivri burnunun kenarları boyunca uzanan birbi-

rine geçmiş kılcal damarlar, Balzacvari tıkız bedeni oflaya puflaya görüş alanına giriyor, ardından sıkmam için gevşek, çocuk eli gibi küçük elini uzatıyor.

Sersemliğim yüzünden, rencide edecek kadar bir süreliğine elini havada bırakıyorum, Jean-Paul kaş çatarak elini geri çekiyor ve alnından damlayan teri siliyor.

Sevinçle karşılamak için bağırarak, “Jean-Paul” dediğimi zannederken kulağıma zar zor duyulan fısıltım geliyor.

Jean-Paul kanepede uyuşmuş yatan Sally’ye bakıyor ve bir bardak su içmek için peşimden mutfağa geliyor, kırık fincan hâlâ yerde duruyor.

Dudaklarımın tutkalı arasından, “Ateşi çıktı da” diye açıklama yapıyorum. “Çok zorlandı, hele bu sıcakta.

Jean-Paul’ün yüzündeki endişeli ifadeye karşılık katı olarak yorumlanacak bir telaşla ekliyorum. “İyileşir.”

Masaya karşılıklı oturuyoruz ve Jean-Paul’ün hiç âdeti olmadığı üzere gergin olduğunu fark edebiliyorum. Kendi suçlarının üzerini örten muhabirin öyküsünü anlattığım romanımı okumuş. Romanı ona verdiğimi tamamen unutmuşum, üç dört ay önce vermiştim herhalde, günlerdir silmekle uğraştığım o nahoş duygusallığın sayfalarda el değmemiş halde durduğu düzeltilmemiş halini vermiştim.

Jean-Paul heyecanla romandan ne güzel bir film olacağını anlatıyor, “Kimlik hakkında, kendimizi nasıl gördüğümüz ve başkalarına nasıl göstermeye çalıştığımıza dair bir film, klasik bir film” diyor. “Bir *noir*, ama *noir* gibi stilize değil, bu onlarca yapımcının düşüp beş parasız kaldığı bir tuzaktır zira.”

Dikkatimi veriyor gibi görünme çabasıyla yüzüme en konsantre, buruşuk ifadem olduğunu düşündüğüm bir ifade takınıyorum, sonra muazzam bir esnemenin gelişini belli eden ürpertiye hissediyorum ve bütün odaklanma gücümü esnemenin yüzeye çıkmasını engellemeye harcıyorum.

“İzinle Michael, eserinin haklarını satın alıp filme çekmek istiyorum. Aynı bir sözleşmeyle senaryoyu yazmaya razı olur musun?”

Eserin hakları. Senaryo.

“Bu... harika olur.”

“Mükemmel! Şartları görüşmek için temsilcinle irtibata geçeceğim. Madem kabul ediyorsun.”

Temsilcim. Hâlâ radarında mıyım? En son romanımı piyasadan çekme kararımı bildirmek için iletişim kurmuştum, telesekreterine bıraktığım ve yanıtlamadığı bir mesajla.

“Söylemek zorundayım Michael, sakinliğine hayran kaldım. Bu projeyi sana emanet etmek konusunda şüphelerim olsaydı, o şüpheler tamamen dağılırdı.”

Yüzü kızarmış, memnun, yerinden kalkıyor, artık başarılı olmuş bir avcı veya bir sporcu gibi terlemek onu rahatsız etmiyor.

“Geçmiş olsun Sally” deyip Bank Caddesi’ne inmeye koyuluyor.

Sally nin ilaçlarını denememden sonra, ilaçları planlanandan daha erken kesmesi için Dr. Lensing’i sıkıştırıyorum. Hesabıma göre son otuz yılda altı milyon miligramdan fazla Thorazine kullanmış olan abim Steve’i örnek veriyorum.

“Aşırı dozlar verdiler abime” diyorum. “İlaç tedavisi çok uzun sürdü ve duygusal sorunları bir yana, bence onu kalıcı biçimde değiştirdi. Sally’nin konsantrasyonunun kötü olduğu doğru” diye ekliyorum, “ama ilaçlar dikkatini toplamasını imkânsız hale getirirken aksi mümkün mü?”

Lensing kıbarca dinliyor. Hararetili konuştuğumu fark edip huzursuz oluyorum ve birden bir hasta gibi gözlemlendiğimi hissediyorum. Sally’nin ilaçlarıyla yaptığım denemeyi anlatma riskine girmemeye karar veriyorum. Ofisinde baş başayız, ben Sally’nin genelde serilip yattığı kanepede oturuyorum, güneş ikimizin de gözünü alıyor, Lensing’in saç modelini değiştirdiğini fark ediyorum, sarıların arasına siyah röfle yapılmış; ilk defa fark ediyorum, ayak bileğinin arka tarafında küçük bir egzotik kuş dövmesi var. Diğer hayatından ipuçları...

Usturuplu bir duraklamadan sonra, “Sally’yle mesafe katetmeye başladım” diyor. “Soyutlanmak istemiyor, dürtüleri dışadönük ki bu çok iyi haber. İsteddiği şey anlaşılacak, yalnızca bizim tarafımızdan değil, kendini de anlamak istiyor. Elbette manisine hâlâ bağlı. Deneyiminin yoğunluğunu hatırlıyor ve o yoğunluğu diri tutmak için elinden geleni yapıyor. Vazgeçerse, edindiğine inandığı büyük yetenekleri kaybedeceğini sanıyor. Bu berbat bir çelişki aslında: Akıl psikoza âşık oluyor. Ben buna belanın ayartısı diyorum. İnanmayacağımı düşündüğü için bana anlatmadığı şeyler olduğundan şüpheleniyorum, oysa Sally kendisine inanılmamasını istemez. Özellikle de benim inanmamamı.”

“Ne tür şeyler?” diye soruyorum.

“Ah... olup olmadığı belirsiz olaylar. Belki de sesler.”

“Sesler mi?”

“Bu bir olasılık, evet. Şaşırmayın. Akut mani vakalarında olabilen bir şeydir. Sesler, söylediklerini tekrarlamaması için onu uyabilir. Bunu söylemem size garip gelebilir ama sesler aslında beni yüreklendirir. Sally’ye içinde yaşadığı bu fırtınayı kendisinin yarattığını kavraması için bir fırsat oluşturuyorlar.

Ona Pat’le yaptığımız, Sally’yi dışarı çıkarma planımızı anlatıyorum. Sahilde geçirilecek bir gün.

“Harika olur. Hepiniz için” diyor Lensing. Sally’ye güneş gözlüğü almamı salık veriyor. “Onu gölgede, güneşten uzakta tutun. Güneşin batmasını bekleyin.”

Gülerek çıplak kolundaki görünmez bir şeyi silkeliyor. Fazlasıyla soluk tenli olan Lensing de güneşten kaçmak için epey uğraşıyor gibi görünüyor.

“Ah, bir de iyice güneş kremi sürsün. Antipsikotik ilaçlar cildi güneş yanığına karşı çok hassaslaştırır.”

Ve kiralık bir arabayla, çocukken yaşadığım Rockaway’daki plaja doğru yola çıkıyoruz. Yerinde duramayan ve değişken bir ruh halinde olan Sally arka koltuktan midemi bulandıran, silaha dönüşmüş bir sesle benimle tartışıyor. “Semptomlarımı mı gözlüyorsun baba? Kafamın içine mi giriyorsun?”

Arka taraftan bana doğru eğiliyor, elleri baş dayama yerini kavırıyor, ağzı kulağımın dibinde. Bu sestten de öte, onun sesi, bizim sesimiz, tazyikli dikenleriyle o sahtekârın sesi, ne kadar da nefret etmişim ondan!

Pat yanımda, yolcu koltuğunda oturuyor, dikkatini okuduğu kitaba vermiş –gene koreografisini ateşleyecek mistik bir kitap, bu sefer Ortaçağ simyacısı Paracelsus’un kitabı– bizi duymazdan geliyor.

Rockaway sahilini Brooklyn’e bağlayan asma köprüden geçerken Pat, “Artık yeter Sally” diyor.

Sally birkaç saniye susup burnundan soluduktan sonra yeniden başlıyor.

Direksiyonu öyle sıkı tutuyorum ki ellerim yanmaya başlıyor. Arabayı yavaş sürüyorum, ağırdan alıyorum, hızlanmaktan, ken-

dimi koyuvermekten korkuyorum. Susturacağını bilsem Sally'ye patlarım ama bu atakların geçmesini beklemeyi, onlara karşı koymamayı öğrendim.

Pat yüzünde sonsuz bir tahammül ifadesiyle kitabına dönüyor.

Bizim gibi günübürlük gelmiş yarı çıplak, vücutları tuzlu ve kumlu tatilcilerle dolu plaja varıyoruz. Şehrin bu kesiminde geçen çocukluğumda, ağustos aylarında içimi heyecanla dolduran işte bu sahneydi, bütün şehir New York'un bana ait bu sınır karakolu bölgesine akın eder, kumsalın her bir santimetrekaresinde– yılın geri kalanında plajlar ıssızken yürüdüğüm kumlarda– hak iddia eder gibi gelirdi.

Güneşle uyandığım, para veren düzenli ziyaretçiler için tahta semsiyelerle şezlonglar yerleştirdiğim, kiraladığım şezlongları günbatımında topladıktan sonra zincirleyip üzerine branda çektiğim o yazları Pam'le Sally'ye anlatmak istiyorum. Öğleden sonraları omzuma çaprazlama astığım kurubuz dolu çelik kutuda çubuklu dondurma satardım. Böyle işler için fazla narindim. Sonunda hep kutuyu kumda sürüklemek zorunda kalırdım ama orada, fiyakalı delikanlılarla hızlı kızların, dalgalar arasında çığlıklar atan çocukların, birbirleriyle yarışan transistörlü radyolardan bangır bangır çalınan doo-wop, caz, soul ve rock and roll kakofonisinin arasında olmak isterdim. O dünyayı Pat'le Sally'ye resmetmek istiyorum ama bu öyküleri *bana* anlatmış birinden bahsediyormuşum, dikkatlerini üzerime çekemiyormuşum gibi olacak.

Sudan on metre uzakta havlularımızı yayacağımız bir yer bulana kadar sıcak ve yapışkan kumda güçbela yürüyoruz. Pat kitabını okumaya devam ediyor. Sally güneş gözlüğü ve yüksek vatlı neşesiyle *Tatlı Hayat* filmindeki Anita Ekberg gibi kıyıya vuran dalgalar boyunca yürüyor, sular ayaklarına vuruyor, kollarını havalanan bir kuş gibi çırpıyor; aşırı dramatik bulsam da bir zamanlar bana tatlı gelen bir sahne, ama artık hayra yoramıyorum. Sally'yi ona bakan yabancıların gözlerinden görmeye çalışıyorum: Kendi iç dünyasında erişilmez, cinsel tahriklerin ya da hakaretlerin ötesinde bir kız.

Kuma çöküyorum. Pat yanıma uzanıp yalandan olduğunu düşündüğüm için sinirime dokunan bir dikkatle kitabını okuyor. Belki de benim gibi, bu durumun mucizevi bir şekilde kendiliğinden düzeleceğini, eğrilenin bir şekilde doğrulacağını umuyor. Havlularımızın üstünden gergin gözlerle bakışıyoruz. Eskiden gün

sonunda sabırsızca beklediğimiz her şey –paylaşılan bir anekdot, tahlil edilen ve anlatılan rastgele bir olay, gündelik yaşantılarımıza anlam değilse de bir öykü düzeni veren konuşmalar, birbirimizi ne derecede anladığımızı gösterdiği için aslında sevecenlik ifadesi olan esprili gizli laf sokmalar–, evliliğimize heyecan katan bütün o erotik tartışma enerjisi Sally’nin psikozunun serpintilerinin altında kaldı.

Biraz espriyle karışık, okuduğu kitabın ilginç olup olmadığını soruyorum. “Kendini çok kaptırmış gibisin” diyorum.

“Bu gözlem bana neden eleştiri gibi geldi?”

Gözlerimi kapayıp plajın gürültüsünü, birkaç kilometre mesafedeki JFK Havalimanı’na inip kalkan uçakların sesini, çocukluğumun tanıdık seslerini dinliyorum.

Bank Caddesi’ne döndüğümüzde ev sahibimiz Eric beni bekliyor. Pat Sally’yle beraber evin arka tarafına giderken –eminim kızı Eric’in inceleyen gözlerinden sakınmak için– Pat’le Eric arasında bir husumet titreşimi geçiyor.

Eric’in üzerinde bir gerginlik ve aksilik var; elinde tuttuğu, bir öykümün yayımlandığı edebiyat dergisini görünce nedenini tahmin ediyorum.

“Mutlusundur herhalde” diyor. “Neden anlatmadın?”

“Pek önemsemedim. Açıkçası öyküyü beğendiğimden bile emin değilim.”

Yanlıı cevap: Öyküyü önemsiz görmek, hayali hakareti büyütme hizmet ediyor ancak. Eric yazdıklarını bastırmadığım için yakınıp durur sürekli, oysa editör olmadığım için böyle bir gücüm olmadığını ona anlatmaya çok uğraıştım.

“Romanıma baktın mı?” diye soruyor.

Tamamen unutmuşum! Fakat kiracı-ev sahibi ilişkimizin temeli kiradan çok Eric’in romanı. Son revizyonları hakkında olumlu bir görüş bildireceğime güveniyor, halbuki şöyle bir göz gezdirdikten sonra, geçen sefer olduğu gibi çok az değışiklik yaptığını görmüştüm.

“Bu gece okumayı planlıyordum.”

İçerlemiş ve incinmiş görünüyor, iyileştirme vehmiyle kesip biçtiğim kendi romanımı düşündüğümü fark ediyorum.

“Gidip bir şeyler içelim” diyor.

Hudson Caddesi'ndeki White Horse barına gidip, içe içe 1953 yılında kendini öldüren Dylan Thomas'ın çerçevesiz, gri, inceliksiz portresinin altındaki masaya oturuyoruz.

Eric ilk burbonunu iki yudumda bitiriyor ve ardından kiracıları hakkındaki son teorisiyle beni eğlendiriyor: Adresimizi seviyoruz ama evlerimizden nefret ediyoruz, taşınmak kişisel olarak faydamıza olduğunda bile bizi taşınmaktan alıkoyan da işte bu çelişki.

“Apartmanımın kaderi ara durak olmak” diyor. “Eninde sonunda gitmek zorundasın. Kader ânın bu işte, ya kendin için o adımı atacak cesaretin olacak, evi boşaltacaksın ya da yenik düşüp dışını sıkacaksın.”

Galiba bunun arkasından neyin geleceğini biliyorum, ama Eric'in ev sahibi olarak konumunu yaşamlarımızın iyiliksever yöneticisi olduğu hüsnükuruntusuyla harmanlamasına imkân veren bu akrobatik mantığa hayranlık duymadan edemiyorum. Asıl önemsedığı karakterler kiracıları, romanındakiler değil; bizimle ilişkilerini derinleştirmek adına kendi maddi çıkarlarının tersine hareket ettiğine, yaşamlarımızın ana etmenlerinden biri olduğunu kanıtladığına birçok kez tanık oldum. Bank Caddesi'nde beş yıl yaşadıktan sonra benim kader ânım da geldi: Benim için yola devam etme zamanı geldi, Pat ve Sally için de.

İstemeye istemeye sert davranmak zorunda kalan kibar bir insan tavrıyla –sıkıntıyla sırtıyor, göz temasından kaçınıyor, mahcup ve sıkıntılı– haberi veriyor. “Ben sadece zaten bildiğin bir şeyi dile getiriyorum. Sizin iyiliğiniz için. Pat'in burada mutlu olmadığını kim görse anlar. Seninle kendi yuvasını kurmak istiyor, hakkı da var, kurmalısınız. Bana da sırf önünde engel olduğum için içerliyor.”

Evine taşındığımda bugünün geleceğinde hemfikir olduğumuzu hatırlatıyor. “Seni sırtından vuruyor değilim. Anlaşmamızın bir parçasıydı bu.”

Doğru. Robin'le evliliğim yıkıldıktan sonra, parasızlık çektiğim sırada bana yaşayacak bir yer verdiği için Eric'e borçluyum.

“Biraz zamana ihtiyacım olacak” diyorum.

“Ne kadar? İki ay? Doksan gün? Bir tarih belirleyelim. Öylesi hep daha iyidir.”

“Ancak en kısa zamanda çıkacağıma söz verebilirim.”

Eric boyun eğmek zorunda kalıyor; en azından takvimi ben belirleyeceğim. Kontratım olmamasına rağmen New York City'nin konut yasaları tahliyei zorlaştıyor. Anlaşmamızdan cayarsam Eric'e yasal olarak zorluk çıkarabilirim ki buna hiç niyetim yok.

Ağır ağır Hudson Caddesi'ne çıkıyoruz ve Eric hemen yanımdan ayrılıyor. "Bu gece dışarıda kalacağım" diyor, ortak bir arkadaşımızın evini kastediyor.

Bu ayrıntıyı düşünecek basireti göstermiş olması etkileyici.

Eve dönerken, dünyanın dağılışının vardığı raddeden acı, çakırkeyif bir haz duyuyorum.

"Özgürlük" diyor Sally, parmağıyla başının yanına vuruyor. "Hürriyet. Hür akıl. Bir düşün baba."

Yeni piller taktığı Walkman'inin kulaklıklarını takıp pencerenin altına yere oturuyor, çenesini dizlerine dayıyor.

Pat telefonla konuşuyor.

Yer yer ayrılmış pervazlara, su lekeli tavana, bantla tutturulmuş camlara bakıyorum – bir bakımsızlık kolajı. Dekora tek katkımız duvarlara taktığım kitap rafları; eve çekidüzen vermek amaçlı diğer girişimlerimizde hep hevesimiz kursağımızda kaldı. Bu daire de Eric'in romanı gibi bence; geleceğin bir simgesi, süregelen bir olasılık olarak mevcut; noksan bir yer burası, dolayısıyla da değerine ilişkin nihai bir kararın tehdidi altında değil.

Tek yapmamız gereken kitaplarımızı kutulara doldurmak ve birkaç valiz toplamak, sonra iz bırakmadan gitmiş olacağız.

Peki nereye gideceğiz? New York'ta paramızın yetebileceği bir yer bulma umudumuz çok az.

Pat telefonla konuştuğu banyodan çıkıyor, bu da dairenin başka bir garipliği. Banyo önceden bir yatak odasıymış; çamaşır kurutma makinesi, ahşap bir yazı masası ve fayans kaplı geniş kenarında çeşitli kitaplar, şampuanlar, sabunlar ve mumlar duran kocaman bir küvet alacak kadar büyük. Dönüştürüldüğü sırada dairenin tek telefon fişi burada bırakılmış, klozetin hemen yanında.

"Fena halde viski kokuyorsun" diyor. "Bunun tek bir anlamı olabilir, kafadarın fazla uzakta değil."

"Bu gece bizde kalmayacak."

"Buna hiç itirazım olmaz."

"Evden çıkmamızı istiyor, Pat."

“Sizin şu sevgili kavgalarınızdan etmişsinizdir mutlaka.”

“Bu ciddi. Beni White Horse’a götürdü, iki kadeh içki ismarladı ve bizi evden sepetledi.”

“Ah, anladım.”

Aslında memnun çıkıyor sesi. Bir şüphe sarsılmasıyla, aklıma bunu bir şekilde Eric’le küçük muharebelerini besleyerek Pat’in düzenlediğı geliyor; ayrıca belli belirsiz dostane jestlerle Eric’in gönlünü alıp kiradan payına düşeni ödemeyecek kadar küçük görüyor ikimizi de.

“Sen bunu resmen zorla yaptırdın!”

“Nasıl? Dalkavuk gibi Eric’in nazını çekmeye yanaşmayarak mı? Yoksa gözünde işgalciden farkımız olmasa bile bize biraz olsun nezaket göstermesini bekleyerek mi?”

“Burası bizim evimiz” diyorum acıklı bir sesle.

“Burası hiçbir zaman evimiz olmadı. Senin anlayamadığın da bu.” Kışkırtıcı, acı bir sesle ağzından “küçük bekârlık cennetimin travmalı sonu” hakkında bir şeyler çıkıyor.

Yüzüne sert, çirkin bir tokat indiriyorum.

Titrek, ürkmüş bir çığlıkla başıma bir bot fırlatıyor. Bot hedefi buluyor, gözlüğümü düşürüyor. Başım uğulduyor. Bu yazın gerginlikleri içimde birikmiş adeta, sanki kendimin dışındayım, içim boş ve öfkeden deliye dönmüşüm.

Elim zonklayana kadar masaya vuruyorum, Pat durmuş beni izliyor, kendinden memnun, korkmuş ya da her ikisi birden; inanamıyormuş gibi dilini şaklatarak başını iki yana sallıyor; kontrolümü kaybedişim Pat’in hakkımdaki en acımasız düşüncesinin ispatıymış gibi kollarını göğsünde kavuşturmuş, bu hayvani fırtınanın onu öldürmesini ya da esip geçmesini bekliyor.

Oda bulanık. Yerde el yordamıyla gözlüğümü arıyorum, sonra kesif miyopi sisinin içinde vazgeçiyorum.

“Şu haline bak” diyor.

Üzerine atılıp Pat’i duvara dayıyorum.

“Dokunma bana!” diye bağırıp banyoya kaçıyor, kapıyı kilitliyor.

Dışarı çık diye bağırarak kapıyı tekmeliyorum, sonunda kapının panelleri parçalanıyor, çatlayan parçaların hepsini birer birer kırıp paramparça ediyorum, kapının büyük bölümü yerde sivri parçalardan bir yığına dönüşüyor.

Pat kuru küvetin içine oturmuş, bacaklarına sarılmış, yüzünde büyük bir korku ve antropolojik bir kayıtsızlığın karışımı garip bir ifadeyle beni izliyor.

Bana uzun gelen bir süre uyuşmuş halde yerde oturuyorum. Sonra eve, ekipmanlarının şingır şingır sesleri arasında, nefes nefese dört polis giriyor, onlara kapıyı Sally açmış.

Sally'yi unutmuşum! Afallamış ve küçülmüş görünüyor.

Bunu ona nasıl yapabildim?

Kurşun geçirmez yelekleri yüzünden kan ter içinde kalmış, silahlı, cephaneli, kelepçeli, el fenerli, coplu, ceza koçanlı, not defterli polisler hemen olay yerini tartıyorlar. Sağ elleri refleks olarak yarı otomatik Glock tabancalarının kılıfına giderken hal hatır sorup sıradan tavırlarını sürdürüyorlar.

“Ev sahibinize söyleseniz iyi olur, bu apartmana asansör yaptırın” diyor biri.

Sally, “Onu hapse mi götüreceksiniz?” diye soruyor.

“Ancak bir suç işlemişse küçük hanım.” Ve o anda, konuşan memur Sally'yi tanıyor. Sally'yi Hudson Caddesi'nde yolun ortasından alıp Cass'le ikisini eve getiren polis bu. Evdeki bıçakları saklayan polis.

Pat hâlâ küvette oturuyor.

Polislerden biri Pat'e, “Çağırıyor yapan siz misiniz?” diye soruyor.

Pat başını sallayıp onaylıyor, polisler ona göz gezdirip yara bere, kan, saldırı izi arıyorlar.

“Kadının durumu iyi.”

Banyo aynasında bir an kendimi görüyorum, saçlarım dağınık, gözlerim iki kanlı yarık. İçimden tren geçiyormuş gibi hissediyorum, kanepeye oturuyorum. Sally de yanıma oturuyor ama onu teselli etmek istediğimde yana kayıyor. Onu nasıl teselli edebilirim? Sally için akliselimin mihenk taşı olarak görürdüm kendimi, işte o taş çatladı.

Polislerden biri Sally'ye soruyor, “Bu adamla ilişkin nedir?”

“O benim kızım” diyorum hemen.

“Kıza sordum. Bu adamın kızı mısın?”

“Evet” diyor Sally. “Ama bu benim suçum değil.”

Pat'in dikkatini çekmeye çalışıyorum ama bana bakmıyor. Ekipteki tek kadın memurla konuşuyor, duyamadığımı bir sesle sorduklarına cevap veriyor.

Sally'yi Hudson Caddesi'nden kurtaran polis giderken, "Bazen hararet fazla yükselince dışarı çıkmak en iyisidir" diyor. "Ben öyle yaparım. Çıkıp uzun bir yürüyüş yaparım. Sabaha kadar yürüsen bile, hayatının geri kalanında pişmanlığını duyacağın bir şey yapmaktan iyidir."

Polislerin merdivenlerden inmelerini, yüksek perdeden dedikodu yapmalarını dinliyoruz, ne olduğunu anlamak için komşularımız koridora dökülüyorlar.

"Boşanıyor musunuz?" diye soruyor Sally.

"Hayır" diyor Pat.

Bu yanıtın bir muhatabı da benim. Galiba Pat'in dudaklarında hafif bir tebessüm görüyorum, sonra gözlerinin yaşlı olduğunu fark ediyorum.

Sally kulaklığını yeniden takıp yatağına çıkarken Pat'le oturma odasında, evlerinin yanışını izlemiş iki kişi gibi duruyoruz.

Kendimden korktum, kendini benden korumak için Pat'in silahlı adamlara ihtiyaç duyması beni çok sarstı.

"Gerçekten sana zarar vereceğimi mi düşündün?"

"Elinden ne kaza çıkardı, durur muydun, kendini tutabilir miydin, bilemedim. Korktum Michael. Buna bir son vermek zorundaydım. Seni tanıyamadım. Beni umursamıyormuş, hatta kim olduğumu bile unutmuş gibiydin."

Yüzü yaşadığı duygulardan belli belirsiz gergin ama gözyaşları akıyor, sadece umut kıran solgun gözleri ıslak.

Gidip yatıyor; saat bir buçuk gibi ben de yanına uzanıyorum.

Yatağı paylaşan ama birbirine dokunmaya cesaret edemeyen iki yabancı gibiyiz.

Fakat sabah beşte bilinçsize sarmaş dolaş uyanıyoruz. Pat hemen kollarımdan sıyrılıyor.

"Midem bulanıyor" diyor.

"Ne yapacağız?"

Bu soru pek çok şeyi içeriyor: Nerede oturacağımızı, evliliğimizi, Sally'yi. Yanıtlamaya nereden başlayacağımızı ikimiz de bilmiyoruz.

"Benden usandıysan seni suçlamam" diyorum.

"Bu git demenin kibar yolu mu?"

"Tanrım, hayır."

"Belki de Sally'yle baş başa kalmak daha kolay olur diye düşünüyorsun."

“Ben sadece, bütün bu karmaşa, senin gözünde anlaşılmamızdan çok daha fazlasıdır herhalde demek istiyordum.”

“Ben bir şey üzerine anlaşma yapmadım.”

Yaralı, buyurgan bakışı bir anıyı uyandırıyor, onu Bryant Park’ta sahnede gördüğüm günü; sahnede başının üstüne bağlanmış bir bufalo kafatasıyla *Gizlenme* adlı tek kişilik bir performans sergiliyordu. Spot ışığında bir asker battaniyesinin altından gözlenemeyecek kadar yavaş yavaş kalkıyordu, bir anka iskeleti misali. Bu anı içimi ona karşı yeni duygularla dolduruyor. Özür dilemek, dün geceyi silmek istiyorum ama bu şartlar altında anlamsız –yetersiz ve çok küçük– bir hareket olur.

Özür dilemek yerine, onu biraz daha incitmeyi göze alıyorum ve kuşkularını sezdiğimi, kendini geri çektiğini hissettiğimi, ben hayatına girmeden önce sürdüğünü, geceleri yediği basit *cappellini* ve pazıdan hoşnut, sorunsuz sanatçı hayatını kaybettiğine pişman olduğunu düşündüğümü söylüyorum. Sally’ye annelik yapma işinin onun gücünü aştığından endişe ettiğimi, ondan çok şey alıp götürdüğünü, suçlusu olmadığı bir şeyle hayatını karartmasına gerek olmadığını söylüyorum; Sally’nin öz annesi olmadığına ve asla da olmayacağına göre, Sally de bunu hatırlatmaya bunca hevesliyken, bu işin nereye varacağını soruyorum.

“Onu bırakıp gideceğime gerçekten inanıyor musun? Yoksa rollerimiz değişseydi sen öyle yapacağın için mi bunları söylüyorsun?”

“Biraz acımasız bir yorum olmadı mı?”

“Michael, burada olmak istediğim için buradayım. Sally için çok endişeleniyorum.”

Bu söylediklerim Pat’te dün geceki taşkınlığımdan daha fazla hayal kırıklığı yaratmışa benziyor. Anlaşılan onu tamamen yanlış anlamışım; gerçi iç dünyasının sakladığı incelikleri telepatiyle okumamı beklediğini, okuyamadığım zaman da hayal kırıklığı yaşadığını ileri sürebilirim pekâlâ.

“O kız için her şeyi yaparım. Aksini düşünebilmene şaşıрыyorum.”

Oturma odasına gidiyor ve aramıza güvenli bir mesafe koyuyor şimdi.

Günün ilk ışıkları camdan beyaz bir buhar gibi giriyor.

Bir çöp poşeti bulup içine banyo kapısının kırık parçalarını doldurmaya girişiyorum. Kapının bir parçası hâlâ menteşelerine

asılı duruyor, baltayla parçalanmışa benziyor. Duvardan dökülen, yere saçılmış boya kırıntılarını özenle süpürüyorum. Sinir krizimin acıklı enkazı.

Pat çatallaşmış sesiyle, “Ne hoş bir manzara” diyor.

Kendine kahve yapıp masaya oturmuş, beklediğimin aksine dargın ya da kızgın değil, yorgun ve dalgın. Banyo kapısına –kapıyı yenileyinceye kadar hepimize bir nebze mahremiyet sağlamak için– asmaya uğraştığım çarşafın adeta komik bir özetini sunduğu yeni bir alana, daha dayanıksız, daha eğreti bir alana geçtiğimiz belli.

Pat günah çıkarırcasına, adeta hipnoz altındaymış gibi monoton bir sesle yirmili yaşlarındaki en yakın arkadaşından, şimdiye dek adını hiç duymadığım bir kadından bahsediyor. “Birlikte yaşıyorduk. Her şeyden konuşurduk. Aramızda konuşulmayacak hiçbir konu yoktu. Parlak bir zekâsı vardı, bir şekilde önemli biri olduğuna inandırırdu insanı, çok keyifli bir dostluktu. Sonra delirdi ama bunun farkına varmam haftalar aldı. Bir terslik olduğunu kabullenemeyeceğim kadar yakındık. Aynı anda aynı şeyi söylediğimiz çok olurdu. Bir dönem gördüğüm rüyalar bile onunkilere benzerdi. Aynı dünyanın öyle derininde yaşıyorduk ki hezeyanlarının normal olduğunu sandım, bir terslik yoktu; sanırım anormalliğe tahammülüm yüksek Michael, ikimizinki de yüksek, yoksa yüzümüze çarpmadan önce Sally’nin sıkıntısını fark ederdik.

Arkadaşımdan uzaklaşmak aklımdan bile geçmedi, ben de onunla bu işin içindeydim. Ve alfabeyi kendisinin icat ettiğini iddia etmeye, nasıl icat ettiğini göstermek için şemalar çizmeye başlayınca yıkıldım. Paylaştığımız her şey birden anlamsızlaştı, sanata, geleceğe, planlarımıza dair konuşmalarımız saçmalığa dönüştü.”

Çöp torbasını doldurmayı bitiriyor, torbayı sürükleyerek koridora çıkarıyorum. Sonra menteşelerin pimlerini çıkarıp kapının kalan kısmını çıkarıyor, onu da koridora taşıyorum.

“Sally’yle ilgilenmek istiyorum ama aynı zamanda da ondan olabildiğince uzağa kaçmak istiyorum” diyor Pat. “Ne kadar korktuğunu, kendini ne kadar kopuk hissettiğini düşünmek içimi parçalıyor. En canlı, en harika hissettiği zamanlar en çok tehlikede olduğu zamanlar. Hayatın ona oynadığı oyun bu işte. Tam onu anlamaya başladığını, nihayet onunla aynı frekansta olduğunu sandığın anda hiç de öyle olmadığını anladığın bir şey söylüyor. Ne kadar anlaşılacak istediğini hissedebiliyorsun; saçma olsa da onun saçması bu,

onun için anlamlı. Arkadaşımdan bunu öğrendim. Annesi olup olmamam umurumda değil. Bir bakıma annesiyim. Kendimi dans topluluğuma adadığım gibi, Sally'ye de adayabilirim. Bu bir yönelim herhalde, senin dalga geçmeyi sevdiğin, fedakârlığa olan zaafım.

Pat'in gösterisinin açılışı yaklaşmakta, prova programı yoğunlaşıyor. Kostüm ve ışık tasarımcılarıyla görüşmek ya da tercih ettiği Beuys-vari sadeliği yakalamak amacıyla Canal ve Fulton caddelerindeki indirimli ürün sepetlerinde sahne malzemesi aramak için sürekli koşturuyormuş gibi bir hali var. Bir gün oturma odasının ortasında beş galvanize çelik leğen duruyor; başka bir gün sanayi tipi devasa bir vantilatör. "Para üretiyorum" ya da "Sanat üretiyorum" der gibi, "Hareket üretiyorum" diyor.

Dansçılarına da bana davrandığı gibi, sürekli tahmin yürüttürmek ve hazırlıksız yakalamak amaçlı görünen stratejik bir yüzey-sellikle davranıyor. Kendisi için apaçık ortada olanı kelimelerle açıklamak zorunda kalmasına içerliyor. Telefon konuşmalarına kulak verince bir dansçısına hamlenin, dalışın, kayışın ve batışın özelliklerini tarif etmeye çalışırken sesindeki kızgınlığı tanıyorum. Devinimin "daha az gergin" olmasını istediğini söylüyor. "Ama laubali değil." Övgüleri ise hırsla tüketilecek küçük lokmalar halinde paylaştırılacak, herkese yetmesi için uzatılıp gerilmesi gereken bir tatlı gibi.

Sally'nin yanındayken özenli; tutarsız monologlarında ve geleceğe dair başarı ve şöhret hayallerinde ona yol gösteriyor. "Bence ilerleme gösteriyor" diyor bana. "Ama nefesimi tutuyorum. Nazar değdirmek istemiyorum."

Sally kavgamızdan hiç bahsetmiyor, bir süre hatırlamadığını sanmıştım ama gece geç saatlerde bağırıp çağırdığı taşkınlıklarından birinde, sakın olması için yalvardığım sırada beni bozuveriyor: "Ya, bana söyleyene bak, geçen gece sen Pat'i öldürecektin neredeyse.

Pat'in "ilerleme" derken kastettiği şey bu sinir bozucu anlık berraklık parıltısı mı yoksa?

Meşum gözlerle evi arşınıyor. "Kimliğimin dibine ulaşmaya çalışıyorum" diyor.

Gecenin bir yarısı Sally yangın boşluğuna sigara içmeye çıkar-ken pencerenin paslı yivinde kaldırılırken çıkardığı tırtıklı gıcirtı-ya uyanmaya alıştık. Göz kulak olmak için yataktan kalkıyorum.

Lensing'e göre "intihar düşüncesi" taşıyor ama sokağın on beş metre yukarısında, kimsenin görmediği bir yerde oturmasına dayanamıyorum.

"İlaçlarını aldın mı?" diye sorup giderek nefret ettiğim o ilaçları yutması için başının etini yıyorum.

"Dayanamıyorum! Sana deli gibi mi geliyorum şimdi? Öyle mi görünüyor? Ben çocuk değilim. Çocuk olsam kutsanırdım ve senin bundan haberin bile olmazdı!"

Psikoza dalıp çıkıyor, girip çıkıyor. İkimiz de bir dakika sonra kim olacağını bilmiyoruz, asıl katlanması güç olan da bu devamsızlık. Bezmiş halde bir birey olmayı bırakıyor; yalnızca bizim için değil, kendisi için de öyle olmasından kuşlanıyorum. Ortada bir ben, sığınılacak ya da dayanacak güvenli bir benlik yok.

Kaygılarımın Sally'nin üzerine binen baskısı boğucu, ama peşinde dolaşmaktan kendimi alamıyorum; gardiyan, bekçi köpeği, tek kişilik delirme önleme timi oldum. Onu sakinleştirmeye çabalarken aslında daha fazla gerginliğe sebep olduğumdan endişeleniyorum. Ve aynı sebepten, Sally bana iyi olduğunu göstermek için bir şey yaptığında, bunu dengesizliğinin bir işareti olarak algılıyorum.

Shakespeare'in *Soneler*'inin, Yeats'in şiirlerinin, Kral James Kitabı Mukaddesi'nin sayfalarını çevirip mani dönemindeyken işaretlediği yerlere bakıyor, sanki işaretleri koyan kişinin duygularını yeniden yakalamaya çalışıyor.

"Okuyamıyorum" diyor. "Okumayı unuttum." Ve ağlamaya başlıyor.

Dopamin blokerleri beyindeki serbest dil akışının önüne baraj kurmadan önce, *Her şeyin sessiz olması gereken zamanda senin ateşin bir uyku nehri yakıyor*, diye yazmış.

Benim ruh halim ve ona karşı duygularım istikrarsız, gün içinde birkaç defa değişiyor. Sally'yi benim hastalığım olarak düşünüyorum, katlanmak zorunda olduğum hastalığım. Defterime öfkeli bir el yazısıyla, "Sally'nin deliliği kelimenin her iki anlamıyla sarhoş ediyor beni, başımı dumanlıyor ve zehirliyor" diye yazıyorum.

Bir sabah Sally ile apartmanın ön verandasında otururken, sokağın ilerisinden komşumuz Lou geliyor, çoban köpeğini yürüyüşe çıkarmış. Hastaneye yatırdığımız gün incitici şekilde Sally'den korkup geri çekildiğinden beri bu ilk görüşümüz onu; o sahneyi

zihnimde kaç defa yeniden yaşadım; o güne dek Lou Sally'ye özel bir sempati gösterirdi.

İlk dürtüm Sally'yi uzak durulan kişi olma hakaretinden korumak için Lou'dan uzak durmak oluyor ama Lou dostça bir el selamıyla, uysal köpeğini çekiştirerek, bizimle konuşmak için karşıya geçiyor.

“Sally! Ben de seni düşünüyordum. Son gördüğümünden çok daha iyi görünüyorsun.”

“Öyle mi?”

“Öyle canım. Ama kendine iyi bakmalısın. Babanın sözünü dinle. Her zamankinden daha çok dinle.”

Sally Lou'nun köpeğini okşuyor. “Çocuk gibi.”

“O da *benim* çocuğum” diyor Lou.

Belli ki Sally'ye olanlardan haberdar. Ama nasıl? Lou'yu kenara çekiyorum. “Haber yayıldı mı? İnsanlar konuşuyorlar mı?”

“Kimse konuşmuyor Michael. Ben anladım. Çok şey yaşadım. Böyle şeyleri bilirim.”

Ona bizden kaçışını hatırlatıyorum. “Cüzamlıymışız gibi kaçtın. Beni çok şaşırttın.”

“Sana tek bir şey söyleyebilirim, Sally'nin o günkü halini iyi bilirim. Kız kardeşimden. Büyükbabamdan. Gördüğüm anda anlarım, oldum olası bilirim. Dönüp gitmek için kendime göre nedenlerim vardı. Şimdi, Tanrı sizi korusun.”

Verandaya dönünce Sally, “O beni dinliyordu” diyor. “Düşündüklerimi duyabiliyor.”

Ağustos ayının ortasına geldiğimizde Lensing, Sally'nin “gerçek iyileşmeye doğru ölçülebilir adımlar” attığından söz ediyor. Makul olmayan beklentiler beslememizi önlemek için sıklıkla ataksız dönem” ifadesini kullanıyor.

“Sürekli onun yanında olan sizler için bariz değildir, ama oluyor işte. Ben açıkça görebiliyorum.”

Sally tuvalete gidince bana, “Onu mani dönemindeyken çok rahatsız edici anlar yaşadığı Greenwich Bulvarı'ndaki kafeye gitmeye ikna ettim” diyor.

“Haberim yoktu.”

“Dün oraya gitti. On beş dakikalık gezintisinde. Amaç böyle yerleri gizeminden arındırmak, sıradan bir yer olduğunu, orada

olduğuna inandığı olayların sadece onun zihninde olduğunu an-
lamasını sağlamak. Orada olmak nasıl hissettirdi diye sorduğum
zaman, ‘Nasıl bir soru bu? Bildiğin kafe işte. Bir fincan kahve içtim’
dedi. Cevabı çok hoşuma gitti. Bugünden itibaren haloperidolün
dozunu azaltıyorum. Her şey yolunda giderse yavaş yavaş azaltarak
keseceğiz.”

“Harika.”

“Çok dikkatli olmak zorundayız. Ayarlama yavaş yavaş olacak.
Sally hâlâ psikoz parlamaları yaşıyor. Kısa süreli. Bazen bir daki-
kadan kısa sürüyor.”

“Ne tür parlamalar?”

“Bir komşunun kendisini izlediğini ya da takip edildiğini sanı-
yor. Bu tür şeyler.”

Aklıma Sally’nin böylesi “parlamaları” oldum olası yaşadığı
geliyor. Bunların ne olduğunu bilmiyorduk sadece. Otobüslerde ya
da restoranlarda insanların kendisi hakkında konuştuklarını iddia
ettiği zaman Aaron’ın onunla alay ettiğini anımsıyorum.

Sonraki iki hafta boyunca Lensing Sally’nin ilaçlarını ayarlıyor, Sally
piyasaya sürmeye hazırlandığı hassas bir teknolojik icatmış gibi
kimyasal dozajını düzenliyor, bir daha düzenliyor. Haloperidol söz
verdiği gibi azaltılıyor, valporik asit artırılıyor. Sally başta önceki
halinden çok daha durgun görünüyor, pazar gününün tamamını
sessizce kanepede geçiriyor, sigara içmek için dışarı çıkmayı bile
unutuyor.

Artık günde iki kere bir saatliğine tek başına dışarı çıkmaya izni
var. Uzun yoklukları ikimiz için de bir rahatlık oluyor. Birbirimiz-
den uzak kalıp nefes almaya ihtiyacımız var.

Bir gün, öğleden sonra kafeden yanında sabık Georgia Güzeli
olduğunu iddia eden ellili yaşlarında bir kadınla dönüyor.

Kadın iki ölçü Güneyli dilberi, bir ölçü de Westminster karışımı
uyduruk aksanıyla, “Kızınız harikulade bir genç hanım” diyor.

Sally kadının konuşmasına öykünmeye çoktan başlamış, konuş-
ması mağrur ve gülünç bir asilzade diline dönüşmüş.

“Roseanne diyor ki, ben çatalı havada bırakan güzellerdenmi-
şim.”

Roseanne, “Bir restorandan içeri girdiği zaman, çatallarını ağız-
larına götürürken gören herkesin donakaldığı türden kadınlara öyle

deriz” diye açıklıyor. “Sally’nin tek ihtiyacı birkaç kilo vermek o kadar. Muhteşem bir mankenlik kariyeri yapabilir.”

Sally kendi etrafında dönerek aynaya bakıyor.

Pat soğuk bir tavırla, “Şu sıra Sally’nin böyle bir şeye odaklanmasını istemiyoruz” diyor.

Roseanne imayı anlıyor, Sally’nin yanaklarına üç gürültülü öpücük kondurup telaşla çıkıp gidiyor.

Bir hafta, on gün geçiyor ama Sally’yle hâlâ basit bir sohbet edemez haldeyiz. Konuştuğumuzda da sanki kalabalık bir otobanın iki yakasından birbirimize bağırıyoruz, aramızdaki muazzam gürültüden başka bir şey duyamıyorum.

Sonra ağustosun sonlarına doğru bir akşam her şey değişiyor. Sally’yle mutfakta, ayaktayız. Bütün gün evde onunla kalıp Jean-Paul için yazdığım senaryo üzerinde çalıştım.

“Bir fincan çay ister misin?” diye soruyorum.

“İyi olur. Evet. Teşekkürler.”

“Sütlü mü olsun?”

“Lütfen. Bal da isterim.”

“İki kaşık mı?”

“Evet. Balı ben koyayım. Kaşıktan akmasını seyretmek hoşuma gidiyor.”

Sesinde bir şey dikkatimi çekiyor: Tonlaması, zorlamasız doğrudanlığı, ölçülü oluşu ve aylardır iştmedığım bir sıcaklık taşıması. Bakışları yumuşamış. Aldanmamak için kendimi uyarıyorum. Ama Sally’deki değişiklik çok belirgin.

Çaydanlığı ocağa koyuyorum, ocağın önünde duruyoruz. Mutfak penceresinin aşağısındaki gösterişli köşkte bir davet var, ışıkları yanıyor. Şatafatlı giyinmiş konuklar bahçeye taşarken, smokinli garsonlar ordövr tepsileri dolaştırıyorlar. *Gatsby*’den bir sahne.

“İyi ki davetli değiliz” diyor Sally.

Su kaynıyor. Sally bana yaslanıyor, vücudunu bana dayıyor. “Pat ve sen hayatımı kurtardınız. Çok zor olmuştur sizin için.”

Sanki bir mucize oldu. Bir normallik, olağanlık mucizesi. Sally’nin izinden gidip olağandışı hiçbir şey olmamış gibi davranıyorum. Ve görünüşe göre onun için olağandışı hiçbir şey yaşamamış; değişiklikten habersiz görünüyor.

Şöyle düşünüyorum: Bu konuşmayı –bu görünürde önemsiz sohbeti– Sally’nin geri döndüğü an olarak hatırlayacağım.

Bütün yazı bir masalın içinde geçirmişiz gibi hissediyorum. Güzel bir kız bilinçsiz bir taş ya da bir iblise dönüşmüş. Sevdiklerinden, dilinden, hâkim olduğu her şeyden ayrı düşmüş. Sonra büyü bozulmuş ve yeniden uyanmış, “gözleri olduğuna şaşırmış”

Büyü benim için de sona erdi. Uykusuzluğum geçti; uzun, rüyasız, açgözlü uykular uyuyorum, yataktan kalkamıyorum.

Sally’nin önerisiyle hafta içi bir gün Doğa Tarihi Müzesi’ne gidiyoruz ve kendilerine ait camlı diorama dünyalarındaki Büyük Afrika Memelileri arasında buluyoruz kendimizi. Sally küçükken buraya sık gelirdik, şimdi o keyifli gezileri yeniden yaşıyoruz, en sevdiği dioramayı, keseli ceylanı ve ceylanın postunda yaşayan böceklerle beslenen kuşun dioramasını görmeye gidiyoruz.

Müzenin kafeteryasında, “Kim olduğumu yeni baştan çözmek zorundayım. Sıfırdan başlamak gibi olacak” diyor Sally.

Onu hastaneye götürmemizden bir gece önce, zihni harıl harıl yanarken, gözünün kendi yansımalarına –“aklı başında ben”e– iliştiğini söylüyor, banyo aynasından ona bakıyormuş. “Bir anlığına gözüm ilişti, henüz yakmadığım küçücük bir parçam bir saliseliğine oradaydı, delirmemi izliyordu. *Seni görüyorum. Ne yaptığımı biliyorum. Kim olduğumu biliyorum.* Ve bir anda kayboldu.” Parmaklarını şıklatıyor. “Solmadı, sadece yok oldu. Kampa götürdüğümüz gaz lambasının fitili gibi. Sanki kendime son bir defa bakmak için durmuşum da veda ediyormuşum gibiydi.”

Ölü adam ve derdini anlatmak için gittiği hahamın hikâyesini hatırlıyorum. Ölü adam yaşadığını zannediyordur. Haham, “Artık dirilerin arasında olmadığının farkında değil misin? Sen şimdi Şaşkınlığın Diyarındasın” der. Bunu duyan hahamın oğlu kendisinin de Şaşkınlık Diyarında olduğundan korkar. Babası izah eder: “Öyle bir diyarın varlığından haberdarsan, içinde olman imkânsızdır.”

Mani atağından sonra tam anlamıyla kim olduğunu bulma meselesi Sally’ye rahat vermiyor. Evde bana, “Bu, delirdiğimde inandığım her şeyin saçmalık olduğu anlamına mı geliyor?” diye soruyor. Ne kadarını inkâr etmeli? Maniden sakınması gerekenlerle çıkarıp atması gerekenleri nasıl ayıklayacak?

Daha sonra bunca canlı ve bariz olan bir şeyin nasıl yanlış çıkabildiğini merak ediyor. “İçgörülerim doğru değilse, doğru olan nedir? Sen anneme ya da Pat’e âşık olduğunda bunların yanılısama olabileceğinden korktun mu?”

“Birazcık.”

“Ama bu seni durdurmadı.”

Gayet olgun görünüyor. Başka bir boyut edindiğini fark ediyorum. Deneyimlediklerinin kapsamı muazzam sanki. Kendime kızımın bu dünyada ne kadar az zaman geçirdiğini, hâlâ küçük bir kız olduğunu hatırlatmak zorunda kalıyorum.

İyileşme Sözleşmesi’ni buzdolabının kapağından indirme zamanı geldi. Sally artık kendi başına üç saat dışarıda kalıyor. Düşünceli, yeni defterler dolduruyor, “Kendimi yetiştiriyorum” diyor bana, “senin yaptığın gibi.”

Yeniden gündelik konuşmaların dünyasına dönebilsin, basit insani sohbetler edebilsin diye Sullivan Caddesi’ndeki bir stüdyo galerinin Japon fırça resmi kursuna yazdırıyoruz onu. Stüdyonun dönüş sürecine başlamak için zararsız bir yer olduğu ortaya çıkıyor; Sally aldığı üç derse hevesiz de olsa devam ediyor, dersler tam bir felaket olmadığı için cesaretlenmiş görünüyor.

Bir akşam beni birlikte oturmak için Bleecker Caddesi’ndeki çocuk parkına, ilk aydınlanmasını yaşadığı yere çağırıyor. Kilisede her zamanki sırasına giden bir mümin gibi doğrucu bir banka gidiyor, “Benim bankım” diyor. Saat neredeyse akşamın dokuzu, parkta hiç çocuk yok, Sally böylesini tercih ediyor anlaşılan. “Müzedede kendimi ziyaret etmek gibi” diyor.

Ben yanına oturunca hayatının değiştiği ânı görmem için elinden geleni yapıyor. Kaydırağın yanındaki tahta köprünün üstünde oynayan dört yaşındaki iki kızın ona işaret vererek –el sallama, tanıdığını belli eden bir bakış, ciddi bir baş selamı– içinde güç toplamakta olan vizyonu ateşledikleri yer burası: Herkes dâhi olarak doğar ama deha neredeyse gözlerimizi açtığımız dakikadan itibaren içimizden atılır. Bu deha herkeste mevcuttur. Bizim sözü edilmez sırrımızdır o. Çocukluk sona erince, çok tehlikeli olacağı, toplumla aramızdaki asalaklık anlaşmasını deleceği ve hayatta kalma yeteneğimizi tehdit edeceği için dehamızı kendi içimizden çıkarıp kurtarmaya korkarız.

“Kendini keşfinden korumak için, herkesi delirdiğime ikna etmeye çalıştığını düşünüyordum. Vizyonumun seni ezeceğine gerçekten inanıyordum baba, çünkü sen, herkesten çok sen dehanı geri kazanmaya çabalıyordun, ama kazanamazdın, çünkü çok çabalıyordun.”

Elimi tutuyor. Önümüzden bir çift geçiyor, bizi fark edince yüzlerinde onaylayan bir tebessüm beliriyor.

“Her şey yerine oturmuştu” diyor. “Nasıl tarif etsem bilemiyorum. Zihnim inanılmaz hızlı çalışıyordu. Ama zaman yavaşlamıştı, şeylerin yüzeylerinin altını görebiliyordum. İnsanların içini görebiliyordum. Sanki o âna dek uykuda gezmiştim, bunun olmasını bekliyordum.”

Hayretle başını iki yana sallıyor, boş çocuk parkında biraz daha konuşmadan oturuyoruz.

Dr. Lensing Sally’nin haloperidol dozunu azaltmaya devam ediyor, değişim apaçık ortada. Sally’nin davranışsal terapi kliniğindeki bir seansından sonra doktora, “Gene kitap okuyor” diyorum. “Konsantrasyonu eski haline geldi.”

“Umalım da aktifleştirmesin” diyor Lensing. “Konsantrasyon saplantıya dönüşebilir.”

Ama belli ki Sally’nin ilerlemesinden memnun. İki gün sonra seansları bitince, beni kenara çekip fısıltıyla, “Ormandan neredeyse çıktı. Karanlık ormandan” diyor.

Sally, Bank Caddesi’nde birilerinin merdivenden yukarı çıktığını duyduğu zaman onu kontrole geldiklerini sandığını söylüyor. “Sonra gerçek olmadığını hatırlatıyorum kendime. İnsanların beni izlediklerini sanıyorum ama kendimi izleyen ben varım yalnızca.”

Lensing Sally’yi böyle düşüncelerin üzerine düşmemesi için uyandırıyor. “Bu fikirler seni dünyanın merkezine koyar. Kendini önemli hissetmene neden olur. İnsanlar seni izlerler. Kendini seçilmiş biri gibi hissedersin. Böyle palavralara aldanmaman gerektiğini biliyorsun.”

Sally alt dudağı dişlerinin arasında dinliyor.

“Artık aklıma ne zaman güveneceğimi bilemiyorum. Ne zaman psikozu girdiğimi anlayamıyorum.”

“Okula dönüp günlerin yeniden dolu geçmeye başlayınca psikozun getirdikleriyle daha az ilgileneceksin.”

Okulun sözü geçince Sally geriliyor. Onuncu sınıfa başlama-sına sadece on bir gün kaldı. “Özürlü muamelesi görmek istemiyorum” diye bağırıyor. “Özel muamele istemiyorum. Buna dayanamam! Yaşıtlım kızlar ne yapıyorsa ben de yapabilirim!” Ağlamaya başlıyor.

“Bu da nereden çıktı?” diyor Lensing.

Sally bana dönüyor. “Okulun üstesinden gelebilir miyim sence?”

Geleceğine dair güvence veriyorum.

“Arkadaşlarım değiştiğimi anlarlar mı?” Lensing’e dönüyor. “Üs-tesinden gelemesem okulu bırakırım.”

İşçi Bayramı, 2 Eylül günü abim Steve telefon ediyor.

“Kendimi iyi hissetmiyorum Mikey. Hastaneye gitmek istiyorum. Yetti artık!”

“Senin beleşçiler ne oldu?”

“Gittiler. Junior da, diğerleri de. Basıp gittiler. Üç gün önce. Şimdi yalnızım. Sana yemin ederim. Geri dönmeyecekler.”

Titrek, muhtaç bir sesle, açlıktan ölmek için kilise bodrum-larında dağıtılan yemeklerden almaya gittiğini anlatıyor. “Sokak serserileriyle birlikte sıraya giriyorum.”

“Sen sokak serserisi değilsin Steve. Arkanda ailen var. Başını dik tutacaksın. Serseri olmak zorunda kalmadın.”

Yarım saat içinde yanına geleceğimi söylüyorum.

“Seni seviyorum Mikey. Mecbur olduğum için değil. Kardeşim olduğun için de değil. Bir sen varsın.”

Steve’i görmeyeli bir ay oldu. Keş arkadaşlarının yayılıp yattığı evine yaptığım son talihsiz ziyaretten sonra Steve alışveriş için süpermarkette benimle buluşmayı bırakmıştı, hatta telefonlarımı bile açmıyordu.

Bir hafta önce, kendini Steve’in apartmanının yöneticisi olarak tanıtan Edgar diye biri beni aradı. “Abinizin dairesini denetlemek için izninize ihtiyacım var” dedi. “Şikâyetler geliyor, ayrıca Steve’in kontratını ihlal ettiğine, hem yasalara saygılı kiracılarımın sağlıkları hem de kendi sağlığı için tehdit oluşturduğuna inanmak için haklı sebeplerim var.”

Zaman kazanmak için Edgar’ı başımdan savmaya çalıştım. “So-runu anlıyorum. Çözmek için girişimde bulunacağım.”

“Yasal işleme başvurmak zorunda kalmak istemem.”

Edgar'a yirmi bir yıl önce apartmanın inşaatı bittiği günden beri Steve'den kira aldığını hatırlattım. Derken Steve'i evden çıkartmak istemesinin asıl sebebinin bu olduğunu anladım: Steve'in ödediği kira dairenin serbest piyasadaki ederinin dörtte biri.

"Abimin çıkardığı ilk sorun bu. Şimdiye kadar hiç sorun yaşanmadı."

"Evet ama bu çok büyük bir sorun Bay Greenberg."

Edgar aynı zamanda, babamın ölümünden sonra en büyük abim Jay'le diğer kardeşim Larry'nin işlettikleri hurdalığa da ulaşmış, Jay'le de konuşmuş.

Edgar'la konuştuktan sonra Jay beni aradı. Steve'den kurtulmaya çalıştığı için Edgar'ı suçlamıyordu. "O evde yaşadığı hayat anlattığına göre iğrenç."

Jay'i Larry ile birlikte, hurdalıktaki gri, sığınağımsı ofislerinde canlandırıyorum gözümde, madeni masaları arasında ancak otuz santim mesafe var, Jay huzursuz, seçmekten çok kendini içinde bulduğu hayat onu katılaştırmış.

"Söylesene" dedi. "Biri sokaktan uyuşturucu müptelalarını toplayıp oturduğun apartmana getirse ne hissederdin?"

"Şu anda Steve'in komşularının hisleri hiç umurumda değil."

"Umurunda olsa iyi olur, çünkü Steve'i tahliye edecekler."

"Edemezler."

"Nah edemezler. Apartman kooperatifleşecekmiş. Steve mülklerinin değerini düşürüyor."

"Steve ömür boyu akıl hastalığı öyküsü olan, hakları olan bir kiracı. Bu şehirde onu tahliye edecek bir hâkim bulamazlar, Edgar da bunu biliyor. Bu yüzden tehdidi bir kenara bırakalım da Steve'in evinde kalan beleşçilerden kurtulmanın bir yolunu bulalım, çünkü bulmazsak Steve tahliye gerekmeden de sokağı boylayabilir."

Kendime Jay'in Steve'e karşı katılığının aslında, Helen onu sevgiye boğarken Steve'e bir şey kalmadığı için hissettiği suçluluğun bir tezahürü olduğunu söyledim; suçluluk duygusunu tetikleyen kişiye karşı, bunca rahatsızlığa yol açtığı için öfke olarak yansıtılan bir suçluluk. Ama Jay'in duygularına dair aslında ne biliyordum? Biz büyürken bir Kabiller taburuyduk, zayıf düşmüş kardeşlerini çöp yığınının üstüne atmaya can atan Kabiller. Bizim hanede geçerli olan tavır "Hep bana" idi. Annemizle babamız tarafından başıboş bırakılınca, Steve evin günah keçisi ve paryası oldu. Bizim kalkanımız oldu.

“Buna son vermenin tek yolu Steve’i korkutup yola getirmek” dedi Jay.

Bunu başarmak için de Jay ve Larry, Steve’in evine parayla tutacakları bir kabadayı –Güney Bronx’taki depolarına güvenlik sistemi kuran bir polis eskisi– göndermeyi planladılar. Adamın adı Ralph’ti. Ralph’le bir yıl önce abilerimi görmeye gittiğimde bir defa karşılaşmıştım, taba ayakkabıyla yakası düğmeli pembe bir gömlek giymiş, saçları fönlü, güçlü kuvvetli, efendi bir adamdı. Abilerim Ralph’le ahbablıklarından gurur duyuyor gibilerdi. Adamın, babamdan miras kalan kavgalı dövüşlü dünyanın timsali olduğuna inanıyorlardı (gerçi babamız aileden birinin gözünü korkutmak için asla adam tutmazdı). Plan şuydu: Ralph polis numarası yapıp Steve’i evden atmakla ve hapse sokmakla tehdit edecekti. “Aklımı başına getirecek” diyorlardı.

Ben bu taktiğe itiraz edince abilerim şimdiye kadar denediğim hiçbir şeyin işe yaramadığını, insanların korkutmaya tepki verdiklerini ve bunun Steve’in iyiliği için olduğunu söylediler.

Korkuyu anlıyor olabilirler, diye düşündüm, ama deli inadını anlamıyorlardı. Fakat kendim yeni öğrenmişken onlara nasıl anlatacaktım? Steve korkutma terapisinin ötesindeydi ve Ralph’in tehditleri hiçbir şeyi değiştirmezdi. Steve başka bir dünyadaydı.

Steve’in apartmanına vardığım zaman, dudağının üzerine göz kalemiyle çekilmiş gibi duran incecik bıyığıyla Dominikli kapıcı Gato’yu –binadaki müttelikim– radyodan Yankee’lerin maçını dinlerken buluyorum.

“Edgar beni aradı. Durum çok mu kötü?” diye soruyorum.

Gato beni kenara çekiyor. “Bak, benim de başımda bir deli var, kolay değil bilirim, iki kaşının arasından vurmak istersin ama sevmeye de mecbursundur. Yönetim Steve’in yanına, yukarıya kimseyi bırakmamamı emretti. *¿Entiende?* Geçen hafta ayı gibi bir herif geldi, polisim dedi. Rozetini gösterince yukarı çıkmasına izin verdim. Bunun dışında Steve yasaklı. Bir şey fark edeceğinden değil ya. Bu piçler servis girişinden sızıyorlar. Hepsinin elinde abinin dairesinin anahtarları var. Kiracılar bunlardan tırsıyor, *hombre*. Bu *maltidolar* dördüncü katta dolaşıyorlar. İnsanlar koridora çıkmaya korkuyor. Yalnız yaşayanlar. Ne olduğunu anlamak için beni yukarı çağırıyorlar. Seni içeri alacağım, çünkü sorun çıkarmayacağını bili-

yorum. Ama, *escúchame bien*, abini hizaya getirmek için bir şeyler yap arkadaşım.”

Steve’in kapısı kilitli değil, çalmadan içeri giriyorum. Dediği gibi, Junior ve öbür beleşçiler gitmişler ama battaniyeleriyle döküntüleri hâlâ yerde duruyor. Steve’in televizyonunu, Helen’in her ay parasını ödediği kablolu televizyon kutusunu, radyosunu, telefonunu satmışlar. Ampuller patlamış, pencereye gerilmiş pazen çarşafklar yüzünden ev mağaraya dönmüş. Çarşafkları çekip alıyorum, pencerelerden birinin camının büyük bölümü gitmiş, çerçevede kırık parçaları kalmış, oda kirli, içerisi insanı bayıltacak kadar pis kokuyor.

Steve yatakta iç çamaşırlarıyla oturuyor, çatlamış sarkık alt dudağı öne fırlamış. Cildi sertleşmiş, şişmiş, kirden görünmüyor. Yüzünde, *nasıl görüldüğümü biliyorum*, der gibi bir ifade var. *Söylemene hacet yok. Vaziyet bu.*

“Pencereye ne oldu?” diye soruyorum.

“Junior, Raimundo denen adamı cama çarptı. Küçük bir itişme oldu. Birbirlerine girdiler. Benim hiç alakam yok. Şimdi içeri yağmur giriyor. Kendimi evsiz gibi hissediyorum. Tamir edebilir misin Mikey?”

Hastane için giyebileceği doğru düzgün bir şeyler arıyorum ama her şey pis ve yırtık. Ona aldığım, manşetleri çiğnenmiş gibi saçak saçak, çizgili kazakla siyah kot pantolonda karar kılıyorum. Ayağına bağcıkları kayıp spor ayakkabılarını giydiriyorum, sahanlığa çıkıp asansöre doğru gidiyoruz.

“Ne düşündüğünü biliyorum. Hızlı devire geçtim. Kontrolden çıktım. Babamın dediği gibi, baş edemiyorum ben, arkadaş edinmeyi beceremiyorum”

Giriş katında Steve asansörden yaşlı bir adam gibi ayaklarını sürüyerek çıkıyor, ayakkabıları ayağından kayıyor, ayakkabıların arkasına basmış, çıplak ayakları görünüyor.

Başıyla Gato’ya selam veriyor. “Kardeşimi tanırsın” diyor, belli ki bana yaranmaya çalışıyor. “Bana sahip çıkan odur. Tutunacak dalımdır.”

Gato bize kapıyı açıyor, 22. Cadde’ye çıkıyoruz. Steve hemen cebinden kararmış mısır koçanından bir pipo çıkarıp içine birkaç tutam tütün sıkıştırıyor, yüzü kızarana kadar içine çekiyor, sonra öksürerek nefes veriyor. Pipoyu sağ bacağına vurup külü boşaltıyor,

öfke ve pişmanlık parodisi gibi bir tavırla bana bakıyor. “Bütün gün burada böyle duracak mısınız?”

Bir taksi çevirip Beşinci Bulvar’daki hastaneye –Sally’nin yattığı hastaneye değil, oraya ailemden birini daha götüremem, onlarla yüzleşmem– iki yaz önce babamızın öldüğü hastaneye gideceğimizi söylüyorum.

Hızla şehrin öbür ucuna ilerliyoruz, şehir yanımızdan akıyor, sıcak nefesler veriyor, Madison Bulvarı sakın ve soluk, vitrinleri doğa tarihi müzesindeki diyoramalar gibi korunaklı. Şehrin boş olduğu bir hafta sonu tatili daha.

Steve’in rahatladığı her halinden belli. Bana psikozlu değil, çocuksu ve çaresiz görünüyor. Son iki ayki saldırganlığı geçip gitmiş, en başından sürdüremeyeceğini bildiği isyan onu tüketmiş.

Onu görmeye gelen “polisi” soruyorum. Belli belirsiz hatırlıyor. “Polis miydi? Galiba polisti. Orada olmak istemiyormuş gibi bir hali vardı. Ama kim ister ki zaten? Benim ev dört yıldızlı otel sayılmaz. Bana acıyor gibiydi. Kendime çekidüzen vermezsem tutuklanacağımı falan söyledi ama ben pek dinlemedim, avukat gibi konuşuyordu. Geldiği için özür diledi. Belki de şoke oldu. Bilmiyorum. Bana iki papel tütün parası verdi, sonra da basıp gitti.”

İlk kontrol noktasına, acil servise gidiyoruz ve uzun bir bekleyiş için sert plastik sandalyelere yerleşiyoruz. Tepemizde madeni bir kola takılı televizyon bangır bangır. Zaman geçirmek için Steve ölü diri, adlarını yıllardır duymadığım uzak akrabalar da dahil ailedeki hemen herkesin doğum gününü sayıyor. Kardeşler arasında akrabalarla münasebeti en az olanımızdır, aile toplantılarında nadiren görünür, bir saat sonra da sıvışır, ama hepsini tekinsiz bir hafızayla biliyor.

“Bence sen de akıl hastası olabilirsin Mikey” diyor.

“Neden öyle dedin?”

“Ergenliğindeki asabilüğün, babamla dalaşmaların.” Yüzüme sinsi, memnun bir ifadeyle bakıyor. “Bunlar akıl hastalığının belirteçleridir. Emin olmak için tek gereken kan tahlili yaptırman. Lütfen yanlış anlama, seni korkutmak istemiyorum ama bence sende de var, belirtilerini görüyorum. Bu tahlille doğmamış bebekte şizofreni olup olmadığını anlayabiliyorlar. Çünkü ana rahminde de şizoid olabilirsin. Kürtajı neden yasallaştırdılar sanıyorsun?”

“Belirteç falan yok Steve. Kan tahlili de yok bunun. Sen de çok iyi biliyorsun.”

O gıcırtılı kahkahalarından atıyor.

“Hadi Mikey. Seni rüyama alırım, ben seninkine girebilirim. Bob Dylan demiş bunu.”

Aylardır görmediği annemizi soruyor. Onun için de endişeleniyor. Annemiz yaşılanıyor. Hep Bernie’si vardı yanında. Onsuz yaşamaya alışık değil. Steve’in sesine yakıcı bir ton geliyor. “Annem benim çalıştığım gibi hiç çalışmadı Mikey, ben kar altına çiçek sak-sıları sürükledim.” Son görmeye gittiğinde, annemizin dairesinde karanlıkta oturduğunu iddia ediyor. Tek başınaymış.

Kendini anlatıyor elbette. Bahsettiği kişi annemize hiç benze-miyor. Helen’in dairesi alışılmadık derecede aydınlıktır; onlarca arkadaşı ve Bernie öldüğünden beri birkaç da talibi var. Telefonunun çalmadığı nadirdir.

Nihayet bir psikiyatri asistanı Steve’i muayene ediyor. Asistan beni de çağırınca Steve itiraz etmiyor. “Küçük kardeşimden saklım yok” diyor.

Görüşme sırasında Steve fazlasıyla kurnazca davranıyor. Belli ki hastaneye yatmak istiyor ve kozunu nasıl oynayacağını biliyor. Asistana sesler duyduğunu söylüyor; yalan söylediğinden neredeyse eminim.

“Bu sesleri tanımlayabilir misin?”

“Abım Jay’ın karısının, annemin gözde gelininin sesi. Haksız mıyım Mikey? Söylesene. Jay’ın her şeyi vardı. Evin prensi odur. Tabii prensesle evlendi, işte o kadın kulağımın içinde konuşup duruyor.”

Bir anda parmaklarıyla dilini dışarı çekip yakından muayene etmesi için asistana gösteriyor, iki yana çekiştiriyor.

“Çürüme belirtisi görüyor musun? Yara? Kanser?”

“Çek dilini içeri” diyorum. Ve asistana açıklama yapıyorum: “Genelde çekingendir, temiz giyinir ve çok da naziktir. Tanıyamazsınız.”

Steve ayrıntıdan kaçınmadan St. Marks Place’te Junior’la olan serüvenlerini anlatıyor. Fahişeleri Maxine’dan bahsederken fazla mı abartıyor diye düşünüyorum ama numara olamayacak kadar kafası karışık görünüyor; bir empatik, bir ağzı bozuk, bir suçlanamayacak kadar masum oluyor.

Hastaneye yatışı yapılıyor, birlikte asansöre binip kilit altındaki psikiyatri koğuşunun bulutsu güvenliğine çıkıyoruz.

Bir hemşire ilaçlarını veriyor.

“Ben kimyasal bir deneyim Mikey. Yaşayan bir yan etkiyim. Aldous Huxley’yi hatırlasana. *Cesur Yeni Dünya*’ı? İşte ben oradayım kardeşim. Soma. Bu uyuşturucuları 1966’da almaya başladım ben.”

Bir iki güne gelip onu yoklayacağımı söylüyorum.

Sonraki iki günü Steve’in evini temizleyerek geçiriyorum, ahablarıyla yaptığı âlemin döküntülerini, birlikte topladıkları plakçalarını, bozuk amfileri, bilgisayarları atıyorum. Kapının kilidini değiştiriyorum, pencerelere perde alıyorum ve bir camcı getirtip kırık camı değiştiriyorum.

Çöp sıkıştırma odasına gidişlerimin birinde, yuvasında kayan bir kapı zincirinin madeni şingirtisini duyuyorum. Sonraki gidişlerimde o kapının önünden geçerken gözetleme deliğinden bir gözün beni izlediğini hissediyorum.

Sonunda komşu dairesinden çıkıp benimle yüzleşiyor, altmışlarında, ufak tefek, alçak sesle konuşan bir kadın. “Kim olduğunu biliyorum” diyor. “Abine yiyecek içecek paketi bırakıyorsun ve burada olmaya dayanamadığın için hemen çıkıp gidiyorsun. Ama ben hep buradayım, onunla aramda sadece alçı panel var.”

Steve’in son iki aydır verdiği rahatsızlıktan dolayı kadından özür diliyorum ve durumun düzeleceğine dair ona söz veriyorum.

“Böyle yaşamasına izin verdiğin için kendinden utanmalısın. Belli ki hiç umurunda değil.”

Üç gün sonra Steve hastaneden taburcu oluyor. Evine döndüğüne, artık “sosyal deneyim” demeye başladığı yıkıcı maceraya girişmeden önce kaldığı yerden hayatına devam edeceğine memnun görünüyor.

Steve’e yeni anahtarını ve taze bir kutu tütün veriyorum, düzgünce buzdolabına yerleştirdiğim haftalık yiyeceklerini gösteriyorum.

Dakikalar içinde ağzına kadar Lipton çayı dolu turşu kavanozuyla Barcalounger koltuğuna kuruluyor.

“Yeniden Yunanların yanında çalışacağım” diyor bana. “Yoğun sezon başlamak üzere. Günde on, on iki teslimat çıkar. Göreceksin. Güzel günler yakında. Radyoda duydum. Clinton yeniden başkan seçilecekmiş. Yeni bir canlılık geliyor.”

Okul 9 Eylül'de açılıyor, o gün yaklaştıkça sınıf arkadaşlarıyla karşılaşmak bir yana, yeniden dünyaya dönecek olmak Sally'yi çok korkutuyor. İlkbaharın son günlerinde dörtmala maniye girerken yapmış olabileceklerinden utanıyor. En kötüsünü düşündüğü için kendini rezil ettiğinden emin, komşularla, pek tanımadığı esnafla karşılaşmamak için kaldırım değiştiriyor. Yaptıklarını hatırlamadığı gerçeği geçmişe dönük utancını artırmaktan başka bir işe yaramıyor.

"O dönem kimdim bilmiyorum" diyor. "Ya benden yaptığım tuhaflıkları açıklamamı isterlerse?"

"Nasıl tuhaflıklar" diye soruyor Pat.

"Bilmiyorum ki!"

Robert Lowell, "hezeyanın köpüğü uçup gittikten sonra" mani atağından söz etmeyi "taşınır merdivenden inmeyi izah etmeye çalışan bir kedi"ye benzetir. Sally hızlı ve pervasız tırmanışının ardından aşağı inmeye çabalayan o kedi işte. Maninin berraklığı, düşüncelerinin bittiği ve eylemlerinin başladığı yerden emin olmasına yol açtı. Aşırı dramatik hayallerinin gerçekten yaşanmamış olması ve deliliği sırasında o gri sıradan hayatın her zamanki gibi sürüp gitmiş olması ona olası gelmiyor.

"Hepsi senin içinde olup bitiyordu" diyorum. "Sen Cass'le birlikte şırazeden çıkıncaya kadar kimse bir şey anlayamadı. Zaten temmuza gelmiştik."

Fakat hafızasındaki boşluklar yakasını bırakmıyor. "Aklım yerinde değildi. Ama bunun ne demek olduğunu bilmiyorum."

Lensing bana Sally'nin kaygılarının beklenen bir şey olduğunu söylüyor. Bir Çin atasözünden alıntı yapıp, "Bildığın şeytanlar. bilmediğin tanrılardan iyidir" diyor. "Akıl aşına olduğu fırtınaya geri gider. Şimdi Sally'de kaçınılmaz bir kırılma var. Kendine stres yaratma eğilimi."

Sally'nin antipsikotik ilacının dozunu artırıyor ama gene de hastaneden çıktığı zamankinden epey düşük bir doz bu. "Birkaç günlüğüne sadece, en zor kısmı atlatması için" diye açıklıyor.

Ama bu sefer de Sally arkadaşlarının ilaç kullandığını anlayacağından endişe ediyor.

"Ya lokanta testini geçemezsem?" diyor. Kişinin akıl hastalığı lark edilmeden halka açık yerlerde bulunabilme yetisini kastediyor.

Lensing'in rehberliğinde "duygudurum günlüğü" tutuyor, te-dirgin edici bir titizlikle duygularındaki her bir değişikliği kay-

dediyor. Yoksa ifrata mı kaçıyor, kendine bu kadar kafa yormaya teşvik edilmese, dışarıyla daha fazla ilgilense daha mı iyi olur, diye düşünüyorum.

Okulun açılmasına dört gün kala, “Bence acele ediyoruz. Hazır değilim” diyor. “Yaşananlarla başa çıkma fırsatım olmadı. Affedersin. Bir gün seni hayal kırıklığına uğratmayı bırakacak mıyım baba?”

Fakat bir yandan da cesurca idare etmeyi başarıyor, duygudurum raporlarını Lensing’e götürüyor ama raporlarının güvenilirliğinden şüphe ediyor. Kendine dair tek bilgi kaynağı gene kendisi ve işin zorluğu da bu. “Her şeyin yolunda olduğuna insanları inandırmayı iyi beceriyorum. Berbat halde olduğumda bile bana ayak uyduruyorlar. Biraz ürkütücü.”

Lensing kandırılma konusunda endişelenmiyor. Pat’le bana, “Spektrum daralıyor” diyor. “Duygudurum değişimleri eskisi kadar radikal değil. Sally olağanüstü bir yazar. İçinden taşıyor. İnsanı içine çekiyor. Çok...” Duraklıyor, doğru sözcüğü arıyor. “*dolaysız*.”

Sally’yi katı bir perhize sokuyor, adına “manik depresif diyeti” dediği, Sally’nin ayaklarını sıkıca yere bastırarak bir perhiz. “Ola-bildiğince az rafine tuz, ama patates yiyebilir. Bol sebze ve protein. Her gün iki yemek kaşığı keten tohumu yağı, kesintisiz dokuz saat uyku, gündüz şekerleme yasak.”

Akşam yemeğimizi baş başa yerken, Sally’de kaderini doğru adamla paylaşacağından şüphe eden müstakbel gelin huzursuzluğu var. “Başaramayacağım. Okulun başa çıkamayacağım bir şey olduğu gerçeğini neden kabullenmiyoruz sanki?”

“Her şeyin güzel gidebileceği olasılığını hiç düşündün mü?”

“Olasılıkların bana faydası yok. Bilmem gerekiyor.”

“Kimse gelecekte emin olamaz.”

“Evet. Ama benim durumum farklı. Aklım beni yarı yolda bırakırsa ne olduğunu bile anlayamam. Acayipleştikten haberim olmaz. Ama herkesin haberi olur.”

Düşünüyorum: Ne kadar da kırılan. Fakat benliğinin durdurulmaz gücü kırılanlığın tam aksi. Keşke kendini hastalığıyla aşırı özdeşleştirmesine engel olabilsem. Ama hastalığı yönetme mekanizmasının ta kendisi bir özirdeleme gerektiriyorken ve bu özirdeleme hastalığı Sally’nin zihninde pekiştiriyorken bunu nasıl yapabilirim ki?

Ağırdan almasını ve okula başlamak için birkaç hafta daha beklemesini önerdiğimde de dehşetle, “Dışlanmış tiplerden mi olayım? Şaka mı yapıyorsun?” diyor.

Gece yarısına yakın Pat provadan dönüyor. Sally çoktan yatmış. Pat kanepeye, bir metre kadar öteye oturuyor, sessiz ve gergin. Büyük kavgamızın üzerinden neredeyse bir ay geçti ve hâlâ birbirimize karşı çekingen davranıyoruz, konuşacağımız zaman tereddütlü, dikkatliyiz, fiziksel olarak da ürkek davranıyoruz. Yeni bir düzenin, sezgisel olarak dayatılmayacağını bildiğimiz yeni bir varoluşun ilan edilmesini bekliyor gibiyiz.

Pat her an yerinden fırlayacakmış gibi, dizlerini birbirine bastır-mış, kanepenin ucunda oturuyor. Okuduğum kitabı elimden bırakıyorum.

“Bence bir çocuğumuz olmalı” diyor.

Bunun bir öneri olmadığı, Pat’in kararını çoktan verdiği belli; ağır basan ilk dürtüm itiraz etmek. Böyle bir şey yapmak şu sıra mantıklı olur mu ikimiz için? En azından yeni bir eve yerleşene kadar beklememiz gerekmez mi? Eric evi boşaltmamız için sabırsızlanıyor, kapıya gelip sürekli bir imalar ve nahoş espriler silsilesiyle rahatsız ediyor. Ve her hafta sonunun büyük kısmını kiralık daire arayarak geçirmemize rağmen henüz kesemize göre bir yer bulamadık.

“Her şey bu kadar belirsizken bebekle başa çıkabilir miyiz?” diye soruyorum.

“Belirsizlik her zaman var” diyor Pat, o akşam Sally’ye söylediğim beylik sözün benzerini tekrarlıyor bilmeden. Birden kalkıyor, belli ki alındı.

Konuştuklarımıza kulak misafiri olan Sally yatağından iniyor, kırılgan. “Bunun olacağını biliyordum. Beni hiçbir zaman kendi be-beğiniz gibi sevmeyeceksiniz. Biyolojinin kanunu bu. Seveceğinizi söylersiniz ama yalan, yalan söylemek istediğinizden değil, bana hiç yalan söylediğini düşünmüyorum Pat ama bu senin elinde değil, ben hep ikinci sırada olacağım.”

Pat’in az önce oturduğu yere ayaklarını toplayıp oturuyor, tamamen uyanık, endişeli.

Pat’in duymaması için bana fısıltıyla, “Pat çok iyi anne olur” diyor.

Hafta sonu New York’un yukarı kesiminde, Woodstock’taki arkadaşlarımızı görmeye gidiyoruz. Beş aylık sağlıklı bir kızları var. Sally bebeğin yumruklarını tutup usulca konuşuyor, arkadaşları-

mız bebeğin dikkatini nasıl Sally'ye verdiğini, nasıl sakinleştiğini belirtiyorlar.

Öğle yemeğinde çiçeği burnunda baba bebeği kucağına oturtuyor, karısı da video kamerayla sahneyi çekiyor.

Hiç düşünmeden masadan fırlayıp kollarımı Sally'ye doluyorum. “Bu da benim bebeğim. Bizi de çek!”

Sally başını yana çeviriyor, Pat de masanın karşısından bana kızgın kızgın bakıyor.

Ev sahibemiz kibarca, “Anne baba için hep bebek olarak kalıyorlar” diyor.

Kamerayı birkaç saniye bize çevirdikten sonra nazıkçe kapatıp kaldırıyor.

Utançtan yanarak yerime oturuyorum.

Okulun başlayacağı günün gecesi Sally olağanüstü sakin. Büyük güne onu hazırlarken Pat'le titizlendiğimiz, sırt çantasının özel bölmesine öğlen alacağı ilaçlarla ilaçları almayı unutmaması için yazdığımız notu koyduğumuz için bize kızıyor.

Sabahleyin Sally “yapılacaklar” listemle alay ediyor.

Fakat aşırı korumacı mı davranıyorum, diye sorduğumda, alaycılığı yok oluyor. “Tanrım, hayır. Korkudan ölüyorum. Asıl sorun bu. Buna ihtiyacım var.”

Üzerine o tanıdık, için için kaynayan kaygılı hava geliyor. “Bu yaz ne yaptın diye soranlara ne diyeceğim?” Sesini çene çalan kızlar gibi tizleştiriyor. “Ay ben temmuz ayını tımarhanede geçirdim. Meğerse psikozluymuşum. Sen ne yaptın?”

Ona yazın olanları kendine saklamasını tavsiye ediyorum. “Durumu anlamazlar. Ya da pek azı anlar. Ne tür önyargılarla karşılaşacağını bilemezsin. En iyisi bunu bizimle ve Lensing'le hallet.”

Peki ama haklı mıyım? Sally'nin olanları saklaması daha mı iyi? Mümkün olmayabilir. Ya böyle bir sırrın sırtındaki yükü ne olacak?

Kafam meşgul olduğundan çalışmıyorum, saat üçte binanın girişindeki basamakta oturup eve dönmesini bekliyorum.

“Nasıl gitti?”

Neredeyse tersleyerek, “İyi” diyor. Sonra daha yumuşak sesle ekliyor, “Beni yemediler. Kimse benden kaçmadı, kilo almam haricinde bir tuhafılık fark etmedi. Ama zaten herkes geçen yıla göre farklı görünüyor.”

Akşam yemeğinde bunu kutluyoruz. Robin tebrik etmek için telefon ediyor. Sonra Aaron arayıp destek veriyor. Zafer kazanmış gibi, “Hiçbir şey olmadı!” diyor. “Bu sözler hiç bu kadar iyi gelmemiştir.”

Sally onu hiçbir şey olmadı diye kutlamamızı ısrarla “acıklı” bulsa da memnun olduğunu görebiliyorum.

Okul haftası bitiyor ve hiçbir şey olmamaya devam ediyor.

Lensing antipsikotik ilacı gene azaltıyor ve eylülün sonunda Sally sadece yatmadan önce çok düşük bir doz alıyor. Kıvrak zekâsı eski haline geliyor; yaşından ileri sözel becerileri ile edebiyatta ve sinemada karşısına çıkan kişiler de dahil olmak üzere insanlara karşı yoğun duyguları da geri dönüyor.

Sınıfındaki üç kızla sıkı bir arkadaş grubu oluşturuyorlar ve genellikle okuldan sonra evi güle oynaya kolonileri haline getiriyorlar. Kızlarla telefondaki konuşmalarına kulak veriyorum, samimi, iğneli, dedikoducu – sağlığın kaygısız sesi.

Pat ve benle yaptığı uzun bir konuşmanın ardından, kızlara geçirdiği hastalığı anlatıyor. Haberi kolayca kabul ediyorlar. Psikiyatri koğuşunun mezunlarından olmak Sally’ye sosyal statü kazandırıyor. Bir tür ehliyet. Sally onların gitmediği bir yere gitti. Bu, aralarındaki sır oluyor.

23 Ekim’de, dans gösterisinin galasından bir gün önce Pat akşamüzeri beni arıyor. Başından beri şüphelendiği şey sonunda doğrulanmış gibi, “Teknik prova bir felaketti” diyor. “Dans berbat görünüyor. Dansçılar öğrettiğim her şeyi unuttular. Poz vermeye, müzikle uyumlu hareket etmeye başladılar. Feciydi.” Söz verdiği üzere beni provaya davet etmediği için özür diliyor. “Materyale fazla yakın olduğunu fark ettim. Eleştirel bir gözle izleyemezdim.”

Bana dans gösterisine dair belirli bir şey söylemedi, ben de göstermeye korktuğunu sezdim, ama bekli de bu normal gala öncesi paniğidir.

Evde Pat telefonda saatlerce dansçılarıyla görüşüyor. “Biraz korkmaları gerekiyor” diyor bana. “Artık taviz yok.”

Oturma odasının zemini aydinger yapraklarıyla kaplı: Pat’in son sahne kostümü. Uykuya dalarken kâğıt kestiğini duyuyorum.

Sabahın beşinde yatağın kenarına oturuyor, korkudan benzi solmuş.

Müjde: Gösterinin biletleri tükenmiş. Sally'yle gidip seyircilerin bariz bir sabırsızlıkla içeri girmelerini izliyoruz. Etrafımızdaki koltuklar dolu. Konuşma sesleri giderek yükseliyor. Gözüme Helen iliştiriyor, brokar kumaştan morumsu bir elbise giymiş. Sally'yi kucaklıyor, yanında getirdiği iki arkadaşına “benim harika torunum” diye tanıtıyor.

Helen'in arkadaşlarından biri, “Eşini tebrik etmeli” diyor. “Çok gurur duyuyor olmalısınız.”

Sally elimi yakalıyor. Üçlü bir panik yaşıyorum: Onun ve Pat'in paniğiyle benim paniğim.

Annemle arkadaşları yerlerine gittikten sonra Sally, “Pat çok zeki” diyor. “Yaratıcılığına sınırsız tutundu. Beni sevdiği için çok şanslıyım. Sevdiğine gerçekten inanıyorum. Sence seviyor mudur?”

Salonun ışıkları sönüyor ve Pat'in ruhsallığının içine, ama şaşılacak şekilde kendi ruhsallığımızın aynasının da içine dalyoruz. Bu bölümün adı *Klinik Veri*. Dansçılar silkinircesine ve acemice atılıyor, düşüyorlar, bu arada iki aktris onları izleyerek yüksek sesle yaylım ateşi gibi zehirli sözler söylüyorlar: “beyinlerinizin işe yaramayan kısımlarını çıkarmak için buradayız...” Tekinsiz, fıstıltıyı andıran sesleri birbirinin üzerine biniyor. Bunlar dansçıların zihinlerinin içindeki sesler.

Sally büyülenmiş gibi. Gösteriyi izlemesini izliyorum, hareketsiz yüzünü, iri kara gözlerini. Dansçılar gafil avlanmış gibi görünüyorlar, kendi kurmaca dünyalarında hantal ve kırılğanlar. Pat'in oturma odasında dün gece kesip biçtiği aydinger yaprakları kirislere bağlanmış misinalara asılı, sarı kuşaklı on beş elbiseye dönüşmüş. Sahnenin arka tarafında çelik kanatları pırıldayan devasa bir vantilatör tam ortada nişan tahtası gibi duruyor.

Vantilatör çalıştırılıyor, salonda adeta şiddetli bir rüzgâr estiyor. Elbiseler havada tüy gibi görünüyor. Dansçılar elbiselerin içine giriyorlar, onlar hareket ettikçe kâğıtlar hışırıyor, üzerlerinde buruşuyor, şerit şerit düşüp sahnede gelişigüzel uçuşuyor. Dansçılar yırtık elbiseleriyle defile podyumundaki gibi kırıp geçiren bir tavır takınınca deri değıştirme etkisi yaratıyor. Olaylar, içinden kaçma teşebbüsünün komik görüldüğü bir cezeavinde geçiyor olabilir; komik çünkü dansçılar özgür olduklarını zannetseler de hâlâ içerideler.

Seslerden biri, “Teşhisin nedir?” diye soruyor, *neden girdin içeri*, diye soran bir mahkûm gibi.

Pat'in metroda çeyreklik karşılığında müzik yaparken tanıştığı Kolombiyalı saksafoncu bestelediği boleroları çalıyor. Dansçılar yere ruhani bombalar gibi düşen balonlar üflüyorlar birbirlerine. Bana psikiyatri koğuşunun bir tür delilik balosu olarak yeniden tasarlanmış gündüz odasındaymışız gibi gelmeye başlıyor.

Demek bütün yaz bununla uğraşıyordun, diye düşünüyorum. Hemen kalkıp gitmek istiyorum. Dürtü çok şiddetli. Sally'nin elini tutuyorum. Çok keyifli ve etkilenmiş görünüyor.

Gösteri bitince izleyici bir an donup kalıyor. Alkış ancak birkaç saniye geçtikten sonra hızlanıyor.

Dansçılar bitkin ve sevinçli, selam veriyorlar. Salonun arka tarafında duran Pat'e bakıyorum, yüzü uykusuzluktan şişmiş, kollarını başının yukarısına kaldırmış, alkışlıyor.

Helen salondan çıkarken Pat'i tebrik ediyor. "Bizi fethettin Pat. Bize derin bir şey izlettin." Sally'yi bir daha kucaklıyor. "Bu gece orada düşünecek çok şey vardı canım. Ama fazla düşünme."

Arkadaşları şaşkın ve etkilenmiş gibiler. İçlerinden birinin çıkışa doğru yürürken Pat için, "Sessiz bir kız" dediğini duyuyorum. "Tatlı bir kız. Ondan böyle bir şey beklemezsin."

Sally evde, "Mani nöbetimi dışarıdan izlemek gibiydi" diyor. "Güzeldi. Bana gösterdin. Umarım kimseyi korkutmamışsındır. İzleyicileri yani. Nasıl da alkışladılar seni Pat!"

İkinci gösteriye de gidiyor, sonrasında dansçılarla takılıyor, kulliste başını Pat'in kucağına koyup oturuyor.

İki hafta sonra James Baldwin'ın *Bundan Sonrası Ateş* başlıklı denemesi hakkındaki ödevinden A alıyor, bu ilk A'sı. "Bu kitabı delirmemek için yazmış" diyor bana.

Yatağının üzerindeki raf aldığı yeni kitaplarla dolu: *Women and Madness* (Kadınlar ve Delilik), *The Myth of Mental Illness* (Akıl Hastalığı Miti), *Is There No Place on Earth for Me?* (Dünyada Bana Yer Yok mu?)

Bazen okuldan sonra yatağına çekiliyor ya da Village'da uzun yürüyüşlere çıkıyor. Artık içinde olduğunu bildiği şeyle mücadele ettiğini hissedebiliyorum, şaşkın ve cesur, kendiyi bir ateşkese ulaşmaya çalışır gibi o şeyle pazarlık ediyor.

Aralık ayında Batı 108. Cadde'de kendi dairemize çıkıyoruz ve sıkıntılı günler yavaş yavaş sona eriyor. En azından şimdilik.

Ek Bölüm

İki yıl sonra, 1998 yılının Aralık ayında, Sally kardeşi Brendan'ın dünyaya gelişinin ardından bizimle doğum odasındaydı. Beşiğinde ısıtıcı lambanın altında mızıldanınca, telaşlanıp Brendan'ı sakinleştirdi. Küçükken Brendon'ı çok seviyordu, kulaklarının çok hassas olduğuna inandığından onun yanında fısıltıyla konuşuyordu.

1999 yılının Haziran ayında Sally liseden dereceyle mezun oldu, Eylül'de Manhattan'da küçük bir temel bilimler okulunda derslere başladı ve bizimle yaşamaya devam etti. Yoğun bir yaratıcılık evresine girmiş gibiydi, yazılarıyla ve orijinal düşünce yapısıyla hocalarının dikkatini çekiyordu. Fakat üç yıldan uzun zaman sağlıklı yaşadıktan sonra, ilkbaharda yeniden manik psikoz yüzünden okulu bırakmak zorunda kaldı. Bunu bir dizi yatarak tedavi izledi. Kendini yeniden toparlaması yaklaşık bir yıl aldı.

2001'de Sally liseden eski arkadaşı Alex'le romantik bir ilişkiye başladı. Sally'nin tabiriyle birbirlerinin "ilkiydiler" "Beni sevdiğini söyledi" dedi, ayakları yerden kesilmişti Alex'le. Bu büyük bir ilerlemeydi. Birbirlerinin yanında rahat ediyorlardı, Alex canlı ve zararsız bir delikanlıydı, birlikte çok gülüyorlardı, kendi aralarında esprileri, onları birbirlerine bağlayan pek çok şey vardı. Birbirlerine karşı düşünceli ve korumacıydılar, Alex Sally'nin ilaç kullandığını ve ne için kullandığını bilmesine rağmen hastalığın derin akıntılarına benim eski halim kadar hayret ediyordu.

Sally, Alex'in okulunun son yılında Alex'in yanına, New York'un yukarı kesimine taşındı. Alex'in üniversiteden mezun olmasına yardım etmek için okulun kafeteryasında ve küçük çocuklarla yerel çocuk yuvasında çalışıyordu.

2004 yılının Temmuz ayında New York'ta Geneva'daki Seneca Gölü'nde, ailelerinin ve arkadaşlarının katıldığı bir törenle evlendiler, yüzüklerini küçük beyaz bir yastığın üzerine büyük bir özenle Brendon taşıdı.

İki yıl sonra sağlık sebepleriyle Sally'ye Zyprexa'yı bıraktırdılar; Zyprexa ana ilacı olarak valporinin yerine verdikleri kuvvetli bir

noroleptikti ve istenmeyen birkaç yan etkisine rağmen beş yıldan uzun bir süre Sally'nin hastaneden uzak kalmasını sağlamıştı. Psikoz pusuda bekliyormuş gibi yenilenmiş bir güçle hayatına yeniden girdi.

2007 yazında Sally Alex'ten ayrıldı. Şimdi Vermont'ta Robin ve George'la birlikte yaşıyor. Robin'in pastanesinde yarım gün çalışıyor, limonlu bar ve muffin imalatında ustalaşüyor. Civardaki bir çiftlikte şurup yapmak için akçaağaç suyu toplanmasına, inek ve keçilerin bakımına yardım ediyor. Hemen her gün konuşuyoruz, Sally kendisiyle dalga geçiyor, gerileme ve kayıp dönemlerinde daha da cesaretli şimdi. Psikozunun en kötü dönemlerini öngörmeyi ve yenilmeden önce engellemeyi öğrenmeye azimli. "Geleceğini anlamaya çalışıyorum" diyor, "ki yolundan çekilebileyim ya da en azından çatışmalarda iki yaylım ateşi arasında kalınca yaptıkları gibi hemen yere yatabileyim."

İlk hastalandığı yazı anlattığım bir kitap yazdığımı söylediğimde, "Beni bu kadar çok düşünmen hoşuma gidiyor" dedi. Sonra birkaç saniye düşünüp ekledi, "Asıl adımı kullanmanı istiyorum."

Onuncu Yıl Baskısına Sonsöz

Geri Dön Günışığı’nın yayımlanmasının üzerinden on yıl geçti ama okurlar bana devamlı şu soruyu soruyor: “Sally nasıl şimdi?” Benim dürüst yanıtımsa şu: Sally zengin ilişkilerle dolu, yoğun ve anlamlı bir hayat sürüyor. İyi günlerinde böyle.

Ama manik depresif bozukluk ömür boyu süren bir hastalık ve Sally’nin hastalığının öngörülmez, bazen de şiddetli rüzgârlarıyla mücadele etmekten başka seçeneği yok. Sıklıkla psikozun habercisi olan hızlı düşüncelere –aldatıcı içgörülere, gerçek sesleri bastıran, onu yabancı dünyalarının heyecanlarına çağırان hayali seslere– karşı uyanık davranır hale geldi. Tehlikenin bilincine vardığında ilaçlarını artırıyor ve içinde toplanan kuvvete daha iyi karşı koyabilmek için uzun uykular uyuyor.

Bazen rüzgâr karşı konulmayacak kadar şiddetli esiyor ve onu alıp götürüyor. Ardından hastanede geçirilen bir süre ve geçici olarak arkasında bıraktığı dünyaya dönebilmek için benliğini yeniden bir araya toplamak gibi zor bir görev geliyor. Bana göre Sally’nin en kahramanca girişimi bu. Pes etmek, “Bunca çaba boşuna!” diye haykırıp psikoz sonrası uyuşuk depresyonun içine yuvarlanmak çok cazip ama Sally tekrar tekrar yıkılan bir duvara payanda vurur gibi kendini onarma sürecine girişiyor.

Bunu üzerine titredığı ilişkilerini kaybetmemek, mahvetmemek için yapıyor. Onu her türlü ilaç kadar, dostluk kurma yeteneği, empatisi, açık yürekli ve cömert kişiliği de korudu.

Sally 2015 yılının Aralık ayında Vermont’ta Robin’in pastanesinin bitişiğindeki küçük bir episkopal kilisede genç bir adamla evlendi. Mütevazı bir düğün oldu, yeminleri kendinden emin, sesleri fısıltıdan farksızdı. Birbirlerine olan bu sessiz bağlılıklarına, istikrarlı ve mütevazı aşklarına kaç kez hayran kaldım.

Basiretli bir gözlemci olan eşi Sally’nin hastalığını derinden kavradı. Birlikte hastalığın yaşamlarındaki yerini ne küçümsüyorlar ne de abartıyorlar. Manik depresif bozukluk evliliklerinde bir unsur ama diğer pek çok unsurdan yalnızca biri.

Şimdi eşinin lise biyoloji öğretmenliği yaptığı Massachusetts'te yaşıyorlar, Sally de bir gün küçük çocuklarla çalışma ümidiyle erken çocukluk gelişimi eğitimi alıyor.

Bir aile kurmak istiyorlar, fakat Sally'nin ilaçları ve ağır doğum sonrası depresyonu olasılığı sebebiyle gebelikle ilişkili risklerin çok yüksek olduğuna karar verdiler. Evlat edinme sürecindeler.

Eylül 2018

Teşekkür

Other Press'ten, editörlük becerileri ve bu kitaba gösterdiği değişmez bağlılıkla başından beri bana destek olan Judith Gurewich'e ve keskin okur gözü için Jim Campbell'a teşekkür borçluyum.

Robert Lowell alıntıları Ian Hamilton'ın *Robert Lowell: A Biography* (New York: Random House, 1982) kitabından yapılmıştır. Kitap hem şairin hayatının fevkalade bir öyküsü hem de bir ömür süren maninin ve yoluna çıkmış bulunanlar üzerindeki etkisinin sarsıcı bir tasviridir.

Richard Ellmann'ın klasik biyografisi *James Joyce* (New York: Oxford University Press, 1959) ve Brenda Maddox'un mükemmel kitabı *Nora: The Real Life of Molly Bloom* (New York: Houghton Mifflin, 1988) James ve Nora Joyce'un, kızları Lucia'yla sorunlu ilişkileri konusunda vazgeçilmez birer kaynak oldu.

“5 Temmuz 1996’da kızım aklını kaçırdı.”

Michael Greenberg dünya çapında ün kazanan anı kitabı *Geri Dön Günişığım*’a bu cümleyle başlıyor ve kızı Sally’nin bipolar bozuklukla mücadelesini sarsıcı bir gerçekçilikle anlatıyor.

New York’ta kızı ve dansçı eşiyle beraber yaşayan ve yazdıklarıyla zar zor geçinen Michael Greenberg’ün hayatı bir yaz günü altüst olur: Sokakta mani atağı geçiren ve trafiği birbirine katan kızı polisler tarafından eve getirilmiştir. Sally’nin ilk atağını yaşadığı Greenwich Village sokaklarında başlayıp yatırıldığı psikiyatri kliniğinde devam eden anlatı Greenberg’ün sıkıntılı çocukluğuna ve ailesiyle –özellikle de psikiyatrik sorunlardan mustarip abisi Steve’le– ilişkisine doğru uzandıkça, suçluluk duyguları ve ağır sorumluluklarla dolu bir hayatın ve ne olursa olsun birbirini sevmekten vazgeçmeyen insanların dokunaklı portresi de belirmeye başlar.

Akıldan çıkmayacak kişi ve mekânlarıyla bir romanın sürükleyiciliğine kavuşan *Geri Dön Günişığım*’ı yazarın onuncu yıl baskısı için yazdığı sonsözle birlikte sunuyoruz.

“Şefkatli, açık seçik, gerçekçi ve aydınlatıcı... Ayrıntıları, derinliği, zenginliği ve zekâsıyla *Geri Dön Günişığım* kendi türünün bir klasığı olarak kabul edilecektir.” Oliver Sacks

“Acı çeken bir çocuğun ve kuşatma altındaki bir aileyle evliliğin parlak, özlü ve bütünüyle özgün hikâyesi.” Janet Malcolm

“Greenberg yazınsal örnekler olarak James Joyce ve Robert Lowell’a dönüyor. Virginia Woolf’un sesinin yankısı da iştiliyor...”

The Guardian

ISBN 978-975-08-5439-2

9 789750 854392

